

DIPOLI

RAKENNUSHISTORIASELVITYS JA INVENTOINTI

20.03.2015

KRISTO VESIKANSA

ALLA

SISÄLLYSLUETTELO

5	Perustietolomake
7	Johdanto
9	Suunnittelu ja rakentaminen
45	Valmis rakennus
101	Vastaanotto ja merkitys
113	Muutokset ja muutosvaiheet
148	Rakennusosien inventointi
257	Yhteenveto
264	Viitteet
267	Lähteet
270	Kuvalähteet

PERUSTIETOLOMAKE

Kohdetiedot

Rakennus	Dipoli
Kiinteistötunnus	49-10-10-3
Osoite	Otakaari 24, 02150 Espoo
Rakennuttaja	Teknillisen korkeakoulun ylioppilaskunta TKY
Valmistumisvuosi	1966
Suunnitteluajankohta	1961-65
Rakennusajankohta	1965-66
Pääurakoitsija	Toteutettu TKY:n omana työnä
Käyttötarkoitus	Alun perin ylioppilaskuntatalo, myöhemmin kongressikeskus
Kaavatilanne	Uusi asemakaava on valmisteilla (2/2015). Nykyisessä kaavassa (9.7.1979), siinä kortteli on osoitettu viihde- ja ravitsemustarkoituksia palvelevien rakennusten korttelialueeksi.
Suojelutilanne	Ei suojeltu nykyisessä asemakaavassa. Rakennus sijaitsee Otaniemen kampuksen kattavalla RKY-alueella.
Omistaja	Aalto-yliopistokiinteistöt Oy
Kerrosala	11 368 m ²
Tilavuus	noin 50 000 m ³

Suunnittelijatiedot

Arkkitehti	Reima Pietilä ja Raili Paatelainen (myöh. Pietilä)
Rakennesuunnittelu	Ins.tsto Pöysälä & Sandberg, dipl.ins. Erkki Juslén
LVI-suunnittelu	Insinööritoimisto Oy / dipl.ins. O. Chydenius
Sähkösuunnittelu	Ins.tsto Risto Mäenpää

Dipoli - Rakennushistoriaselvitys ja inventointi

Työn tilaaja
Aalto-yliopistokiinteistöt Oy

Työn tekijät
Arkkitehtitoimisto ALA Oy ja Kristo Vesikansa arkkitehti SAFA
Kristo Vesikansa, Toni Laurila, Janne Teräsvirta, sekä Essi Rautiola ja Tiina Juuti (taitto)

Arkkitehtitoimisto ALA Oy
etunimi.sukunimi@ala.fi
www.ala.fi

kristo.vesikansa@gmail.com

Valmistunut 6.3.2015

”
*Ryhmä paikantumisytimiä, yö-
hyttymiskulkuja,
liikeviivakoostetta,
kimmoviivastoina liikehtiviä
tilahahmoja;
muototyhjiön täyttämistä muo-
toteijöillä, ei koko-
naan, ei tasaiseksi vaan topogra-
fialta vaihtelevak-
si muototilamaastoksi.
Rakennustilakentät kiinteytyvät,
tungeksivat kes-
kusalueelle ja pusertuvat toisiin-
sa, murtuvat ha-
jantovyöhykkeiksi, muodontuvat
vähin erin uudes-
taan itsenäisiksi.*”

–Reima Pietilä, Arkkitehtilehti N/1966

”
*Dipolissa muoto ei 'jalostu', vaan
pysyy samana
kuin savi, jota vaivataan. Muoto
niin ollen säilyttää
joustavuusasteensa.*”

–Reima Pietilä, Arkkitehtilehti N/1966

JOHDANTO

Dipoli on nykyaikaisen suomalaisen arkkitehtuurin ehdottomasti merkittävimpiä rakennuksia. Se oli valmistuessaan merkittävä kokonaistaideteos, joka etsi täysin ennakoimattomia muodonannollisia suuntia. Sen syntyminen olisi hyvinkin mahdollisesti rakennustaiteellinen sensaatio vaikka se tapahtuisi vasta nyt. Dipoli on kiehtova, ajattelun haastava, uniikki rakennus. Sen ominaisuus on toisille liikaa – loput meistä rakastavat sitä.

Dipolin monimuotoisuutta häkellyttävämpää on vain se, että tästä monimuotoisuudesta syntyy koherentti kokonaisuus. Tarkasti määritelty materiaali-paletti pitää kokonaisuuden kurissa: Julkisivun kupari taipuu lähes kaikkiin arkkitehtonisiin keinoihin. Puupuupinnat ovat tunnistettavia mutta helposti uudelleen tulkittavia. Betoniset alakattopinnat häkellyttävät aina uudelleen eri näkökulmista. Ikkunat seuraavat omaa luontoaan ja rytmiään. Graniittilohkareet muistuttavat luonnosta ja ihmisen rakentaman suhteesta siihen.

Dipoli on ”idea”, jonka ilmentymän on tarkoituskin muokkaantua. Tämä hurjapäisyys tai viattomuus suhteessa muutokseen on Dipolin kryptoniittiä. Rakennuksen elementaalinen vahvuus on, että se mahdollistaa – ja sen perusidea tuntuu kestävän – lähes mitä tahansa. Heikkous on se, että (ilmeisesti) samasta syystä rakennusta on päädytty kehittämään osin kriittikittömästi. Materiaalimaailmaa on päivitetty suurestikin – tietyissä kohdin Dipoli yrittää vaikuttaa yleispätevältä. Tilajakoja ja reitistöjä on muovattu – alkuperäinen joustavuus ja monimuotoisuus alkaa lähestyä sekavuutta.

Rakennus on edelleen ainutlaatuinen ja ”itsensä”. Sen arkkitehtuuri elää siitäkin huolimatta että osan muutoksista näkisi mielellään peruutettavan. Suurin ideologinen ongelma tuntuu liittyvän tilankäytön määrittelyjen hämärtymiseen, joustavuutta rajoittaviin kalusteisiin, sekä kömpelösti tilaan tuotuihin varustuksiin. Nämä aiheuttavat rakennuksen ja kokijan väliin ”kohinaa”, joka sotii alkuperäisajatusta vastaan – rakennuksenhan tässä piti muovautua, eikä sen sisältämän roinan määrän ja sijoittelun.

Dipoli muuttuu jälleen tulevaisuudessa. Miten lähestyä arkkitehtuuria, jota ei ole tarkoitettu valmiiksi? Mikä on Dipolin omin tila? Onko kokonaistaideteos kestävä ajatus? Näiden kysymysten ratkaisemisen avuksi on tehty tämä rakennushistoriaselvitys – tiiviissä yhteistyössä rakennuksen uuden omistajan, käyttäjien, sekä tulevien muutosten suunnittelijoiden kanssa.

Työryhmä kiittää avusta ja tuesta erityisesti arkkitehti Annukka Pietilää, arkkitehti Martti I. Jaatista, arkkitehti Tommi Lindhiä Alvar Aalto Säätiöstä, sekä arkkitehti Sirkka-Liisa Jetsosta ja Jaakko Holmaa Museovirastosta. Kiitokset menevät myös peruskorjaushankkeen tekniselle suunnitteluryhmälle (Arkkitehtitoimisto ALA, Projectus Team), sekä Arkkitehtuurimuseolle, jonka laaja arkisto tarjosi arvokasta konkreettista lähtötietoa.

Työryhmän puolesta,
ALA

Juho Grönholm, Antti Nousjoki, Janne Teräsvirta, Samuli Woolston

SUUNNITTELU JA RAKENTAMINEN

YLIOPPILASKUNTATALO OSANA OTANIEMEN KAMPUSPROJEKTIA

Dipoli oli keskeinen osa Otaniemen kampusprojektia, ja Alvar Aallon kampussuunnitelma asetti varsin tiukat lähtökohdat sen suunnittelulle. Otaniemen suunnittelu- ja rakennusvaiheita on selostettu yksityiskohtaisesti monissa aiemmissa julkaisuissa, joten tässä selvityksessä tarkastellaan ainoastaan ylioppilaskuntatalon asemaa Aallon kampussuunnitelmissa.

Aalto voitti vuonna 1949 järjestetyn Otaniemen asemakaavakilpailun ehdotuksella, jossa TKK:n ja VTT:n rakennukset oli sijoitettu niemen keski- ja pohjoisosaan, pääosin peltoaukeiden reunoille, ja asuinrakennukset niemen itäpuolta hallinneen metsäisen harjanteen rinteille. Ylioppilaskuntatalo oli sijoitettu harjanteen eteläpähän - samalle paikalle, jonne Dipoli ja TF:n osakuntatalo myöhemmin rakennettiin. Aalto hahmotteli harjanteen laelle epäsymmetrisen U-kirjaimen muotoisen rakennuksen, jonka piha avautui länteen, juhlakenttää ja TKK:n päärakennusta kohti. Talon pohjoispuolelle oli piirretty neljä pelikenttää. Kolmiomainen peltoalue talon eteläpuolella oli osoitettu pysäköintialueeksi. Harjanteen länsireunaa seurannut kapea tie kulki ylioppilaskuntatalon länsipuolitse asuntoalueille. Tien lounaispuolella oli matalien liikerakennusten reunustama kivetty aukio. Ylioppilaskuntatalon ja meren rannan väliselle tasanteelle oli sijoitettu urheilukenttä ja -halli. Ylioppilaskuntatalon ympäristön järjestelyt eivät muuttuneet olennaisesti Aallon toimiston myöhemmin tekemissä aluesuunnitelmissa. Ylioppilaskuntatalon hahmo toistui samanlaisena kaikissa asemapiirroksissa rakennuksesta vuonna 1961 järjestettyyn arkkitehtuurikilpailuun saakka.

Valtio ei pystynyt juurikaan rahoittamaan Otaniemen rakentamista ennen 1950-luvun loppupuolta, joten aluksi kampuksen rakentaminen eteni lähinnä TKY:n voimin. Vuonna 1952 järjestettyihin Olympialaisiin mennessä valmistuivat ensimmäiset opiskelija-asuntolat ja ravintola Servin mökki (Heikki ja Kaija Sirén) sekä urheiluhalli (Alvar Aalto). TKY osallistui myös ylioppilaskuntatalon tontin kaakkoispuolelle 1950-luvun puolivälistä lähtien rakennetun ns. Retuperän asuinkorttelin (Heikki ja Kaija Sirén) ja sen luonaispuolelle vuonna 1962 valmistuneen pankkitalon (Alvar Aalto) rakentamiseen. Uudelle ylioppilaskuntatalolle ei ollut tarvetta, koska TKK toimi vielä pääosin vanhoissa tiloissa Hietalahdessa.



Alvar Aalto: Otaniemen
kampussuunnitelma.

TILAOHJELMAN MUOTOUTUMINEN

TKK:n siirtyminen Hietalahdesta Otaniemeen alkoi näyttää realistiselta 1950-luvulla lopulla, jolloin valtio alkoi investoida Otaniemen rakentamiseen. TKK:n päärakennuksen työpiirustuksia alettiin tehdä Aallon toimistossa keväällä 1960. Syksyllä 1959 TKY:n hallitus nimitti komitean suunnittelemaan Otaniemeen rakennettavaa uutta ylioppilaskuntataloa. Sen puheenjohtaja oli DI Erkki Inkinen, sihteeri TKY:n toiminnanjohtaja Antero Salmenkivi ja muita jäseniä Teekkarilehden päätoimittaja Risto Jarva, arkkitehti Clas-Olof Lindqvist ja Teekkarikylän johtaja Ossi Törrönen. Monet komitean jäsenistä vaikuttivat Dipolin suunnitteluun rakennuksen valmistumiseen saakka. Salmenkivellä oli erityisen ratkaiseva rooli hakkeen toteutumiselle. Komitea alkoi käyttää rakennuksesta työnimeä Dipoli. Komitea luovutti mietintönsä 28.3.1960. Komitean laatimassa huonetaohjelmassa Dipoli koostui yhdeksästä tilaryhmästä: ravintola- ja juhlatoiminnasta, teatteri- yms. toiminnasta, osakuntatoiminnasta, Teknologföreningenin (TF) siivestä, toimistoryhmästä, asunnoista, väestösuojasta, varastoista ja teknisistä tiloista sekä käytävistä. Rakennuksen pinta-ala oli 7930 m² ja tilavuus noin 30 000 m³. Se siten noin neljä kertaa suurempi kuin vuonna 1903 valmistunut vanha ylioppilaskuntatalo eli Poli.

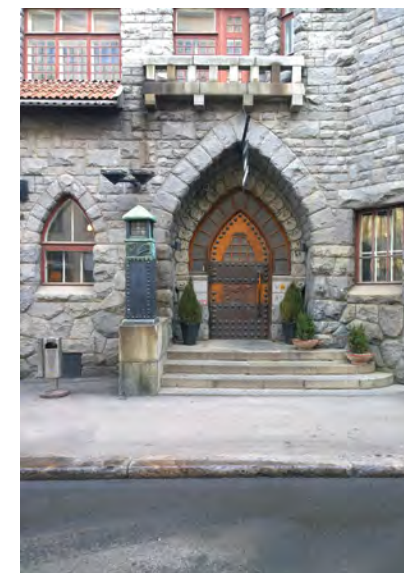
Koska TKK:n päärakennukseen oli tarkoitus rakentaa ainoastaan pienehkö kahvila, Dipolin piti voida huolehtia 2000 teekkarin lounasruokailusta. Lisäksi keittiön piti toimia koko Otaniemen keskuskeittiönä. Juhlasali ja teekkariravintolasali piti olla mahdollista yhdistää yhdeksi suureksi tilaksi sekä 1000 hengen juhlia että lounasruokailua varten. Lisäksi ravintolasali olisi voitava jakaa baariosaan ja teekkariruokailun osaan. Koska Otaniemessä ei ollut korkeatasoisia ravintoloita, Dipolissa piti olla muista tiloista erotettu I-luokan ravintolaa erilaisia ryhmiä, turisteja, ulkomaisia vieraita, valtiovallan päättäviä elimiä jne. varten. Nousevalla katsomolla varustettu teatterisali oli tarkoitettu teatterivierailuita ym. taideiltoja, PO:n ja PK:n konsertteja, elokuvaesityksiä ja kongressitoimintaa varten. Erikoistyyllisesti sisustetun olutkellarin tuli olla viehättävä ja intiimi ja siellä tuli vallita reipas teekkari-ilo ja huumori, mutta ei mitään varsinaista möykkää. Sitsihuoneet oli sijoitettu väestösuojaan, jotta teekkareiden möykkäys ei häiritse talon muuta toimintaa. TF:lle oli varattu erillinen siipi, jonne oli kulkuyhteys ainoastaan ulkokautta. Juhlasalin, teekkariravintolan, I-luokan ravintolan, kabinettien sekä keittiö- ja tarjoilutilojen tuli ehdottomasti sijaita samassa kerroksessa. Keittiöstä piti olla erinomainen tarjoiluyhteys juhlasaliin, teekkariravintolaan, I-luokan ravintolaan ja kabinetteihin, varsin hyvä tarjoiluyhteys kahvioon ja jonkinlainen ruuankuljetusmahdollisuus sisäkautta olutkellariin, sitsihuoneisiin ja TF:n siipeen. Tilojen välille oli esitetty myös lukuisia muita yhteystarpeita. Eri tiloissa piti olla mahdollista järjestää samanaikaisesti tapahtumia siten, että ne eivät häiritse toisiaan.²

Talouskomitean ilmaista huolensa rakennuksen suuresta koosta TKY:n hallitus asetti ns. sekakomitean tarkistamaan huonetaohjelman. Lisäksi sen tehtäväksi annettiin Dipolin vaiheittaisen toteuttamisen mahdollisuuksien tutkiminen. Dipoli-komitean jäsenten lisäksi komiteaan nimitettiin DI Kalevi

Korhonen, arkkitehti Esko K. Mäkelä ja teekkari Harri Hintikka. 11.5.1960 päivätyssä uudessa huonetaohjelmassa oli poistettu teatterisali ja siirretty näyttämö ja sen sivutilat juhlasalin yhteyteen. Vastaavasti osakuntatiloihin oli lisätty musiikki- ja kokoussali. Ohjelmaan oli tehty myös muutamia pienempiä tarkennuksia. Rakennuksen pinta-ala oli 6710 m² ja tilavuus noin 30 000 m³. Lisäksi komitea katsoi, että Dipolin arkkitehtoniselta ratkaisulta täytyy voida vaatia, että rakennus voidaan toteuttaa vähintään kahdessa vaiheessa.³

Keväällä 1960 TKY alkoi valmistella Arkkitehtiliiton kanssa yleistä arkkitehtuurikilpailua ylioppilaskuntatalosta. TF päätti kuitenkin yllättäen irtautua hankkeesta ja rakentaa oman osakuntatalon Otaniemen länsiosassa olevalle tontille, jonka kauppaneuvos Wilhelm Wahlfors oli tarjoutunut lahjoittamaan. TKY:n hallitus esitti huolensa, että Otaniemeen oli syntymässä kaksi kielellisesti eriytynyttä osakunnallista pistettä. Erilliset rakennukset olisivat myös rakennus- ja käyttökustannusiltaan kalliimpia, ja rahoituksen järjestämisen tulisi olemaan vaikeampaa. Mikäli TF:n kuitenkin päätyisi rakentamaan oman talon, tulisi rahankeräys järjestää yhteisesti.⁴ Marraskuussa TKY ja TF tekivät sopimuksen ylioppilaskuntatalojen rahankeräysten järjestämisestä.⁵ Joulukuussa Otaniemen hoitokunta lupasi vuokrata TF:lle tontin Dipolin pohjoispuolelta.⁶ TKY ja TF eivät silti päässeet sopuun yhteisen arkkitehtuurikilpailun järjestämisestä.⁷ TF:n osakuntatalon yleinen arkkitehtuurikilpailu järjestettiin syksyllä 1962, ja Arkkitehtiliitto valitse Reima Pietilän edustajakseen palkintolautakuntaan.⁸ Helmikuussa 1963 ratkaistun kilpailun voitti arkkitehti Kurt Moberg.⁹ Veistoksellinen betonirakennus valmistui samanaikaisesti Dipolin kanssa syksyllä 1966.

TKY:n entisen ylioppilastalon eli nk. vanhan Polin sisäänkäynti Lönnrotinkadulla.



YLEINEN ARKKITEHTUURIKILPAILU

Ylioppilaskuntatalon yleinen suunnittelukilpailu julistettiin 12.1.1961, ja ehdotukset piti jättää 15.5.1961 mennessä. Palkintolautakunnan puheenjohtajana oli TKK:n rehtori Jaakko Rahola ja sihteerinä Antero Salmenkivi. Muut TKY:n nimittämät jäsenet: Harri Hintikka, Kalevi Korhonen, Clas-Olof Lindqvist ja Esko K. Mäkelä, olivat olleet aiemmin joko Dipoli-komitean tai sekakomitean jäseniä. Suomen Arkkitehtiliitto valitsi edustajikseen akateemikko Alvar Aallon ja arkkitehti Olli Penttilän. Rakennusteknillisenä asiantuntijana lautakunta käytti DI Paavo Simulaa.¹⁰

Huonetilaohjelma perustui melko suoraan sekakomitean mietintöön, mutta tilat oli ryhmitelty uudelleen kahdeksaksi tilaryhmäksi: klubiryhmäksi, teekkariravintolaksi, juhlasaliryhmäksi, I-luokan ravintolaksi, keittiöksi, TKY:n toimistoksi, asunnoiksi ja muiksi huonetiloiksi. Rakennuksen piti muuntua joustavasti erilaisiin ilta-, päivä- ja kesäkäyttöihin. Iltakäytössä klubiryhmän ja juhlasaliryhmän tuli olla erillisiä ja toisiaan häiritsemättömiä. Molemmista ryhmistä tuli olla toisistaan erillinen yhteys teekkariravintolan eri osastoihin. Päiväkäytössä teekkariravintolan tiloja tuli voida lisätä siten, että 700–800 hengen yhtäaikaan ateriointi voidaan hoitaa. Kesäkäyttö muodostui erisuuruisista kansainvälisistä kokouksista, kursseista ym. tilaisuuksista. Keittiön ja teekkariravintolan itsepalvelun toimintaa oli kiinnitettävä erityistä huomiota. Keittiötä suunniteltaessa oli otettava huomioon myös päivittäinen ruuan toimittaminen TF:n osakuntataloon.¹¹

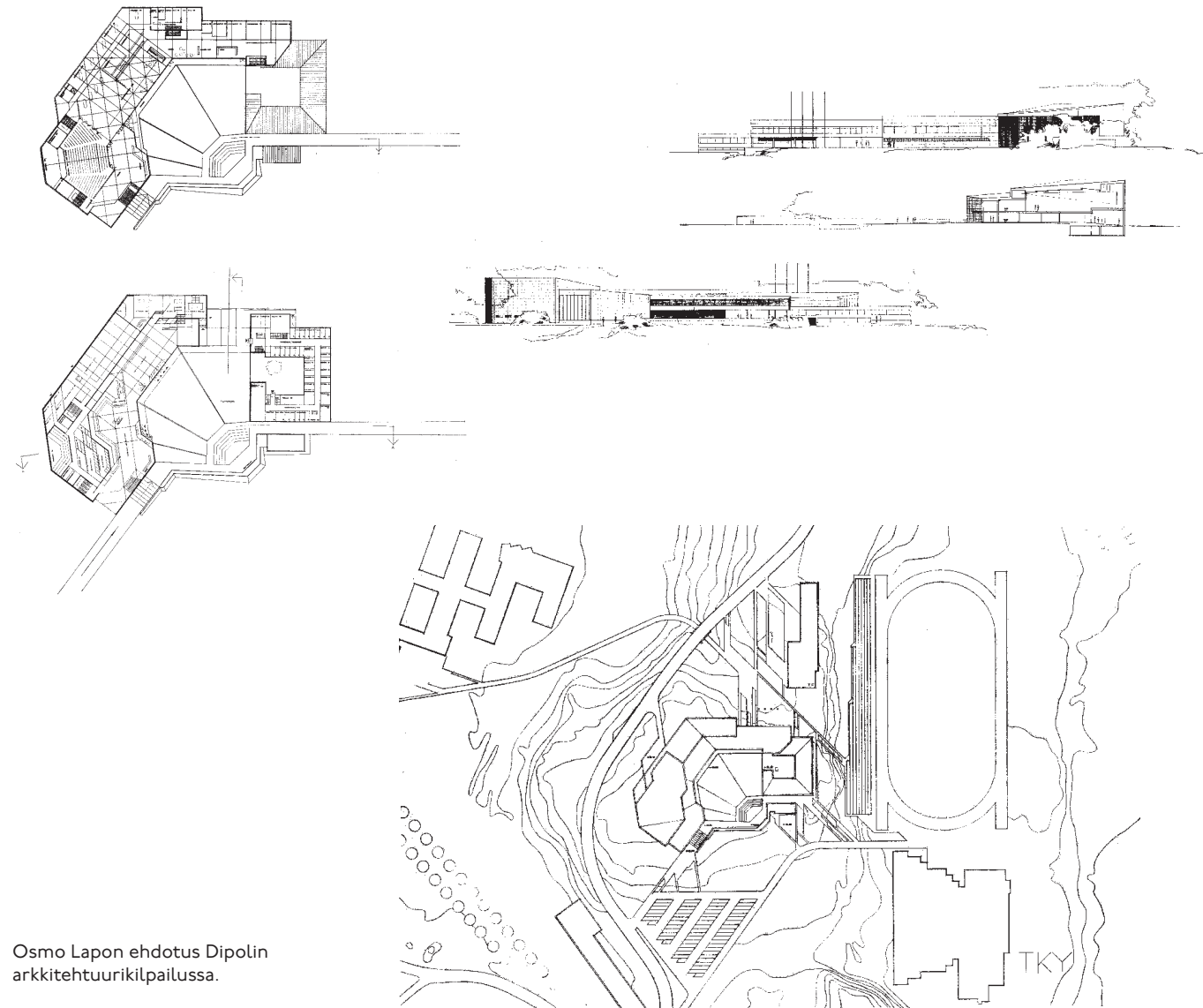
Palkintolautakunta kehotti kilpailijoita kiinnittämään suurta huomiota myös ylioppilaskuntatalon suhteeseen TKK:n päärakennukseen:

”TKY:n talon sijainti Korkeakoulun päärakennukseen nähden edellyttää, ettei rakennuksen korkeus saisi ylittää kahta normaalia kerrosta alueella olevan kukkulan korkeimmasta kohdasta laskettuna (liite 6) ja ettei ohjelmaa kuuluva I-luokan ravintolaa suunnata päärakennukseen päin. Lisäksi palkintolautakunta pitää luonnollisena, että rakennusmateriaalina käytetään julkisivuissa tiiltä ja kuparia, kuten Korkeakoulun päärakennuksessa, mutta pitää mahdollisena muunkinlaista materiaalien käyttöä muodostamaan osittain tai kokonaan kontrastin päärakennukselle. Palkintolautakunta kiinnittää suurta huomiota harmonian syntymiseen esitettävän materiaalin ja rakennuksen muodollisen ratkaisun kesken.”¹²

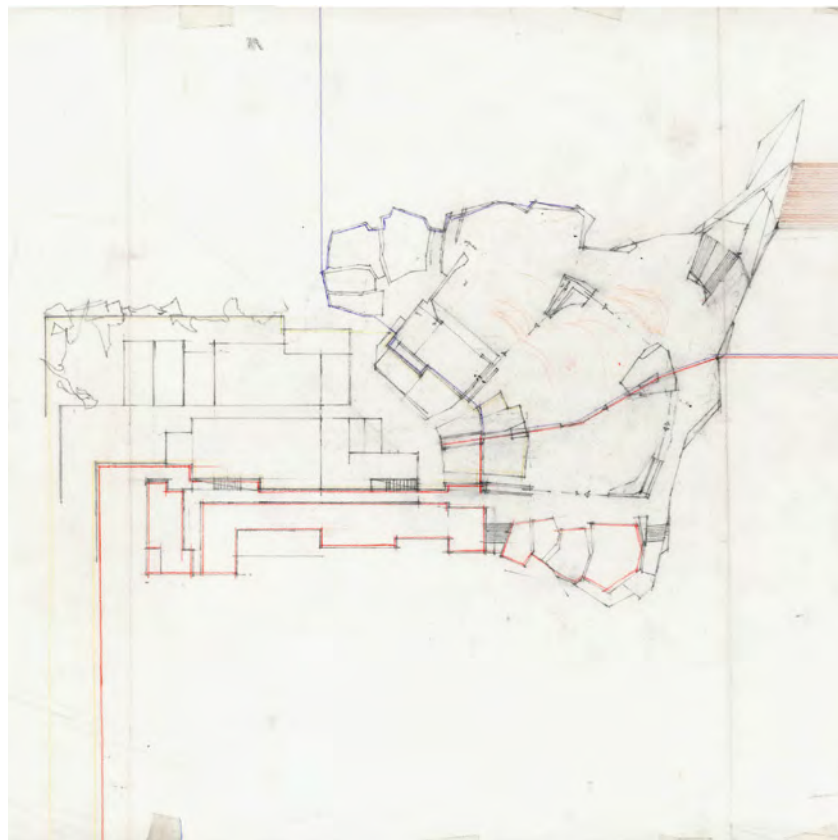
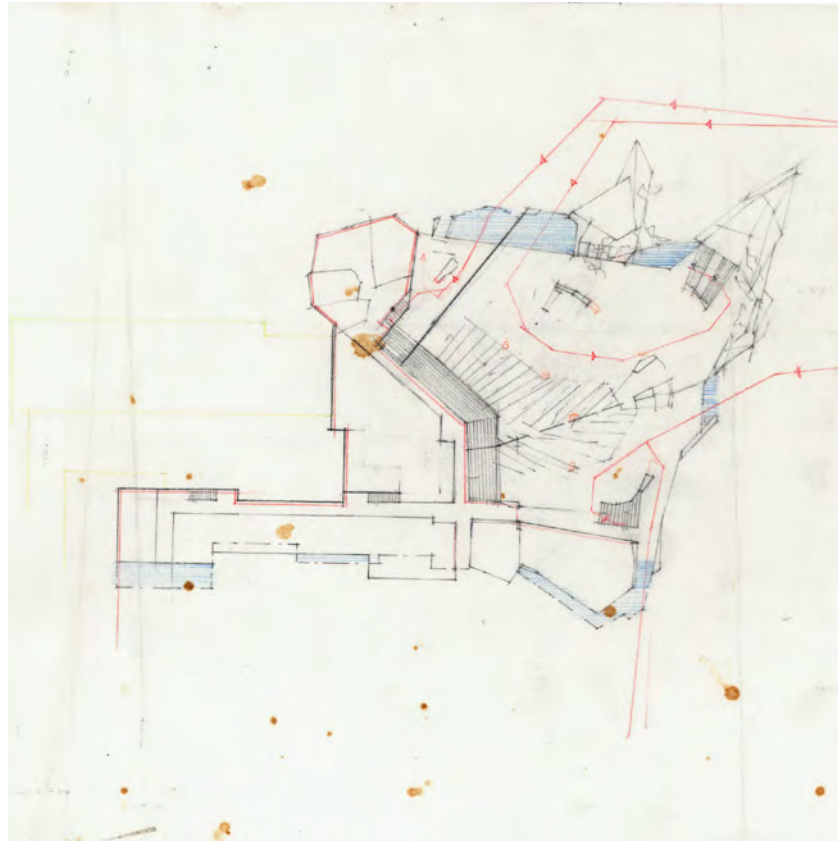
Jalankulkuliikenne päärakennukselle päin tuli ratkaista siten, että se voitaisiin toteuttaa eritasoisena Otakaaren poikki. Ylioppilaskuntatalon eteläpuolista pysäköintialuetta pidettiin riittävänä TKY:n tarpeisiin. TKY:n ja TF:n tonttien välinen rajaviiva oli esitetty ohjeellisena, ja talojen väliin piti jättää vähintään 25 m levyinen puutarhapatio. Kilpailuohjelman mukaan TF:n talo rakennetaan harmoniassa TKY:n rakennuksen kanssa.¹³

Kilpailun tulokset julkistettiin 4.8.1961. Palkintolautakunnan mielestä yksikään ehdotus ei täyttänyt kaikkia esitettyjä vaatimuksia ja eikä siksi suosittelut mi-

tään niistä työn pohjaksi. Sen sijaan lautakunta päätti jakaa kaksi toista palkintoa: ensimmäisen Reima Pietilälle ja Raili Paatelaisen ehdotukselle Luolamiesten häämarssi ja toisen Osmo Lapon työryhmän ehdotukselle Cortile. Kolmannen palkinnon sai Leo Tenhusen ja Ilmo Valjakan ehdotus Fraternus ja lunastuksen Hermer Stenrosin työryhmän ehdotus Särämäkäs sekä arkkitehtiylioppilas Jaakko Suihkosen ehdotus Kalat.¹⁴ Pietilän ja Paatelaisen suunnitelma oli palkituista ehdotuksista ylivoimaisesti monimuotoisin ja omaperäisin, mutta mikään niistä ei edustanut 1960-luvun alussa suosittua ehdottoman suorakulmaista modulaarista arkkitehtuuria. Lapon mukaan monimutkainen tilaohjelma olisi ollut vaikea ratkaista suorakulmaisen geometrian puitteissa.¹⁵ Varsinkin Lapon ja Suihkosen ehdotukset muistuttivat läheisesti Aallon Otaniemeen suunnittelema rakennuksia.



Osmo Lapon ehdotus Dipolin arkkitehtuurikilpailussa.



PIETILÖIDEN SUUNNITELMA

Ylioppilaskuntatalon kilpailuehdotus oli Reima Pietilän ja Raili Paatelaisen ensimmäinen yhteinen suunnittelutyö. Pietilä oli tuolloin naimisissa kirjailija Maire Harmen kanssa, mutta hän solmi avioliiton Paatelaisen kanssa Dipolin toteutussuunnittelun aikana. Paatelainen käytti tyttönimeään ammatillisissa yhteyksissä 1970-luvulle saakka. Tässä selvityksessä pariskuntaa kutsutaan selvyuden vuoksi kuitenkin Pietilöiksi. Kilpailun aikana Pietilöillä ei ollut toimistotilaa tai työntekijöitä. Reima Pietilä vastasi ilmeisesti pääosin ideoinnista ja muotokielen kehittämisestä, ja Raili Pietilä avusti puhtaaksi piirtämisessä. Molemmat arkkitehdit tunsivat rakennuspaikan hyvin, sillä he olivat asuneet Teekkarikylässä 1950-luvun alussa.¹⁶ Reima Pietilä oli lisäksi suunnitellut vuonna 1953 diplomityönään uuden arkkitehtiosaston TKK:n tulevan päärakennuksen yhteyteen.¹⁷

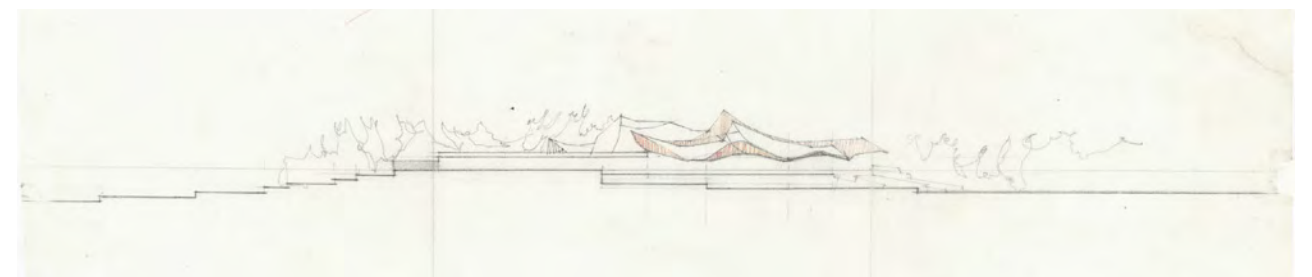
Reima Pietilä on myöhemmissä kirjoituksissaan ja haastatteluissaan korostanut vapaan luonnostelun merkitystä Dipolin suunnitteluprosessin alkuvaiheessa.¹⁸ Suomen arkkitehtuurimuseon Pietilä-kokoelmasta löytyy kymmeniä eri tekniikoilla tehtyjä päiväämättömiä luonnoksia. Niitä ei ole yritetty analysoida tämän selvityksen puitteissa. Pietilä-kokoelmasta löytyy myös lukuisia tilakaavioita, joiden avulla Pietilä on tutkinut kilpailuohjelman toiminnallisia vaatimuksia.

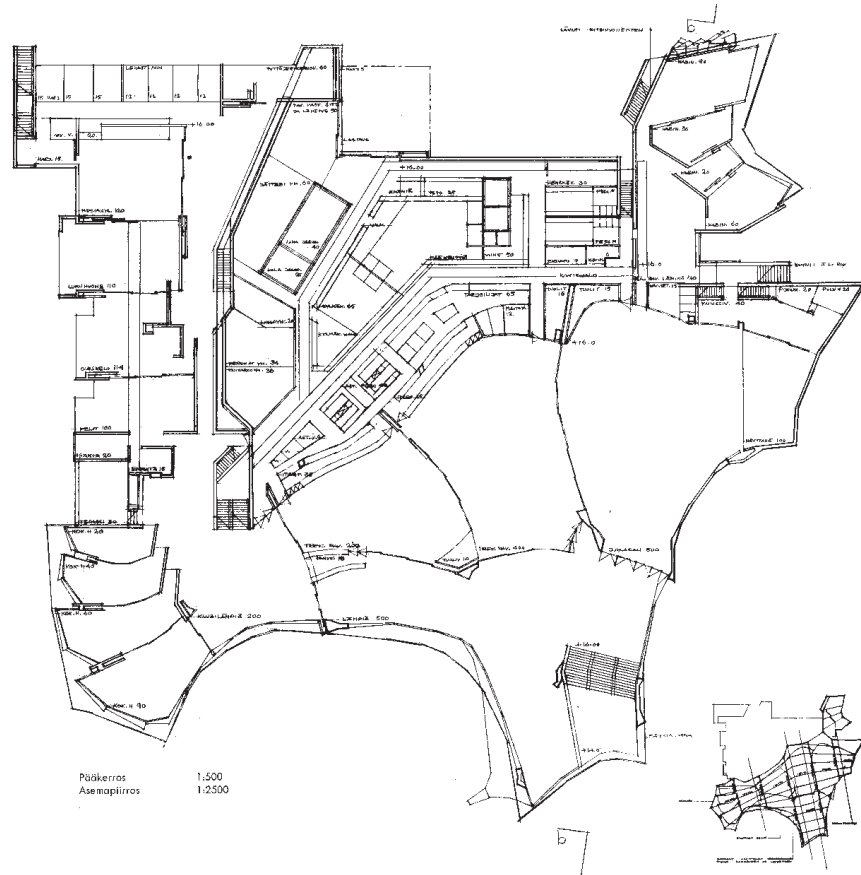
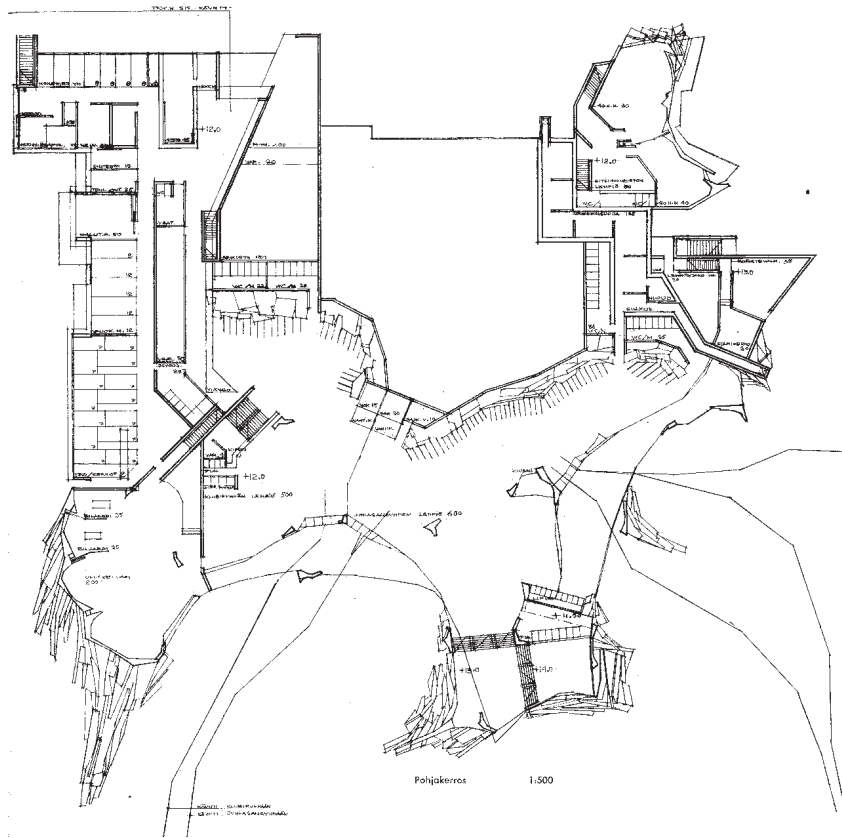
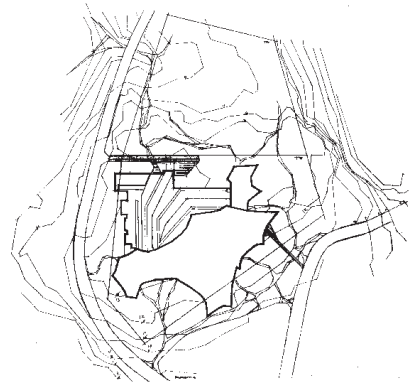
Alkuluonnostelun jälkeen suunnittelutyö eteni varsin johdonmukaisesti. Perusidea tulee kirkkaana esiin jo ensimmäisessä mittakaavaan piirrettyssä suunnitelmassa. Pitkänomainen rakennus koostui vapaamuotoisesta ja suorakulmaisesta osasta. Varhaisimmista versioista ei ole säilynyt asemapiirroksia, joten emme voi olla varmoja, miten rakennus oli tarkoitettu sijoittamaan tontille. Tässä oletetaan, että vapaamuotoinen osa olisi sijainnut lopullisen kilpailuehdotuksen tapaan etelässä ja suorakulmainen pohjoisessa. Suurin piirtein kolmion muotoisen vapaamuotoisen osan pohjakerroksessa oli klubiryhmän, juhlasaliryhmän ja I-luokan ravintolan sisäänkäynnit ja lämpiöt sekä muutamia monikulmaisia huoneita – länsikulmassa oli ilmeisesti olutkellari ja itäkulmassa sitsihuoneita. Pääsisäänkäyntien edessä oli tilavat syvennykset. Leveä pääporras oli sijoitettu kolmion eteläkulmaan, ja kapeampi yleisöporras johti klubiryhmän lämpiöstä toiseen kerrokseen. Juhlasali ja teekkariravintolan salit oli sijoitettu viuhkamaisesti toisen kerroksen keskelle. Salit oli mahdollista yhdistää toisiinsa ja niitä kiertävään lämpiöön siirtoseinien avulla. Salien väleissä oli myös pieniä varastohuoneita. Juhlasalin näyttämö oli pohjoisivulla. Kolmion itäkulmassa oli ilmeisesti I-luokan ravintola, joka

”Koko Dipolin synty oli sattumoinen, yksilöllinen luovuuskokeilu, kokemus, joka yllättäen johti rakennustehtävän toteuttamiseen – pelottavaan ja ylivoimaiseen ponnistukseen. Ihmettelen vieläkin sitä, miten arkkitehtuuri yleensä syntyy – aiheiden ja aineiden tuleminen ensin, niin epämääräisenä. Ihmetyttää, että niissä sittenkin on mukana se jokin ominainen ja ydin. Sitten ihmetyttää, että muoto jäsentyy, sellainenkin muoto, joka on niin amorfista, ja jäsennyttä syntyy ilman, että sitä ohjaisivat ennakkoidut tai loogiset säännöt – työskentely itse näytti tuottavan ”lisää arkkitehtuuria”.

Reima Pietilä, Dipolin puhdas modernismi. Taideartikkeli. Art Aulanko -82 5.6.-15.8.1982. Valtakunnallinen kesänäyttely. Käsikirjoitus, Suomen arkkitehtuurimuseo.

Pietilöiden ensimmäisiä luonnoksia kilpailua varten 1961. Ensimmäinen ja toinen kerros sekä julkisivu.





Pietilöiden kilpailuehdotus.
Asemapiirros sekä ensimmäinen ja
toinen kerros.

” *Dipolin varhainen kilpailuluonnos; alunperin suunnitelma oli ahdettu täyteen ristiriitaisia pyrkimyksiä. Näiden joukossa oli tontin mikrogeografian jäljittely, luomisprosessia säästävät ajatustason kokeelliset hahmoleikit, sekä näkökulmia nykyaiteesta ja arkkitehtuuriestetiikasta. Piirsimme satoja hahmoluonnoksia sovittaaksemme alussa sisäisesti ristiriitaisilta vaikuttavia kohtia. Dipolissa on luonnollisesti monia piilo-ominaisuuksia, joita ei vielä ole hyödynnetty tai löydetty.* ”

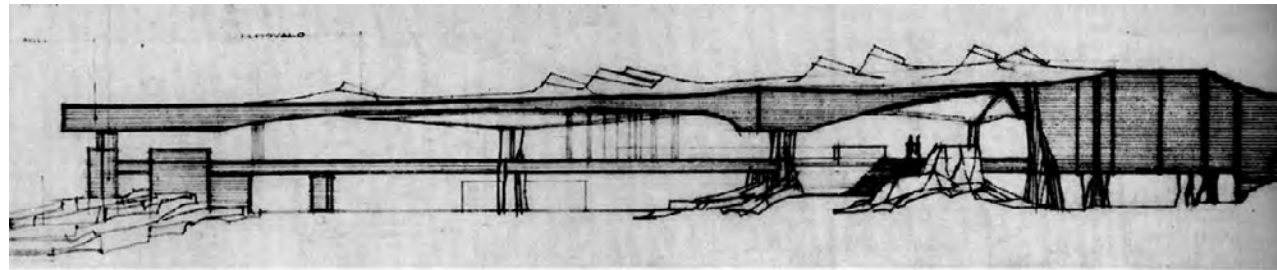
Reima Pietilä: Arkkitehtoninen lähestymistapa. Teoksessa: Pietilä. Modernin arkkitehtuurin välimaastossa. Toim. Marja-Riitta Norri et al. Suomen rakennustaiteen museo & Alvar Aalto Museo. Helsinki & Jyväskylä 1985.

koostui neljästä monikulmaisesta kabinetista ja niitä yhdistävästä hallista, ja länsikulmassa neljä monikulmaista kokoushuonetta. Kattokuvaan on piirretty neljä suurta sippimäistä kattoikkunaa.¹⁹

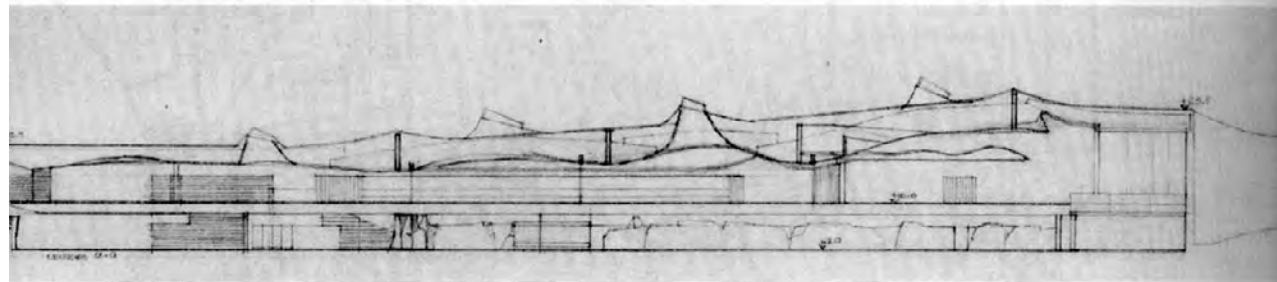
Suorakulmaisen osan tilajärjestelyjä ei ollut tutkittu yhtä huolellisesti. Toisessa kerroksessa kaksi pohjois-eteläsuuntaista käytävää lävisti rakennuksen. Pohjoispuolella oli kolme muurien rajaamaa pihaa, joista ainakin yksi oli ilmeisesti lastauspiha. Pohjakerroksessa oli tiloja ainoastaan länsisivulla. Kaksi suoraa porrasta yhdisti kerroksia. Julkisivuluonnoksissa korostuu jalustamaisen suorakulmaisen osan ja vapaamuotoisen osan korkean veistoksellisen katon välinen ero. Muutamissa luonnoksissa suorakulmainen osa on väritetty punaiseksi, vapaamuotoinen osa ruskeaksi ja molempien sokkelit siniseksi -värit tarkoittivat ilmeisesti punatiiltä, kuparia ja luonnonkiveä. Seuraavissa versioissa Pietilät muokkasivat rakennuksesta neliömäisemmän - mahdollisesti saadaksesen sen mahtumaan paremmin tontille. Erityisesti suorakulmaisen osan tiloja järjesteltiin moneen kertaan uudelleen. Pietilät alkoivat myös hahmotella vapaamuotoisen osan rakennejärjestelmää.²⁰

Lopullisessa kilpailuehdotuksessa rakennus on sijoitettu tontin länsiosaan, melko lähelle Otakaarta. Otakaarelta oli ajoyhteys pohjoissivulla olevalle lastauspihalle ja TKY:n toimiston sisäänkäynnille. Luolamiehentietä oli kaapeampi ajoyhteys juhlasaliryhmän sisäänkäynnille. Kapeat kävelytiet mutkittelivat pihan poikki lukuisille sisäänkäynneille. Vapaamuotoisen osan sisäänkäyntisyvennyksiä oli suurennettu ja lämpiöitä pienennetty. Pohjakerroksen keskiosaa oli jätetty louhimatta, ja klubiryhmän ja juhlasaliryhmän lämpiöiden takaseinien oli ilmeisesti tarkoitus olla kallioleikkauksia. Niiden takana olivat yleisö-wc-tilat ja väestönsuoja. Itäkulmassa oli teknisiä tiloja ja muita sivutiloja. Lämpiöiden välissä oli ilmeisesti lasiseinä ja vahtimestarien kopit. Kolmivartisen pääportaan ja kaksivartisen klubiryhmän portaan alla oli lipunmyyntikojuja, yleisöpuhelimia ja kioski. Toinen kioski oli juhlasaliryhmän sisäänkäynnin vieressä. Olutkellarin länsisivulla oli neljä koveraa syvennystä, joista kaksi pohjoisinta oli erottavissa liukuovilla biljardihuoneiksi. Toisessa kerroksessa juhlasalin näyttämö oli siirretty itäisivulle, jolloin se näkyi paremmin muihin saleihin. Lounaiskulman kokoushuoneiden ja teekkariravintolan välinen käytävä oli levennetty klubilämpöiksi, johon liittyi pieni kahvio. Saleissa oli polveilevat sisäkatot, joita suppilomaiset kattoikkunat puhkoivat. Kattorakenne koostui yhdensuuntaisista pääpalkeista ja erisuuntaisista sekundääripalkeista. Teekkariravintolan pohjoispuolella olivat tarjoilu- ja keittiötilat, joita kaksi kehämäistä kattoikkunaa valaisivat. I-luokan ravintola oli erotettu vapaamuotoisesta osasta paviljonkimaiseksi siiveksi. Toiseen kerrokseen sijoitetulle sisäänkäynti nousiin juhlasalin pohjoissivulla olevaa avoporrasta pitkin. Ravintolan alapuolella oli kaksi sitsihuonetta ja niiden lämpiö aputiloineen. Huoneisiin oli erillinen sisäänkäynti ravintolan pohjoissivulta.²¹

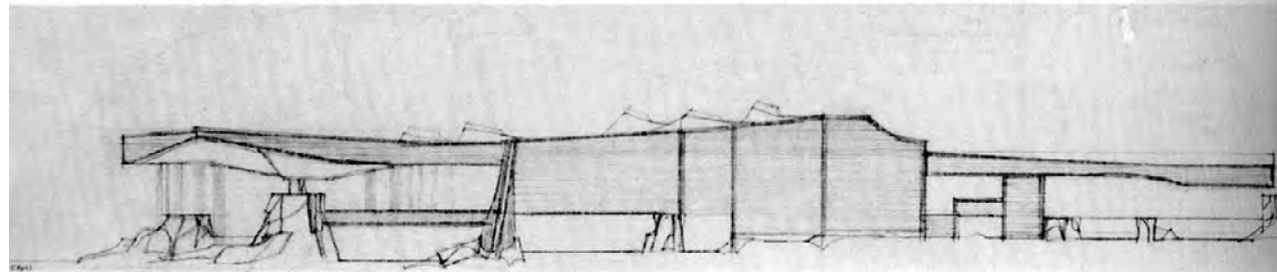
Länsisivun toimisto- ja kerhotilat on järjestetty perusteellisesti uudelleen. Pohjakerroksen huoneet oli sijoitettu L-kirjaimen muotoisen käytävän varrel-



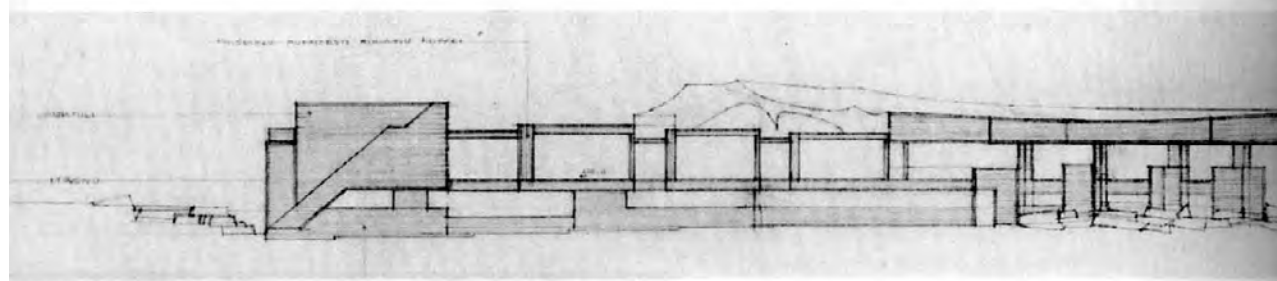
Julkisivu etelään



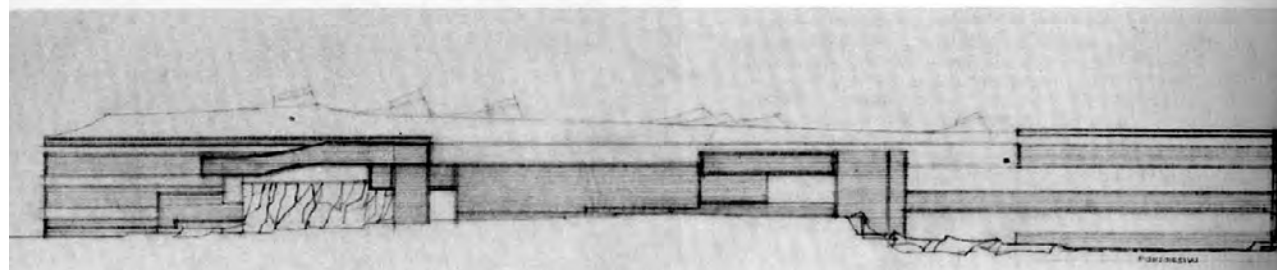
Leikkaukset länsi-itä



Julkisivu itään



Julkisivu länteen



Pietilöiden kilpailuehdotus. Leikkauksia ja julkisivuja.

” Yritin myös järkeistää joitakin toimintoja kuten olin tehnyt Brysselin paviljongissa - ts. modulaarisesti (läpimenevällä tilayksiköllä sommitellen) - ja liittää samalla rakennuksen paikkaan. Sen täytyi sekä toimia kuten rakennus että näyttää metsältä. Aalto oli palkintolautakunnassa, ja muistan, että hän myöhemmin kysyi minulta, miksi olin tehnyt funktionaalisen runko-osuuden kattomuodosta erilaisen kuin sosiaalisten tilojen katosta. Hänenä minun olisi pitänyt tehdä siitä kauttaaltaan samanlainen. Mutta minä sanoin, etten voinut vastata kysymykseen, jota ei ollut esitetty. ”

Reima Pietilän sitaatti teoksessa: Malcolm Quantrill: Reima Pietilä. Otava. Keuruu 1987.

le. Niiden itäpuolella oli kapea aputilavyöhyke ja hieman leveämpi käytävä, joka johti klubitilojen lämpiöstä ja toimiston kiilamaiseen eteishalliin. Käytävän itäisivulla oli toiseen kerrokseen johtava avoporras, monistustila, varasto ja arkisto. Myös toisen kerroksen huoneet avautuivat L-kirjaimen muotoiselle käytävälle, joka leveni pohjoispäässä kiilamaiseksi halliksi. Käytävän itäisivulla oli samanlainen nauhamainen kattoikkuna kuin keittiössä. Luonnonvaloa lankesi myös pohjakerrokseen välipohjassa olevien kapeiden aukkojen kautta. Käytävän länsisivulla oli suurehkot peli-, oleskelu- ja lukuhuoneet sekä musiikkisali, jotka oli mahdollista yhdistää toisiinsa siirtoseinien avulla. Nauhamainen kattoikkuna valaisi kolmea eteläisintä huonetta. Huoneiden ja niiden eteläpuolisten kokoushuoneiden välissä oli pieni kattoterassi. Pohjoissivulla oli pienempiä harjoitus- ja lehdistöhuoneita sekä tyttöjen kerhohuone, joka oli avattavissa halliin liukuovella.²²

Reima Pietilä kirjoitti myöhemmin, että hän muokkasi ylioppilaskuntatalon julkisivut hieman ennen kilpailun sisäänjättöä muistuttamaan enemmän tavanomaista rakennusta - joko siitä syystä, että pelkäsi tuomariston hylkäävän sen²³ tai koska itse pelästyi nähdessään, millainen surreaali arkkitehtuuria siitä hahmottui²⁴. Lopullisessa kilpailuehdotuksessa luonne-ero vapaamuotoisen ja suorakulmaisen osan välillä ei ole yhtä korostunut kuin aiemmissa julkisivuluonnoksissa. Vapaamuotoisen osan katto oli aiempaa matalampi, eikä se polveillut yhtä voimakkaasti. Lisäksi kaikki julkisivut oli verhottu yksiselitteisesti kuparilla. Toisaalta jokainen julkisivulohko oli jäsenöity eri tavalla. Vapaamuotoisen osan julkisivua hallitsi voimakkaasti ulkoneva, vaihtelevan korkuinen räystä. Kahdeksan kattoikkunaa nousi räystäslinjan yläpuolelle. Massiiviset luonnonkivimuodostelmat peittivät julkisivujen alaosat osittain. Ikkunaseinät oli esitetty varsin viitteellisesti, mutta välipohjien kohdalla oli merkitty kapea rintamuuri. Koilliskulman ravintolasiipi oli vapaamuotoista osaa matalampi, mutta sitäkin hallitsi ulkoneva räystä. Pohjoispäädyssä luonnonkiviverhous nousi toisen kerroksen ikkunoiden alareunan tasolle. Länsisivua rytmittivät kerhohuoneiden vaihtelevan korkuiset lasiseinäiset ulokkeet. Luoteiskulmassa oli katolle johtava veistoksellinen ulkoporras. Muita julkisivuja suoraviivaisempaa pohjoissivua jäsensivät toimistotilojen nauhaikkunat, keittiötilojen yläikkuna ja lastaustilan katos.²⁵

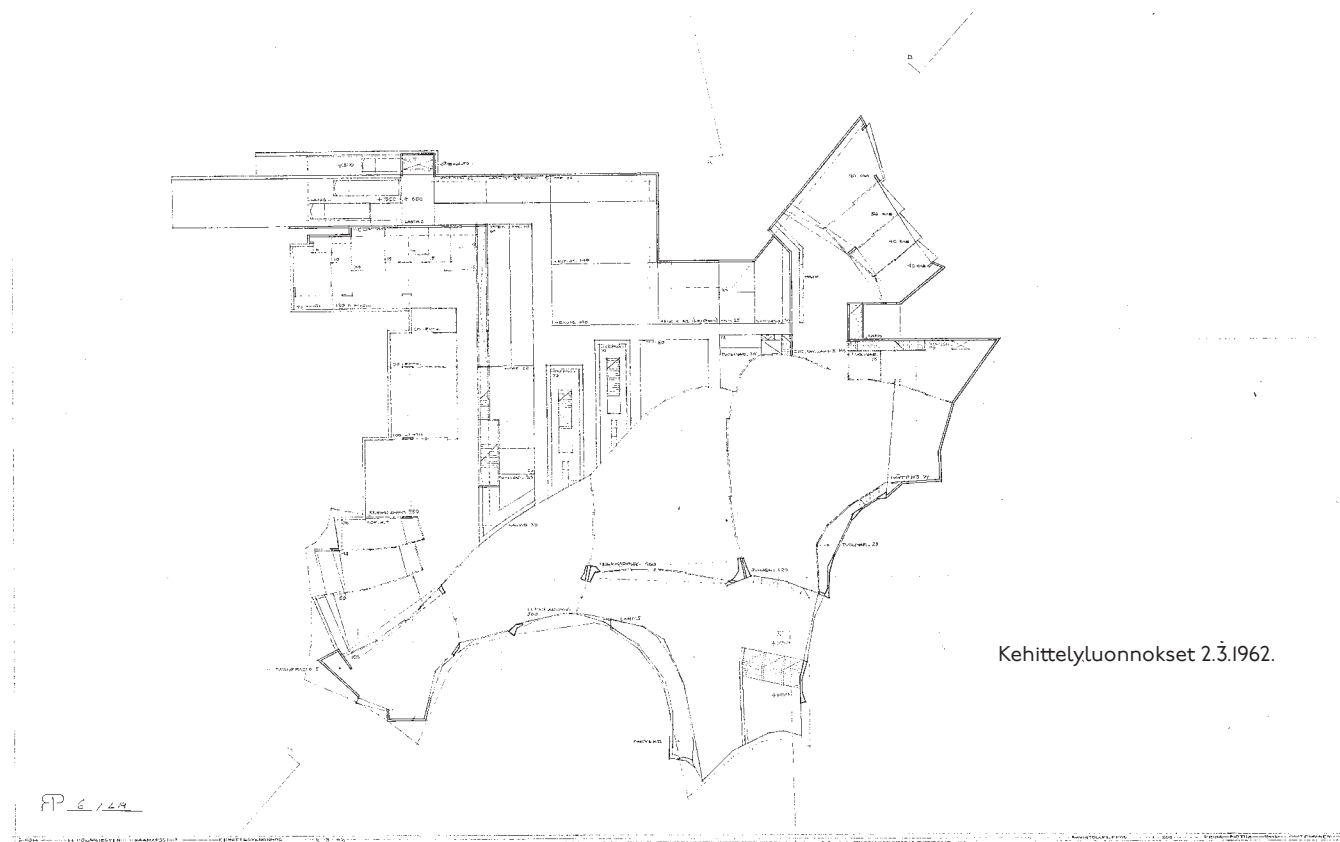
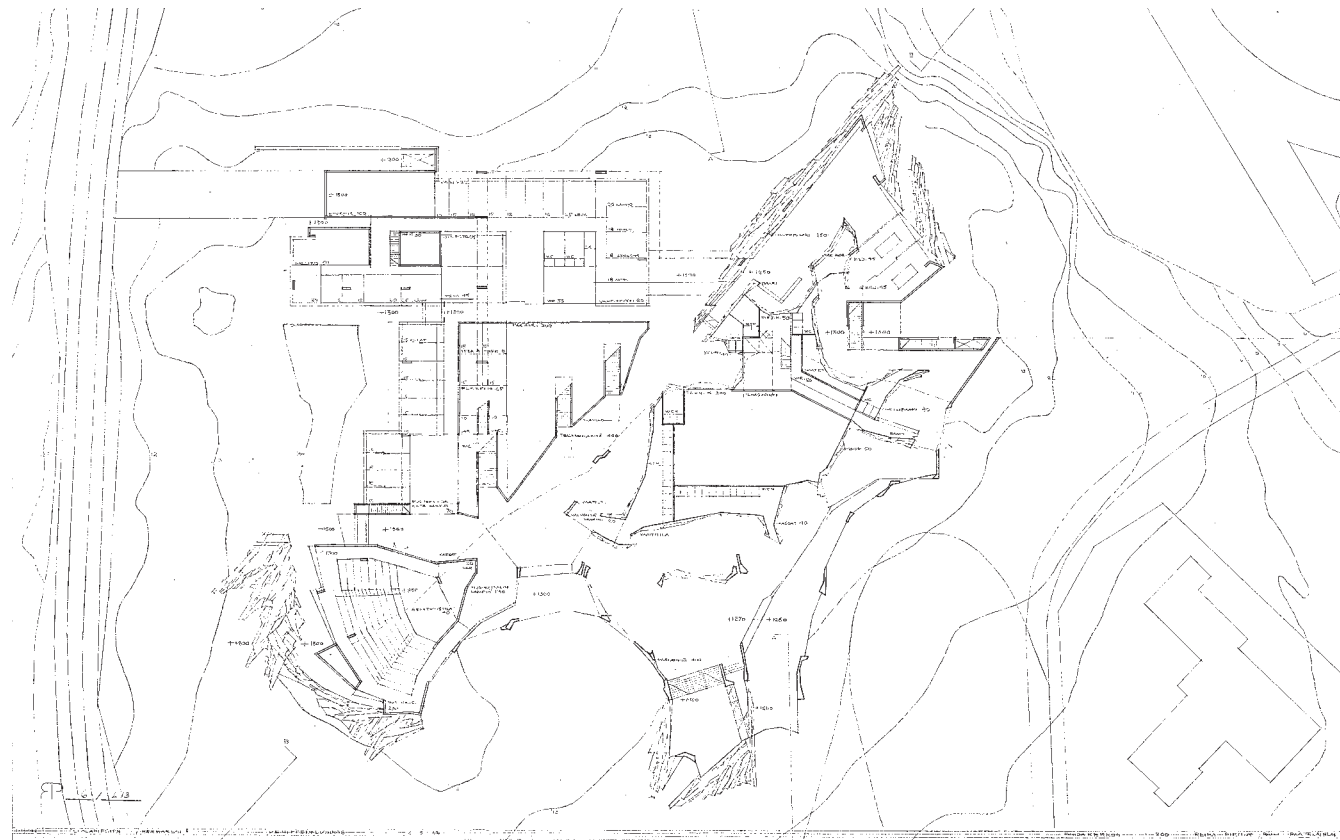
KEHITTELYLUONNOKSET

Koska palkintolautakunta ei esittänyt suosituksia jatkotoimenpiteistä, jäi suunnittelijakysymyksen ratkaiseminen ylioppilaskunnan tehtäväksi. TKY:n hallitus asetti 19.8.1961 erikoistoimikunnan tutkimaan suunnittelutyön jatkamismahdollisuuksia. Sen puheenjohtajaksi nimitettiin Erkki Inkinen ja jäseniksi teekkarit Pekka Ryttilä, Markku Hyytiäinen ja Jaakko Ihamuotila. 25.9.1961 luovuttamassaan mietinnössä toimikunta totesi, että suunnittelutyö voitaisiin antaa minkä tahansa palkitun tai lunastetun ehdotuksen tekijöille, jos yksinomaisena päämääränä oli hyvin toimivan ja käytännöllisen ylioppilaskuntatalon aikaansaaminen. *”Mutta kysymys ei suinkaan ole vain Otaniemen ylioppilasravintolasta, kysymys on uudesta Polista, teekkarihengen ja koko maamme tulevaisuuden symbolista. Ne ajatukset, joita taloon liittyy, ovat selkiintymättömiä; ei voida todeta: talon arkkitehtuurin tehtävänä on kuvastaa näitä ajatuksia ja pyrkimyksiä, sen pääsuuntaviivat ovat siis nämä. Päinvastoin - talomme arkkitehdin vaativana tehtävänä on pelkistää rakennus siitä hengestä ja niistä ajatuksista, joita ajassa liikkuu ja luoda niille aineellinen muoto. Arkkitehtikilpailun töiden joukossa oli valitettavasti vain harvoja, joissa tämä pyrkimys nykyisen ja tulevan teekkarihengen synteisiin on nähtävissä. Töiden joukosta kohoaa sentään yksi, ”Luolamiesten häämarssi”. Jo nimestään alkaen se tuntuu saavuttaneen oikean perusvireen, jota tekijät sattuvasti kuvaavat ”vanhan Polin muotoperinteiden” - ja siis myös hengen - ”jatkamista uuden arkkitehtuurin keinoin.” Työ on jo saanut osakseen laajaa vastakaikua ja kannatusta. Jo sen perusteella on lupa päätellä, että ”Luolamiesten häämarssista on kehittyvä Otaniemen ylioppilaskuntatalo.”²⁶*

Toimikunnan ehdotuksen mukaisesti TKY:n hallitus pyysi Pietilöitä kehittämään suunnitelmaansa eteenpäin palkintolautakunnan esittämien huomioiden ja hallituksen 25.10.1961 hyväksymän tarkistetun huonetilaohjelman pohjalta. Merkittävin muutos tilaohjelmassa oli musiikkisalalin korvaaminen 200-paikkaisella nousevalattiaisella esiintymissalilla ja Polyteekkarimuseon lisääminen siihen. Marraskuun alussa hallitus nimitti suunnittelutoimikunnan hoitamaan Dipoli-suunnitelman edelleen kehittämistä. Sen puheenjohtajana oli DI Sakari Seeste, varapuheenjohtajana Antero Salmenkivi ja sihteerinä DI Antti Kopra. Muut jäsenet olivat Esko K. Mäkelä, Olli Penttilä, Pekka Ryttilä, Ossi Törrönen ja teekkari Torolf Laxén.²⁷ Toimikunnan kokouksissa keskusteltiin myös Rakennushallituksen suunnitelmista rakentaa kalliosuoja Dipolin alle. Suunnitelmien keskeneräisyyden vuoksi niitä ei kuitenkaan otettu tässä vaiheessa huomioon Dipolin suunnittelussa.²⁸

Kehittelyluonnoksissa, jotka oli päivätty 4.1.1962, Pietilät olivat muokanneet suunnitelmaansa suunnittelutoimikunnan ohjeiden mukaisesti. Musiikkisali oli siirretty toimikunnan esittämään paikkaan pohjakerroksen lounaiskulaan, olutkellarin entiselle paikalle. Sektorin muotoiseen nousevakatsomoiseen saliin kuljettiin pohjoispuolelta pienen oleskelu- ja kahviotilan kautta. Viuhkamaisen, pääosin lasisen takaseinän keskellä oli projektorihuone. Katsomon alapuolelle oli sijoitettu harjoitus- ja kerhuhuoneita, joihin oli porrasyhteys ainoastaan salin kautta. Toinen merkittävä muutos oli klubiryhmän

lämpiön ja TKY:n toimiston sisäänkäynnin välisen käytävän leventäminen pitkänomaiseksi halliksi. Se sai edelleen luonnonvaloa nauhamaisen kattoikkunan ja välipohjassa olevan aukon kautta. Hallin ja klubilämpöön välissä oli liukuovet. Hallin länsisivulla oli teekkariravintolaan nousevat kaksiosaiset portaat ja käynti pohjoissivulle siirrettyyn olutkellariin. Olutkellarin polveileva eteläseinänä oli kiveä, ja länsipäässä oli liukuovilla erotettu biljardihuone. Länsisivun kerho- ja toimistotilat oli järjestetty uudelleen. Niiden alla kellarikerroksessa oli väestönsuoja, varastoja, arkisto ja tekninen keskus. Pohjakerroksen koilliskulmaan oli lisätty kaksi asuntoa. Hallituksen huone, valiokuntahuoneet ja muutama toimistohuone oli siirretty pieneen sisäänvedettyyn kattokerrokseen. Toiseen kerrokseen oli lisätty pieni neliömäinen kattoterassi. Lipunmyyntikopit oli siirretty klubiryhmän että juhlasaliryhmän sisäänkäyntisyvennyksiin. Klubiryhmän lämpiön oli lisätty kaksi kiviseinäistä takkamonttua. Juhlasaliryhmän lämpiön vaateilat oli erotettu muusta tilasta kiviseinillä ja niiden takana olleet yleisö-wc-tilat oli järjestetty uudelleen. Teekkarimuseo oli sijoitettu toimikunnan ohjeiden mukaisesti pääportaan alle. Itäkulman tekniset tilat ja sivutilat oli korvattu takkahuoneella ja -baarilla. Liukuovien erottamien huoneiden takaseinät olivat kiveä. I-luokan ravintolan sisäänkäynti oli siirretty pohjakerrokseen, josta suora porras nousi yläkerran baariin. Baarin ja juhlasalin välissä oli siirtoseinä. Juhlasalin parvekkeella oli pukuhuoneita, projektorihuone, tulkkauskoppeja, radiointitila. Sinne pääsi ainoastaan kulissivaraston kautta. Teekkariravintolan tarjoilutilat oli järjestetty täydellisesti uudelleen. Molempien ravintolasalien yhteydessä oli kaksipuoliset linjastot, joihin portaat nousivat suoraan pohjakerroksen hallista. Keittiön lastaustila oli siirretty hieman lännemmäksi. Sinne johti Otakaarelta luiska, joka oli vinossa asennossa rakennukseen nähden ja jonka alla oli sosiaalituloja.²⁹



Kehittelyluonnokset 2.3.1962.

JATKOKILPAILU

”

Rakennus on toiminnollisesti moniehtoinen.

1. siinä voi olla toisistaan riippumatta ja toisiaan häiritsemättä olla samanaikaisesti tilaisuus juhlasalissa, musiikkisalissa, itsenäinen I luokan ravintola ja erityyppisiä teekkariharrastuksia, oleskelua, asiointia TKY:n toimistossa, sekä ruokailua, kahvinjuontia, olutta ja voileipiä.

2. salitiloja, kerhotiloja, neuvottelu- ja ravintolahuoneita, olutkellaria ja halleja voidaan seinämin jakaa pienemmiksi yksiköiksi tai yhdistää keskenään.

3. sama tila voi olla monikäyttöinen: musiikkisali voi lisäksi toimia elokuvateatterina, pienoisnäyttämönä, kokous- ja luentosalina.

4. koko rakennus saa uusia käyttötapoja: eräitä sivutiloja lukuunottamatta on rakennus muutettavissa suurten kesäkongressien keskukseksi.

5. kerho- ja harrastustoiminnan laajetessa voidaan toimistotilat muuttaa tähän käyttöön ja kerhotilojen päälle uutena rakennusvaiheena kasvattaa kattokerros. ”

Dipoli. Arkkitehdit Raili Paatelainen ja Reima Pietilä. Teekkari A II-12/1962.

Helmikuussa 1962 palkintolautakunta esitti yllättäen, että molempien toisen palkinnon saaneiden ehdotusten tekijöitä pyydetäisiin tekemään tarkistettuja suunnitelmia, joista lautakunta antaisi lausuntonsa. TKY:n hallitus päätti menetellä esitetyllä tavalla ja pyysi Pietilöitä ja Osmo Lappoa toimittamaan tarkistettuja suunnitelmia 12.3.1962 mennessä.³⁰ Lapon käsityksen mukaan Alvar Aalto oli aloitteen takana. Lappo ei ollut kovin halukas osallistumaan jatkokilpailuun, koska ylioppilaskunta oli jo tilannut työn Pietilöiltä. Lopulta hän kuitenkin suostui tekemään uuden version ehdotuksestaan.³¹

Pietilöiden kilpailuehdotus ei ole säilynyt kokonaisuudessaan, mutta 2.3.1962 päivätyt kehittelyluonnokset vastaavat pitkälti Teekkari-lehdessä julkaistua suunnitelmaa. Pietilät olivat tutkineet kaikki tilaryhmät uudelleen. Pohjakerroksen länsiosaan edellisessä vaiheessa avatusta pohjois-eteläsuuntaisesta hallista oli kehitelty lounais-koillissuuntainen teekkarilämpio. Samalla pohjoinen sisäänkäynti oli siirretty idemmäksi ja ravintolalohkon ja toimistolohkon väliin muodostettu kiilamainen sisäänkäyntipiha. Olutkellari oli siirretty ravintolalohkon pohjakerrokseen ja sitsihuoneet vastaavasti kellarikerrokseen. Sitsihuoneiden sisäänkäynti oli siirretty koillissivulle. Teekkarilämpion ja olutkellarin välissä oli kapea käytävä. Olutkellarin itäisivulla oli baaritiski, orkesterikoroke ja kaksi liukuovien erottamaa biljardihuonetta. Niistä oli yhteys I-luokan ravintolan eteishalliin, jolloin itäisivulle muodostui yhtenäinen sarja vapaamuotoisia huoneita. Ravintolahalli, grillibaari ja oleskelutila oli muotoiltu uudelleen. Niiden sisäänkäynti oli siirretty syvennyksen eteläisivulle ja toisen kerroksen baariin noussut porras länsisivulle.³²

Teekkarilämpion itäisivulla oli kaksi vaatesyvennystä ja kulku päälämpioon. Länsisivulla oli kolme yhdensuuntaista porrasta, jotka johtivat kerholämpioon ja teekkariravintolan tarjoilutiloihin. Samalla tarjoilutilat oli käännetty yhdensuuntaisiksi. Portaat saivat luonnonvaloa kattoikkunoista. Läntisin porras jatkui kerholämpioistä edelleen kattokerroksen lukuhuoneeseen. Etelässä teekkarilämpion jatkeena oli U-kirjaimen muotoinen musiikkisalin lämpio. Sen länsisivulla oli sisäänkäynti. Musiikkisaliin kuljettiin molemmilla sivuilla olevien parvekkeiden ja takaosaa kiertävän käytävän kautta. Myös projektori-huone oli muotoiltu uudelleen. Katsomon alapuoliset tilat oli siirretty näyttämön pohjoispuolelle. Niiden kuljettiin musiikkilämpion pohjoissivulla olutta kapeaa porrasta pitkin. Päälämpiossä vaate-tilan muusta tilasta erottanut kiviseinä oli korvattu monikulmaisten pilarien ryhmällä. Kassat oli siirretty lämpion itäpäässä olevaan syvennykseen. Teekkarimuseon eteläisivulle oli lisätty sisäänkäynti. Pohjakerroksen keskellä ollut louhimaton alue oli korvattu ilmastointikonehuoneella ja yleisö-wc-tiloilla. Myös toisen kerroksen suuria saleja oli muotoiltu uudelleen. Yläämpion ja kerholämpion välinen lämpio oli poistettu ja pieni ravintolasali siirretty ulkoseinää vasten. Kahvio oli siirretty pienen ravintolasalin ja kerholämpion väliin. Juhlasalin itäisivulle oli lisätty tuolivarasto, jonka päällä oli tulkkausparveke. Salien seinät ja katot oli verhottu yhtenäisellä aaltoilevalle puuverhouksella. Pohjoissivulla oli suuret kallistetut yläikkunat.³³

” *Koko toisen kerroksen eteläsi-
vun salialue on samaa jatkuvasti
muuttuvaa tilaa. Puukatto muut-
tuu vaihteittain pilarien verho-
pinnaksi ja ikkunoiden karmi- ja
puiterakenteiksi.* ”

Dipoli sisäkuvina. Teekkari A 13/1962.

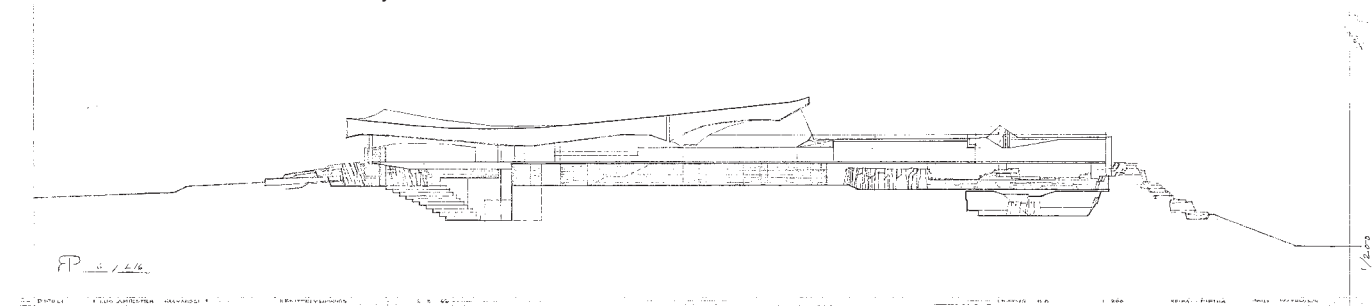
Länsisivun kerho- ja toimistotilat oli järjestetty täydellisesti uudelleen. L-
kirjaimen muotoinen käytävä johti teekkarilämpöön pohjoiselta sisäänkäyn-
niltä läntiselle sivusisäänkäynnille ja sieltä edelleen musiikkisalini lämpiöön.
Käytävän varrella oli liukuovien erottamia kiltahuoneita. Eteläpäässä käytä-
vä leveni kahvioksi, josta kapea porras nousi toisen kerroksen kerhotiloihin.
Portaan jatkeena oli valokuilu, joka valaisi pohjakerroksen tiloja. Käytävän ja
teekkarilämpöön välissä oli suuri arkisto ja pienempiä aputiloja. TKY:n toimis-
to oli siirretty pohjoissivulle. Työhuoneet, valiokuntahuoneet ja hallituksen
huone oli sijoitettu ulkoseiniä vasten ja palvelu- ja aputilat rungon keskelle.
Kapea porras johti kellarikerroksen henkilökuntatiloihin. Toisessa kerrokses-
sa länsisivulla oli kolme erikokoista lehtihuonetta ja niiden pohjoispuolisies-
sa poikkisakarassa tilava oleskelutila, tyttöjen huone ja pieniä pelihuoneita.
Huoneita oli mahdollista liittää toisiinsa liukuovien avulla. Keittiötilat oli jär-
jestetty uudelleen suorakulmaisen koordinaatiston pohjalta ja niiden kattoik-
kunat oli poistettu. Rakennus jakautui nyt yksiselitteisesti vapaamuotoiseen
ja suorakulmaiseen osaan. Lastaustilaan johtanut luiska oli käännetty julkisi-
vun suuntaiseksi ja sen viereen oli lisätty jätekuilu ja alemmalla tasolla oleva
lastaustila.³⁴

Palkintolautakunta kokoontui arvioimaan suunnitelmia 23.3. Sen kokoonpano
oli muuten sama kuin yleisessä kilpailussa, mutta Esko K. Mäkelä oli jäävänyt
itsensä. Asiantuntijana kuultiin professori Olli Kivistä. Lautakunnan mielestä
molemmilla ehdotuksissa oli puutteita erityisesti keittiön huoltoliikenteen
järjestelyissä. Pietilöiden suunnitelman eduksi laskettiin hieman paremmin
toimivat sisäiset järjestelyt ja rakennuksen paviljonkimaisuus. Lautakunta
päättikin suositella sitä rakennustehtävän edelleen kehittelyn pohjaksi. Pöy-
täkirjaan kirjattiin kuitenkin varsin kriittinen arvio sen muotokielestä: ”Siitä
huolimatta, että kilpailun jälkeisenä toimenpiteenä tekijöille avautui mah-
dollisuus kehittää ehdotustaan toteuttamiskelpoisuutta kohti, on uusi luon-
nos, Luolamiesten Häämarssi, tässä suhteessa jäänyt kilpailuehdotuksessa
esiintyneen vahvasti maneerinomaisen ja reaalille rakennustaiteelle vie-
raan formalismin asteelle, joka varsinaisessa kilpailussa esti tätä ehdotusta
nousemasta toista palkintoa korkeammalle. Mikäli ehdotus asetetaan toteut-
tamisen pohjaksi, on alkuperäistä ideaa vielä huomattavasti kehitettävä reaa-
liseen suuntaan, jotta tekniikan ylioppilaat saisivat talon, joka kestää ankan-
kin arkkitehtuurikritiikin.”³⁵

Palkintolautakunnan suosituksen mukaisesti TKY:n edustajisto valitsi Il.4.
Pietilät Dipolin suunnittelijoiksi. Heidän suunnitelmansa todettiin täyttävän
erinomaisesti ohjelman asettamat moninaiset toiminnalliset vaatimukset ja
teekkarikunnan Dipolin yleiselle luonteelle asettamat toiveet. Jatkosuunnit-
telun yhteydessä olisi kuitenkin tutkittava mahdollisuutta toteuttaa rakennus
kahdessa vaiheessa.³⁶ Pietilöiden suunnitelmasta laadittiin pikaisesti kustan-
nusarvio. Sen bruttokerrosala oli 10 600 m², tilavuus 46 000 m³ ja rakennus-
kustannukset 645 milj. markkaa. Rakennuttajan kuluiksi ja irtaimiston kustan-
nuksiksi arvioitiin 105 milj. markkaa, jolloin kokonaiskustannukset olisivat 750

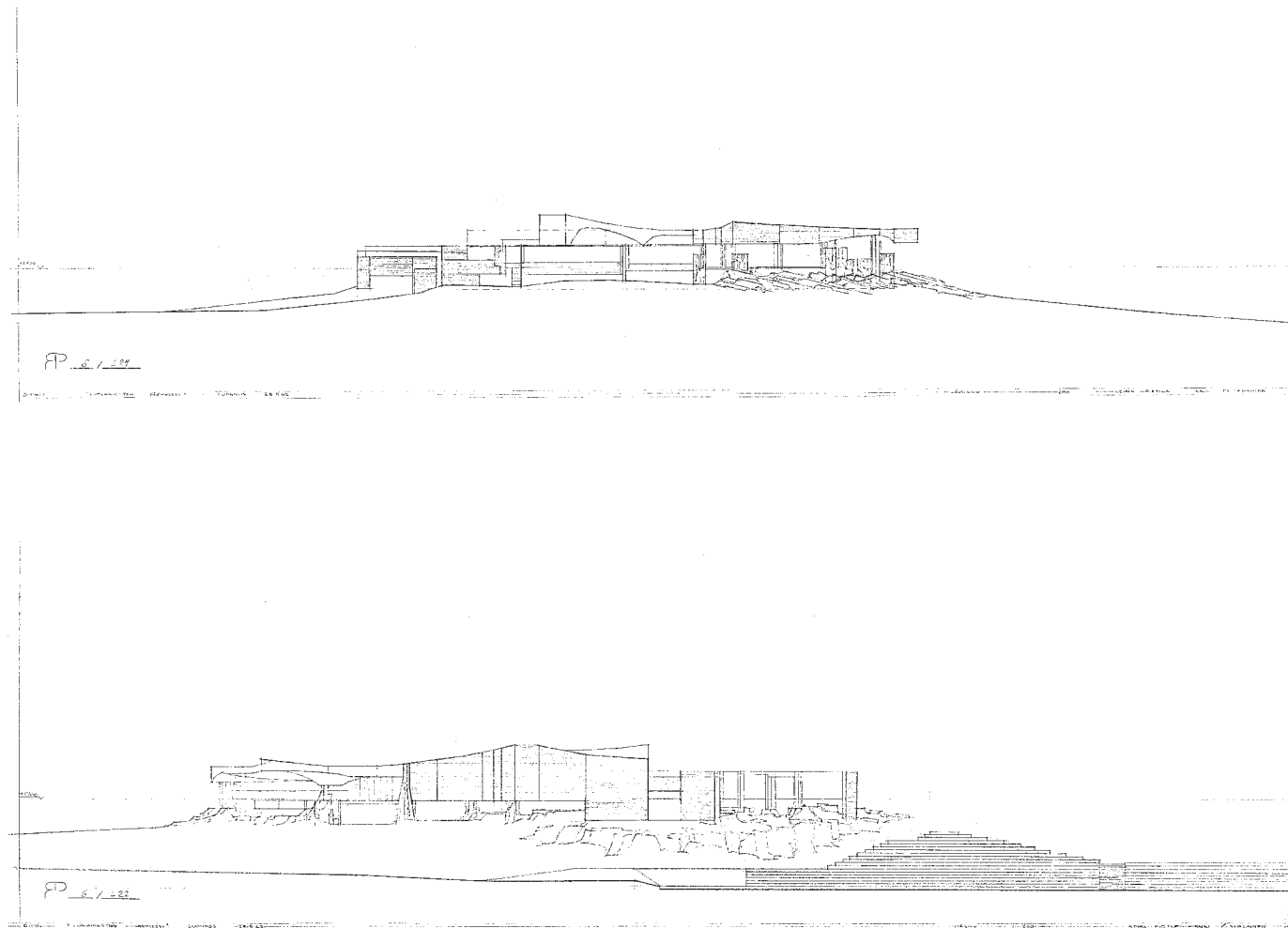
milj. markkaa. Salmenkivi arvioi, että kerrosalaa olisi mahdollista pienentää
9400 m² ja tilavuutta 41 000 m³, jolloin kokonaiskustannukset olisivat 680 milj.
markkaa.³⁷ Suunnittelijakysymyksen ratkettua Teekkari-lehdessä julkaistiin
varhaisin selostus Dipolista³⁸ ja Reima Pietilän vapaalla kädellä piirtämiä nä-
kymäkuvia. Teekkarilämpö oli matala luolamainen halli, jota kiviseinäiset sy-
vennykset ja jykevät pilarit rajasivat. Musiikkisalini katsomo muistutti antiikin
teatteria kivipenkkeineen.³⁹

Leikkaus B-B 2.3.1962 päivätystä
luonnossarjasta.



” *Alhaalla ulkotila jatkuu sisälle ja muuttuu asteittain yhä enemmän huoneeksi.
”Teekkariväylä” jakaa rakennuksen lävistäjän suunnassa kahtia. Kaakkoispuolen tila
on ”luolaa”, luoteispuolella ovat huoneet.
Luolatila alkaa päälämpöistä ja jatkuu aina olutkellariin samana tilamuotona,
toissivuisesti avautuvana. Teekkariväylä on oikotie vuoren halki matkalta kylältä
korkeakoululle.
Alhaalla valo tulee aina sivusta, luonnonvalona ulkosivulta, keinovalona lohkokivi-
muurien päältä. Ylhäällä tulee valoa kaikilta suunnilta suureen hallitsevaan kes-
kustilaan. Sekin on luola. Siinä laaja, nouseva ja laskeva aina jatkuva puukatto sitoo
tilaa yhteen ja samalla jäsentää sen arkkitehtonisesti ja toiminnallisesti. Katto alkaa
ravintolan erillishuoneiden ikkunain päältä, laajenee salitilojen katoksi ja suppenee
länsipäädyssä neuvotteluhuoneiden kohdalla viuhkamaiseksi päätemuodoksi.
Valoa tulee katon lävitse laajaan tilaan. Katon korkeuden vaihtuminen ja valon
erilaisuus yhdessä yksilöivät paikallistavat tilan. Messuravintolan tuntua ei muo-
dostu.* ”

Dipoli. Arkkitehdit Raili Paatelainen ja Reima Pietilä. Teekkari A II-12/1962.



Julkisivuja 25.5.1962 päivätystä luonnossarjasta.

TOTEUTUSSUUNNITTELU

Luonnospiirustukset

Jatkokilpailun ratkettua Dipolin suunnittelua jatkettiin aluksi suunnittelutoimikunnan ohjauksessa. 9.5. TKY:n hallitus nimitti kuitenkin uuden rakennustoimikunnan, jonka puheenjohtaja oli Sakari Seeste, varapuheenjohtaja Antero Salmenkiven, sihteeri Rauno Timonen ja neljä jäsen Jaakko Ihamuotila. Laajennettuun rakennustoimikuntaan nimitettiin neljä asiantuntijaa: Esko K. Mäkelä, Antti Kopra, Ossi Törrönen ja DI Eero Jussila.⁴⁰ Kevään aikana Rakennushallitus alkoi uudelleen suunnitella kalliosuojan rakentamista Dipolin alle. Sen seurauksena Dipoliin ei tarvinnut rakentaa erillistä väestösuoja, mutta hakkeiden louhintatöiden aikataulut piti sovittaa yhteen.

Pietilät saivat seuraavan piirustussarjan valmiiksi 25.5.1962. Rakennus oli siirretty hieman kauemmaksi Otakaaresta ja pysäköintialueesta ja sitä oli käännetty hieman vastapäivään. Pysäköintialueelle oli liittymä Otakaarelta. Tilajärjestelyihin oli tehty pienehköjä muutoksia. Molempiin teekkariravintolan saleihin oli lisätty toiset linjastot, joihin oli suora porrasyhteys teekkarihalista. Portaat saivat luonnonvaloa kattoikkunoiden kautta. Niiden takana ollut tila oli muutettu avoimeksi vaateilaksi. Toimistotilat oli järjestetty uudelleen: yleisötila oli siirretty itäpäähän ja hallituksen huone, arkisto ja varasto rungon keskelle. Hallituksen huoneen eteläpuolelle oli avattu pieni halli. Kellarikerroksen henkilökuntatilojen yhteyteen oli lisätty kopiointitila ja sinne johdettu porttas oli siirretty toimistokäytävän eteläisivulle. Porrasta pitkin pääsi myös toisen kerroksen keittiötiloihin. Teatterisalin sivutilojen järjestelyitä oli tarkennettu. I-luokan ravintolan sisäänkäynti oli siirretty syvennyksen länsisivulle. Toisessa kerroksessa kokoushuoneiden ja kerhohuoneiden paikkaa oli vaihdettu keskenään Ossi Törrösen ehdotuksen mukaisesti. Lounaiskulmassa oli nyt kaksi siirtoseinällä erotettua lehtihuonetta, joihin liittyi suorakulmaisia pelinurkkauksia. Kerholämpio oli muutettu kahvioksi ja sen länsisivulle oli lisätty pieni kattoterassi. Länsisivulla oli tyttöjen huone, kaksi pientä kokoushuonetta ja pieni lämpio. Niiden pohjoispuolisessa poikkisakarassa oli suuri kokoussali, joka oli mahdollista jakaa siirtoseinällä kahteen osaan. Lastaustilaa oli pidennetty suunnittelutoimikunnan ohjeiden mukaisesti itään päin ja sen alapuoliset toimistotilat oli porrastettu eri tasoille. Juhlasalin itäisivulla ollut tuolivarasto oli korvattu kapealla parvekkeelle johtavalla poistumistieportaalla. Vastaavasti parvekettä oli pidennetty etelään päin ja pukuhuoneet oli järjestetty uudelleen. Kattokerroksen lukuhuone oli poistettu mutta katonlehtien johtava porttas oli säilytetty.⁴¹

Julkisivut oli muokattu vastaamaan muuttuneita suunnitelmia. Vapaamuotoisessa osassa ainoa merkittävä muutos oli lounaiskulmaan lisätyt luonnonkiviverhoukset. Koilliskulman ravintolalohkon julkisivu oli muutettu polveilevaksi, räystäättömäksi lasiseinäksi ja sen sisäänkäynnin eteen oli lisätty katos. Myös pohjoissivu oli suunniteltu kokonaan uudelleen. Sen yläosa oli umpinainen lukuun ottamatta kapeita yläikkunoita ja ulottui hieman alempia kerroksia edemmäksi. Toimistohuoneiden ikkunoiden alareuna oli porrastettu seuraten lattiatason muutoksia. Kellarikerrokseen oli avattu henkilökunta- ja

monistustiloja valaiseva nauhaikkuna. Länsisivua jäsensivät leveät nauhaikkunat, jotka ulottuivat toisessa kerroksessa räystääseen saakka.⁴²

Pohjapiirrosluonnoksissa, jotka on päivätty 31.6.1962, tilajärjestelyjä oli tarkennettu edelleen. Teekkarihallin itäisivulle oli lisätty ison ravintolasalin pohjoisivulle ja edelleen juhlasalin parvekkeelle johtanut kaksivartinen porras. Vaatetilojen pohjoisivulle oli lisätty varastohuone ja kioski. Teekkariravintolan tarjoilutiloihin nousseet portaat oli muutettu kaksivartiseksi. Musiikkihalliin oli lisätty kassa ja musiikkisaliin radiointitila. Kellarikerroksen harjoitushuoneisiin kuljettiin nyt teekkarihallin kautta. Päälämpiöön oli lisätty kaksi takkaa. Ravintolahallin ja seurustelutilan välille oli avattu käytävä. Sen pohjoispuolella oleviin Polikabinettiin ja grillibaarin oli lisätty takat. Ravintolahallista toisen kerroksen baariin noussut porras oli siirretty rungon keskelle. Olutkellarin eteläisivulle oli lisätty suuri vapaamuotoinen syvennys, jonka keskelle baaritiski oli siirretty. Hallitushallia oli laajennettu ja sen pohjoisivulle oli lisätty toimistotiloihin johtava yhdyskäytävä. Hallituksen huone oli laskettu hieman muita tiloja alemmaksi ja sinne kuljettiin koillisnurkkaan sijoitettua porrasta pitkin. Toimistokäytävän eteläpuolelle oli lisätty kaksivartinen porras, joka johti kellarikerroksen henkilökuntatiloihin ja toisen kerroksen keittiötiloihin. Hieman idempänä oli kellarikerroksen monistus- ja varastotiloihin johtanut yksivartinen porras. Juhlasalin parvekettä oli jatkettu teekkariravintolan salien pohjoisivuille, jolloin sinne pääsi myös kahviosta kattokerrokseen nousevan portaan kautta. Isoa ravintolasalia oli suurennettu pienen ravintolasalin kustannuksella ja itäisin tarjoilutila oli poistettu. Kattoikkunoita oli jatkettu tarjoilutiloista keittiötiloihin. Lastaustilaa oli siirretty takaisin länteen päin. Lounaiskulmaan oli lisätty kolmas lehtihuone ja suurimpaan lehtihuoneeseen kaksi parvekettä. Pohjoisimman lehtihuoneen ja kahvion ulkoseinille oli lisätty suuret takat. Suureen kokoussaliin oli lisätty toinen siirtoseinä.⁴³

Julkisivu- ja leikkausluonnokset, jotka on päivätty 8.7.1962, vastaavat pitkälti pohjapiirrossarjaa. Vapaamuotoisessa osassa räystäään pystysuuntaista polveilua oli lisätty ja kattoikkunat oli muotoiltu teräväkärkisiksi. Kerrosten välistä rintamuuria oli korotettu ja sen materiaaliksi oli merkitty klinkkeri. Koilliskulman ravintolalohkon katto oli porrastettu ja sen luoteisivulle oli lisätty suuri ikkuna. Ravintolan sisäänkäyntisyvennystä ja -katosta oli levennetty. Katos koostui monimuotoisista betonielementeistä. Pohjoisivun alaosan sisäänvetoa oli lyhennetty länsipäästä ja sen kannakkeiksi oli lisätty pilareita. Länsisivulla poikkisakaraa oli korotettu. Sisäkatot oli muotoiltu taitteisiksi ja yhteen leikkaukseen oli hahmoteltu yläpohjarakenteita. Parvekkeen rintamuuri oli ravintolasaleissa suora ja juhlasalissa ulospäin kallistettu. Salien pohjoisivujen yläikkunat oli suoristettu. Lehtisalin länsisivulla oli istuskeluportaitko. Musiikkisalin näyttämön päälle oli lisätty taitteinen sisäkatto. Suuren kokoussalin väliseinät oli piirretty kippioviksi.⁴⁴

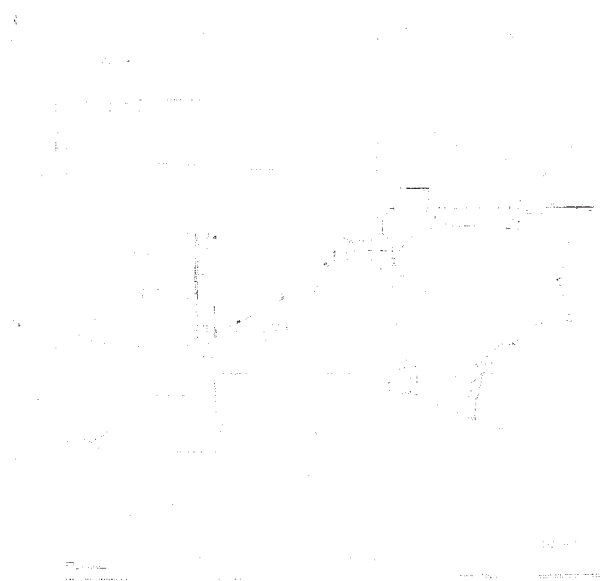
Asemapiirroksessa, joka on päivätty 27.8.1962, päälämpiön sisäänkäynnin eteen oli lisätty kiertoliittymä saattoliikennettä varten ja sisäänkäynneille joh-

tavien kävelyteiden linjauksia oli tarkennettu. Pysäköintialueelle oli liittymä sekä Otakaarelta että Luolamiehentieltä. Otakaarelta keittiön lastaustilaan johtavan ajotien eteläpuolella oli kääntöpaikka.⁴⁵

Kesän 1962 aikana TKY palkkasi projektin erikoissuunnittelijat. Rakennussuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Pöysälä & Sandberg, saniteetti- ja ilmastointisuunnittelusta Lämpöteknilinen Insinööritoimisto Oy, sähkösuunnittelusta Insinööritoimisto Risto Mäenpää, salaoja- ja kuivatussuunnitelmista Pohjavahvistus Oy, akustisesta suunnittelusta DI M. Parjo sekä keittiösuunnittelusta DI Setkänen ja DI Vuorikoski. Pääpiirustusten ja rakennusselitysten oli tarkoitus valmistua syys-lokakuussa.⁴⁶ Dipolin rakennesuunnittelija Erkki Juslénin mukaan yhteistyö Pietilöiden kanssa oli kitkatonta ja hedelmällistä. Hän istui usein tuntikausia heidän toimistossaan kuunnellen Reima Pietilän filosofisia pohdintoja arkkitehtuurista. Juslén pyrki keskustelujen pohjalta suunnittelemaan Pietilän tilamuotoihin sopivat rakenneratkaisut. Merkittäviä kompromisseja ei hänen mukaansa tarvinnut tehdä. Tilaa ei projektin alkuvaiheessa puuttunut juurikaan suunnitteluun.⁴⁷

Ensimmäinen mittakaavaan 1:100 piirretty pohjapiirustussarja valmistui syyskuun lopulla. Tilalliset muutokset olivat varsin pieniä. Teekkarihallista isoon ravintolasaliin nouseva porras oli muutettu leveäksi kaksivartiseksi portaaksi. Päälämpiön vaatesyvennykset oli jaettu kahteen osaan. Musiikkisalista oli poistettu radiointitila. Harjoitushuoneet oli siirretty takaisin musiikkisalin katsomon alle ja salin eteläkulmaan oli lisätty pihalle johtanut ulkoporras. Ravintolahallista toisen kerroksen baariin noussut porras oli siirretty takaisin ulkoseinää vasten. Polikabinettiin oli lisätty erillinen sisäänkäynti ja olutkellarialue oli laajennettu teekkarihallin suuntaan. Kiltahallista kokoushalliin nouseva porras oli levennetty. Hallituksen huoneeseen johtava porras oli siirretty tilan eteläisivulle. Ison ravintolasalin toinen linjasto oli poistettu ja kahta muuta linjastoa oli suurennettu. Baarin ja juhlasalin väliin oli lisätty lyhyt yhdyskäytävä. Lehtihuoneissa takka oli siirretty eteläisimpään huoneeseen ja kahvion takka oli poistettu. Vastaavasti tyttöjen huoneeseen oli lisätty takka. Ylälämpiön ja lehtihuoneiden ulkoparvekkeille sekä I-luokan ravintolan luoteisivulle oli lisätty ulkoportaat.⁴⁸

Pietilät olivat laatineet 3.10. pidettyyn rakennustoimikunnan kokoukseen alustavan pintamateriaaliluettelon. Katot olivat pääosin rapattuja. I-luokan ravintolan, kokoushuoneiden ja pääsalien katot olivat mäntypaneelia ja musiikkisalin katto alaslaskettua kangasta. Lattiat olivat yleisötiloissa pääosin klinkkeriä ja toimisto-, kerho- ja hallintotiloissa muovia. Hallituksen huoneessa, musiikkisalissa, grillibaarissa, I-luokan ravintolassa ja juhlasalissa oli parkettilattiat. Seinät olivat pääosin rapattuja tai mäntypaneelia. Teekkarihallin, lämpiön, pääportaikon, Polikabinetin ja olutkellarin seiniä oli verhottu luonnonkivellä. Klinkkeriseiniä oli valoskuvauslaboratoriossa, pääportaikossa, grillibaarissa ja tarjoilukäytävässä. Varastojen ja lastausillan pinnat olivat betonia.⁴⁹ Luonnospiirustukset, rakennustapaselostus ja kustannusarvio lä-



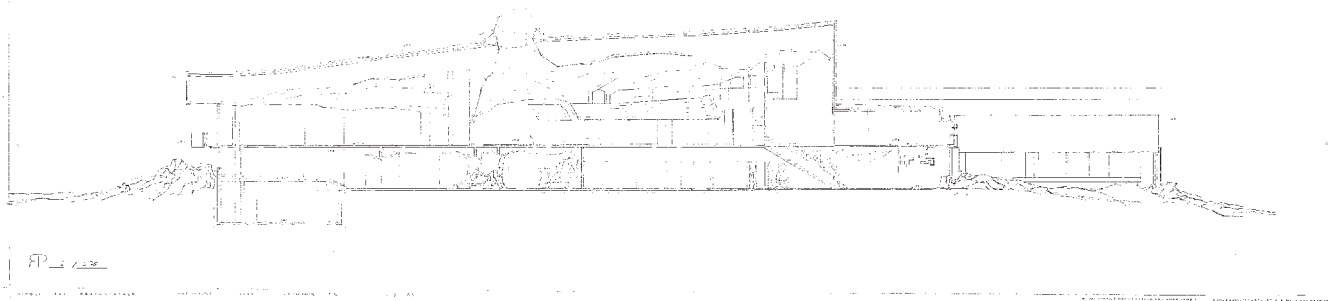
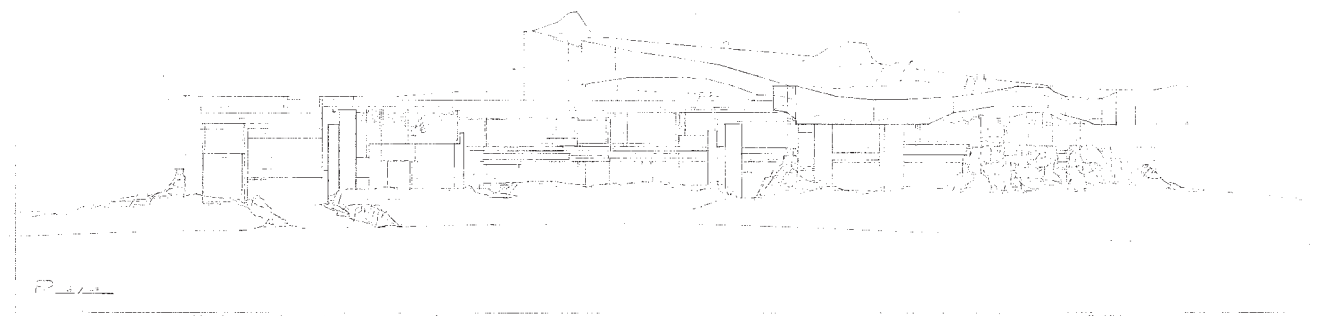
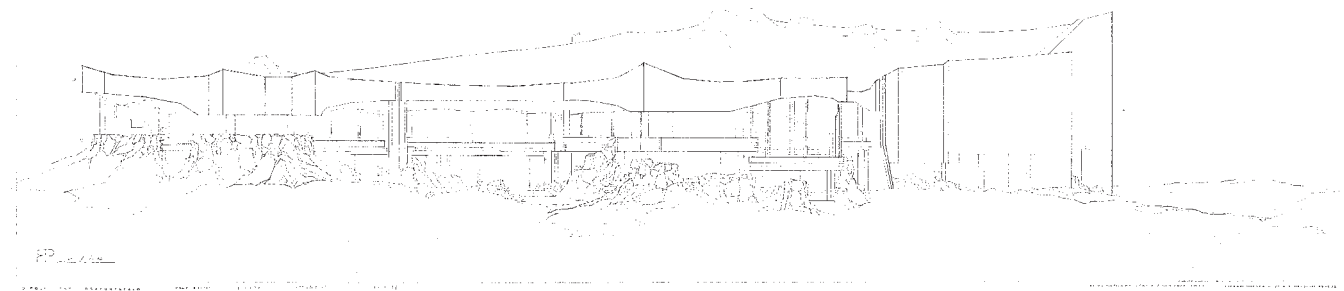
Pääpiirustukset 11.7.1963. Tässä vaiheessa katolle johtavaa porrasta ja juhlasalin parvea yhdisti ravintolasalien läpi kulkeva parvi.

hetettiin tarkastettavaksi Rakennushallitukseen. Ne hyväksyttiin äänestyksen jälkeen, mutta ylioppilaskuntaa varoitettiin, että rakennuksen poikkeuksellisuuden ja monimuotoisuuden vuoksi rakennus- ja ylläpitokustannukset saattaisivat nousta huomattavasti arvioitua korkeammaksi.⁵⁰

Pääpiirustukset

Syksyllä 1962 Pietilät alkoivat muokata luonnoksia pääpiirustuksiksi. Suunnittelutyö ei edennyt kesällä laaditun aikataulun mukaisesti, ja Dipolin valmistuminen syksyllä 1964 alkoi näyttää yhä epärealistisemmältä. Joulukuun alussa Reima Pietilä esitti rakennustoimikunnalle uuden aikatauluehdotuksen, jonka mukaan pääpiirustukset olisivat valmiit 20.1.1963, työselitys 28.2.1963 ja työpohjat 15.5.1963. Louhintatyöt voisivat siten alkaa 15.6.1963.⁵¹ Suunnittelutyön nopeuttamiseksi Pietilät palkkasivat vuoden lopulla ensimmäiset avustajat toimistoonsa. Dipolin suunnitteluun osallistuivat eri vaiheissa arkkitehdit Raili Kokkola ja Pertti Nykänen, arkkitehtiyläoppilaat Ilkka Salo, Matti Seppänen, Esko Kahri, Martti Siirala, Reijo Keurulainen, Lasse Geelnard ja Reino Helminen sekä rakennusmestarit Kajo Koski ja Matti Juvonen.⁵² Toimistossa projektin alkuvaiheessa työskennelleen Matti Seppäsen mukaan Reima Pietilällä oli aluksi suuria vaikeuksia ohjeistaa työntekijöitä, mikä hidasti merkittävästi suunnittelutyötä.⁵³ Pääpiirustukset eivät valmistuneet kevään 1963 aikana, joten rakennustoimikunta esitti maaliskuussa Otaniemen hoitokunnalle, että väestönsuojan louhintatöiden aloitus siirrettäisiin elo-syyskuun vaihteeseen, jolloin Dipolin louhintatyöt ehdittäisiin tehdä ko. ajankohtaan mennessä.⁵⁴ Kevään ja alkukesän aikana Pietilät tekivät pääpiirustuksia rakennustoimikunnan ohjeiden pohjalta. Toiminnallisten muutosten lisäksi toimikunta kehotti arkkitehteja useaan otteeseen tutkimaan mahdollisuuksia korvata liukuovia kiinteillä väliseinillä.⁵⁵ Vilkasta keskustelua aiheuttivat pohjakerroksen lohkarakivista muurattavat seinäverhoukset.⁵⁶

Pääpiirustukset valmistuivat lopulta 11.7.1963. Pietilät olivat kehittäneet Dipolin muotokieltä entistä monimuotoisemmaksi. Puiset sisäkatot koostuivat nyt vaihtelevan muotoisista monikulmioista. Myös hallituksen huoneen ja länsisivun portaiden puukatot olivat erittäin monimuotoisia. Juhlasalin ja teekkariravintolan salien parvekkeen kaide kallistui jyrkästi ulospäin. Pääaulan takassa oli veistoksellinen betonihuuva. Ikkunaseinät ja kerrosten väliset rintamuurit oli esitetty aiempaa tarkemmin. I-luokan ravintolan poistumistieporras oli muutettu ulkoportaaksi, joka jatkui parvekekerrokseen. Ylälämpiön ulkoparvekkeelle johtava ulkoporras oli käännetty toisin päin ja länsisivulle oli lisätty kahvioon johtava ulkoporras. Tilalliset muutokset olivat varsin pieniä. Teekkarihallista ison ravintolasalin tarjoilutilaan johtanut porras oli käännetty toisin päin ja sen alle oli lisätty vahtimestarin koppi. Kulku yleisö-wc-tiloihin oli järjestetty uudelleen. Musiikkihallin kassa oli poistettu ja sen länsisivulle oli lisätty kellarikerrokseen johtava porras. Harjoitushuoneiden väleihin oli lisätty liukuovia. Kellarista teekkarihalliin nousevan portaan viereen oli lisätty esiintyjien wc-tilat. Päälämpiön kassasyvennystä oli pienennetty ja teekkarimuseon sisäänkäynti oli poistettu. Olutkellarin ja teekkarihallin välinen käytävä oli poistettu rakennustoimikunnan vaatimuksesta. Olutkellaria oli suurennettu etelään päin ja sen itäseinälle oli lisätty takka. Polikabinetin sisäänkäynti oli poistettu. Seurustelutila ja grillibaari oli yhdis-



Pääpiirustukset 11.7.1963. Salien katot olivat tässä suunnitteluvaiheessa puuta ja sivutilojenkin katot olivat selvästi toteutunutta monimuotoisempia.

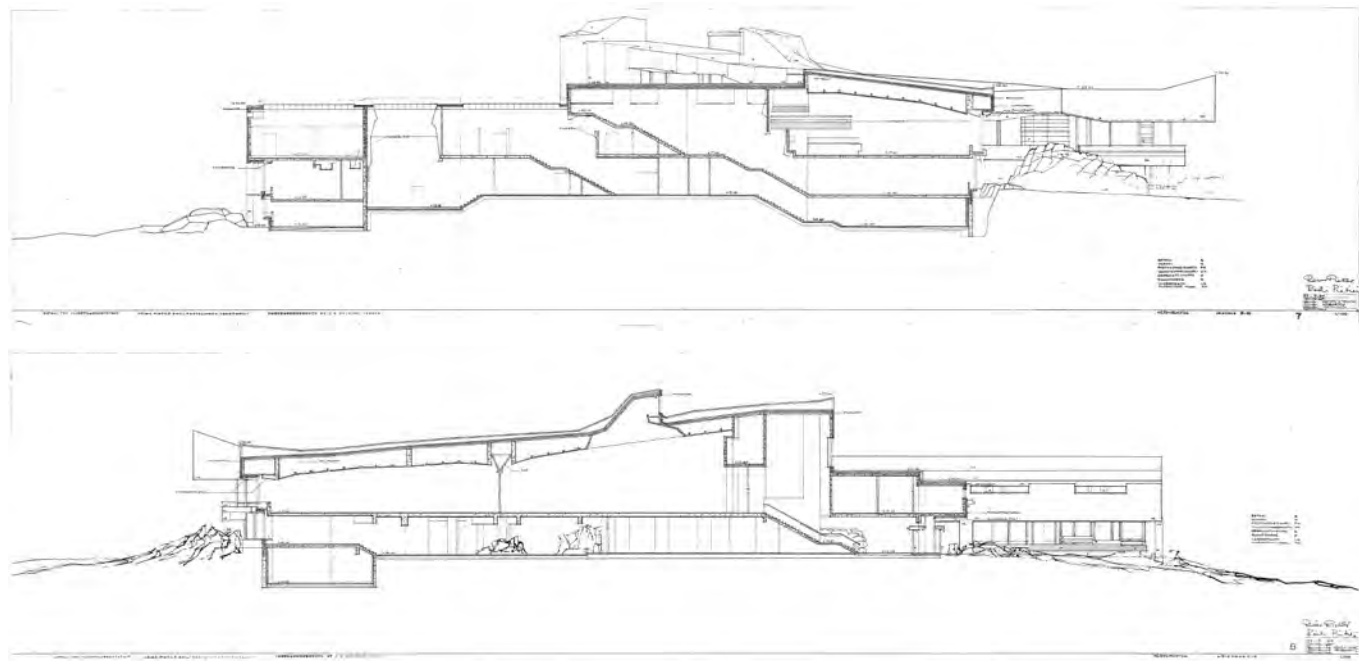
tetty PTK:n (Pyöreän Tornin Killan) kabinetiksi. Kilta oli huhtikuussa luvannut lahjoittaa TKY:lle huoneen sisustuksen.⁵⁷ Olutkellariin ja PTK:n kabinettiin oli piirretty kiviset baaritiskit. Kiltahallin ja hallitushallin välistä käytävää oli levennetty ja hallitushalliin oli lisätty tuulikaappi. Kellarikerroksen monistustilaan oli lisätty sisäänkäynti. I-luokan ravintolan oli järjestetty uudelleen rakennustoimikunnan ohjeiden mukaan siten, että henkilö- ja tarjoiluliikenne eivät risteäisi. Pelihuoneet oli siirretty lehtihuoneiden yhteydestä kahvion pohjoispuolelle. Tyttöjen huoneen takan viereen oli lisätty käytävälle avautuva tuolivarasto, jonka päällä oli huoneeseen avautunut panko. Keittiön kattoikkunoita oli jatkettu ulkoseinään saakka. Juhlasalin parvekkeelle oli lisätty teknisiä tiloja. Ilmanvaihtokonehuoneeseen oli lisätty kaksi porrasyhteyttä.⁵⁸

Pääpiirustusten valmistumisen jälkeen rakennustoimikunta kysyi tarjoukset Dipolin louhintaurakasta. Louhintatyöt aloitettiin syyskuussa ja saatiin valmiiksi joulukuussa. Sen jälkeen aloitettiin väestösuojan lähes vuoden kestäneet louhintatyöt.

Työpiirustukset

Louhintatöiden aikana Pietilät alkoivat tehdä Dipolin työpiirustuksia. Keväällä 1964 rakennustoimikunnan suunnitelmiin vaatimat muutokset ja suunnittelu-työn viivästyminen osittain niiden seurauksena alkoivat kiristää Pietilöiden ja toimikunnan välejä. 24.1. pidetyssä kokouksessa merkittiin tiedoksi Salmenkiven laatima muistio korjausehdotuksista pääpiirustuksiin. Toimikunta edellytti mm. ison ja pienen ravintolasalin parvekkeen poistamista tarpeettomana ja betonisten väliseiniä muuttamista muuratuiksi seiniksi myöhempien väliseinämuutosten helpottamiseksi. Teatterisalin katsomon alapuoliset harjoitteluhuoneet ja varastot esitettiin jätettäväksi raaoiksi betonipintaisiksi kellari-tiloiksi, joita yhdistykset voisivat myöhemmin sisustaa tarpeidensa mukaan.⁵⁹ 18.2. pidetyssä kokouksessa rakennustoimikunta hyväksyi suunnittelusopimukseen liitetyn aikataulun, jonka mukaan urakkasopimuksen allekirjoittamista varten tarvittavien suunnitelmien tuli olla valmiita 20.6.1964 mennessä.⁶⁰

Suoritettuaan 1:50 mittakaavaan piirrettyjen työpiirustusleikkausten ennakotarkastuksen 13.3. rakennustoimikunta arvosteli ankarasti detaljiratkaisujen monimuotoisuutta. Toimikunta edellytti mm. julkisivurakenteen yksinkertaistamista, ikkuna-aukkojen madaltamista ja puuverhousten yksinkertaistamista. Vesikaton kaltevuudet tulisi tarkistaa singelipintaiselle huopakatteelle sopiviksi ja kourumaiset urat poistaa. Toimikunta yhtyi Salmenkiven esittämään pontteen, jonka mukaan arkkitehtisuunnittelu ei noudattanut työn pohjana olevaa kustannusarviota eikä siten myöskään suunnittelusopimusta. Detaljiratkaisuissa oli haettu liikaa kalliita ja vaikeasti huollettavia erikoisratkaisuja. Näistä johtuva kustannusten nousu saattoi vaarantaa koko Dipolin rakennushankkeen. Arkkitehtien tulisi pyrkiä normaaleihin ja koeteltuihin ratkaisuihin, joiden rakennuskustannukset olivat tiedossa ja joiden kestävydestä ja kunnossapidosta on kokemuksia.⁶¹



Pääpiirustukset 23.7.1964. Salien katot on muutettu betonisiksi alalaattapalkistoiksi ja muita puuverhouksiakin on yksinkertaistettu.

Seuraavat kuukaudet Pietilät keskittyivät korjaamaan pääpiirustuksia rakennustoimikunnan esittämän arvostelun pohjalta. Merkittävin muutos oli puuverhousten poistaminen toisen kerroksen suurten salien katoista ja niiden yläpohjarakenteen muuttaminen alalaattapalkistoksi. Lisäksi lattioiden mosaiikkibetonilaatat korvattiin paikalla valetulla mosaiikkibetonilla. Julkisivurakennetta, kupariverhouksia ja ikkunarakenteita yksinkertaistettiin jonkin verran. Päälystämällä vesikaton jyrkimmät pinnat kuparilla tai kuparipäälysteisellä huovalla oli mahdollista päästä singelipäälysteisen huopakatteen kallistusrajoihin. Työpiirustusten tekeminen ei tällä edennyt sovitun aikataulun mukaisesti, mistä rakennustoimikunta esitti toistuvasti vakavan huolestumisensa. Pietilöitä kehoitettiin palkkaamaan pikaisesti uusia työntekijöitä.⁶² Toukokuun alussa sovittiin ehdottomasti viimeisestä lykkäyksestä pääpiirustusten korjaustyön valmistumiseen. Pohjien ja julkisivut tuli olla valmiit 11.5. ja leikkausten 15.5.⁶³ Tuolloin pidetyssä kokouksessa Reima Pietilä ei kuitenkaan katsonut voivansa vastata tiedusteluun, milloin pääpiirustukset olisivat valmiit. Toimikunnan mielestä arkkitehdit olivat tehneet liian suuria muutoksia jo hyväksytyihin pääpiirustuksiin.⁶⁴ Seuraavalla viikolla pidetyssä kokouksessa Pietilä mainitse erääksi syyksi työn viivästymiseen sitkeän, pari kolme viikkoa kestäneen flunssan. Hän ei voinut määritellä mitään ajankohtaa pääpiirustusten korjaustyön valmistumiselle, mutta totesi, että työ oli muodostunut erittäin laajaksi ja suuritöiseksi ja että se kestäisi vielä ainakin kuukauden.⁶⁵

Tämän jälkeen rakennustoimikunta alkoi selvittää menettelytapoja Dipolin arkkitehtisuunnittelun nopeuttamiseksi. Toimikunta oli yksimielinen, että Pietilöiden johdolla suunnittelutyö tulisi edelleen viivästymään ja siten aiheuttamaan rakennuttajalle lisääntyvässä määrin taloudellista tappiota. Lisäksi ei ollut takeita siitä, valmistuisivatko Dipolin suunnitelmat koskaan toteutusasteelle. Toimikunta hyväksyi yksimielisesti ehdotuksen, että arkkitehtisuunnittelu organisoitaisiin uudelleen siten, että Dipolia varten perustettaisiin oma suunnittelutoimisto, jonka toimistopäälliköksi pyritäisiin saamaan kokenut arkkitehti. Koska järjestely edellytti suunnittelusopimuksen rikkomista, olisi asiassa käännyttävä ensin Arkkitehtiliiton puoleen.⁶⁶ Salmenkiven laatima kirjelmäluonnos Arkkitehtiliitolle esiteltiin Pietilöille 28.5 pidetyssä kokouksessa. Rakennustoimikunnan mielestä Dipolin arkkitehtisuunnittelun suorittaminen oli mahdollista vain, jos arkkitehdit luopuisivat organisaatioperiaatteesta, jonka mukaan Reima Pietilä suoritti henkilökohtaisesti kaiken suunnittelutyön. Pietilät pitivät ehdottomasti kiinni organisaatioperiaatteestaan ja korostivat, ettei arkkitehtitoimistoille nykyisin tavanomainen työskentelytapa voi synnyttää hyvää arkkitehtuuria. Arkkitehdit pyysivät lykkäämään kirjelmän lähettämistä kahdella viikolla, jotta he voisivat todistaa rakennustoimikunnan käsityksen vääräksi heidän kyvyttömyydestään saattaa sovittu suunnittelutehtävä valmiiksi. Toimikunta suostui Pietilöiden pyyntöön seuraavana päivänä pidetyssä jatkoneuvottelussa.⁶⁷

” Mitä epäsäännöllisyys vaikuttaa suunnitteluun? Sen, että epäsäännöllisyydet kertautuvat; yksi poikkeus poikii useita muita. Olisi olettanut, ettei kaikkea tarvitse piirtää vaan että työpaikalla annettavat suulliset ohjeet täydentävät olennaisesti. Käytännössä osoittautui, ettei sanoin voida selittää kovin monimutkaisia muotoja, niistä on saatava kuvat. Vaikeutena oli löytää ne kohdat, joita ei mahdollisesti ollut huomattu esittä. Papereilla liikkumalla hahmottaminen ei saavuta samaa kaikenpuolisuutta kuin todellisuudessa. Luulisi, että pienoismalleista olisi hyvä apu. Alussa lähdettiin laatimaan 1/50 mittakaavaan pienoismalleja, mutta saattoi todeta korkeintaan sen, että pahalta ja sekavalta näyttää. Muodot esiintyivät kuin liiaksi tiivistyneenä ja todellisuuspituudet pahoissa ”mittakaavallisissa lyhennyksissä”. Havaintokentät eivät myöskään hahmotu samoina kuin mitä luonnossa, itse rakennuksessa liikuttaessa tapahtuu. Pienoismallitekniikan tilalla olivat lukuisat piirretyt tilanäkymät ”kalansilmäperspektiivit”, joilla väenväkinä tunkeuduttiin tilan sopukoihin. Piirustusten laadinnassa parhaan lähtökohdan tarjosi ajatus, että jokainen esitettävä kohta pitää voida johtaa toisten (helpommin esitettävien) kohtien avulla. Pahimmat tapaukset selvitettiin haravoimalla alue useilta eri suunnilta lähtevillä leikkaushiloilla, joissa kussakin oli itsenäisesti toimivat kiintopisteistöt.

Erillisten päämittalinjojen asemasta käytettiin 1/50 pohjissa 10x10 metrin perusruudukkoa ja mitat otettiin lähimmästä ruudustolinjasta. Opetus: Vain se, mikä on kyetty esittämään kuvannallisesti oikein ja tarkasti, on voitu toteuttaa. Toisin sanoen Dipolissa on toteutunut se, mikä oli muoto-opillisesti selvitetty eli rationalisoitut.

Reima Pietilä: Sanatarkasti muoto-oppia. Arkkitehti 9/1967.

Rakennustoimikunta totesi 15.6. pitämässään kokouksessa, etteivät Pietilät olleet kahden viikon aikana esittäneet mitään sellaista, joka olisi palauttanut rakennuttajan luottamusta suunnittelijoihin. Kirjelmäluonnoksen jatkokäsittely pantiin kuitenkin pöydälle, jotta toimikunnalla olisi mahdollisuus perusteellisemmin tutustua Pietilöiden esittämiin piirustuksiin ja selvittää toimiston tämänhetkinen työvoimatilanne. Toimikunta päätti neuvotella Pietilöiden kanssa mahdollisuudesta, että he hankkisivat uuden suunnittelusopimuksen takaajaksi arkkitehdin, joka sitoutuisi jatkamaan suunnittelutyötä siinä tapauksessa, että he eivät pystyisi saattamaan työtä sopimuksen mukaisesti loppuun. Toimikunta oli valmis ottamaan harkittavakseen muitakin mahdollisia ideoita vaikean tilanteen ratkaisemiseksi.⁶⁸ Seuraava kokous 22.6. pidettiin Pietilöiden toimistolla. Reima Pietilä kieltäytyi kuitenkin tulesta kokoukseen ja keskittyi korjailemaan pääpiirustusten tekstityksiä viereisessä huoneessa. Hän ilmoitti olevansa suuttunut toimikunnalle, joka oli tullut häiritsemään toimiston työskentelyä.⁶⁹ Kirjelmää Arkkitehtiliitolle ei silti koskaan lähetetty, ja 3.7. rakennustoimikunta ja Pietilät sopivat uudesta aikataulusta suunnitelmien valmiiksi saattamiseksi. Sen mukaan rakennuslupaa varten tarvittavat piirustukset olisivat valmiit 10.7.1964, pääpiirustukset, työselitys ja Rakennushallituksen pyytämät lisäselvitykset 21.7.1964 ja urakkalaskentapaperit 15.9.1964. Lisäksi arkkitehti Erkki Luoma nimettiin Pietilöiden esityksestä lisäasiantuntijaksi seuraamaan Dipolin arkkitehtisuunnittelua.⁷⁰

Dipolin rakennuslupapiirustukset on päivätty 14.6.–23.7.1964. Otakaareltä keittiön lastaustilaan johtaneen ajotien kääntöpaikka oli siirretty tien pohjoispuolelle. Pääaulan sisäänkäynnin edessä olevaan kiertoliittymään oli lisätty I-luokan ravintolan sisäänkäynnille johtava haara. Kävelyteiden linjauksia oli tarkennettu. Ylälämpiön ulkoparveketta ja sinne noussutta ulkoporrasta oli levennetty. Portaalle alle oli lisätty pieni varastuhuone. Myös I-luokan ravintolan luoteispuolella ollut ulkoporras oli levennetty. Sisätiloja oli yksinkertaistettu merkittävästi rakennustoimikunnan vaatimusten mukaisesti. Teekkarihallin pohjoispuolelle oli lisätty vaatenaulakoita, salkkulokeroita ja yleisöpuhelimia. Vahtimestarin kioski oli siirretty tarjoilutilaan johtavan portaalle alta hallin pohjoispäähän, TKY:n toimiston sisäänkäynnin viereen. Teekkarihallin ja TKY:n toimiston yleisötilan välinen lasiseinä oli korvattu rakennustoimikunnan ehdotuksesta muuratuksi seinäksi. Teekkarihallista isoon ravintolasaliin ja kahviolämpöön nousseet portaat oli levennetty. Kolme eteläisintä kiltahuonetta oli poistettu rakennustoimikunnan esityksen mukaisesti ja teatterihallia oli vastaavasti laajennettu. Loput kiltahuoneet oli yhdistetty kolmeksi neliömäiseksi huoneeksi. Valiokuntahuoneiden väliset liukuovet oli poistettu. Toimistokäytävän eteläpuolelle oli lisätty sähkökeskus ja kellarikerroksen monistustilaan johtanut porrastus oli käännetty. Päälämpiöstä teekkarimuseoon johtanutta porrastusta oli pidennetty ja siihen oli lisätty välitasanne. Lämpöön itäpäättyyn oli lisätty luiska. Olutkellarin, ravintolahallin ja kabinetin luonnonkiviverhouksia oli vähennetty. Olutkellarin ja PTK:n kabinetin kiviset baaritiskit oli korvattu puutiskeillä. Biljardihuoneet oli yhdistetty takkahuoneeksi, jonka länsiseinälle oli lisätty takka. Ravintolahallin sisäänkäyntiä oli

kavennettu ja sen katosta oli pienennetty ja yksinkertaistettu rakennustoimikunnan vaatimuksesta. I-luokan ravintolaan noussut porrastus oli siirretty takaisin rungon keskelle. Kellarikerroksen harjoitusruokkien väliset liukuovet oli poistettu ja pihalle johtanut ulkoporrastus oli muutettu sisäportaaksi. Ison ja pienen ravintolasalin pohjoispuolella ollut parveke ja sinne johtaneet portaat oli poistettu rakennustoimikunnan vaatimuksesta. Kulissivaraston pohjoispuolelle oli lisätty juhlasalin parvekkeelle noussut porrastusruokki ja salin itäpuolella ollut poistumistieporrasta oli levennetty. Juhlasalin ja I-luokan ravintolan välinen käytävä oli siirretty tuolivaraston itäpuolelle. Lehtihuoneen väliseinät oli poistettu lukuun ottamatta pientä puu-lasiseinäistä huonetta luoteiskulmassa. Keittiön yläikkunat oli poistettu ja kattoikkunoiden pätyihin oli lisätty ilmanvaihtosäleiköt. Sisäkattojen puuverhouksia oli karsittu ja yksinkertaistettu merkittävästi rakennustoimikunnan vaatimuksesta. Toisen kerroksen suurten salien kattoikkunat oli korvattu puolisuunnikkaan muotoisilla kattolyhyillä. Hallituksen huoneessa ja I-luokan ravintolassa oli edelleen taitteiset sisäkatot.⁷¹

Suunnitelmat lähetettiin jälleen hyväksyttäväksi Rakennushallitukseen. Lausunnoissa varoitettiin jälleen korkeista rakennus- ja ylläpitokustannuksista. Monet rakenteet ovat teknillisesti vaikeita toteuttaa, eikä kantavien rakenteiden sijoituksessa ollut riittävästi otettu huomioon taloudellisia tai rakennusteknillisiä näkökohtia.⁷² Suunnitteluosaston erillisessä lausunnossa arvosteltiin lukuisia detaljiratkaisuja, kuten palje- ja liukuovia, kantavien rakenteiden monia taitteita ja ikkunaseinien edessä olevia rintamuureja.⁷³



Kuva työmaalta näyttää lautamuottityön työläyden.

RAKENTAMINEN

Dipolin rakennusurakkaa koskeva tiedustelu lähetettiin elokuussa 1964 44 rakennusliikkeelle. Niistä 23 antoi myönteisen vastauksen. Ennen kuin niitä ehdittiin käsitellä, Rakennusinsinööriurakoitsijat ry esitti tarjouksen, että Dipoli rakennettaisiin TKY:n omana työnä. Yhdistys oli valmis asettamaan rakennustyötä valvovaan johtokuntaan neljä jäsentään.⁷⁴ Rakennustoimikunta hyväksyi esityksen yksimielisesti 19.9.⁷⁵ Johtokuntaan nimettiin Rakennusinsinööriurakoitsijat ry jäsenliikkeistä toimitusjohtajat Heino Leskelä, Erkki Paloheimo, Väinö Pekkala ja Kauko Rastas, Rakennushallituksesta rakennusneuvos Risto Rusa varamiehenään yli-insinööri Pekka Metsola ja rakennustoimikunnasta Rauno Timonen varamiehenään Antero Salmenkivi. Timosen siirryttyä pian toisen työnantajan palvelukseen jäivät hänen tehtävänsä Salmenkiven hoitettaviksi. Toimitusjohtajajäsenet toimivat vuorollaan kokousten puheenjohtajina. Marraskuussa johtokunta palkkasi vastaavaksi rakennusmestariksi Olavi Raudaskosken ja hankintapäälliköksi Esko Luostarisen.⁷⁶ Rakennesuunnittelija ja rakennusteknisten töiden valvojana toiminut Erkki Juslén muistaa Raudaskoski oli erittäin ammattitaitoisena rakennusmestarina. Myös mittamiehet ja puusepät olivat innostuneita ja ylpeitä vaativasta työstä.⁷⁷

Dipolin peruskivi muurattiin 12.3.1965 ja harjakaiset pidettiin 22.10.1965. TKY:n toimisto otettiin käyttöön 15.5.1966 ja teekkariravintola 1.9.1966. Juhlalliset vihkiäiset pidettiin 29.9.1966. Rakennus oli jaettu liikuntasaumoilla seitsemään eri lohkoon, joiden runkotyöt etenivät vaiheittain. Poikkeuksellinen urakamuoto rajoitti jonkin verran työmaakoneiden, erityisesti nostureiden käyttöä. Aluksi hankittiin kaksi radalla kulkevaa nosturia, joista toinen oli sijoitettu suorakulmaisen osan palkkien väliin. Aikataulun kiristämiseksi myöhemmin hankittiin vielä kolmas nosturi. Lisäksi parin kuukauden ajan apuna oli pyörillä kulkeva nosturi. Rakennuksen suuresta koosta huolimatta työmaalla käytettiin tehdasbetonia, koska nostureita ei ollut mahdollista sijoittaa siten, että ne olisivat voineet käyttää samaa betoniasemaa.⁷⁸ Vapaamuotoisen osan aaltoilevan kattolaatan laudoitus oli vaativimpia työvaiheita. Muottien koolaus tehtiin lappeellaan olevista lautakimpuista naulaamalla laudat yhteen sen jälkeen, kun ne oli taivutettu oikeaan muotoon. Kollauksen päälle naulattiin varsinainen muottilaudoitus, joka märkänä saatiin taipumaan haluttuun muotoon. Vain kaikkein vaikeimpiin paikkoihin tehtiin selviä taitteita. Liikuntasaumat jakoivat kattolaatan neljään osaan. Jotta työsaumat eivät pilaisi sisäkattoa, valettiin jokainen osa yhtäjaksoisesti valmiiksi. Pisimmät valut kestivät toista vuorokautta. Valuvirheiden määrä jäi vähäiseksi eikä halkeamia ollut havaittavissa valmistumisen jälkeen.⁷⁹ Rakennuksen hyötypinta-ala oli 10 500 m² ja tilavuus noin 50 000 m³. Kokonaiskustannukset olivat 10,8 milj. markkaa, joista rakennusteknisten töiden osuus oli 7,8 milj. markkaa.⁸⁰

”*Dipoli ei ole teollinen valmisasu. Se on ainutkertainen pukutilaus, jonka räätälimestareista sopii muistaa vastaava rakennusmestari, mittamestari sekä kirvesmiesten porukka, joka laudoitti toisen kerroksen vapaamuotoisen betoniholvin.*”

Reima Pietilän sitaatti haastattelussa: Parnasson kyselytunti. Reima Pietilä. Parnasso 4/1967.

”*Dipoli oli luonnos myös siksi, ettei sitä ehditty rakentaa valmiiksi 18 kuukaudessa - varattuna rakennusaikana TKY:n 75-vuotispäiväksi. Aika oli liian lyhyt noin vaikealle rakennukselle. Ehkei osattukaan tehdä; 1500 työpiirustusta oli liian vähän.*”

Reima Pietilä: Dipolin puhdas modernismi. Taideartikkeli. Art Aulanko -82 5.6.-15.8.1982. Valtakunnallinen kesänäyttely. Käsikirjoitus, Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Työmaa-aikaiset muutokset olivat varsin vähäisiä. Pysäköintialuetta laajennettiin jonkin verran Dipolin tontin puolelle, minkä vuoksi kävelytiet jouduttiin siirtämään lähemmäs rakennusta. Samasta syystä ostoskeskuksen länsipuolitse Alvarin aukiolle johtanut kävelyreitti ohjattiin pysäköintialueen länsiosan poikki. Työmaavaiheessa laadittiin myös istutussuunnitelmia, mutta ei ole selvää, kuinka tarkasti niitä noudatettiin. Otakaarelta keittiön lastauspihalle johtaneen ajotien liittymä muutettiin kaksisuuntaiseksi. Rakennustyön aikana ei tehty merkittäviä tilallisia muutoksia. Muutamiin paikkoihin, kuten tarjoilutiloihin johtavien portaiden alapäihin, lisättiin ovia. Detalji- ja sisustusratkaisut luonnollisesti tarkentuivat työmaavaiheessa. Pintamateriaaleja muutettiin jonkin verran työmaan aikana, eivätkä toteutuneet materiaalit vastaa täysin rakennusselitystä. On esimerkiksi epäselvää, milloin betonipinnat päätettiin jättää tasoittamatta ja maalaamatta. Projektin loppuvaiheessa Pietilät suunnittelivat Dipolin suuren määrän irtokalusteita, joista merkittävä osa toteutettiin.

”*Dipoli syntyi yhdennellätoista hetkellä, sillä siitä eteenpäin teollisen kasvun hyöky hukutti rakennustaiteen ja humanismin paljouden ihanteen alle.*
Dipoli jäi käsityöläisen rakentamisen yksinäiseksi muistomeriksi.”

Reima Pietilä: Dipolin puhdas modernismi. Taideartikkeli. Art Aulanko -82 5.6.-15.8.1982. Valtakunnallinen kesänäyttely. Käsikirjoitus, Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

VALMIS RAKENNUS



Ilmakuva Dipolin valmistumisen ajolta näyttää sen suhteen TTK:n päärakennukseen, jonka kanssa Dipolin suorakulmainen osa on samassa koordinaatistossa.

SUHDE LÄHIYMPÄRISTÖÖN

Dipolin valmistuessa vuonna 1966 Otaniemi oli muuttunut viljelysmaisemasta puistomaiseksi kampukseksi. Sen länsipuolelle oli vuonna 1964 valmistunut Aallon suunnittelema TTK:n päärakennus, jonka korkea auditorio hallitsi koko Otaniemeä. Samoihin aikoihin Alvarin aukiota oli alettu muokata kampuksen keskusviheriöksi. Sen lounaissivua rajasi kartanon päärakennukselle johtanut puistokujanne - Aallon suunnittelema pääkirjasto rakennettiin sen varrelle vasta 1970-luvun alussa. Dipolin pohjoispuolelle oli samanaikaisesti valmistunut Kurt Mobergin suunnittelema TF:n osakuntatalo Urdsgjallar, jossa monet Dipolin arkkitehtoniset teemat toistuivat hieman yksinkertaisemmassa muodossa.

Dipolin eteläpuolella oli istutuskaistoilla kolmeen osaan jaettu pysäköintialue, joka oli päällystetty punaruskealla asfaltilla. Liittymä oli Luolamiehentien puolella. Pysäköintialueen ja Otakaaren välissä oli väestönsuojan ajoluiska, joka valmistui hieman Dipolin jälkeen. Luolamiehentien mutkassa oli liittymä päälämpöön ja Luolamies-ravintolan saattoliikennettä varten ja Otakaaren varrella kaksisuuntainen liittymä huoltoliikennettä varten. Suurin kävelyreitti Dipolista päärakennukselle kulki Otakaaren alittavan tunnelin kautta ja Teekkarikylään urheilukentän länsipuolelta. Alvarin aukiolle pääsi myös etelästä pysäköintialueen länsiosan kautta.

Dipoli oli rakennettu lähiympäristöään korkeammalle kukkulalle, mutta tontilla säilytetyt puut peittivät sen suurelta osin näkyvistä. Luontoon sulautumista tehostivat julkisivujen vapaa rytmi, kupariverhoukset, tummanruskeat puupinnat ja luonnonkivimuurit. Parhaiten Dipoli näkyi etelästä Otaniementieltä, idästä urheilukentän suunnasta ja luoteesta Rakentajanaukiolta. Päärakennuksen suunnasta sen peitti näkyvistä Alvarin aukion itäreunaa rajannut tiheä metsikkö.

Dipolin veistoksellinen muotokieli erotti sen selvästi Otaniemen muista rakennuksista. Julkisivujen kupariverhoukset voi kuitenkin ajatella linkiksi päärakennukseen ja moniin muihin Otaniemen rakennuksiin, joissa kuparia on käytetty punatiilen rinnalla vesikatteissa, peiteverhouksissa ja erilaisissa listoissa. Dipolissa kuparia oli kuitenkin käytetty kokonaisvaltaisemmin, ja se oli patinoitu selvästi tummemmaksi. Ilmakuvista näkee, että suorakulmainen osa noudatti pääpiirteissään päärakennuksen matalien siipien mittakaavaa ja massoitteuperiaatteita. Maan päältä rakennusten välistä yhteyttä on kuitenkin vaikea havaita.

” Se on talo, joka ei näy ilmasta, koska kallion laki maastonmuodon mukaisena olisi noussut 6 metriä ja koska sen sivut vaapaakulmaisesti kaareutuen ja kärjistä lohkoutuen muistuttavat elävästi peruskallion muotoja. Länsi-pohjoisnurkkaus madaltuu suorakaiteiseksi tasanteeksi, sillä tässä rakennus alistuen liittyy päärakennukseen ja TF:än. Itään ja etelään voimistuen kasvava rakennus itsenäiseksi olematta lopulta muu kuin dipoli sinänsä. Dipoli on talo metsäisellä mäellä, se on talo, jota ei näe sivulta. Leveän yläosan tumma kupari jää juuri sopivasti männyn ja kuusen oksiston korkeudelle. Ikkunoiden vapaajakoinen pystypuitteisto yhtyy männyrunkojen vastaavaan rytmiin. Maan tasossa jalustan muurien luonnonkivi kasvaa asteittain kiinni kallioperään talon ympärillä. Rakennus on erottamaton osa rakennuspaikastaan. ”

Reima Pietilä: Dipoli päältä, Dipoli sisältä, Dipoli toiminnassa. Teekari A II-12/1962.

Dipolin eteläinen sisäänkäynti eli nykyinen käpyovi vuonna 1966.



Kuva paikoitusalueelta kohti itäistä sisäänkäyntiä eli juhlaovea.



PIHA-ALUEET

Dipolin tontti rajautui lännessä Otakaareen, etelässä pysäköintialueeseen, kaakossa Luolamiehentiehen, idässä urheilukentän katsomon takana kohoaviin avokallioihin ja pohjoisessa TF:n tonttiin. Otakaari oli ennen Dipolin valmistumista levennetty nelikaistaiseksi väyläksi, jossa oli jalkakäytävä ainoastaan länsisivulla. Jyrkkä rinne erotti ajotien Dipolin piha-alueen. Tontin kaakkoskulmassa huoltoliittymä, jota rajasi tien puolella polveileva betoninen tukimuuri. Sen pohjoispäässä oli väestönsuojan kuutiomainen ilmastointiaukko. Itäisivulla punaruskealla asfaltilla päällystetyt ajotiet johtivat päälämpiön ja Luolamies-ravintolan sisäänkäynneille. Niiden eteläpuolella Luolamiehentie varrella oli lipputankokenttä.

Rakennustöiden aikaan pyrittiin säästämään mahdollisimman paljon avokallioita sekä suuria mäntyjä, kuusia ja koivuja. Piha-alue muuttui asteittain luonnonmukaisemmaksi tontin reunoja kohti mentäessä. Julkisivujen edustat oli päällystetty joko asfaltilla, pesubetonilaatoilla tai sepelillä. Seuraavana oli istutettua nurmikkovyöhyke, ja tontin reunoilla oli luonnontilaista metsää. Rakennuksen juurelle oli kasattu luonnonkivilohkareita, jotka häivyttivät rajan julkisivun ja piha-alueen välillä.

Kävelytiet oli päällystetty pysäköintialueen ja ajoväylien tavoin punaruskealla asfaltilla. Niiden reunat noudattivat Dipolille ominaista murtoviivoihin perustuvaa geometriaa. Kävelytiet oli valaistu Pietilöiden suunnittelemissa pylväsvalaisimilla, joihin oli kiinnitetty opastinkylttejä. Tontilla oli myös muutamia yksinkertaisia teräsrunkoisia opastintauluja.

Sisäänkäyntien edustat oli päällystetty pesubetonilaatoilla. Pääsisäänkäynnit olivat samassa tasossa maanpinnan kanssa ja siten esteettömiä. Pienempien sisäänkäyntien edustoilla oli mosaiikkibetonilaatoilla päällystettyjä ulkoportaita. Länsisivulla pohjakerroksen huoneiden lattiat olivat hieman maanpintaa alemmalla tasolla, ja ulkoseinän edessä oli kallioleikkaus. Lounaiskulman edustalla oli kaksi syvää kaivantoa, joiden kautta kellarikerroksen huoneet saivat luonnonvaloa. Kaivantojen reunoille oli aseteltu luonnonkivilohkareita kaiteiksi. Lohkareita oli kasattu kaiteiksi myös urheilukentän takana kohonneiden kallionjyrkänteiden päälle.

”
*Missä kulkee rakennuksen ja sen ympäristön yhteinen raja, se vyöhyke, joka toimii näiden molempien mukaan?
Se ei enää aloitu (paikallistu ja alueellistu) ulkoseinävyöhykkeelle tai lähimaastoon. Rakennustilan ja luonnontilan suodattumisen synnyttämiä harjoja koetaan laajemmalla kentällä rakennuksen ympärillä.
Ympäristö on vyöhyketyyppinen tapahtumakenttä ja ulkoseinä on jossain syvällä tämän piirin sisäpuolella.*
”

Reima Pietilä: Sanatarkasti muotooppia. Arkkitehti 9/1967.



” Onko Dipoli todellinen rakennus? Paha sana, mihin sitä vertaisi. Jokin ekspressionistinen kuparikallio kivi-harkkojen varassa se näyttää olevan. Lasia ja puuta - luonnonrytmissä eteneviä ikkunointeja, joihin metsä ja pilvet kuvastuvat niin, että ettei tiedä, mistä talo alkaa ja luonto loppuu. Ehkei tarvitse loppuakaan. Ei Dipolia tarvitse verrata muihin taloihin - jos se on alkutyyppi, ennaltamaton, oma itseisyytensä. ”

Reima Pietilä: Dipolin puhdas modernismi. Taidear-tikkeli. Art Aulanko -82 5.6.-15.8.1982. Valtakunnallinen kesänäyttely. Käsikirjoitus, Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Itäinen sisäänkäynti.

JULKISIVUT

Dipoli koostui neljästä eriluonteisesta julkisivulohkosta: vapaamuotoisesta etelälohkosta, koilliskulman ravintolalohkosta, pohjoisesta toimisto- ja keittiölohkosta ja läntisestä kokous-, kerho- ja hallintotilalohkosta. Jokainen julkisivu oli jäsennöity eri tavalla, mutta samat materiaalit ja detaljit toistuvat lohkoista toiseen. Lohkojen väliin jäi erikokoisia sisäänkäyntisyvennyksiä ja lastauspihoja, jotka oli jäsennöity muista julkisivuista poikkeavalla tavalla.

Vapaamuotoinen etelälohko oli Dipolin julkisivulohkoista suurin ja monimuotoisin. Se jakautui neljään alalohkoon, jotka oli jäsennöity hieman toisistaan poikkeavilla tavoilla. Ulkonevat räystäät, parvekkeet, ulkoportaat ja sisäänkäyntisyvennykset tekivät kolmen läntisimmän alalohkon julkisivuista erittäin kolmiulotteisia. Julkisivuissa oli kolme päällekkäistä vyöhykettä: alimpana luonnonkivimuurit, niiden yläpuolella pääosin lasinen välikerros ja ylimpänä leveä, voimakkaasti ulkoneva räystääs.

Luonnonkivimuurit ulottuivat toisen kerroksen ikkunoiden alareunan tai parvekkeiden kaiteiden korkeudelle. Kivimuurien ja sisemmän julkisivupinnan väliin oli sijoitettu ulkoportaita ja projektorihuone, mikä korosti niiden massiivisuutta. Muureissa on oviaukot teatterisalin varauloskäyntiä ja projektorihuonetta varten.

Välikerros koostui betonisokkeleista, tekkarihallin ja päälämpöön sisäänkäyntisyvennyksistä, ikkunaseinistä, puupaneeleille verhotuista umpiseinistä sekä kuparilla verhotuista umpiseinistä ja rintamuureista. Toinen kerros ulottui monin paikoin pohjakerrosta edemmäksi. Lounaiskulman edustalla olevien kaivantojen kohdalla ikkunaseinä ulottuu kellarikerrokseen saakka. Sisäänkäyntisyvennysten kattopinnat oli verhottu puupaneeleilla. Kupariverhouksissa oli käytetty pääasiassa vaakasuuntaisia nauhoja, mutta osa pilareista oli verhottu pystysuuntaisilla nauhoilla. Tekkarihallin sisäänkäynnin itäpuolisen parvekkeen kaiteessa betonimuuri nousi hieman kupariverhouksen yläpuolelle. Ikkunaseinillä yläruudut olivat pääosin samankorkuisia ja vaihtelevan levyisiä. Niiden alapuolella vuorottelivat matalat tuuletusikkunat ja kuparilla verhotut umpipinnat. Pääportaan itäisivulla ikkunan alalaita ja sen alapuolinen rintamuuri seuraavat portaan nousua. Puukarmit ja -puitteet olivat poikkeuksellisen järeitä. Kaikki ulkopuoliset puupinnat oli käsitelty ruskealla lahonsuoja-aineella.

Massiivinen räystääs sitoi monimuotoisen sommitelman yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Se koostui yhdeksästä eripituisesta kourumaisesta osasta, joista kukin koostui kahdesta tai kolmesta suorasta pinnasta. Räystääslinjan polveilu noudatti samantyyppistä geometriaa. Räystäään etupinta oli verhottu vaakasuuntaisilla kuparinauhoilla ja kaltevat alapinnat puupaneeleilla. Pääportaan itäisivulla räystääs on huomattavasti lyhyempi kuin muualla. Räystääiden ja sisäänkäyntisyvennysten alapintoihin oli upotettu ulkovalaisimia.

Vapaamuotoisen osan itäisin alalohko poikkesi selvästi muista alalohkoista.

Eteläiselle julkisivulle ovat luonteenomaisia voimakkaat räystäät.



Koillisjulkisivun ikkunaseinää.



” *Dipoliin liittyy myös alkuasunnon genius loci-ajatus. Dipolissa lahdekkeina leviävät ja vahvasti ulkonevat kupariräystäät ovat kallionkielekkeitä, joiden alle suojaan Luolamies rakentaa alkuasuntonsa.* ”

Reima Pietilän sitaatti Marja-Riitta Norrin haastattelussa: Arkkitehtuuri ja kulttuuripaikkaisuus. Reima Pietilän haastattelu. Teoksessa: Pietilä. Modernin arkkitehtuurin välimaastossa. Toim. Marja-Riitta Norri et al. Suomen rakennustaiteen museo & Alvar Aalto Museo. Helsinki & Jyväskylä 1985.

” *Aineen jatkumisen muoto on jakso. Jaksoisuutta syntyy aiheen hävittäessä ja toisen alkaessa. Leveät epäräjaiset muutosvyöhykkeet ovat Dipolille ominaiset. Esimerkki on saliosien räystääs. Sen pitkässä murtoviivaketjussa aiheainekset yhtyvät ja eroavat. On oikukkaita pituuden ja kulmasuunnan muutoksia.* ”

Reima Pietilä: Sanatarkasti muotooppia. Arkkitehti 9/1967.

Sileän taitteisen kuparipinnan alaosaan oli puhkaistu suuret aukot kabinettien ikkunoille sekä päälämpöön ja poistumistieportaan sisäänkäyntisivenyksille. Kuparinauhut ovat pystysuuntaisia. Alalohkojen saumakohdassa on jyrkellä alapäästään levenevä pilari.

Koillisikulman ravintolalohkossa toistuivat monet etelälohon teemoista pienemmässä mittakaavassa ja yksinkertaistettuina. Laajalahtea kohti avautunut, lähes kokonaan lasista julkisivua kehystivät umpinaiset kuparilla verhotut sivujulkisivut. Polveilevat lasiseinät oli pohjakerroksessa ulotettu hieman betonisokkelia edemmäksi ja toisessa kerroksessa vielä hieman edemmäksi. Kerrosten välillä oli kapea kuparinen rintamuuri. Kapea kupariräystä oli melkein samassa tasossa kuin lasiseinä. Ikkunoiden tiheä pystyjako korosti julkisivun vertikaalista ilmettä. Joidenkin ikkunoiden alaosassa oli matalia tuuletusikkunoita ja kuparilla verhottuja umpipaneeleita. Ravintolalohkon ja juhlasalin pohjoisseinän välissä oli sisäänkäyntisivenyys. Sen eteläisivulla oli betoninen ulkoporras, jonka kaiteeseen oli istutettu kolme betonista valaisinpylvästä. Portaaseen oli integroitu myös sisäänkäyntiä suojaanut betonikat. Syvennyksen takaseinät olivat ulko-ovia lukuun ottamatta lasia.

Pohjoissivun toimisto- ja keittiölohko oli Dipolin julkisivulohkoista pelkistetyin. Se muodostui lähes umpinaisesta, kuparilla verhotusta yläosasta ja sisäänvedetystä, suurelta osin lasisesta alaosaan. Yläosaa kannatteli kaksi paria kuparilla verhottuja betonipilareita, ja sen kattolinjaa rytmittivät keittiön kattoikkunoiden päädyt ja niihin liittyvät iv-säleiköt. Yhtenäinen kupariverhous oli puhkottu itäisivulla ja tekkarihallin sisäänkäynnin yläpuolella kapeilla nauhaikkunoilla. Sisäänvedetyn osan julkisivut koostuivat toimisto- ja kellaritilojen nauhaikkunoista, puupaneloiduista umpikentistä, kapeista kuparinauhoista, pienistä sisäänkäyntisivenyksistä ja hieman sisäänvedetyistä betonisokkeleista. Kattopinta oli verhottu puupaneeleilla, joihin oli kiinnitetty laatikkomaisia ulkovalaisimia. Pohjoissivulla ikkunoiden yläruudut olivat samankorkuisia, ja niiden alapuolella oli matalia, vaihtelevan korkuisia tuuletusikkunoita. Itäisivun ikkunat oli sijoitettu vapaammin. Sisäänvedon länsipäässä oli betoninen tukimuurin ja toimistotilojen sisäänkäynnille johtava ulkoporras. Toimisto- ja keittiölohon ja ravintolalohkon väliin jäi kiilamainen sisäänkäyntisivenyys tekkarihalliin. Sen itäisivulla oli avoporras, jonka betonikaiteen ulkopuoli oli verhottu luonnonkivimuurilla. Portaan yläpäässä olleen sisäänkäyntisivenyksen alapinta oli verhottu puupaneeleilla, johon oli upotettu ulkovalaisin. Kivimuurissa oli kapea oviaukko olutkellarin varastoon. Toimisto- ja keittiölohon länsipäässä on kaksitasoinen lastauspiha. Jätetila avautui suurten pariovien kautta alemmalle tasolle. Betonisen tukimuurin takana oli leveä luiska, jonka yläpäässä oli keittiön lastaustilan suuri kippiovi. Luiskan vieressä oli betoniporras kokoustilojen varauloskäynnille.

Länsisivun L-kirjaimen muotoinen kokous-, kerho- ja hallintolohko oli toimisto- ja keittiölohkoa avoimempi ja monimuotoisempi. Julkisivulinja polveili oikullisesti, ja osa toisen kerroksen tiloista oli ulotettu pohjakerrosta edem-

Pohjoisen toimistosiiven julkisivua.



Läntisen julkisivun rikasta suorakulmaista geometriaa.



”*Todellisuudessa lienee useitakin ympäristökenttiä samanaikaisessa toiminnassa. Tilanteita, joissa rakennus itsessään on ympäristökoostuma.*

Lähestyttäessä tämä kenttä muuttuu. Siitä purkautuu esiin uusia ympäristöjä nopeassa tahdissa. Dipolin muuntautumiskyky on tavanmukaista suurempi. Dipolirakennuksen kiertäminen paljastaa sen, että eri julkisivulohkoilla on vahvat luonne-erot. Pohjoiseen on tuotantorakennusta - länteen koulua - etelään paviljongin tervehtimismieltä - itään rakennus itsenäistyy veistokselliseksi tapahtumaksi. Julkisivu ei ole ohjelmoitu toimimaan rakennuksen katseena ulospäin.

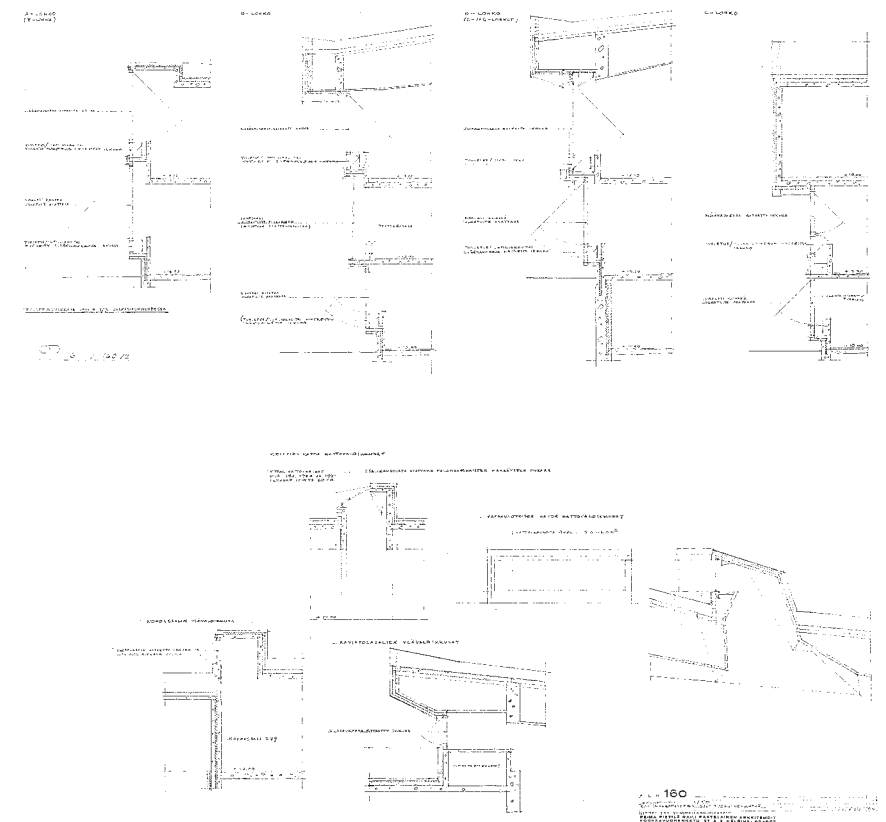
- Tämä talo ei suoranaisesti katso katsojaan. Se on kääntynyt katselemaan omaa lähiympäristöään.

Se on suunniteltu odottamaan, mitä siinä tapahtuu, kun louhikko maantuu ja metalli ikääntyy niin, että alkaa vihertää, niin että korpi, suomalainen puutarha, palaa hiljalleen takaisin.”

Reima Pietilä: Sanatarkasti muotooppia. Arkkitehti 9/1967.

mäksi. Betonisokkelit oli vedetty hieman sisään ikkunalinjasta. Pohjakerrosten huoneiden lattia oli maanpinnan tasoa alempana. Sisäkulmassa oli pieni sisäänkäyntisyvennys, jonka yläpinta oli verhottu puupaneeleilla. Verhouksen ulkolaidassa oli syvennys ulkovalaisimille. Molempien kerrosten ikkunat ulottuivat kattoon saakka. Kapea kupariräystä oli melkein samassa tasossa ikkunoiden kanssa. Ikkunoiden alareunojen korkeus vaihteli varsinkin toisessa kerroksessa. Joidenkin ikkunoiden alapuolella oli matalia tuuletusikkunoi- ta. Kerrosten välisen rintamuurin kupariverhous oli profiloitu voimakkaasti. Poikkisakaran eteläsivulla rintamuurissa oli suuri valaisinsyvennys. Lohkon eteläpäässä oli kahviolämpioon johtanut ulkoporras, jonka betonikaiteen ulkopuoli oli verhottu luonnonkivimuurilla. Portaana alla oli teatterihallin sisäänkäynti.

Julkisivuleikkauksia, jotka esittävät ikkunatyypin sijoituksia.



Vesikatto oli päällystetty osin kuparifoliohuovalla ja osin singelillä.



Ilmakuva näyttää katon kuparipintaiset osat.



VESIKATTO

Dipolin vesikatto koostui kolmesta suuresta lohkosta ja muutamasta pienemmästä tasanteesta. Vesikate oli singelillä päällystettyä bitumihuopaa lukuun ottamatta vapaamuotoisen etelälohkon jyrkimpien kattopintoja, jotka oli päällystetty kuparifoliohuovalla. Räystäiden reunoilla oli pieni kuparilla verhottu korotus. Sadevedet oli johdettu sisäpuolisiin poistoputkiin. Kaikilla kattolohkoilla oli takkojen ja iv-kuilujen kuparilla verhottuja hormoneja. Etelälohkon kattopinta kumpuili loivasti seuraten pääpiirteissään salien sisäkattojen muotoja. Neljässä suunnikkaan muotoisessa kattolyhdyssä oli ikkunat pohjoissivuilla. Muut sivut ja yläpinnat oli verhottu kuparilla. Koilliskulman ravintolalohkon katto kumpuili samalla tavalla kuin etelälohkon, mutta se oli sitä huomattavasti pienempi ja matalampi. Suorakulmaisen lohkon laaja kattopinta oli kokonaan tasainen. Pohjois-eteläsuuntaiset kattoikkunat ja -lyhdyt jakoivat kattopinnan kapeisiin kaistoihin.

”*Julkisivun ´kallioinen´ vapaasti kantava yläosa toimii vastavuoroisesti luonnonelementtien, metsän ja lumen kanssa. Dipolissa otaksuin, että mikrogeografisena muotona arkkitehtuurin on oltava yhtä herkkä vuodenaikojen vaihtelulle kuin minkä tahansa muun kappaleen luonnossa. Arkkitehtuuri heijastaa tontin korkeuskäyrien muotoja... Betoninen luolanholvi, suurten salien kattomuoto, on kuin valos rakennustontin kallioisesta maastosta.*”

Reima Pietilä: Arkkitehtoninen lähestymistapa. Teoksessa: Pietilä. Modernin arkkitehtuurin välimaastossa. Toim. Marja-Riitta Norri et al. Suomen rakennustaiteen museo & Alvar Aalto Museo. Helsinki & Jyväskylä 1985.

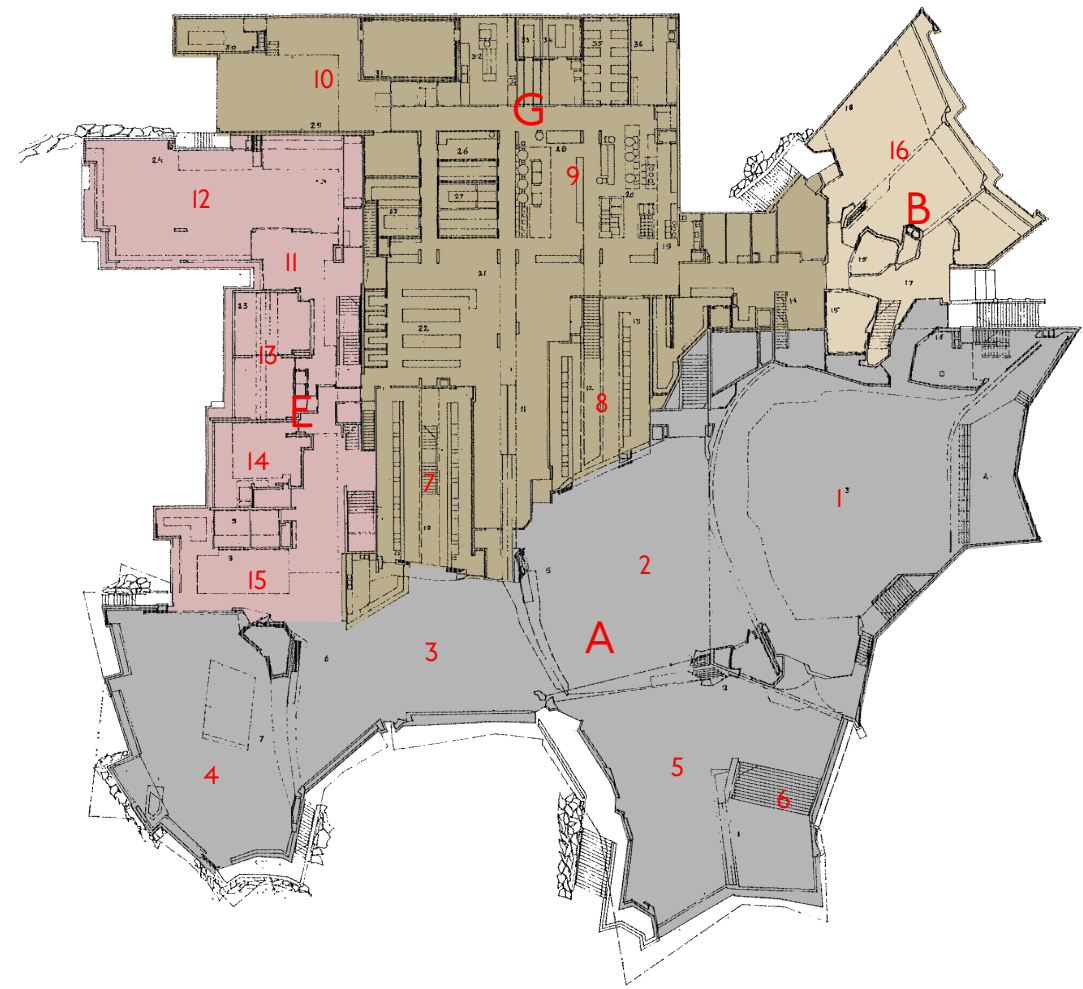
KELLARIKERROS

1. museotila
2. harjoitushuoneet
3. sosiaalitalat
4. monistushuone
5. ilmanvaihdonkonehuone



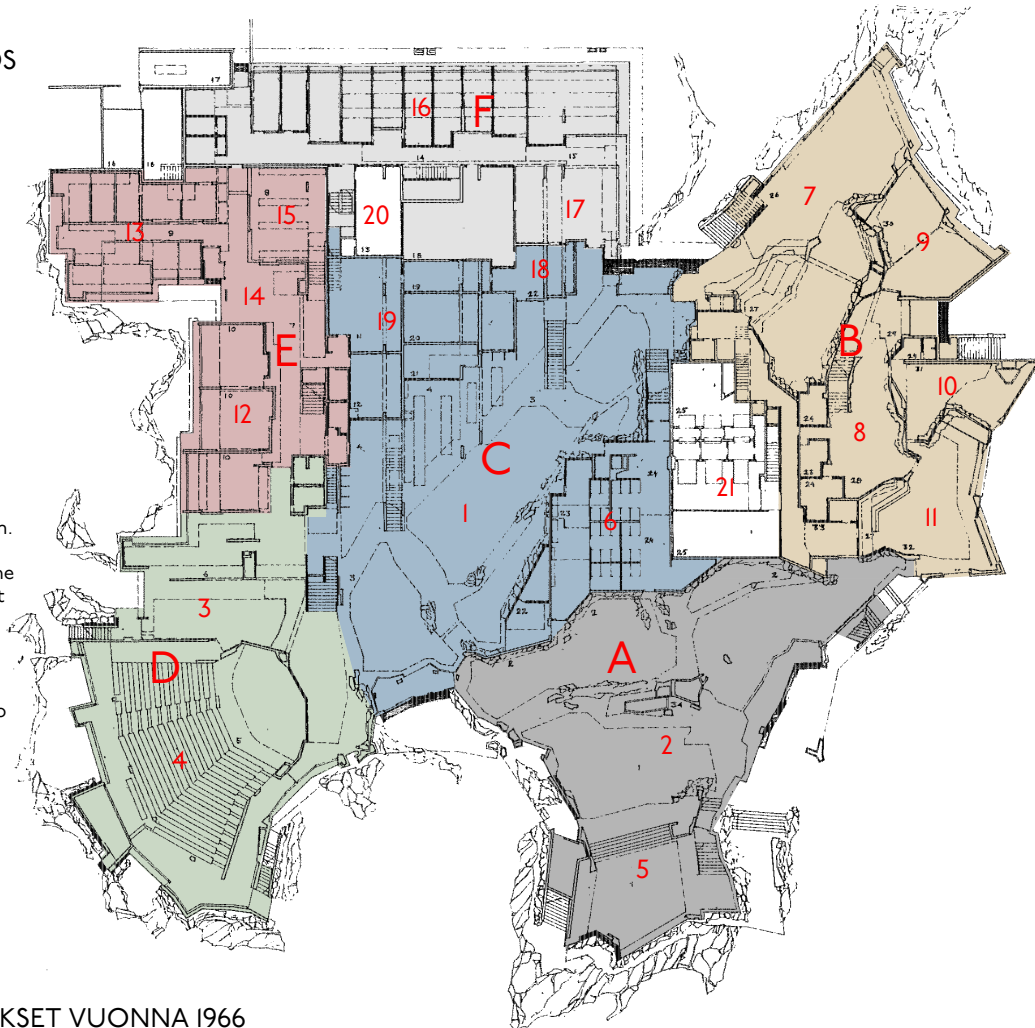
2. KERROS

1. juhlasali
2. iso ravintolasali
3. pieni ravintolasali
4. lehti- ja kokoushuone
5. ylälämpiö
6. pääporras
7. tarjoilutila
8. tarjoilutila
9. keittiö
10. lastaustila
11. kokoushalli
12. kokoussali
13. kokoushuoneet
14. tyttöjen huone
15. kahviolämpiö
16. Luolamies-ravintola



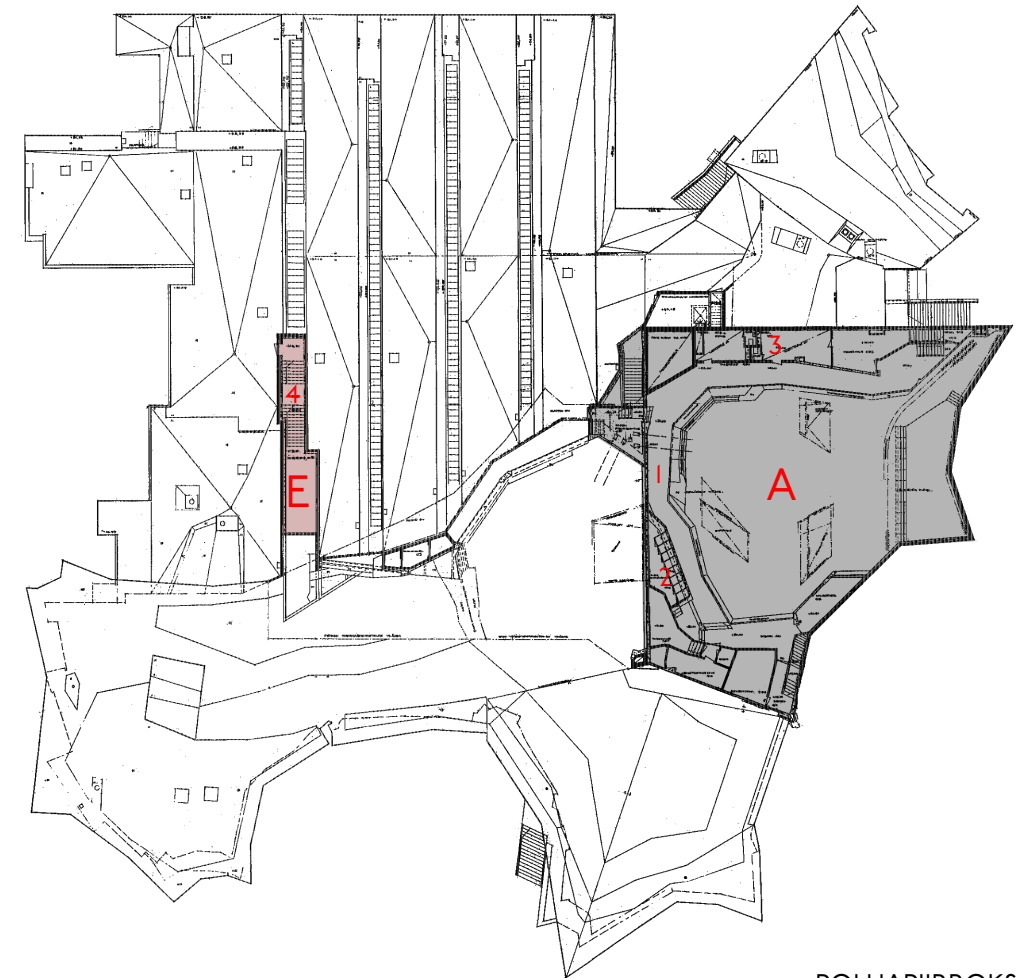
POHJAKERROS

1. teekarihalli
2. päälämpiö
3. teatterihalli
4. teatterisali
5. pääporras
6. yleisö-wc-tilat
7. olutkellari
8. ravintolahalli
9. takahuone
10. Polikabinetti
11. PTK:n kabinetti
12. kiltahuoneet
13. valiokunta- ja lehdistöhuoneet ym.
14. hallitushalli
15. hallituksen huone
16. toimistohuoneet
17. yleisötila
18. kioski
19. varastot, filmihuone ja valokuva-laboratorio
20. sähköpääkeskus
21. ilmanvaihtokonehuone



PARVEKEKERROS

1. juhlasalin parveke
2. tulkkusparveke
3. pukuhuoneet
4. porras katolle



TILARYHMÄT

- A. Päälämpiö, pääporras, ylälämpiö ja toisen kerroksen suuret salit
- B. Kabinetit, Luolamies-ravintola ja olutkellari
- C. Teekarihalli takatiloineen
- D. Teatterisali, teatterihalli ja harjoitushuoneet
- E. Kokous-, kerho- ja hallintotilat
- F. Toimisto- ja sosiaalitalat
- G. Keittiö-, tarjoilu- ja lastaustilat



SISÄTILAT

” Tätä kirjoitusta olisi jatkuvasti tuettava laventavin määrittelyin, sillä muoto-opillista yhtä vähän kuin toiminto-opillista sanastoa ei vielä ole liiemmin käytettävissä. Kukaties vielä osoittautuu tarpeelliseksi kehittää sopiva ‘Dipolisanasto’.
Mitä ovat Dipolin toiminnot, ja myös toiminnat, muutkin kuin suoraan sovinnaisesti määrättyyn käyttöön viittaavat, esimerkiksi jos suorittaja on rakennus yhdessä tilanteessa osallistuvien kanssa?

- Suoritustoiminnot; 1000 teekkaria syö lounaan 35 minuutissa.

- Tapahtumatoiminnot: mitä jazzkonsertin aikana tapahtui.

- Tilannetoiminnot; kun Retuperä astui kuvaan ylälämpiön portaikosta.

- Aistinfysiologiset vaikutustoiminnot; kun anemostaatit puhalsivat ilmaan männynpuoksun.

- Havaintopsykologiset vaikutustoiminnot; miten ylälämpiö oli kuvassa mukana suodattuen näkö- ja kuulokuviiin.

- Elämypsikologiset vaikutustoiminnot; Dipolin holvin alta hahmottuu muistikuva vanhan Polin harmaasta tanakasta olenosta.

Reima Pietilä: Sanatarkasti muotooppia. Arkkitehti 9/1967.

Dipolin oli tilallisesti erittäin monimuotoinen rakennus. Se muodostui seitsemästä tilaryhmästä, jotka oli suunniteltu erilaisen tilallisen logiikan pohjalta. Samat materiaalit ja detaljit toistuvat kuitenkin pieninä muunnoksina tilaryhmästä toiseen, lukuun ottamatta tuotantotilaa muistuttavaa keittiötä ja sen aputiloja. Eteläsivun vapaamuotoiset salit muodostavat Dipolin monumentaalisimman tilasarjan. Suorakulmaisessa osassa ja koilliskulman ravintolalohkossa mittakaava oli intiimimpi, ja tilaryhmät koostuivat erillistä huoneista ja niiden väliin jäävistä käytävistä ja halleista. Toisen kerroksen keskellä sijainnut keittiö oli puolestaan suoraviivainen halli. Huoneet ja tilaryhmät avautuivat eri tavoin ympäristöön. Etelä- ja länsisivujen sekä koilliskulmaan huoneissa oli suuret kattoon asti ulottuvat ikkunat. Ikkunalinjasta sisäänvedetyt rintamuurit tekivät julkisivusta kerroksellisen. Rungon keskellä olevat tilat saivat luonnonvaloa erilaisten katto- ja sivuikkunoiden sekä valokuilujen kautta. Jokaisella tilaryhmällä oli oma sisäänkäynti, jotta niissä pystyttiin järjestämään samanaikaisesti toisiaan häiritsemättä. Dipolin liikenteellinen keskus oli pohjakerroksen lounais-kaakkosuunnassa halkaissut teekkarihalli, josta oli suora yhteys kaikkiin tilaryhmiin. Tilaryhmien välillä oli lisäksi suuri määrä erilaisia portaita ja yhdyskäytäviä.

Päälämpio, pääporras, ylälämpiö ja toisen kerroksen suuret salit

Toisen kerroksen suuret salit, niiden lämpiöt ja kerroksia yhdistävä pääporras muodostivat Dipolin monumentaalisimman tilasarjan. Tilaryhmällä oli oma sisäänkäynti rakennuksen länsisivulta, pääportaan alle jatkuvan syvennyksen kautta. Monikulmainen puu-lasirakenteinen tuulikaappi johti kolmiomaiseen päälämpioön. Suhteellisen matala tila sai luonnonvalo itä- ja länsisivujen suurista ikkunoista. Lattia oli hieman länsisivun maanpintaa matalammalla, mikä sai aikaan vaikutelman puolittain maanalaisesta tilasta. Monikulmaiset betonipilarit, iv- ja takkahormit, veistoksellinen härkätakka ja niihin liittyvät matalat luonnonkivimuurit erottivat pohjoissivun vaatesyvennykset pääportaaseen avautuvasta eteläosasta. Myös vaatesyvennyksen alaosat oli verhottu luonnonkivimuureilla, ja niiden väleissä olivat sisäänkäynnit yleisö-wc-tiloihin. Wc-tiloihin oli sisäänkäynti myös teekkarihallista, joten ne on selostettu sen yhteydessä. Vaatetilat oli kalustettu Pietilöiden suunnittelemissa teräsnaulakoilla ja puupaneloiduilla vaatetiskeillä. Lämpioön länsikulmassa oli teekkarihalliin johtava puu-lasiovi ja itäkulmassa ovet PTK:n kabinettiin ja tarjoilukäytävään. Jälkimmäisten tilojen lattia oli 20 cm korkeammalla, joten lämpioön puolella oli lyhyt luiska. Lämpiossa oli mosaiikkibetonilattia, ja monikulmaiset puupaneelialakatot peittivät osan betonikatoista. Lämpio oli kalustettu Dipoli-pala- ja nojatuoleilla sekä Dipoli-tupakkapöydillä. Tuulikaapin vieressä oli Pietilöiden suunnittelemissa siirrettäviä lipunmyyntikojuja.

Lämpioön kaakkoiskulmasta laskeutui porras pääportaan alapuoliseen tilaan, joka oli piirustuksissa nimetty museoksi. Teekkarimuseon sijaan tila toimi alkuvuosina ilmeisesti pelihallina. Portaan välitasanteella oli paneloitu väliovi.

1500 hengen kattaus Postisäästöpankin
joulujuhlassa marraskuussa 1966.



Näyttely ylälämpiössä helmikuussa 1967.



”
Eräät käyttötilojen luonne- ja merkityskorostukset voidaan käsitellä harhaisuutta vähentävänä ja todentuntua lisäävänä:
- juhlasali; täysi luola
- isompi ravintolasali; ylhäältä osittain repeävä luola
- pieni ravintolasali ja ylälämpiö; puoliulkotilaa
- lehtihuone; metsän sisään työntyvä paviljonki.
(Mutta miten on kun yksilöidyt huonetilat yhdistellään samaksi suurtilaksi?)
”

Reima Pietilä: Sanatarkasti muotooppia. Arkkitehti 9/1967.

Museotila sai luonnonvaloa itäisivun yläikkunoista. Pohjoisseinän alaosassa oli ilmeisesti museon tarpeita varten suunniteltu syvennys ja sen yläpuolella puupaneloitu, eteenpäin kallistettu valaisinkotelo. Lattia oli teräshierrettyä betonia, ja puupaneelialakatto peitti suurimman osan kattopinnasta. Portaalla oli pieni varastohuone. Portaalla vieressä lämpiön puolella oli pieni puhe-linkoppisyvennys. Teräsrunkoisen puhelinpöydän taso oli linoleumpintaista lastulevyä ja sen alapuolella oleva laatikko koivua.

Lämpiön eteläsiivu avautui leveään pääportaaseen. Portaissa oli kaksi välitasannetta, joissa molemmissa kulkija kääntyi 90 astetta vasemmalle. Ensimmäinen välitasanne oli varsin matala, ja sen eteläsiivu oli lähes kokonaan ikkunaa. Länsisivun syvennykseen oli kiinnitetty lahjoittajien muistotaulu. Puupaneeli- ja levyalakatot peittivät osan kattopinnasta. Toinen välitasanne avautui ylälämpiöön, ja tilaan tulvi luonnonvaloa kattoon asti ulottuvan kulmaikkunan kautta. Portaalla askelmat ja välitasanteet olivat mosaiikkibetonia. Porrassuujien keskellä oli terästolppiin kiinnitetyt järeät puukäsijohteet. Välitasanteet oli kalustettu Dipoli-lepo- ja palatuoleilla sekä Dipoli-tupakkapöydillä.

Koko vapaamuotoisen osan toinen kerros oli mahdollista liittää suureksi yhtenäiseksi tilaksi tai jakaa siirtoseinillä neljäksi saliksi ja ylälämpiöksi. Itäpäässä oli juhlasali, sen jälkeen iso ja pieni ravintolasali ja länsipäässä lehtisali. Salien väleissä oli monikulmaisia, puupaneeleilla verhoituja tuolivarastoja, iv- ja takkahormeja ja siirtoseinien säilytystiloja. Kaikkia tiloja kattoi vapaasti aaltoileva betoniholvi, jota epäsäännöllisesti sijoitettu valaisinaukot, iv-säleiköt ja suunnikkaan muotoiset kattolyhdyt puhkoivat. Juhlasalissa oli lisäksi yksi yläpohjan välitilaan koverrettu valonheitinsyvennys. Ikkunaseinillä holvin visuaalisena jatkeena olivat pitkät, alapinnastaan puupaneeleilla verhotut räystäät.

Saleissa toistuivat samat rakennetekniset ratkaisut, materiaalit ja detaljit. Valaistus ja avautuminen ympäristöön erottivat ne kuitenkin toisistaan. Ylälämpiö oli tiloista avoimin ja valoisin: sen kolme sivua olivat lähes kokonaan lasia. Lehtisalissa oli suuret ikkunat kahdella sivulla ja lisäksi suuri kattoikkuna. Molempiin tiloihin liittyi parvekkeet, joiden ulkoportaita pitkin pääsi suoraan pihalle. Pieni ravintolasali sai luonnonvaloa eteläsiivun suurista ikkunoista ja pohjoissivun yläikkunoista. Isosta ravintolasalista ei ollut suoraa näkymää ulos, ja sitä valaisivat suuri kattoikkuna ja pohjoissivun yläikkunat. Juhlasali, jota valaisi ainoastaan kaksi suurta kattoikkunaa, oli tiloista suljetuin. Kuten useimmissa Dipolin tiloissa, ikkunaseinien edessä oli betoniset rintamuurit, jotka peittivät ikkunoiden alaosat ja joiden taakse oli sijoitettu lämpöpattereita. Ylälämpiössä rintamuri yhtyi pääportaalle betonikaiteeseen ja sen takana olleeseen istutuskaukaloon.

Molempiin ravintolasaleihin liittyi liukuovilla erotettu tarjoilutilat. Ne on selostettu keittiötilojen yhteydessä. Molemmista saleista oli ovet myös tarjoilutilojen väliseen astianpalautustilaan. Pienen ravintolasalin tarjoilutilaan liittyi

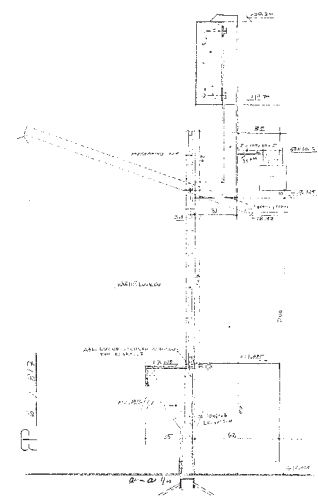
Pieni ravintolasali.



Pienen ravintolasalin kahviobaari, luukut avattuna.



Ravintolahalli.



Leikkaus kahviobaarin tiskistä ja luukuista.

kolmiomainen kahviobaari, joka avautui myös sen viereiseen kahviolämpöön. Puurunkoisen tarjotinradan yläpinta, reunalistat ja jalkalistat olivat tammea ja taitteinen etuseinä vaakasuuntaista mäntylautaa. Yläpintaa oli koverrettu tarjottimen levyinen kouru. Baari voitiin tarvittaessa sulkea teräsrunkoisilla, puupaneloiduilla luukuilla. Niiden teräskannakkeisiin oli kiinnitetty valaisimia. Ravintolasali ja kahviolämpö voitiin erottaa liukuovilla, joiden paneloituun kotelo oli integroitu kattopintaan suunnattuja valaisimia. Isosta ravintolasalista oli suora yhteys teekkarihalliin tarjoilutilan itäpuolista porrasta pitkin.

Portaan ja ravintolasalin välissä oli puu-lasiseinä ja pariovet. Juhlasalin pohjoispuolella oli tarjoilukäytävä ja Luolamiehen johtavat pariovet. Juhlasalin lukuun ottamatta ylälämpiön ja salien lattiat olivat mosaiikkibetonia. Lehtisalin länsisivulla oli 45 cm korkea mosaiikkibetonikoroke ja se päällä mustaksi maalattuna, veistoksellisella teräshuuvalla varustettu takka. Seinät ja niiden yläosien iv-kanavat oli verhottu suurimmaksi osaksi puupaneelleille. Seinien alaosissa, siirtoseinissä ja ovissa oli yleensä käytetty sileää ponttipaneelia ja yläosissa profiloitua Dipoli-paneelia. Ravintolasalien kalusteet oli toimittanut Metalliteos Oy.

Juhlasalin detaljointi poikkesi jonkin verran muista saleista. Lattia oli tammilankkua, ja salia kolmella sivulla kiertäneen parvekkeen taitteiset rintamuurit, alapinnat ja sen alapuoliset seinäpinnat oli verhottu sileillä ponttipaneelleilla. Kaiteeseen on integroitu iv-kanavia ja -säleikköjä sekä ylös- ja alaspäin suunnattuja valaisimia. Betonikaide oli paikoitellen näkyvissä puuverhouksen takaa. Länsisivulla osa umpikaiteesta oli korvattu teräsrunkoisella lasikaiteella. Parvekettä ei ollut tarkoitettu yleisön käyttöön, joten sinne johti ainoastaan kaksi poistumistieporrasta: pohjoispuolelta näyttämövarastosta ja kaakkoispuolelta. Parvekkeella oli esiintyjien tiloja, tulkkausparveke, sähkökeskus sekä projisointi-, tarkkailu- ja valaistushuoneet. Niiden lattiat olivat muovimattoa. Tulkkausparvekkeen seinät oli paneloitu, ja niiden yläosassa oli korkeat yläikkunat. Tulkkausparvekkeissä oli ikkunoiden alla pöytätasot, joiden pinta oli valkoista laminaattia ja reunalistat koivua. Koppien lattiat olivat ilmeisesti viljamattoa. Salin itäisivulla oli korotettu näyttämö, jonka lattia tammilankkua. Lattiassa oli useita luukkuja esitysten tarpeita varten. Salin puolella oli siirrettävät askelmat ja pohjoispuolella yksinkertainen teräskaide. Näyttämön yläpuolella kattoon oli useita teräskiskoja esirippua, verhoja ja valaisimia varten.

Kabinetit, Luolamies-ravintola ja olutkellari

Dipolin länsisivulla olevat juhla- ja ravintolatilat oli tarkoitettu ennen kaikkea ulkopuolisten asiakkaiden ja ylioppilaskunnan alumnien käyttöön. Niillä oli oma sisäänkäynti länsisivulla, ja sisäyhteydet muihin yleisötiloihin olivat varsin mutkikkaat. Tilaryhmässä oli käytetty samoja arkkitehtonisia aiheita kuin vapaamuotoisessa eteläosassa, mutta mittakaava on intiimimpi, eikä huonetoja ole juurikaan mahdollista liittää toisiinsa.

Juhlasali juhlakäytössä marraskuussa 1966.



”
Dipolissa tilanne on mutkikas. Dipolissa ei ole enää tarkoituksena näkemällä nähdä ja muistaa muototahtumaa.

Tämän toteamiseksi on mentävä juhlasalin parvekkeelle. Siellä pysähdytään aina noin 5 metrin välein ja katsotaan epäsäännöllisesti muuttuvaa huonetilaa. On yritettävä muistella, miltä tila vaikutti edellisessä pisteessä. Tehtävä on vaikea. Ilmeisesti pelkkä havainto ei pysty riittävästi eristämään tunnistamistekijöitä muistikuvan luomiseen. Tilanteen mutkikkoutta vastaan ehkä tämä kirjallinen muoto: jokin hävisi johonkin, jokin muu alkoi jostakin toisesta, siinä missä nuo kaksi olivat tulossa kolmanneksi.

”

Reima Pietilä: Sanatarkasti muoto-oppia. Arkkitehti 9/1967.

”
Ei epäsäännöllisyyden esittäminen vielä mitään ole, jos pelkkä kuvanta riittää. Satunnaispisteistä saadaan tilan ainerajaksi esim. valamalla kiintopisteiden välit täyteen betonilla. Yksinkertaista, periaatteessa. Toista on, jos yrittää päästä perille pisteittäisen ominaisuusalueen muutostapahtumista; - miten siirto siirrolta pelaten muoto-opillinen tilanne kehittyy. Yritys piirtää Dipolin salikerroksen holvi sisälsi tämän ongelman. Tämän laajan, jatkuvasti muuttuvan, epäsäännöllisen kentän voi ajatella koostuvan erityivistä pienalueista.

Näiden satunnaisesti leviävät alat luovat omia paikantumiskeskioitä, joita tilassa liikkuja voi havaitsemalla tunnistaa.

(Miten paikallisuuden eriytymisen psykologinen ongelma suhtautuu vastaavaan muoto-opilliseen tapaukseen?)

”

Reima Pietilä: Sanatarkasti muoto-oppia. Arkkitehti 9/1967.



PTK-kabinetissa oli baaritiski ja betonikonsolien kannattamat lasihyllyt.



Illallis seurue ravintola Luolamiehessä.

”*Vanhan Polin liioittelumieli ja jugendin symbolististen juominkien kotoinen muunnos, möyky ja sen siivo muoto, rieha ovat keskeisiä tyyliaiheita myös Dipolissa.*”

Reima Pietilän sitaatti haastattelussa: Parnasson kyselytunti. Reima Pietilä. Parnasso 4/1967.

Pohjakerroksen tilaryhmä muodostui viidestä monikulmaisesta huoneesta: olutkellarista, takkahuoneesta, ravintolahallista, Polikabinetista ja PTK:n (Pyöreän Tornin Killan) kabinetista sekä niiden aputiloista. Ravintolahallia ja Polikabinetia lukuun ottamatta huoneet saivat runsaasti luonnonvaloa itäsiivun suurten kattoon asti ulottuvien ikkunoiden kautta. Ikkunaseinien vastapainoksi takaseinien alaosat oli verhottu luonnonkivimuureilla, ja niihin oli upotettu suuria takkoja. Polikabinetissa oli lisäksi kiviseinään upotettu baari-kaappi, jonka ovi oli verhottu luonnonkivilohkareilla. Polikabinetin tammilautalattia lukuun ottamatta lattiat olivat mosaiikkibetonia, ja puupaneelilakatot peittivät osan betonikatoista.

Ravintolahallin koilliskulmassa oli lasiseinäinen tuulikaappi ja länsisivulla Luolamieheen johtanut avoporras. Hallin eteläpäässä oli Pietilöiden suunnittelemissa teräsnaulakoilla kalustettu vaate-tila. Yleisö-wc:t oli sijoitettu hallin länsisivulle. Olutkellarissa ja Polikabinetissa oli lisäksi pienet erilliset wc-tilat. Wc-tilojen takana oli polveileva tarjoilukäytävä, josta oli porras- ja hissiyhteys keittiöön. Käytävän länsipuolella oli suuri ilmastointikeskus. Baarina toimineeseen PTK:n kabinettiin oli yhteys sekä ravintolahallista että päälämpöistä. Sen länsisivulla oli kulmikas teräsrunkoinen baaritiski. Tammisen baaritason etureunassa oli nahkaverhoitu vaahtomuovipehmuste. Tiskin etupinta oli vaakasuuntaista mäntylautaa ja reuna- ja jalkalistat tammea. Alaosassa olevan jalkatuen kalteva yläpinta ja etupinta olivat tammea. Tarjoilukalusteiden yläpinnat ja päädyt olivat laminaattia ja ovet maalattuja. Baarin takaseinällä oli betonikonsoleihin kiinnitetyt lasihyllyt, jotka oli valaistu dramaattisesti alhaalta päin. Kabinetti oli kalustettu Dipoli-nojatuoleilla, Dipoli-ravintolapöydillä ja Pietilöiden suunnittelemissa baarijakkaroilla.

Lähinnä teekkareiden käyttämä olutkellari ei ollut suoraan yhteydessä ravintolahalliin. Sen länsikulmassa oli kuitenkin kapea ovi takkahuoneeseen. Olutkellariin kuljettiin joko teekkarihallista, puu-lasiseiniin liittyvien pariovien kautta tai suoraan ulkoa, teekkarihallin sisäänkäynnin vierestä. Pohjoisnurkassa oli lisäksi kapea varuuskäynti. Kaksi monikulmaista betonipilaria ja niihin liittyvä monikulmainen puinen baaritiski jakoivat tilan kahteen osaan: valoisaan pohjoisosaan ja hämäärään, luonnonkivimuurien ja suuren takan hallitsemaan eteläosaan. Olutkellari oli kalustettu Pietilöiden suunnittelemissa jyrkällä puutuoleilla, -pöydillä ja jakkaroilla.

Luolamieheen johtanut porras oli päällystetty villamatolla, ja sen vieressä oli kolmion muotoinen valoaukko. Monimuotoinen tilasarja koostui epäsäännöllisen L-kirjaimen muotoisesta ravintolahallista, ravintolasalista, neljästä erikoisesta kabinetista ja lyhyestä tarjoilukäytävästä keittiön vieressä. Suurimmat huoneet avautuivat Laajalahdelle suurten kattoon asti ulottuvien ikkunoiden kautta. Muut tilat saivat luonnonvaloa idästä tai lännestä yläikkunoiden kautta. Huoneiden välillä oli lisäksi puulasiseiniä ja yläikkunoita. Ravintolasalin ja suurimman kabinetin välissä oli paneloitu siirtoseinä. Lattiat olivat villamattoa tai tammilankkua. Osa väliseinistä oli verhottu sileillä



Kaljakellari toimi vuonna 1973 ETY-
kokouksen lehdistöhuoneena.

Luolamiehen keskiosassa oli parkettilattia tanssia varten.



Teekkarihalli.



”*Tietenkin on kuvitteellisia tapoja lähestyä tätä kuvakieltä opiskelijoiden vapaa-aikarakennuksen hengessä: erityisesti taruolento ”Jämeräpartainen insinööri”, jonka asumuksen ajateltiin olevan Vanhan Polin kansallisromanttisissa holvistoissa. Olen tehnyt parhaani houkutellesseni hänet muuttamaan Dipoliin. Polilta on siirretty Dipoliin valeovi, jonka takana on pelkkä seinä, ja se nimettiin Jämeräpartaisen insinöörin asumuksen sisäänkäynniksi.*”

Reima Pietilän sitaatti teoksessa: Malcolm Quantrill: Reima Pietilä. Otava. Keuruu 1987.

puupaneeleilla. Alakatot olivat poikkeuksellisen monimuotoisia. Sileillä paneeleilla verhotut iv-kanavat muodostivat kattoon lonkeromaisen verkoston. Niiden väliin jäävissä, hieman matalammassa kentissä oli käytetty profiloituja Dipoli-paneeleita, joiden suunta vaihtui kentästä toiseen. Ravintolasali ja kabinetit oli kalustettu Dipoli-nojatuoleilla ja Dipoli-ravintolapöydillä. Ravintolahallissa oli Dipoli-lepotuoleja ja Dipoli-tupakkapöytiä. Koillissivun ikkunoiden edessä oli verhot. Ravintolan länsikulmassa oli ulkoportaaseen johtanut tuulikaappi. Ravintolahallin eteläisivulla oli ylileveä vasikallinen ovi, joka avautui juhlasaliin johtavaan käytävään. Käytävästä pääsi myös suoraan ulkoportaaseen. Käytävän lattia on tammilankkua, ja seinät ja katto oli verhottu suurelta osin sileillä puupaneeleilla.

Teekkarihalli takatiloineen

Teekkarihalli oli Dipolin liikenteellinen keskus, josta oli suora yhteys useimpiin tilaryhmiin. Ulkotilamainen väylä halkaisi rakennuksen lounais-koillisuunnassa suorakulmisen ja vapaamuotoisen osan saumakohdassa. Erilaisien rakennejärjestelmien törmäys näkyi selvästi betonipilareiden ja -palkkien liitoskohdissa. Hallin molemmissa päissä oli puu-lasiseinäiset tuulikaapit. Eteläinen tuulikaappi oli monikulmainen ja pohjoinen suorakulmainen. Pohjoisen tuulikaapin vieressä oli pariovet olutkellariin ja eteläisen tuulikaapin vieressä leveä puu-lasiovi päälämpioön. Suhteellisen matala halli sai hieman luonnonvaloa myös portaiden katto- ja yläikkunoiden kautta. Lattia oli mosaiikkibetonina, ja monikulmaiset puupaneelialakatot peittivät suurimman osan betonikatoista. Hallin kaakkoissivua rajasi polveileva, alaosaan luonnonkivimuureilla verhottu betoniseinä. Kivenlohkareista on muotoiltu myös kaksi penkkiä monikulmaisten betonipilarien juurelle. Kivimuurien takana oli sisäänkäynnit yleisö wc -tiloihin ja vahtimestarin huoneeseen sekä isoon ravintolasaliin johtava avoporras.

Hallin länsisivun raja oli epämääräisempi. Kolme vapaasti seisovaa betoniporrasta johtivat kokous- ja tarjoilutiloihin. Tarjoilutilojen portaiden alapäässä oli paneloidut umpiovet. Portaiden väleissä oli vaateita, joka oli kalustettu Pietilöiden suunnittelemissa teräsnaulakoilla ja puupaneloiduilla vaateis-keillä. Hallin polveilevalla pohjoisseinälle oli salkkulokeroita ja puhelinkomeroita. Ulokemaisten, teräsrunkoisten puhelinkomeroitten ulkopinnat oli paneloitu. Niiden takana oleva varastohuone sai hieman luonnonvaloa komeroitten yläpuolisten sisäikkunoiden kautta. Salkkulokeroitten rungot olivat maalattu lastulevyä ja reunareunat koivua. Hallin pohjoispuolella oli erikoisia varastoja, valokuvaboratorio ja filmikerhon huone. Hallin pohjoispäässä oli kioski, jonka seinien alaosissa oli sileät vaakapaneelit, keskiosissa liukulasit ja yläosissa puu-lasi-ikkunat. Pietilät suunnittelivat kioskiin suuren määrän kiinto- ja irtokalusteita, mutta on epäselvää, mitkä niistä todella toteutettiin. Kioskin vieressä oli TKY:n toimistoon johtava palo-ovi. Eteläpäässä halli sulautui teatterihalliin. Halli oli kalustettu Dipoli-lepotuoleilla, -palatuoleilla ja -tupakkapöydillä. Eteläisen tuulikaapin vieressä oli Pietilöiden suunnittelema siirrettävä lipunmyyntikoju.



”Pohjakerroksen hallitila on luonteeltaan ”lämpöeristettyä ulkotilaa.” Pääaulassa tila on avarimmilaan. Länsisivustan ympäri kuljetaan pitkin samaa vaihtelevasti avartuvaa ja kuroutuvaa tilaa.”

Dipoli sisäkuvina. Teekkari A 13/1962.

Teekkarihallin eteläpäässä näkyy siirrettävä lipunmyyntikioski ja käsinojattomia Dipoli-palatuoleja.

Yleisö-wc-tilat koostuivat kahdesta pitkänomaisesta osastosta, jotka oli jaettu yllälevillä umpiovilla ja yläikkunoilla kahteen alaosaan. Niihin oli sisäänkäynnit joko teekkarihallista tai päälämpiöstä. Wc-kopit on sijoitettu osastojen väliin lyhyiden käytävien varsille. Naisten huoneissa koppien ja päätilojen välissä oli yläikkunallinen umpiseinä. Länsisivuille Pietilät suunnittelivat seiniin kiinnitetyt meikkauspöydät, joiden yläpuolella oli vuorotellen pystysuuntaisia peilejä ja akryylivalaisimia ja edessä teräsrunkoisia jakkaroita. Huoneiden kulmiin he suunnittelivat puolipaneloidut penkkisyvennykset. On epäselvää, mitkä kalusteista toteutettiin. Miesten osasto oli selvästi vaatimattomampi. Päätilaan liittyi erikokoisia pisoaarisyvennyksiä. Pesuallaiden yläpuolella oli leveitä peilejä ja käsipyyhetteliniä. Rakennuslityksen mukaan wc-tilojen lattiat olisivat olleet mosaiikkibetonina, mutta mahdollisesti lattia päällystettiin keramiikkalaatoilla - miesten huoneeseen avautuvassa siivouskomerossa on säilynyt alkuperäiseltä vaikuttavia mustia lattialaattoja ja tummansinisiä seinälaattoja. Seinien yläosat oli rapattu ja ilmeisesti maalattu valkoisiksi. Puupaneelialakatto peitti koko kattopinnan.

Teatterisali, teatterihalli ja harjoitushuoneet

Dipolin lounaiskulmassa, lehtisalin alla oli teatterisali ja sitä ympäröivä teatterihalli. Teekkarihallin tavoin teatterihallin eteläosassa rakenteet noudattivat vapaamuotoista geometriaa ja pohjoisosassa suorakulmaista. Tila sai luonnonvaloa etelä- ja länsisivujen suurten ikkunoiden kautta. Länsipäädyssä oli ovi kellarikerrokseen johtavaan portaaseen, joka toimii samalla hallin sisäänkäyntinä. Suorakulmainen iv-hormi ja kaksi levymäistä betoniseinää erottivat hallin pohjoisosan muusta tilasta. Lattia oli mosaiikkibetonina, ja puupaneelialakatto peitti osan betonikatosta. Näyttämön puoleiselle seinälle oli ripustettu Dipolin suuret pohjapiirrokset. Pohjoissivulla oli lyhyt kiltta ja hallintotilojen palo-ovelle johtanut käytävä, jonka itäpuolella oli wc-tilat. Käytävän itäseinä oli jäsenöity samalla tavalla kuin kiltahuoneiden käytävän seinät. Halli oli kalustettu Dipoli-palatuoleilla ja Pietilöiden suunnittelemissa teräsnaulakoilla.

Kaksi palo-ovea johti teatterihallista viuhkamaiseen, nousevalle katsomolle varustettuun teatterisaliin. Salin molemmilla puolilla oli mosaiikkibetoniluisikat, jotka johtivat sisäänkäynneiltä sen takaosaan. Sivuseiniin oli luiskien kohdalla puhkottu erikokoisia aukkoja. Takaosan ympäri kiersi kattoon asti ulottuvien ikkunoiden valaisema käytävä. Sen eteläpää oli 30 cm muuta lattiaa korkeammalla. Käytävän ja katsomon välissä oli neljä betonipilaria. Käytävän molemmissa päissä oli pihalle johtavat varauuskäynnit. Eteläkulmasta pääsi myös kellarikerrokseen johtavaan portaaseen. Käytävän takana oli suunnikkaan muotoinen projektorihuone, jonne pääsi ainoastaan ulkokautta. Salin puoleisessa seinässä oli pieniä aukkoja erilaisia projektoreita varten. Porastetun katsomon lattia oli kokonaan mosaiikkibetonina. Kaksi porrasta johti takaosasta istuinriveille ja näyttämölle. Vanerirunkoiset, kellanvihreällä kankaalla verhotut selkänokat, istuinosat ja käsinojat oli kiinnitetty kellanvihreiksi



Teatterisali.



Porras aulasta toisen kerroksen kokoustiloihin. Porras jatkui katon tasolle asti.

”*Musiikkisali on antiikin ulkoilma-
teatterin pohjoismainen muo-
to. Ulkoilmatilan tunnelmaa.
Luonnonkiviseinää, kivi-istuimia,
kuitenkin riittävästi lämmintilaa.*”

Dipoli sisäkuvina. Teekkari A 13/1962

maalattuun teräsrunkoon. Selkänojen takapuolelle oli kiinnitetty kääntyvät puiset kirjoitustasot. Alimman istuinrivin ja näyttämön välissä oli vaakapaneloitu kaide. Näyttämön lattia oli tammilankkua ja seinät betonia. Näyttämöllä oli puupaneloitu puhujakoroke. Katsomon yläpuolella oli taitteinen, valkoiseksi maalattu vanerinen alakatto, jonka näyttämön puoleisilla pinnoilla oli syvennyksiä kohdevalaisimia varten. Näyttämön yläpuolella on esiripun ja verhojen metallikiskoja. Takaseinällä oli muutamia erikoissuunniteltuja seinälampetteja.

Kellarikerroksessa näyttämön ympäri kiersi vaihtelevan levyinen käytävä. Siitä oli porrasyhteydet teekkarihalliin, teatterihalliin ja pihalle. Käytävän pohjoisosa, jonka yhteydessä oli wc-tilat, toimi ilmeisesti esiintyjien lämpiönä. Käytävästä pääsee myös katsomon alapuolisiin harjoitushuoneisiin. Erikoiset kiilamaiset huoneet saivat luonnonvaloa rakennuksen edustalle oleviin kivantoihin avautuvien ikkunoiden kautta. Huoneiden lattiat olivat rakennuslityksen mukaan teräshierrettyä betonia. Osa seinistä oli verhottu puupaneelleilla. Voimakkaasti porrastetut levyalakatot seurasivat nousevan katsomon muotoa.

Kokous-, kerho- ja hallintotilat

Länsisivun kokous-, kerho- ja hallintotilaryhmä oli suorakulmaisesta geometriastaan huolimatta tilallisesti monimuotoinen ja yllätyksellinen. Mittakaava oli intiimimpi kuin julkisemmissä tiloissa ja materiaalit varsinkin pohjakerroksessa hieman arkisempia. Useimmat ulkoseinää vasten olevissa huoneissa oli suuret kattoon asti ulottuvat ikkunat. Rungon keskellä olleet huoneet ja käytävät saivat luonnonvaloa katto- ja yläikkunoiden kautta. Varsinkin toisen kerroksen tiloista avautui hienosti rajattuja näkymiä TKK:n päärakennusta kohti. Huoneet avautuivat molemmissa kerroksissa polveilevaan käytävään, joka leveni paikoitellen hallimaisiksi aulatiloiksi. Sen itäpuolella oli nauhamaisen kattoikkunan ja pitkänomaisen kattolyhdyn valaisema vyöhyke, jonne oli sijoitettu portaita ja hallituksen huoneen valokuilu. Eteläpäässä oli leveä teekkarihallista nouseva avoporras. Sen jatkeena oli toisesta kerroksesta kattolyhdyn yläosaan johtava kapeampi porrastus. Pohjoisempana oli avoporras, joka nousi kiltahuoneiden käytävästä toisen kerroksen kokoushalliin. Portaan alapäässä oli palo-ovi. Porrastusvyöhykkeen itäpuolella oli wc-tiloja sekä teekkarihalliin, valokuvalaboratorioon, filmihuoneeseen ja keittiöön johtavia väliköitä.

Pohjakerroksessa oli kiltahuoneita, TKY:n hallituksen huone, valiokuntahuoneita ja muutamia toimistohuoneita. Lattiat olivat hieman maanpinnan tasoa alempana. Hallituksen huonetta lukuun ottamatta lattiat olivat vaaleaa muovimattoa. Puupaneelialakatot peittivät suuren osan betonikatoista. Aina-kin hallitushallissa, käytävien ja hallituksen huoneen betonipinnat oli jätetty maalaamatta. Toimisto- ja kiltahuoneissa ne on saatettu maalata maalattu valkoisiksi. Tilaryhmään pääsi pohjoissivun toimistotilojen käytävälle ja teatterihalliin johtavista palo-ovista. Edellinen oli 35 cm muita tiloja alempana, ja sen

Kiltahuoneiden ja käytävän välillä oli runsaasti ikkunoita.



Hallitushalli.



”

*Talo suorittaa käyttöpalveluksi-
aan.*

Joukoille kokouksia ja tilaisuuksia.

*Pienryhmille harrastus- ja ko-
koontumisiipirejä.*

*Yksilöllistä kuljeskelua ja jouten-
oloa.*

*Puolueettomia yleisöpalveluksia.
Asiointi-, ravitsemus-, hovi- ja
viihdetehtäviä.*

*Keskellä pohjakerroksessa on
liikennekeskus ja sen ympärillä
toimisto- ja TKYn hallintotilat,
lämpiö-vaatetilat, yleisöravinto-
lan alakerta, teekkarien olut-
kellari ja kaltevakatsomoinen
teatterisali.*

*Keskellä pääkerroksessa on
suurkeittiö ja sen ympärillä
teekkari- ja yleisöravintolat, juh-
lasali, ylälämpiöt sekä kokous-
huoneet.*

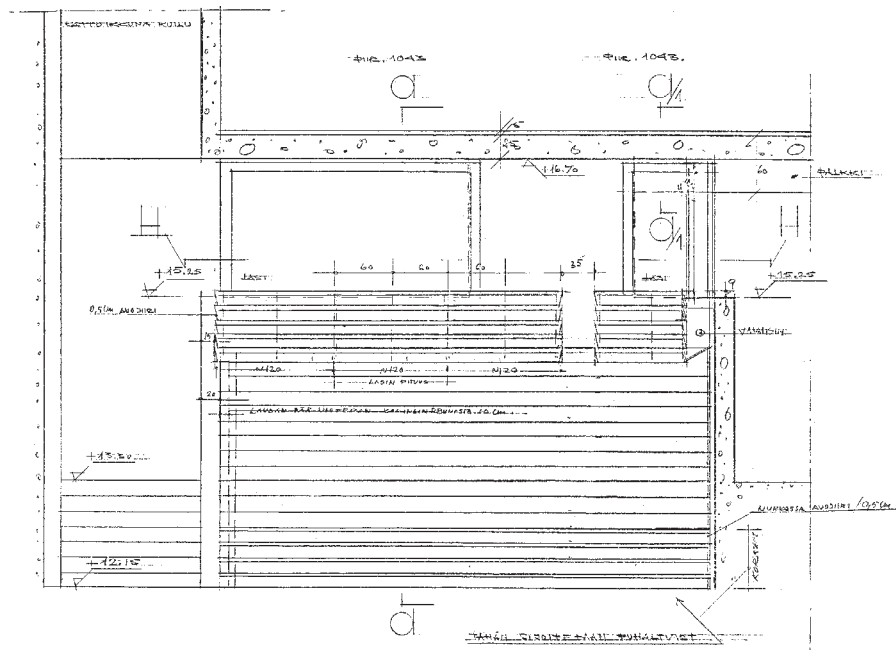
*(Samalla kun toiminnan eriyt-
täminen ja yksiköinti on vietä-
vä pitkälle, on tilajärjestelyn
tyydytettävä myös monia tilojen
käytön joustavuuden ehtoja,
muun muassa paikannettavuus-
den, laajennettavuuden ja supis-
tettavuuden erityiset toiminto-
ehdot.)* ”

Reima Pietilä: Sanatarkasti muoto-
oppia. Arkkitehti 9/1967.

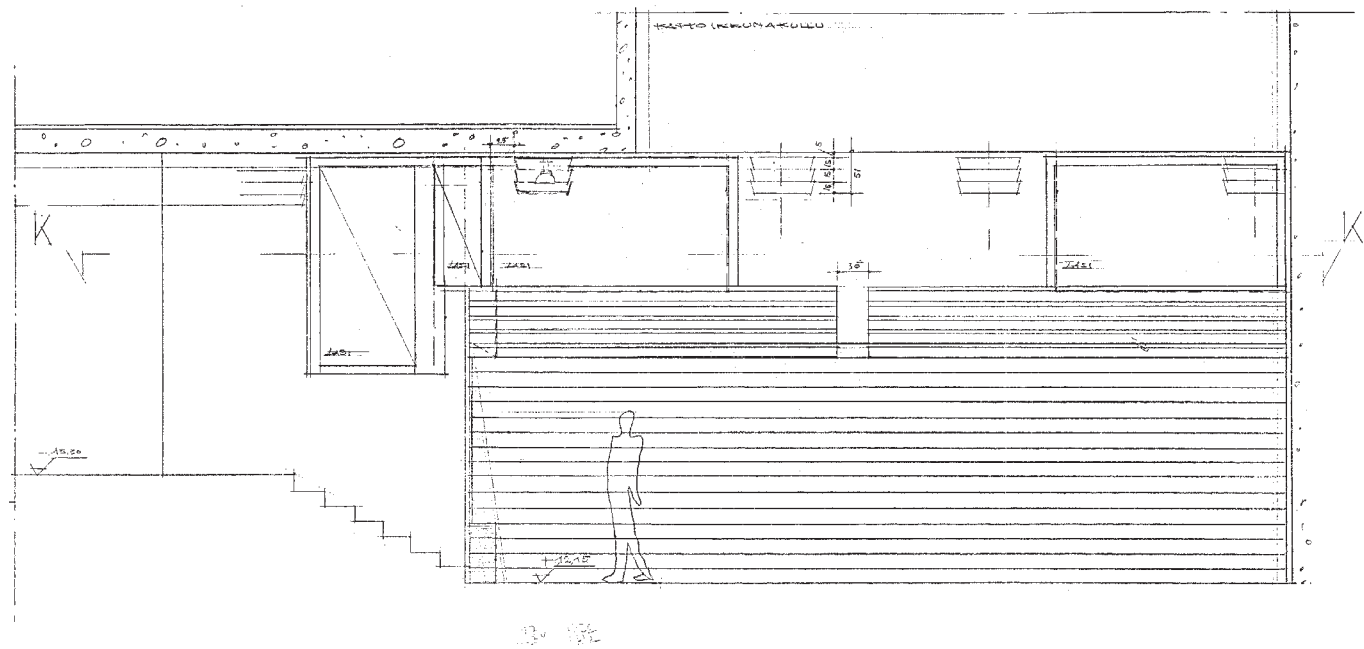
edustalla oli muutama porras. Sisäänkäyntejä yhdisti polveileva käytävä, joka laajeni keskellä hallitushalliksi. Hallituksen huoneen puoleisten seinien ylä-
osissa oli kolme yläikkunaa, jotka oli sijoitettu niin korkealle, että ainoastaan
huoneen katto ja seinien yläosat näkyivät hallin puolelle. Hallin länsisivulla
oli suuri kattoon asti ulottuva ikkuna, puu-lasiseinäinen tuulikaappi ja valio-
kunta-, toimisto- ja lehdistöhuoneisiin johtava poikkikäytävä. Käytäväseinien
alaosat olivat maalattua lastulevyä ja yläosat vaakasuuntaista puupaneelia,
jota yläikkunat paikoitellen puhkoivat. Käytävien risteyskohdassa oli puhelin-
komo, jonka sivut oli verhottu samanlaisilla puupaneeleilla kuin viereiset
seinäpinnat. Etelässä käytävän varrella oli kolme kiltahuonetta, joista kaksi
pohjoisinta oli mahdollista yhdistää toisiinsa kääntöovilla. Huoneiden käytä-
vän puoleiset levyseinät on jäsennöity samalla tavalla kuin poikkikäytävässä,
mutta seinälinja polveili enemmän, ja poikkiseinillä oli korkeita sisäikkunoita.
Käytävä oli kalustettu Dipoli-nojatuoleilla ja Pietilöiden suunnittelemissa te-
räsnaulakoilla.

Hallituksen huone oli pohjakerroksen tiloista ehdottomasti näyttävien. Sinne
laskeuduttiin juhallisesti hallitushallin luoteisnurkassa olevaa porrasta pit-
kin. Portaon yläpäässä oli leveä paneloitu umpiovi. Kappelimainen huone sai
luonnonvaloa itäsvun päällä olevasta valokuilusta ja hallitushalliin avautu-
vista yläikkunoista. Ikkunoiden alapuolella oli paneloitu valaisinpalkki. Lattia
oli villamattoa, ja osa betoniseinistä oli verhottu vaakasuuntaisilla puupanee-
leilla. Eteläseinän alaosassa oli pystypinnastaan paneloitu iv-kotelo ja sen
päällä teräskannakeilla seinään kiinnitetty muistoesinehyllykkö. Kattopintaa
rytmitti neljä paneloitua valaisinpalkkia. Huone oli kalustettu Dipoli-nojatu-
oleilla ja tilaan suunnitelluilla suunnikkaan ja -puolisuunnikkaan muotoisilla
pöydillä.

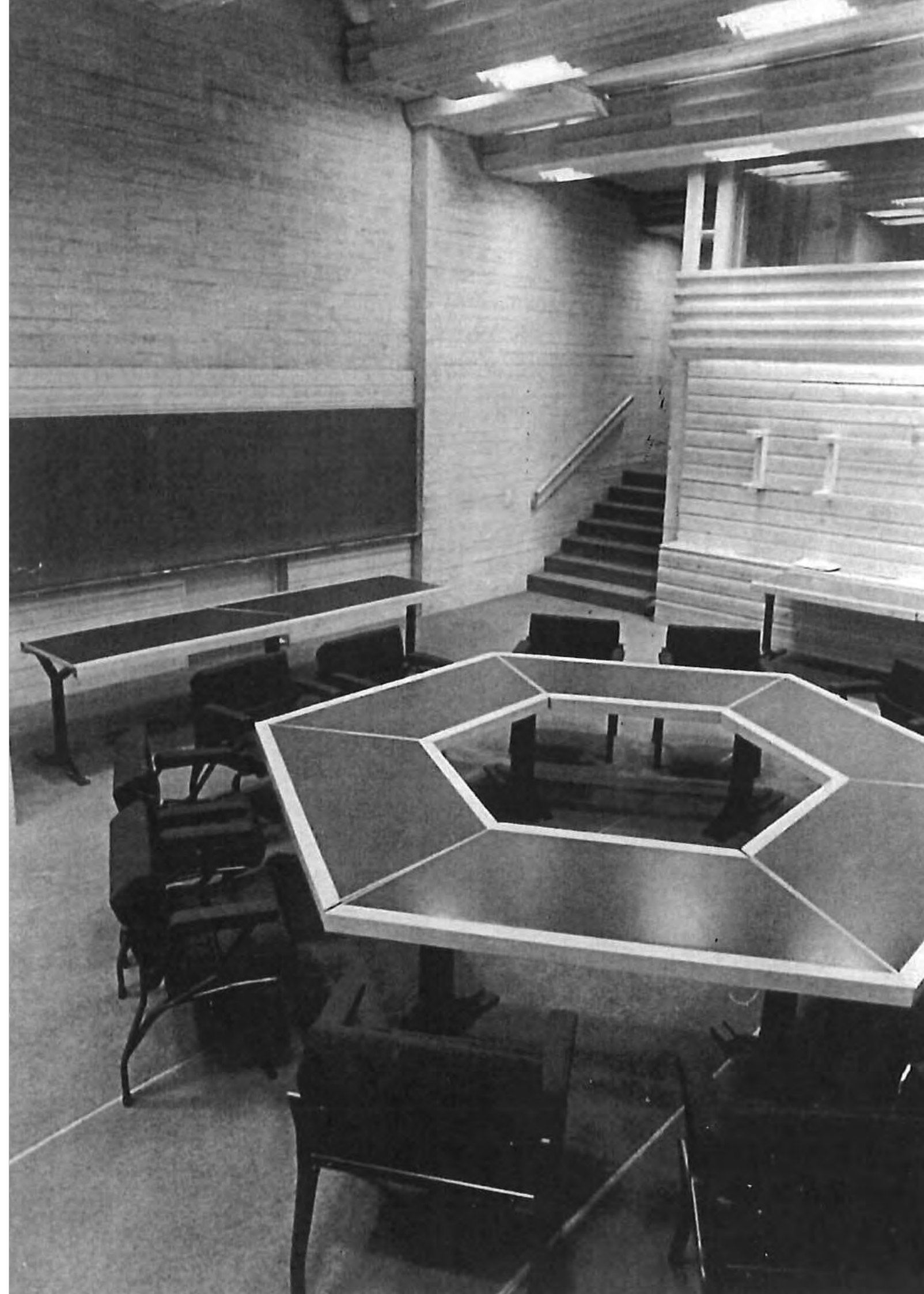
Toisen kerroksen tilat olivat pohjakerrosta väljempää sekä materiaaleiltaan ja
detaljeiltaan viimeistellympiä. Tyttöjen huoneen tammilankkulattiaa lukuun
ottamatta lattiat olivat mosaiikkibetonia. Seinäpinnat olivat betonia, rappau-
sta tai puupaneelia, ja niissä oli monin paikoin yläikkunoita. Puupaneeliala-
katot peittivät osan betonikatoista. Polveileva käytävä oli jaettu väliovilla
kahteen osaan. Eteläinen käytävä johti tyttöjen huoneen sivuitse kahviolä-
mpiöön, joka oli mahdollista liittää liukuovilla sekä pienen ravintolasalin että
lehtisaliin. Ravintolasalin liukuovi ei ulottunut kattoon saakka, joten se toimi
ainoastaan visuaalisena esteenä. Itäsvulla oli luukuilla suojattava kahvibaari.
Länsisivulla oli suuri kattoon asti ulottuva ikkuna, jonka edessä olevan be-
tonisen rintamuurin päällä oli puutiski. Ikkunaseinään liittyi ulko-ovi, jonka
kautta pääsi ulkoporrasta pitkin pihalle. Kahviolämpöön pohjoispuolella on
kaksi pientä pelihuonetta, jotka saivat luonnonvaloa korkeista yläikkunois-
ta, ja avoin pelinurkkaus, jonka kulmaikkunan alalaita polveili voimakkaasti.
Pelihuoneiden pohjoispuolelta tyttöjen huonetta hallitsi kuutiomainen tak-
ka. Käytävään avautuvan varastotilan päällä oli panko, jonne pääsi jyrkkää
betoniporrasta pitkin. Pankon pitkällä sivuilla oli Pietilöiden suunnittelemat
pehmustetut puupenkit, joiden taakse seinälle oli kiinnitetty pehmustetut
selkänojat.



Hallituksen huoneen seinäprojektiota.



Hallituksen huoneen yläosassa oli ikkunat hallitushalliin. Tilaan oli suunniteltu erityisen muotoiset pöydät.



Hallitushallin ja valiokuntatilojen
nivelkohdassa oli puhelinkoppi.



Tyttöjen huoneen suuri takka.



Pohjoinen käytävä johti kahden pienen kokoushuoneen ja wc-tilojen sivuitse kokoushalliin, jonka pohjoispuolella oli kaksi suurta kokoushuonetta. Tilojen välissä oli puulasiseinä, johon liittyi kolme paneloitua pariovea. Suuret kokoushuoneet oli mahdollista yhdistää toisiinsa paneloidulla siirtoseinällä. Suurempi huone sai luonnonvaloa suurista kattoon asti ulottuvista ikkunoista ja pienempi huone pohjoissivun kattolyhdyn ja hallituksen huoneen valokuiluun avautuvan yläikkunan kautta. Suuremman huoneen eteläseinällä oli suuri betoninen valaisinkotelo. Huoneiden pohjoissivulla oli lastausluiskalle johtava varauoskäynti. Pienet kokoushuoneet oli mahdollista yhdistää toisiinsa kääntöovilla, joiden päällä oli korkeat yläikkunat.

Toimisto- ja sosiaalitilat

Pohjakerroksen pohjoissivun toimistotilat olivat tilallisesti huomattavasti yksinkertaisempi ja materiaaleiltaan ja detaljeiltaan vaatimattomampia kuin länsisivun kokous-, kerho- ja hallintotilat. Ajatuksena oli, että ne olisi voitu muuttaa helposti kiltta- tai kerhohuoneiksi. Ainakin käytävien ja palvelutilan lattiat olivat vaaleaa muovimattoa. Väliseinät olivat pääosin rapattuja tiiliseiniä. Toimistokäytävässä oli rei'itetty alumiinipaneelialakatto ja muissa tiloissa puupaneelialakatot. Toimistotiloihin kuljettiin tekkarihallin pohjoispäässä olevan palo-oven kautta. Levymäiset betonipilarit ja betonipalkit jäsentävät palvelutilaa, jonka itäseinällä oli suuri ikkuna. Odotustilan länsipuolella oli palvelupisteitä ja työpisteitä, jotka oli erotettu toisistaan Pietilöiden suunnittelemissa teräsrunkoisilla seinäkkeillä. Palvelutila oli kalustettu samoilla Metalliteos Oy:n toimittamilla tuoleilla kuin opiskelijaravintola. Tilan pohjoissivulla oli kassatiski ja sen takana konekirjoittajien huone. Väliseinässä oli kaksiosainen yläikkuna, jonka karmit olivat poikkeuksellisen järeitä. Palvelutilan eteläseinällä oli ovi tekkarihalliin avautuvaan kioskiin. Palvelutilan luoteiskulmasta haarautui itä-länsisuuntainen toimistokäytävä, jonka varrella oli muutamia sisäänkäyntisyvennyksiä. Syvennyksien kohdalla käytävän ja toimistohuoneiden välillä oli yläikkunoita. Toimistohuoneet olivat varsin kapeita ja syviä. Länsipäässä oli sivusisäänkäynnille johtava lyhyt poikittainen käytävä, vaatetila, wc-tilat ja hallitushalliin johtava palo-ovi. Yläpuolella olevan lastausluiskan vuoksi niiden lattia oli 35 cm muita tiloja alemmalla tasolla. Käytävän eteläpuolella oli kellarikerroksen sosiaalitiloihin ja keittiöön johtava porrashuone, sähkökeskus, kellarikerroksen kopiointitilaan johtava avoporras, holvi ja suuri varastohuone.

Toimistotilojen alla kellarikerroksessa oli sosiaalitilat ja suurehko monistustila. Molempiin tiloihin oli erilliset sisäänkäynnit, eikä niiden välillä ollut suoraa sisäyhteyttä. Huoneiden ulkoseinillä oli nauhaikkunat. Sosiaalitilat koostuivat neljästä pukuhuoneesta ja pienehköstä lepoahuoneesta sekä sisäänkäynnin porrashuoneeseen yhdistäneestä käytävästä. Rakennuslityksen mukaan lattiat olivat muovilaattaa. Lavuaarien kohdalla seinien alaosat oli laatoitettu valkoisilla seinälaatoilla. Käytävän katossa oli mineritverhous. Monistustilan länsiosassa oli lasiseinäinen tuulikaappi, yläikkunaisilla levy-

Toimisto-osaan liittyvä palvelutila.



Pienen ravintolasalin tarjoilutilaan
noustiin porrasta pitkin suoraan
teekkarihallista.



seinillä erotettu pieni huone ja toimistokäytävään johtava porras, jonka alla oli pieni varastokoppi. Lattia oli rakennusselityksen mukaan teräshierrettyä betonia ja alakatot puupaneelia.

Keittiö, tarjoilu- ja lastaustilat

Dipolin toisen kerroksen keskiosan täyttivät suurkeittiö, tarjoilutilat ja lastaustila. Keittiöstä oli vaivattomat yhteydet useimpiin Dipolin tilaryhmiin tarjoiluväliköiden ja -käytävien, tavarahissin ja huoltoportaiden kautta. Suhteellisen matalaa hallimaista tila jäsensivät pohjois-eteläsuuntaiset betonipalkit, niitä kannattelevat levymäiset betonipilarit ja palkkien väleihin sijoitetut nauhamaiset kattoikkunat. Ainoastaan länsisivulla oli kapeat nauhaikkunat, mutta tila sai runsaasti luonnonvaloa kattoikkunoiden kautta. Avoimen tilan reunoilta oli muutamia suljettujen huoneiden ryhmiä: länsisivulla oli viinikassa, pieniä jäädytin-, varasto- ja pesuhuoneita ja pohjoissivulla hieman suurempia käsittelyhuoneita, varastoja ja leipomo. Jälkimmäisten huoneiden väliseinissä oli yläikkunoita. Seinien alaosat oli päällystetty valkoisilla keramiikkalautoilla ja lattiat tummemmilla laatoilla. Betonirakenteet oli ilmeisesti maalattu valkoisiksi. Kattoikkunoiden väliset kattopinnat oli verhottu rei'itetyillä alumiinipaneeleilla. Niiden väleihin oli upotettu nauhamaisia valaisimia. Keittiön kalusteista Pietilät suunnittelivat ainoastaan viinikassan.

Keittiön luoteiskulmassa oli katettu lastaustila, jonka kippiovi avautui ajoluisalle. Ajotasoa kiersi L-kirjaimen muotoinen betoninen lastaussilta. Pohjoissivulla oli jätehuone, jonka keskellä oli alemmalle tasolle avautuva kailu.

Keittiön itäpuolella oli Luolamiehen ja juhlasaliin johtava L-kirjaimen muotoinen tarjoilukäytävä. Se sai luonnonvaloa itäpään yläikkunan kautta. Käytävän eteläpuolella oli nostoluukuilla varustettu viinikassa ja -varasto, lasi- enpesutila, tavarahissi ja alakertaan johtava huoltoportas. Pohjoissivulla oli neljä työhuonetta ja hieman suurempi henkilökunnan ruokailutila. Huoneiden ulkoseinillä oli matalat nauhaikkunat ja käytävän puoleisilla seinillä matalat yläikkunat. Rakennusselityksen mukaan lattiat olivat muovilaattaa ja katot alumiinipaneelia.

Keittiön ja ravintolasalien välissä oli kaksi tilavaa tarjoilutilaa. Yläpohjan rakenne ja valaistus oli samanlainen kuin keittiössä, mutta tiloissa oli käytetty samoja pintamateriaaleja kuin julkisissa tiloissa: mosaiikkibetonilattioita, maalaamattomia betonipintoja ja puupaneeliverhouksia. Tilat voitiin liittää ravintolasaleihin vaakaneloilla liukuovilla. Henkilökunta pystyi kulkemaan tilojen välillä myös vaakaneloitujen heitto-ovien kautta. Tilojen keskellä, nauhamaisen kattoikkunoiden alapuolella, olivat teekkarihallista nousevat avoportaat ja niiden takana tarjoilutiskit. Läntisen tarjoilutilan portaan päätyseinä oli sivuja korkeampi. Tarjoilutiskit koostuivat tarjotinradoista, joiden rakenne oli samanlainen kuin pienen ravintolasalin ja kahviolämpimön välisessä kahvibaarissa ja niiden takana olevista teräsrunkoisista tarjoiluka-



Keittiö sai valoa kattoikkunoista.



Astianpalautuksen liukuhihnajärjestelmä.

lusteista. Rakennusselityksen mukaan lattiapinta tarjoilutiskien takana oli muovilaattaa.

Sisustus, materiaalit ja värit

Dipoli oli valmistuessaan pitkälti Pietilöiden suunnittelema kokonaistaideteos. He suunnittelivat yksityiskohtia myöten tärkeimpien yleisötilojen sisustuksen. Rakenteet, pintamateriaalit, ovet, sisäikkunat, takat sekä kiinto- ja irtokalusteet muodostivat tarkkaan harkitun kokonaisuuden.

Sisätilojen päämateriaalit olivat betoni, luonnonkivi ja puu. Ne myös määrittivät pitkälti sisätilojen värimaailman. Toisin kuin rakennusselityksessä oli määritelty, paikallavalettuja betonipintoja ei tasoitettu ja maalattu, vaan lautamuottikuvio jätettiin näkyviin. Ainakin yleisötiloissa betonipinnat oli käsitelty pölynsuoja-aineella, joka antoi niille läpikuultavan vaaleanharmaan sävyn. Annukka Pietilän mukaan suoja-aineena käytettiin veden ja Erikeeperin sekoitusta. Keittiön, toimistohuoneiden ja kiltahuoneiden betonipintojen käsitteystä ei ole varmuutta - mahdollisesti ne oli maalattu valkoisiksi. Yleisötilojen lattiat olivat pääosin mosaiikkibetonia, joka oli pohjakerroksessa hie-man vaaleampaa kuin toisessa kerroksessa. Kellaritiloissa, teknisissä tiloissa, varastoissa ja laboratorioissa oli teräshierretyt betonilattiat.

Pohjakerroksen yleisötiloissa oli runsaasti luonnonkiviverhouksia, erityisesti seinien alaosissa. Karkeiksi jätettyjen kivenlohkareiden väleissä oli leveät sementtisaumat.

Mäntypaneelita käytettiin runsaasti seinien, ovien ja siirtoseinien verhouksina sekä alakatoissa. Pinnat oli kuultokäsitelty vaalealla lakalla. Puisten sisäikkunoiden karmit oli ilmeisesti käsitelty samalla tavalla. Portaiden järeät käsijohteet olivat lakattua mäntyä. Muutamien tilojen lattiat olivat tammi-lankkua. Kiinto- ja irtokalusteissa oli käytetty männyn lisäksi tammea ja koivua. Koivupinnat oli yleensä valkaistu vetyperoksidilla. Kevyet väliseinät, harjoitushuoneiden alakatot ja monien kiintokalusteiden rungot olivat valkoiseksi maalattua lastulevyä. Teatterisalin taitteinen alakatto oli valkoiseksi maalattua vaneria.

Ei-kantavat väliseinät olivat pääosin rapattuja ja valkoisiksi maalattuja tiiliseiniä. Näkyviä tiilipintoja oli ainoastaan takkojen tulipesissä.

Keraamisia laattoja oli käytetty keittiön ja wc-tilojen lattioissa ja seinien alaosissa sekä lavuaarien taustaseinillä eri puolilla taloa. Yleisin tyyppi oli valkoinen 10x10 cm laatta. Pohjakerroksen suurien yleisö-wc-tilojen lattialaatat olivat ilmeisesti mustia ja seinälaatat tummansinisiä.

Muutamassa takassa oli veistoksellinen, mustaksi maalattu peltihuuva. Valkoiseksi maalattuja peltialakattoja oli pieninä alueina eri puolilla taloa. Palo-



Pääportaan tasanteilla oli Pietilöiden suunnittelema Dipoli-lepotuoleja ja Dipoli-tupakkapöytiä.

ovet olivat maalattua peltiä. Keittiön ja sen sivutilojen alakatto oli valkoiseksi maalattua rei'itettyä alumiinipaneelia. Toimistosiiven tuulikaapissa oli kuparipintainen alakatto. Maalattuja teräsosia oli käytetty yleisesti mm. ovissa, luukuissa, sisäikkunoissa, käsijohteissa sekä kiinto- ja irtokalusteiden rungoissa. Niiden alkuperäistä väritystä ei ole pystytty selvittämään.

Hallituksen huoneessa ja osassa Luolamies-ravintolaa lattiapäällysteenä oli villamatto. Arkisempien tilojen lattiat olivat pääosin vaaleaa muovimattoa.

Pietilöiden suunnittelivat kaikki yleisötilojen kiintokalusteet. Yleensä ne seurasivat ympäröivien tilojen muotokieltä, mutta materiaalit ja detaljit olivat viimeistellympiä. Kalusteiden rungot olivat yleensä terästä tai maalattua lastulevyä. Näkyvät pinnat olivat usein verhoitu mänty- tai tammilaudoilla. Pöytätasot olivat yleensä laminaattipintaista kimp- tai lastulevyä ja reunalistat koivua. Tärkeimmät kiintokalusteet on kuvailtu tilojen yhteydessä. Keittiön kalusteet suunnitteli pääosin erikoissuunnittelija. Wc-kalusteet ja pukuhuoneiden kaapit olivat aikakauden standardimalleja.

Pietilät suunnittelivat yleisötiloihin suuren määrän irtokalusteita: tuoleja, pöytiä, jakkaroita, penkkejä, vaatekiskettä, naulakoita, ilmoitustauluja, lehtelineitä, seinäkkeitä sekä lipunmyynti- ja tulkkauskojuja. Monien kalusteiden toteutus poikkesi jonkin verran piirustuksista, ja osa on saattanut jäädä kokonaan toteuttamatta. Kalusteiden muotokieli, materiaalit tai väritys poikkesivat selvästi talon arkkitehtuurista. Kalusteita persoonallisimpia olivat Dipoli-lepotuoli, -nojatuuoli ja -palatuoli. Noja- ja palatuolissa oli taivutetuista teräsosista koostuva monihaarainen runko ja voimakkaasti profiloitu vaahtomuovipehmuste. Teräsosat oli maalattu kirkkailla väreillä ja pehmusteet verhoiltu värikkäillä kankailla. Ainoa ero tuolien välillä oli nojatuolin käsinojat. Lepotuoli oli huomattavasti raskaampi ja teräsjalat suorina. Sen paksut vaahtomuovipehmusteet ja käsinojat oli verhoitu kankaalla ja tekonahalla.

Tuolien pariin oli suunniteltu pitkänomainen Dipoli-tupakkapöytä ja hieman korkeampi neliömäinen Dipoli-ravintolapöytä. Taivutetut monihaaraiset teräsjalat kannattelivat lastu- tai kimpilevystä tehtyä pöytälevyä, jonka pinta oli tupakkapöydissä sinistä laminaattia ja ravintolapöydissä karkeapintaista laminaattia ja reunalistat koivua. Hallituksen huoneen suunnikkaan ja puolisuunnikkaan muotoisissa pöydissä oli samanlainen rakenne ja sininen laminaattipinta, mutta teräsjalat olivat hieman yksinkertaisemmat. PTK:n kabinetin baarijakkaraissa oli ylä- ja alapäästään neljään osaan haarautuva teräs-jalka, taivutettu jalkatuki ja pronssinvärisellä keinoahalla päällystetty vaahtomuovipehmuste. Naisten huoneen matalammassa peilipöytäjakkaraissa oli neliömäiseen teräslevyyn tuettu teräs-jalka ja 8-kulmainen, tummansinisellä tekonahalla verhoiltu vaahtomuovipehmuste.

Olutkellarin kalusteina oli jykeviä puutuoleja, -pöytiä ja jakkaroita. Tyttöjen huoneen pankolle Pietilät suunnittelivat puurunkoiset penkit, joiden vaaht-

Aulojen materiaailimaailma koostui kuultokäsittelystä betonipinnoista, puisista alakatoista ja detaljeista, luonnonkivilohkareista ja mosaiikkibetonilattiasta.



Kuva juhla-aulasta näyttää lipunmyyntikioskit ja naulakkotiskit. Seinälle on kiinnitetty ovi vanhas Polista.



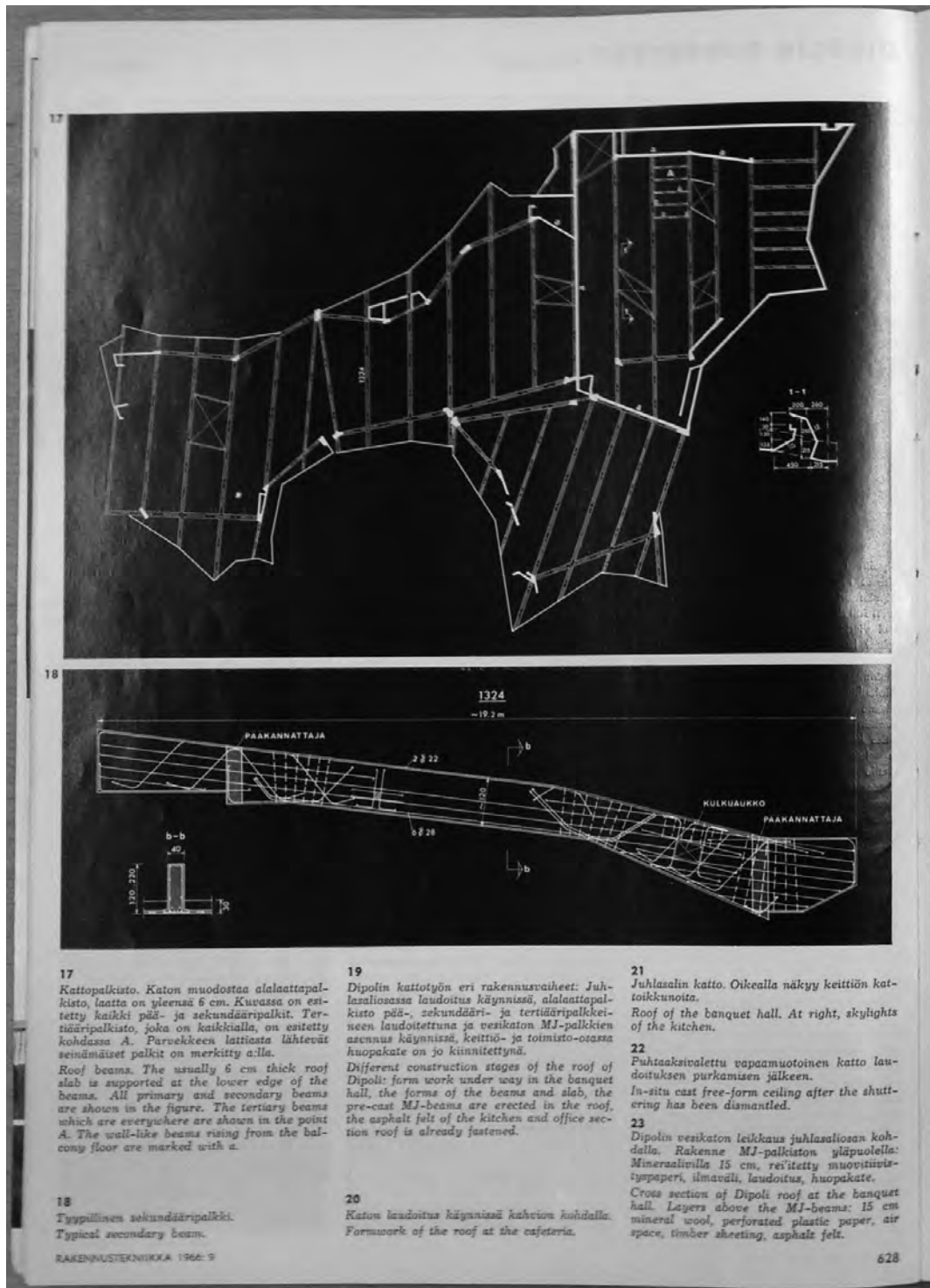
”*Nyt se on epäviihtyisä, uusi, suuri, sokkeloinen, vajaasti kalustettu, patinoimaton. Talo on ensin sisäänasuttava. Kymmenen vuoden kuluttua se ei ole enää uutuudenkankea. Minusta siinä eniten nyt ärsyttää tilaperspektiiviin sulkeutuvat kappalemuotojen omituiset kiertymät ja leikkautuvat latoutumiset. (Taanilan muotojen ylenpalttisuus!) Enkä ole vielä löytänyt kunnan parametreja noiden asioiden hallitsemiseksi. Näkemistapahtumaa on hidastettava; silmän on hahmotettava kokonaisen osakappalejoukon samanaikaisuus, eikä karattava rakennusosasta toiseen.*”

Reima Pietilän sitaatti haastattelussa: Parnasson kyselytunti. Reima Pietilä. Parnasso 4/1967.

tomuovipehmuste oli verhoiltu oranssinruskealla kankaalla. Vaatetilojen kalusteina olivat yksinkertaiset teräsrunkoiset naulakot ja laatikkomainen vaatetiskiysikkö, jonka runko oli lastulevyä, etu- ja yläpinnat sekä päädyt mäntypaneelia, ja tiski ulottui selvästi päätyjen yli. Toimistotiloihin Pietilät suunnittelivat pelkistettyjä seinäkkeitä, joiden teräsrunkoihin oli kiinnitetty kankaalla pinnoitettuja lastulevyjä. Seinäkkeisiin kiinnitettyt pöytälevyt olivat koivuviilupintaista kimpilevyä ja reunalistat koivua.

Lipunmyynti- ja tulkkauskoipit olivat pelkistettyjä teräsrunkoisia laatikoita. Lipunmyyntikojuissa seinien yläosat olivat lasia ja alaosat maalattua lastulevyä. Eteläpuolella oli laatikkomainen ulostyöntävä puutiski ja takapuolella lasiovi. Tulkkauskojuissa ainoastaan etupuolen yläosa oli lasia ja muut seinät ja ovi teräslevyä. Metalliteos Oy:n opiskelijaravintolaan ja TKY:n toimistoon toimittamat kalusteet olivat ilmeisesti sarjatuotantomalleja. Teräsrunkoiset käsinojalliset tuolit oli verhoiltu ilmeisesti vihreällä kankaalla. Teatterisalin puupaneloitu puhujakoroke noudatti Dipolin muotokieleä ja materiaaleja, mutta siitä ei löydy piirustusta Pietilöiden arkistosta.

Opasteet olivat alakatoista ripustettuja eripituisia puukalikoita, joiden toinen pää oli suippo ja kylkeen oli kiinnitetty tekstilappuja. Valaisimina käytettiin sekä sarjatuotantomalleja että Pietilöiden suunnittelema erikoisvalaisimia.



Dipolin rakenteiden esittelyä Rakennustekniikka-lehden numerossa 9/1966.

RAKENTEET

Dipolin kantavat rakenteet olivat paikalla valettua betonia. Kantaviin seiniin ja pilareihin sekä ylä- ja alalaattapalkistoihin perustuva rakennejärjestelmä oli omana aikanaan varsin tavanomainen, mutta tilallinen monimuotoisuus teki siitä hyvin epäsäännöllisen. Rakennesuunnittelija Erkki Juslén arveli, että Dipolin vaatima työ määrä oli 2-3-kertainen normaaliin rakennukseen verrattuna.⁸ Monimutkaisimmat rakenteet löytyivät vapaamuotoisesta etelälohkosta, jossa tilamuodot ovat epäsäännöllisiä, jännevälit varsin pitkiä ja julkisivuissa on runsaasti ulokkeita. Myös koilliskulman ravintolalohko oli geometrisesti varsin monimuotoinen, mutta siellä ei tarvittu yhtä pitkiä jännevälejä. Suorakulmaisen osan keskiosan rakenne oli varsin systemaattinen, mutta sielläkin palkkien jännemitoissa oli suurta vaihtelua. Länsiosassa vaihtelevat tilamuodot pakottivat sijoittamaan kantavia seiniä ja pilareita epäsäännöllisemmin, mikä johti suureen vaihteluun laattojen jännemitoissa. Myös julkisivurakenne oli varsin monimutkainen. Liikuntasamat jakoivat rakennuksen seitsemään lohkoon, joiden pisimmät sivumitat olivat 26–42 m.

Perustukset ja alapohja

Dipoli perustettiin kokonaan kalliolle. Kellarikerroksen suurten putkikanavien vuoksi vain kolmasosa alapohjista voitiin tehdä maanvaraisina. Maanvaraisissa laatoissa oli kuuden metrin päähän ulkoseinistä ulottuvalla vyöhykkeellä betonilaatan alla eristeenä lecabetoni ja sen alla kosteudeneristyksenä kaksinkertainen muovikalvo. Pohjakerroksen luonnonkivimuurit oli perustettu kantavalle laatalle tai suoraan kalliioon.

Kantavat seinät ja pilarit

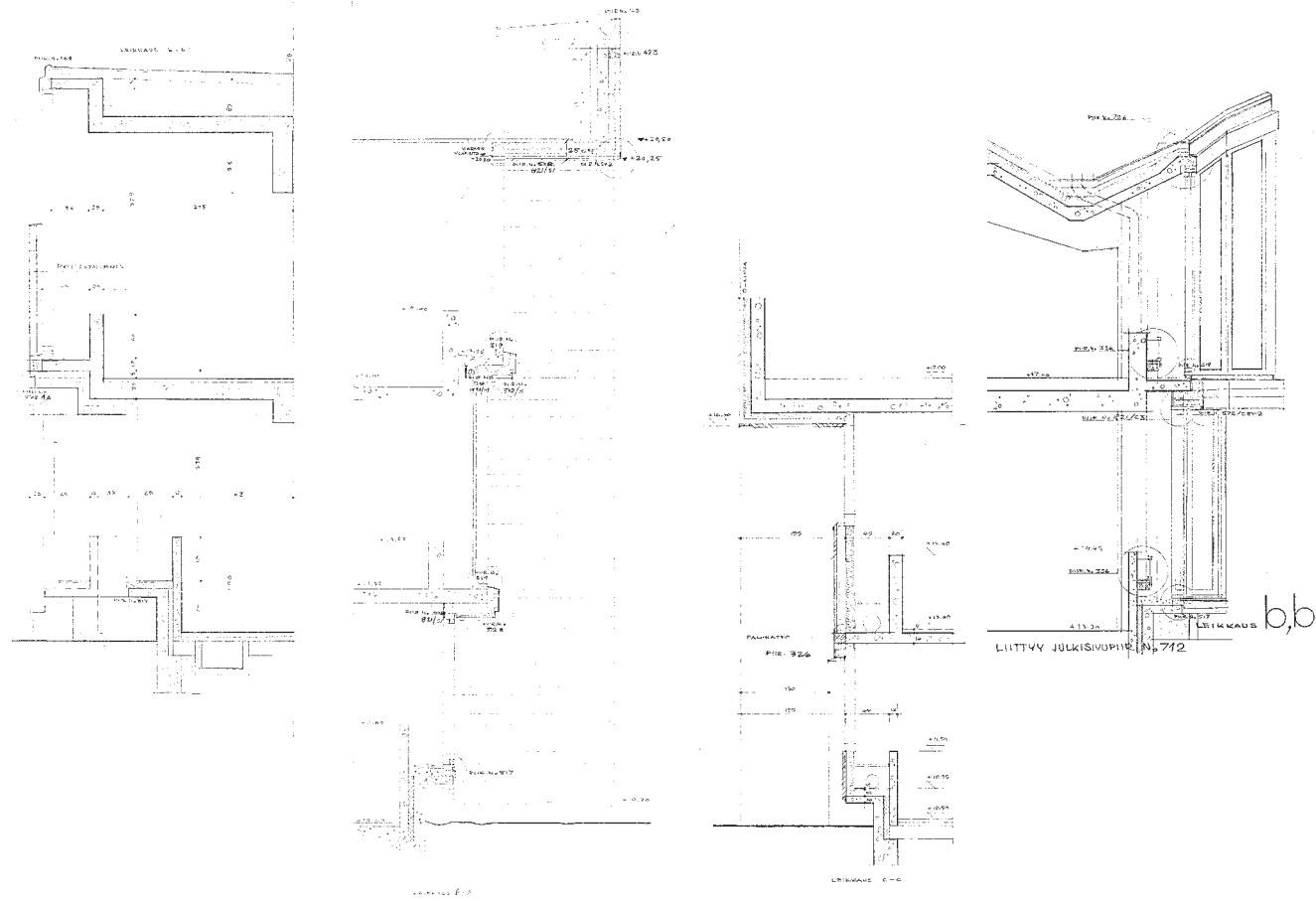
Kantavat pystyrakenteet olivat betonista valettuja seiniä ja pilareita. Myös betoniset ilmanvaihtohormit toimivat kantavan rakenteen osana. Vapaamuotoisessa osassa pilarit olivat leikkausmuodoltaan monikulmaisia ja jokainen erimuotoinen. Juhlasalin ulkoseinä oli kantavia, ja muilla sivuilla oli seinämäisiä palkkeja, joihin parveke oli tuettu. Suorakulmaisen osan pilarit olivat pääosin levymäisiä. Teatterisalun takaosan pilarit olivat kuitenkin neliömäisiä. Rungon keskellä pilarit oli sijoitettu pareittain. Länsisivulla välipohja kannatettiin huoneiden väliseiniin kätkeyillä kantavilla seinänpätkillä ja pilareilla, koska Pietilät eivät halunneet niiden kattoihin näkyviä palkkeja.

Välipohjat

Välipohjan rakenteena oli pääasiassa ylälaattapalkkisto. Ikkunaseinillä käytettiin kuitenkin yleisesti alalaattapalkkeja, jotka oli vedetty sisään ikkunalinjasta. Vapaamuotoisessa osassa lähes kaikki palkit olivat keskenään erisuuntaisia ja laattojen jännemitat jatkuvasti muuttuvia. Teatterisalissa käytettiin pitkien jännevälien takia kaksinkertaista palkkistoa. Pääporras toteutettiin jatkuvana taitelattana, jonka kaakkoiskulma roikkui ilmassa. Muut portaat oli yleensä tuettu molemmilla puolilla oleviin kantaviin seiniin.

” - Mitä ovat betonin rakennusmuodot?
- Minkälaisia muotorakenteita syntyy betonia käytettäessä?
- Minkä laatuisten muotojen käytön betoni todella sallii?
Jos syvennytään näihin kysymyksiin, nähdään että teräsbetonin ongelma voi muodostua aika moniselitteiseksi.
Rakenteellisuuden tekniikka on huomattavasti yksinkertaisempi kuin rakenteellisuuden arkkitehtuuri. Jälkimmäinen hahmottaa teräsbetonin myös psykologisesti; antaa sille luonteenpiirteitä, ominaistaa sen kokonaisvaltaisesti suhteessa muihin betonin rinnalla esiintyviin aineisiin. Tällainen ongelma ei ole uusi, mutta ihmeteltävän tuntematon; ennen sen ratkeamista betonia ei voi pitää pätevänä arkkitehtonisena yleisaineena. Uskon, ettei ole ”yleisiä rakenteellisia perusmuotoja” (vaikka käytäntö luo niitä liiankin helposti) vaan ainostaan yksityisiä rakennusmuotoja.

Reima Pietilä: Sanatarkasti muotooppia. Arkkitehti 9/1967.



Julkisivuleikkauksia suurten kokoushuoneiden, teatterisalin, toimistotilojen ja luolamiehen kohdalta.

”*Valo on olennaista. Ainepintojen valaiseminen tuo esiin aineluonteen. Huonetilojen päivänvalovalaisuksen ajatus on seuraava. Tärkeimmissä huonetiloissa ei ole normaalista ”vastavaloikkunaa”, jossa valo tulee sisään katselusuunnassa ja aiheuttaa häikäisyä.*

II kerroksen valaistustilanne: Ikkunan yläreuna on nostettu sisäkaton tason yläpuolelle, ikkunamuuri irroitettu ikkunapenkistä sisäänvedolla ja ikkunan alareuna pudotettu katseen alapuolelle. Välittömästi ikkunoiden ulkopuolella häikäisyverhona puuston tiheä oksisto. Valaistusakselin ja katseluakselin suunnat erotetut.

I kerroksen valaistustilanne: ollaan ikäänkuin luolassa. Lattiataso alempana ulkopuolista maanpintaa. Ruohonkorret silmän tasolla. Katselukohteina kallion louhospintoja ja metään aluskasvillisuus.”

DIPOLin kalusteohjelma / arkkitehdin yleisohjeet, elokuu 1965. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä kokoelma.

Yläpohja

Suorakulmaisen osan yläpohjan rakenteena oli pääosin ylälaattapalkkisto. Ikkunaseinillä käytettiin kuitenkin alalaattapalkkeja, jotka oli vedetty sisään ikkunalinjasta. Keittiössä palkkien väleissä oli kolme pitkänomaista aukkoa kattoikkunoita varten. Dipolin monimutkainen rakenne oli vapaamuotoisen osan epäsäännöllisesti aaltoileva yläpohja. Se koostui erisuuntaisista pääpalkkeista, lohkoittain yhdensuuntaisista sekundääripalkkeista ja tertiäärisistä alalaattapalkkistoista. Massiivisten pääpalkkien alapinnat määriteltiin murtoviivoiksi ja niiden väliset laatanosat viivotinpinnoiksi, mikä helpotti huomattavasti muottien laudoittamista varten tarvittavien avaruuspisteiden määrittämistä. Liikuntasaumot jakoivat katon neljään osaan. Pääpalkit oli sijoitettu pääosin salien etelä- ja pohjoisseinille sekä niiden väleihin. Sekundääripalkkeja oli 4–5 m välein, ja niiden jännevälit olivat 10–24 m. Palkkien väleihin oli sijoitettu neljä suurta kattolyhtyä ja juhlasalin valekattoikkuna. Tertiääripalkkeja oli noin 1,5 m väliin. Alalaatan paksuus oli 60 mm. Sekundääripalkkien päälle oli ladottu MJ-betonelementeistä koostuva palkkisto vesikaton alusrakenteeksi. Koilliskulman ravintolalohkon yläpohja koostui taitteisista betonilaatoista ja niitä tukevista palkeista. Yläpohjan lämmöneristeenä oli 150 mm mineraalivillaa. Vesikatto oli puurakenteinen.

Julkisivurakenne

Dipolin ikkunaseinien rakenne oli varsin monimutkainen. Tässä on selostettu julkisivurakenteen peruseriaatteet, mutta siitä oli lukuisia variaatioita. Alakerran ikkunat oli yleensä tuettu sokkelin yläreunasta ulotettuun betonilaippaan. Pohjoissivulla laipan ja ikkunoiden välissä oli kuitenkin matala puurunkoinen seinämä, jonka ulkopuolella oli puuverhous. Ulukkeissa oletettavasti tapahtuvien taipumien ja hiipumien vuoksi ikkunat kiinnitettiin pystysuoran liikkeen sallivilla liitoksilla. Sokkelin sisäpuolella oli lämmöneriste ja tiilestä muurattu rintamuuri, joka peitti tuuletusikkunat ja muureihin kiinnitetyt lämpöpatterit. Yläpohjan laatan reuna oli vedetty sisään ikkunalinjasta. Sen reunassa oli kantava palkki, joka nousi samanlaiseksi rintamuuriksi kuin pohjakerroksessa. Palkin kyljessä oli betonilaippa, johon molempien kerrosten ikkunat oli tuettu. Monessa paikassa toisen kerroksen ikkunat olivat kuitenkin hieman pohjakerroksen ikkunoita edempänä. Julkisivun yläosan rakenteet vaihtelivat eri sivuilla. Länsisivulla yläpohjan laatta oli vedetty 100–250 cm sisään ikkunalinjasta ja sen reunapalkki oli välipohjien tapaan laatan päällä. Palkin yläreunassa oli ulotettu betonilaippa, johon toisen kerroksen ikkunoiden yläreuna oli tuettu. Räystästä saatiin siten näyttämään kapealta listalta. Koilliskulman ravintolalohkossa sama vaikutelma saatiin aikaan taitteisella yläpohjalaatalla, jonka reunaan ikkunat oli tuettu. Vapaamuotoisen osan yläpohjarakenne oli ulotettu selvästi ikkunalinjan ulkopuolelle. Alalaatan alapinnassa oli lämmöneriste ja puuverhous. Umpiseinien rakenne koostui yleensä kantavasta betoniseinästä, 100 mm mineraalivillaeristeestä, lujalevystä, vaakakoolauksesta, pystylaudoituksesta ja kupariverhouksesta. Paikoitellen mineraalivilla oli kuitenkin korvattu ohuemmillä stryrox-levyillä. Seinien yläosissa oli siporex-harkkoja palokatkoina. Ainakin pohjoissivulla oli käytetty myös puurunkoisia ulkoseinärakenteita.

TEKNISET JÄRJESTELMÄT

Lämmitysjärjestelmät

Dipoli liitettiin kaukolämpöverkkoon, kuten suurin osa Otaniemen rakennuksista. Lämmönjako perustui perinteiseen vesikiertoiseen patterilämmitykseen. Lämpöjohtoja upotettiin lattiakanaaleihin ja lattian lämpöeristeisiin. Konvektorityyppejä lämpöpattereita sijoitettiin sekä ikkunoiden alle, seinille että ikkunaseinien edessä olevien rintamuurien taakse. Rintamuureihin kiinnitetyt konvektorit peitettiin teräskiskoihin kiinnitetyillä maalatuilla peltilevyillä. Leveämpien konvektorityyppisten peitelevyjien alaosat kallistuivat ulospäin.

Vesi- ja viemärijärjestelmät

Vesijohtot ja viemärit oli ilmeisesti upotettu pääosin seinä- ja lattiarakenteisiin. Sprinklereiden johdot oli sijoitettu pääosin alakattojen sisään. Toisen kerroksen suurissa saleissa ne kulkivat yläpohjan välitilassa.

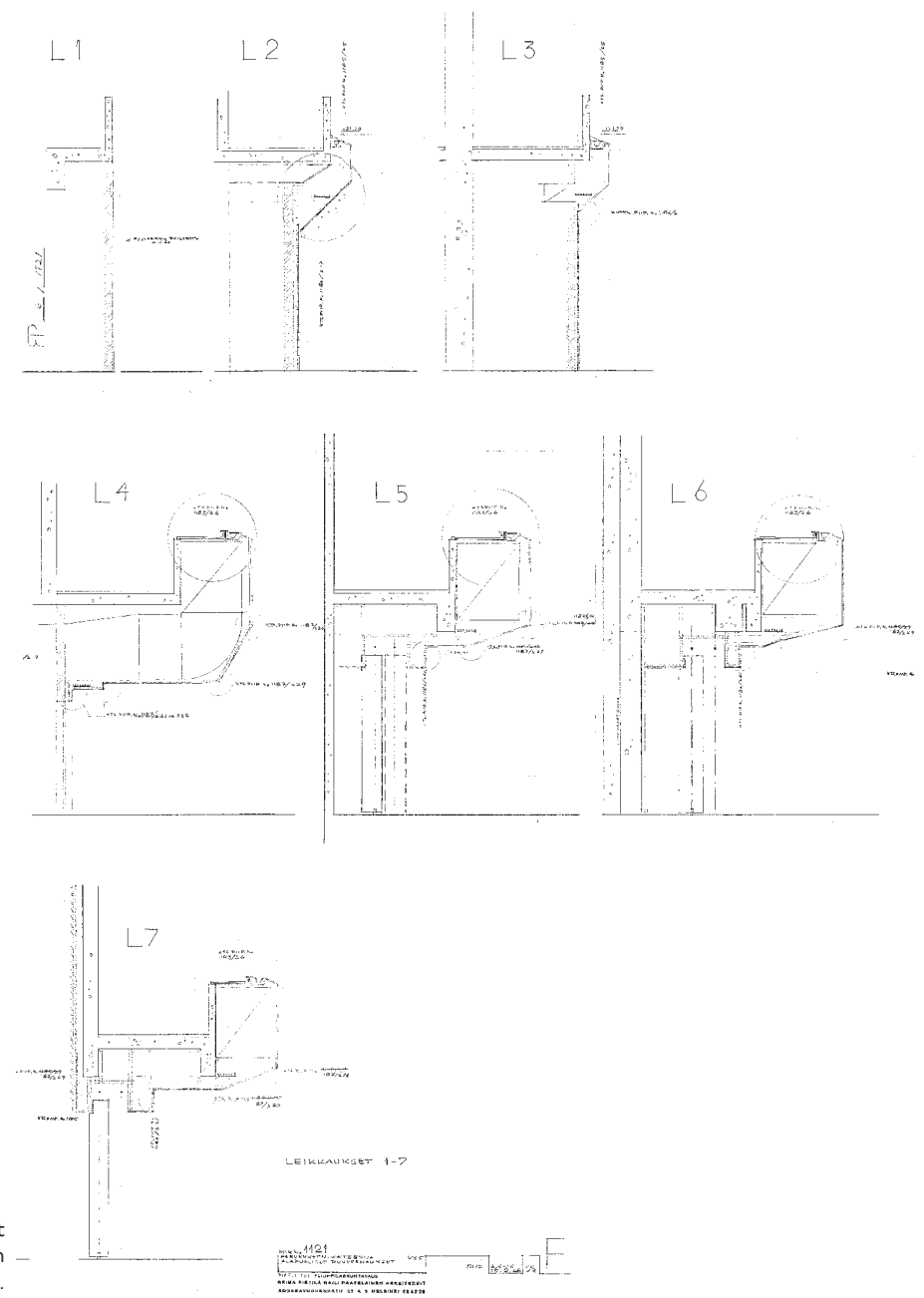
Ilmanvaihtojärjestelmät

Dipoli varustettiin koneellisella ilmanvaihdolla, joka perustui esi- ja jälkäsittelykoneisiin. Suurimmat ilmanvaihtokoneet sijoitettiin kaksikerroksiseen ilmastointikeskukseen, mutta pohjoisivulla oli lisäksi pienempiä poistoilmakoneita. Esikäsittelykoneet oli varustettu suodatuksella ja lämmityksellä ja jälkäsittelykoneet jäähdytyksellä, kostutuksella ja ilmamäärän säädöllä. Ilmanvaihtojärjestelmän varustaminen tila- ja vyöhykekohtaisella jäähdytyksellä oli 1960-luvulla hyvin harvinaista. Se perustui kaksikanavajärjestelmään, jossa lopullinen lämpötilan säätö toteutettiin sekoitusyksiköillä. Ilmanvaihtokanavat olivat pääosin sinkitystä teräslevystä tehtyjä korkeapainekanavia. Suurimmat pystykanavat oli kuitenkin valettu betonista. Iv-säleiköt olivat pääosin suorakulmaisia metallisäleiköitä, joita asennettiin betoniseiniin ja -kattoihin, puuverhouksiin ja alakattoihin. Puupaneelialakattojen säleiköt oli usein varustettu puukauluksilla. Katoissa oli myös lautasmallisia poistoilma-venttiileitä.

Sähköjärjestelmät

Sähköpääkeskus sijoitettiin pohjakerrokseen toimistokäytävän varrelle. Johdot putkittiin rakenteisiin tai kätettiin puuverhousten taakse tai alakattoihin. Sähkökatkaisijat olivat valkoista muovia. Teatterisali oli varustettu 35 mm ja 8 mm filmiprojektoreilla. Juhlasalin yhteydessä oli pienempi projektorihuone. Yleisötiloissa puuverhouksiin oli upotettu myös suuri määrä kangaspäällysteisiä kaiuttimia. Lisäksi ulkoseiniin oli teekkarihallin eteläisen sisäänkäynnin ja päälämpöön sisäänkäynnin yläpuolella kiinnitetty kuparipintaiset kaiutinpylväät. Pietilät suunnittelivat Dipoliin lukuisia erikoisvalaisimia, mm. kuutiomaisen mustaksi maalatun peltikotelon, jota käytettiin päälämpöissä, teekkarihallissa, teatterisalissa ja Luolamies-ravintolassa. Eri puolilla taloa käytetty valkoinen pallonmuotoinen kohdevalaisin oli ilmeisesti Ornon

malli. Toisen kerroksen suurissa saleissa valaisimet kiinnitettiin alalaatassa olevien aukkojen päälle, joten niitä oli mahdollista huoltaa katon välitilasta. Puupaneelialakattoihin upotettiin puurunkoisia valaisinkoteloita, joissa ei ollut häikäisysuojia. Keittiön ja toimistokäytävän alumiinipaneelialakattoihin oli upotettu valkoiseksi maalattuja nauhamaisia peltikoteloita, joiden alapinnassa oli opaaliakryylilevyt.



Juhlasalin parven leikkaukset näyttävät ilmanvaihtokanavien sovituksen monimuotoisen puuverhouksen sisään.

VASTAANOTTO JA MERKITYS

VASTAANOTTO SUOMESSA JA ULKOMAILLA

Dipoli oli yksi 1960-luvun seuratuimpia suomalaisia rakennuksia sekä kotimaisissa ammatti-, sanoma- ja aikakauslehdissä että kansainvälisissä arkkitehtuurijulkaisuissa. Suuri osa hankkeen rahoituksesta kerättiin lahjoituksina, joten TKY hankki sille julkista näkyvyyttä tehokkaan tiedottamisen ja erilaisten tempausten avulla. Suurimmat sanomalehdet raportoivat varsinkin arkkitehtuurikilpailusta, raivaustalkoista, peruskivenmuurauksesta, harjannostajaisista ja vihkiäisistä. Myös monet viikkolehdet julkaisivat artikkeleita sekä työmaasta että valmiista rakennuksesta. Dipolin omalaatuinen muutokieli ja toimintamalli sekä Pietilöiden viljelemät viittaukset teekkarimyytteihin innostivat toimittajia kuvailemaan sitä värikkäällä metaforilla: rakennusta kutsuttiin mm. protestiksi nykyajan hengetöntä ja kalseaa, useinkin arkkitehtuurista täysin vapaata rakentamista vastaan⁸², Baabelin tornin suomalaisiksi muunnelmaksi⁸³ ja arkkitehtuurimme klassisen idean suureksi umpikujaksi.⁸⁴ Dipolin ja samaan aikaan valmistuneen Kalevan kirkon seurauksena Pietilöistä tuli julkisuuden henkilöitä, ja heistä alettiin julkaista laajoja henkilökuvia ja haastatteluita monissa lehdissä. Risto Jarvan ohjaamassa tieteiselokuvassa Ruusujen aika (1969) Dipoli toimi tulevaisuuden teknokraattisen yhteiskunnan lavasteena.⁸⁵

Rakennusalan ammattilehdistä Rakennustekniikka ja Teknillinen aikakauslehti omistivat Dipolille kokonaisen erikoisnumeron. Rakennustekniikan Dipolinumeron yhteydessä julkaistiin lehden tahtajana toimineen arkkitehti Juhani Pallasmaan kirjoitus Vastapoli, jossa hän arvosteli insinöörikunnan kritiikittöntä suhtautumista Dipoliin. Pallasmaan mielestä arkkitehtien ja insinööriin pitäisi ennennäkemättömien muotojen keksimisen sijaan pyrkiä kehittämään anonyymiä muoto- ja rakennuskulttuuria, joka ei perustu esteettiseen tai taiteelliseen mielivaltaan.⁸⁶ Kirjoitusta voi pitää ns. konstruktivistisen koulukunnan manifestina. Pietilän vastasi Pallasmaan kritiikkiin Arkkitehdissä julkaistulla kirjoituksella Vastaavuuspeli, jossa hän kyseenalaisti Pallasmaan argumentit virke kerrallaan.⁸⁷ Pietilän ja Pallasmaan sananvaihto lienee 1960-luvun tunnetuin arkkitehtuurikiista Suomessa. Pietilä ja nuoremmat konstruktivistit jatkoivat väittelyä arkkitehtuurin suunnasta 1970-luvun alkupuolelle saakka.

Myös Arkkitehti-lehti omisti Dipolille neljä aukeamaa. Pietilän selostus Sanaatarkasti muoto-oppia lienee lehden 112-vuotisen historian pisin ja monitulkintaisin esittelykirjoitus.⁸⁸ Lehdessä julkaistiin myös kolmen tunnetun ulkomaisen arkkitehtuurikriitikon ja -teoreetikon, puolalaisen Oskar Hansenin, saksalaisen Udo Kultermannin ja norjalaisen Christian Norberg-Schulzin, pääosin positiiviset arviot Dipolista. Kukaan heistä ei ollut ilmeisesti nähnyt rakennusta paikan päällä. Dipoli oli mukana lähes kaikissa ajankohtaista suomalaista arkkitehtuuria esitelleissä kirjoissa ja näyttelyissä, kuten Suomi rakentaa 4 -näyttelyssä vuonna 1970.⁸⁹

Pietilän suunnittelema Suomen paviljonki Brysselin maailmannäyttelyssä vuonna 1958 oli herättänyt runsaasti positiivista huomiota kansainvälisissä

”
Dipoli on tutkielma epäakateemisuudesta. Siinä on koko joukko tunnustetusti hyvän arkkitehtuurin periaatteita pahasti kyljellään. Se ei ole kuoleman vakava talo; se on huvittunut pelkästä olemassaolostaan. Pateettiset kärkien venymiset ja nostot muuttuvat tilapäisesti paradisiiksi... Uskoisin, että se on talo, johon tottuu ja jonka vielä joskus suvaitsee.”

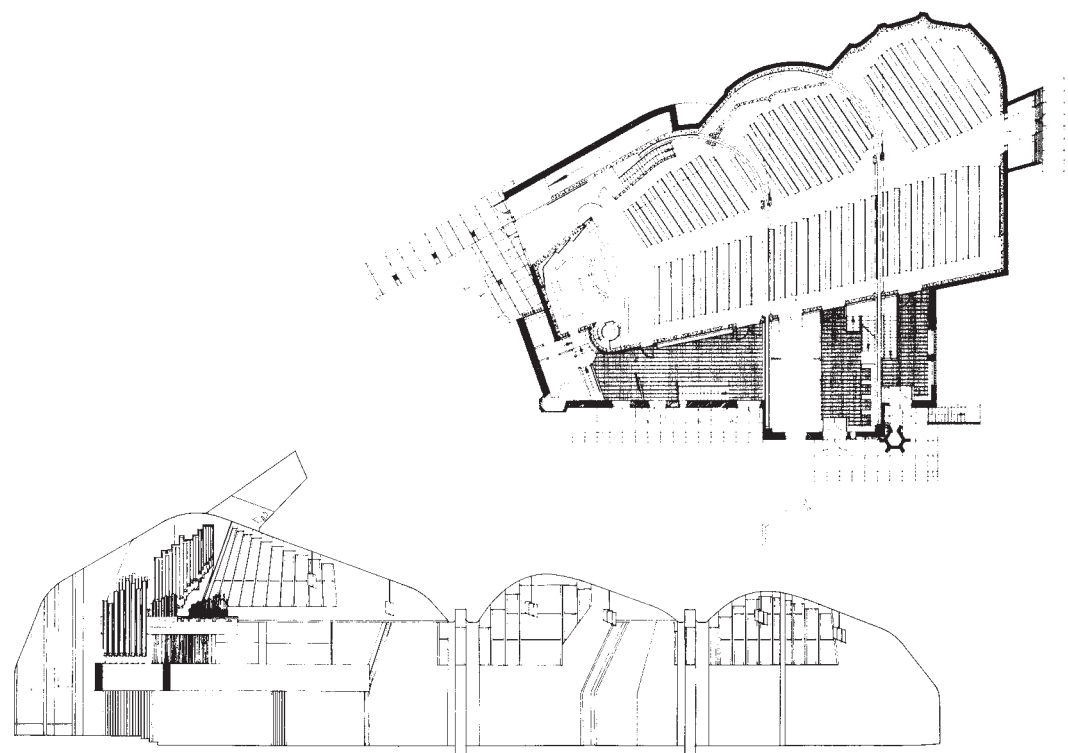
Reima Pietilän sitaatti haastattelussa: Parnasson kyselytunti. Reima Pietilä. Parnasso 4/1967.

”
Kun rakennus valmistui 1966, suvaitsemisen suojaää oli jo muuttunut pakkasiksi. Silloiset lausunnot olivat epäsuopeita, kummastelevia. Dipoli ei mahtunut 60-luvun estetiikan kuvioon: ruma - suhteeton - arkkitehtuurin lakeja polkeva - anarkinen - ehdoton poikkeus. Onneksi edes joku oli sanomassa Dipolista hyvää - Marja Petäjä arveli aika oikein: ”Se on hyvää Dipoli-arkkitehtuuria”. Dipoli-arkkitehtuuri oli toista maata, uutta, tutkimatonta.”

Reima Pietilä: Dipolin puhdas modernismi. Taideartikkeli. Art Aulanko -82 5.6.-15.8.1982. Valtakunnallinen kesänäyttely. Käsikirjoitus, Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

arkkitehtuurilehdissä, ja lehdet olivat halukkaita julkaisemaan hänen uusia projektejaan. Dipolikin julkaistiin jo suunnitteluvaiheessa ainakin seuraavissa ulkomaalaisissa lehdissä: Perspecta 8/1963, L´architettura 3/1964, Bauwelt 28/1964, Byggekunst 1/1964, Domus 12/1964, Communica 8/1965 ja Paletten 3/1965. Valmis rakennus julkaistiin tuoreeltaan ainakin seuraavissa lehdissä: Architectural Design 12/1966, Architectural Forum 12/1967, L´architecture d’aujourd’hui 10/1967, Byggekunst 2/1967, L´architettura 12/1968, Bauwelt 26/1968, Werk 5/1968 ja Bauen & Wohnen 4/1969. Useimmat julkaisut esittelivät Dipolin neutraalisti faktatietojen pohjalta tai lainasivat katkelmia Pietilän kirjoituksista. Tunnetuista arkkitehtuurihistorioitsijoista ja -teoreetikoista varsinkin Christian Norberg-Schulz ja italialainen Bruno Zevi viittasivat kirjoissaan säännöllisesti Dipoliin esimerkkinä rakennuspaikan erityispiirteisiin sopeutuvasta arkkitehtuurista.

Alvar Aalto: Vuoksenniskan kirkko
(1956–59)



DIPOLI JA 1960-LUVUN VAPAAMUOTOINEN ARKKITEHTUURI

Dipoli oli monessa suhteessa ainutlaatuinen hanke, jota ei voi verrata suoraan mihinkään oman aikansa suomalaiseen rakennukseen. Siitä huolimatta se voidaan nähdä osana vapaamuotoista arkkitehtuuria, joka oli vastavoima hallitsevalle rationalistiselle suuntaukselle. Vapaamuotoisesta ilmaisusta tuli merkittävä kansainvälinen ilmiö 1950-luvun puolivälissä. Le Corbusierin, Frank Lloyd Wrightin, Eero Saarisen ja Oscar Niemeyerin veistokselliset rakennukset herättivät runsaasti huomiota Suomessa niin ammattipiireissä kuin lehdistössäkin. Reima Pietilä osallistui vuonna 1955 Arkkitehtiliiton järjestämään kirjoituskilpailuun esseellä, jonka aiheena oli Le Corbusierin suunnittelema Ronchampin kappeli (1950–55) ja Wrightin kaupunkisuunnitelmat.⁹⁰ Dipolin alkuluonnoksissa esiintyvät telttamaiset katot tuovat mieleen niin Ronchampin kappelin, Berliinin filharmonikkojen konserttitalon (Hans Scharoun 1956–63) kuin Sydneyn oopperatalon (Jørn Utzon 1956–73). Vapaamuotoisen suuntauksen yhtenä lähtökohtana olivat uudet rakennejärjestelmät, kuten betonikuori- ja riippurakenteet. Dipolin rakennesuunnittelijan Erkki Juslénin mukaan molempia järjestelmiä tutkittiin hankkeen alkuvaiheessa vapaamuotoisen osan kattorakenteiksi, mutta tavanomaisemman alalaattapalkiston koettiin lopulta sopivan paremmin talon luonteelle.⁹¹

Suomessa vapaamuotoiseen ilmaisuun innostivat myös Alvar Aallon yhä veistoksellisemmat rakennukset, kuten Kulttuuritalo Helsingissä (1952–56) ja Vuoksenniskan kirkko (1956–59) ja Viljo Revellin toimiston dynaamiset rakennussuunnitelmat, kuten Toronton kaupungintalo (1958–65). Monille Dipolin tunnusomaisista aiheista voikin löytää esikuvia Aallon 1950-luvun loppupuolen suunnitelmista, esimerkiksi suorakulmaisten ja vapaamuotoisten volyymien vastakkainasettelulle, siirtoseinien erottamille epäsäännöllisille saleille, kattoikkunoiden puhkomille aaltoileville holveille ja monimuotoisille puuverhouksille. Dipolin materiaalipaletti ja detaljointi poikkesivat kuitenkin merkittävästi Aallon tuotannosta.

Vapaamuotoisen arkkitehtuurin läpimurto tapahtui Suomessa 1950-luvun lopulla kirkkokilpailuissa, joissa Pietilöiden sukupolven arkkitehdit alkoivat voittaa palkintoja veistoksellisilla rakennussuunnitelmissa. Reima Pietilällä oli varsin merkittävä rooli: hän toimi tuomarina Lauritsalan kirkon kilpailussa vuonna 1958 ja voitti Kalevan kirkon kilpailun seuravana vuonna.

Hieman ennen Dipolin kilpailua oli järjestetty Helsingin kaupunginteatterin ja Tempelliaukion kirkon yleiset kilpailut. Edellisen voittivat Timo Penttilä ja Kari Virta ja jälkimmäisen Timo ja Tuomo Suomalainen. Molemmissa suunnitelmissa yhdistyi Dipolin tavoin vapaamuotoinen geometria, sopeutuminen maaston muotoihin ja rohkeat betonirakenteet. Rakennukset valmistuivat hieman Dipolin jälkeen: Kaupunginteatteri vuonna 1967 ja Tempelliaukion kirkko kolme vuotta myöhemmin. Jälkimmäisen rakennuksen monet rakeneratkaisut ja materiaalipaletti: luonnonkivimuurit, puhtaaksivalettu betoni, kupari ja tumman ruskea puu, muistuttavat läheisesti Dipolia. Kirkon tilasarjat ja julkisivujen jäsentely on kuitenkin selvästi Dipolia yksinkertaisempia.

”*Dipolissa on aavistettavinaan kapinanpoikasen Bauhauspohjaista yleisarkkitehtuuriamme vastaan, joka juuri 50-luvun lopulla tuntui löytävän turvallisen keskitien.*”

Reima Pietilän sitaatti haastattelussa: Parnasson kyselytunti. Reima Pietilä. Parnasso 4/1967.

”*Tarvittiin Dipoli todistamaan muunlaisen arkkitehtuurin oikeutuksesta, muunlaisten muoto-oppien olemassaolosta ja kulttuurikelpoisuudesta. Dipoli on vaikuttanut ulospäin Suomesta kulttuuritekona ja manifestina. Kotona, täällä se on nykyisellään yhä perustelematon poikkeus, jonka kulttuuriroolia ei nähdä täsmällisesti. Mutta se onkin eräs yksilöllinen rinnakkaislinja - yleislinjan sinnikäs rinnakkaisjuoksija.*”

Reima Pietilä: Dipolin puhdas modernismi. Taideartikkeli. Art Aulanko -82 5.6.–15.8.1982. Valtakunnallinen kesänäyttely. Käsikirjoitus, Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.



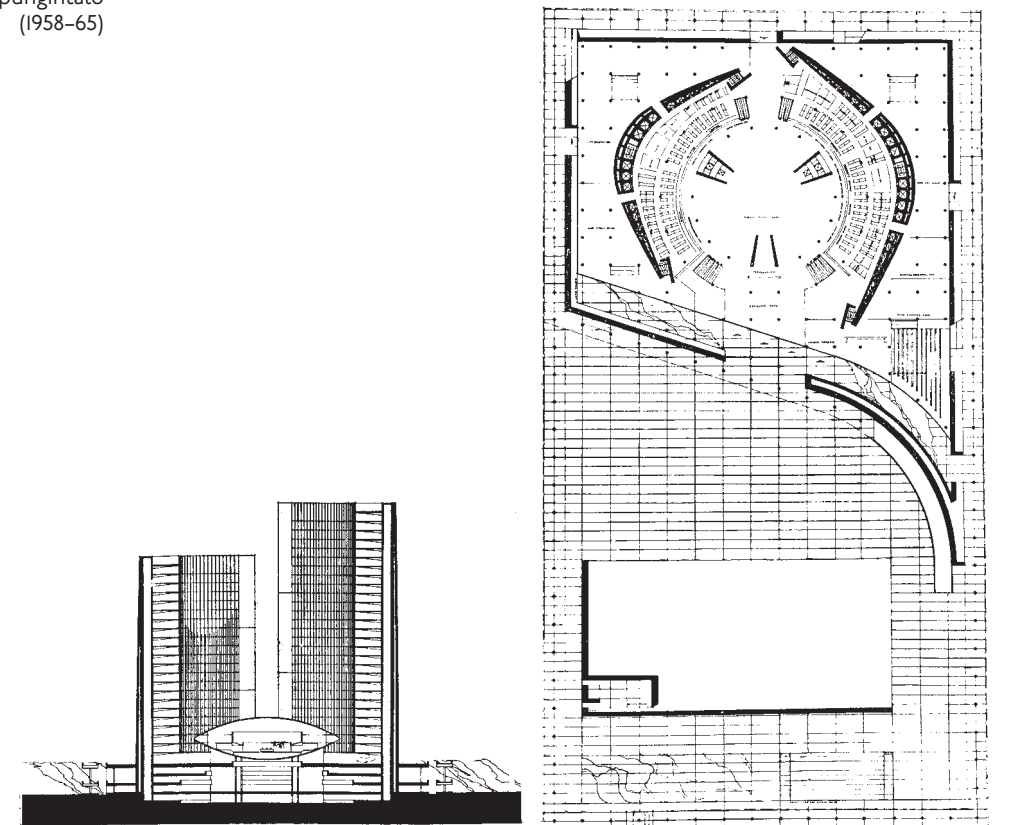
Timo Penttli ja Kari Virta: Helsingin kaupunginteatteri (1967)



Massiiviset puhtaaksivaletut betonirakenteet olivat tärkeä ilmaisukeino Dipolin ja Temppeleaukion kirkon lisäksi monissa muissa 1960-luvun vapaamuotoisissa rakennuksissa, esimerkiksi Kalevan, Lauritsalan (Toivo Korhonen ja Jaakko Laapotti 1958–69) ja Kannelmäen kirkossa (Martti ja Marjatta Jaatinen 1964–68), TF:n osakuntatalossa ja Ratinan stadionissa (Timo Penttli 1963–67). Betonitekstuuriin käyttö kytkee rakennukset kansainväliseen brutalistiseen arkkitehtuuriin, joka alkoi levitä Suomeen 1950-luvun lopulla. Esikuvia olivat erityisesti Le Corbusierin ja Louis Kahnin monumentaaliset betoni- ja tiilirakennukset. Ne innoittivat yhtä lailla ankaran suorakulmaisia modulaarisia rakennuksia suunnitelleita arkkitehteja, kuten Aarno Ruusuvuorta, Pekka Pitkäästä ja Osmo Lappoa.

Vapaamuotoisen suuntauksen kukoistuskauti jäi Suomessa varsin lyhyeksi. Suurin osa keskeisistä rakennuksista sai alkunsa 1950- ja 60-lukujen vaihteessa, vaikka monet valmistuivat vasta 1960-luvun lopulla. 1960-luvun puolivälissä teollisen rakentamisen nopea yleistymisen, viranomaisten vaatimukset yleispätevyydestä ja konstruktivistisen koulukunnan läpimurto rajoittivat olennaisesti mahdollisuuksia toteuttaa veistoksellisia suunnitelmia. Pietilät eivät saaneet moneen vuotiin uusia suuria toimeksiantoja, ja Dipolin vaikutus suomalaisen arkkitehtuurin kehitykseen jäi hyvin marginaaliseksi. Yksittäisiä vapaamuotoisia rakennuksia valmistui kuitenkin 1970-luvun puoliväliin saakka.

Vljo Revell: Toronton kaupungintalo (1958–65)





Raili ja Reima Pietilä: Kalevan kirkko
(1959–66)

DIPOLIN MERKITYS PIETILÖIDEN URALLA

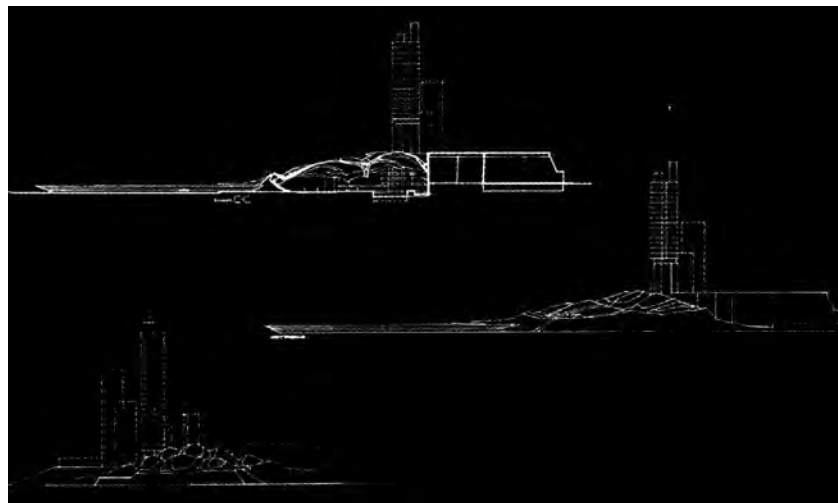
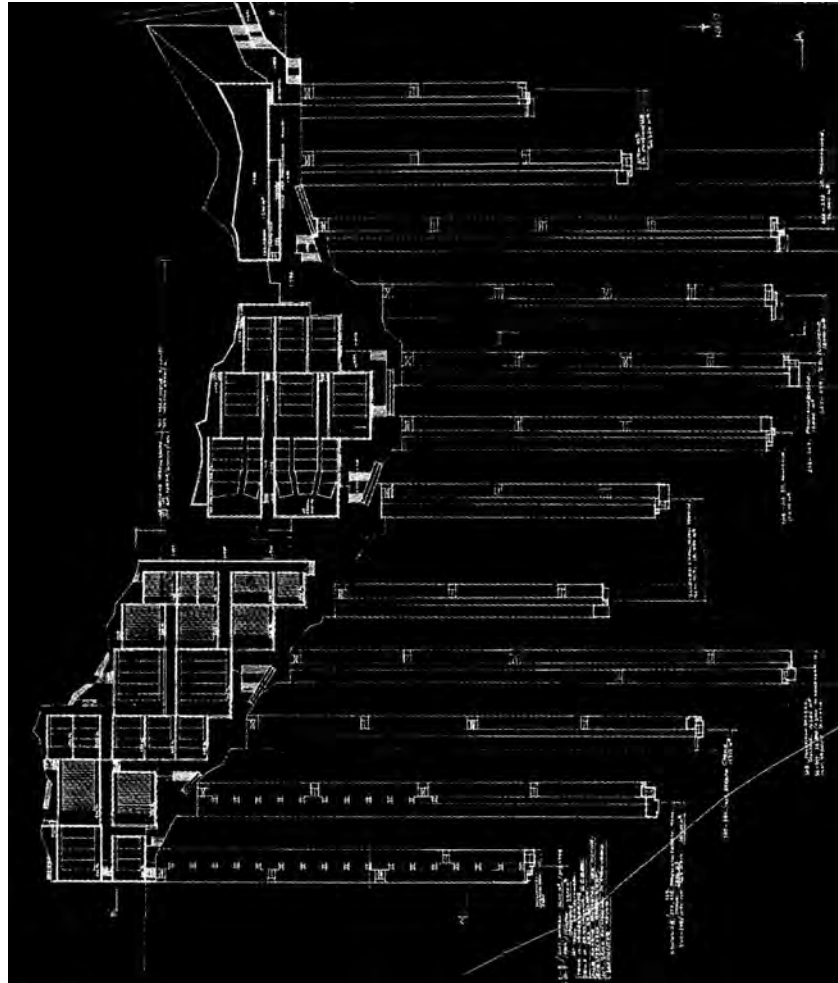
Dipoli oli monessa mielessä yksi Pietilöiden uran avaintöistä. Ensinnäkin se oli pariskunnan ensimmäinen yhteinen suunnittelutyö ja loi siten toimintamallin, jota he sovelsivat Reima Pietilän kuolemaan saakka. Dipoli oli myös huomattavasti suurempi ja vaativampi rakennus kuin mikään arkkitehtien aiemmista suunnittelukohteista. Dipolin, Kalevan kirkon ja Suvikummun samanaikaiset toimeksiannot pakottivat heidät rakentamaan lähes tyhjästä keski-suuren arkkitehtitoimiston. Toimiston työtavat muotoutuivat vähitellen suunnittelutyön aikana, mikä pitkitti projektia merkittävästi. Suunnitteluprosessin vaikeudet leimasivat Pietilät omapäisiksi ja epäluotettaviksi suunnittelijoiksi, eivätkä he saaneet moneen vuoteen merkittäviä toimeksiantoja Suomesta. Toisaalta Dipoli, Kalevan kirkko ja Suvikumpu julkaistiin näyttävästi ulkomaisissa arkkitehtuurilehdissä, ja tekivät Pietilöistä kansainvälisesti tunnetuimman suomalaisen arkkitehdin Alvar Aallon jälkeen. Reima Pietilä kutsuttiin luennoimaan kansainvälisiin konferensseihin ja opettamaan arvostettuihin ulkomaisiin yliopistoihin. Vastaavasti Pietilöiden toimisto sai kilpailukutsuja ja toimeksiantoja ulkomailta, joista merkittävimpiä olivat Kuwaitin keskustaprojekti (1969–70) ja Sief Palace -alueen rakennukset (1973–82).

Dipolia voi pitää Pietilöiden toteutetuista rakennuksista kaikkein monimuotoisimpana ja kokeellisimpana. Reima Pietilä oli alkanut tehdä kokeiluja vapaamuotoisella ilmaisulla 1950-luvun lopulla monissa kilpailuehdotuksissaan, kuten Pohjoismaiden paviljongissa Venetsian Biennalessa (1958), Kalevan kirkossa Tampereella (1959) ja Sinebrychoffin alueessa Helsingissä (1959). Dipoli oli kuitenkin Pietilän ensimmäinen projekti, jossa rakennuspaikan maaston muodot olivat muodonannon keskeinen lähtökohta.

Pietilöiden arkkitehtuurille oli ominaista, että jokaista projektia varten kehitettiin erityinen muotomaailma, jota sovellettiin kaikilla mittakaavatasoilla. Siitä huolimatta samat muotoaiheet ja tilaratkaisut toistuivat hieman eri muodoissa suunnitelmasta toiseen. Esimerkiksi murtoviivageometria ja massiiviset puudetaljit olivat tunnusomaisia niin Dipolille kuin Kalevan kirkolle (1959–66) ja Branderin kahvilalle Tampereella (1962). Dipolin suorakulmaisen länsisivun monipolvista tila- ja pinta-, volyymisommitelmaa voi puolestaan verrata Suvikummun asuinkortteliin Espoossa (1962–69). Hauke Home-suunnitelma Ranskaan (1962–63) oli eräänlainen pienoiversio Dipolin etelälohkosta: vapaasti aaltoileva puukatto suojasi vapaamuotoisten, puolittain maanalaisten huoneiden ja syvennysten sikermaa. New Delhin suurlähetystön kilpailuehdotuksen (1963–64) epäsäännöllisen taitelaattakaton voi ajatella sovellukseksi samasta ideasta. Rothschild Weekend House -suunnitelmaa Ranskaan (1968–69) voisi kuvata Dipolin ja New Delhin suurlähetystön yhdistelmäksi: taitteinen, kattoikkunoiden puhkoma ja osittain nurmipintainen betonikatto suojasi osittain maanalaisia tilaryhmiä, jotka noudattivat erilaisista geometrista järjestystä, niitä yhdistäviä avoimia halleja ja vapaamuotoisia oleskelusyvennyksiä.

”*Dipoli on yhä ”vaarallinen”, kuuma peruna, vaikka se, mikä Dipolissa päti silloin ja pätee yhä: Dipoli oli suunnittelumetodinen koetapaus. Dipoli oli uusi operatiivinen malli, joka osoitti, miten uutta modernismia johdetaan kuva-luonnos-sarjoin. Minusta tämä Dipolin idea on yleistettävissä vaikka kaikkeen suunnitteluun. Dipolin operatiivinen menetelmä on yleinen. Dipoli oli muotokoe. Se rikkoi funktionalismin sovinnaismuodot - avasi ikkunan modernin rakennuskielen kiellettyyn osaan - muodon ilmaisulliseen funktioon.*”

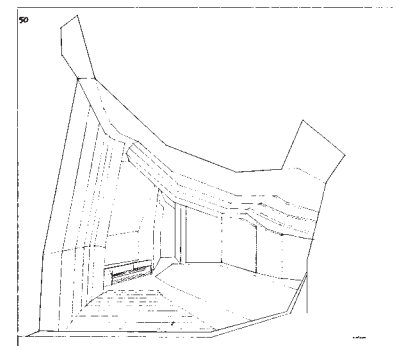
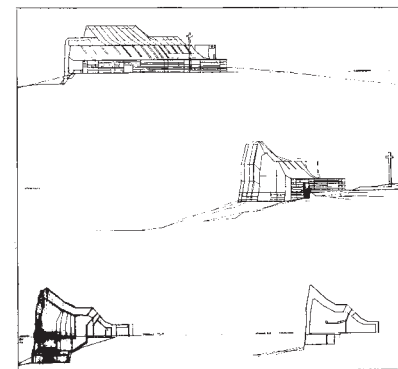
Reima Pietilä: Dipolin puhdas modernismi. Taideartikkeli. Art Aulanko -82 5.6.-15.8.1982. Valtakunnallinen kesänäyttely. Käsikirjoitus, Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.



Raili ja Reima Pietilä: Zürichin yliopiston laajennus, kilpailuehdotus (1966)

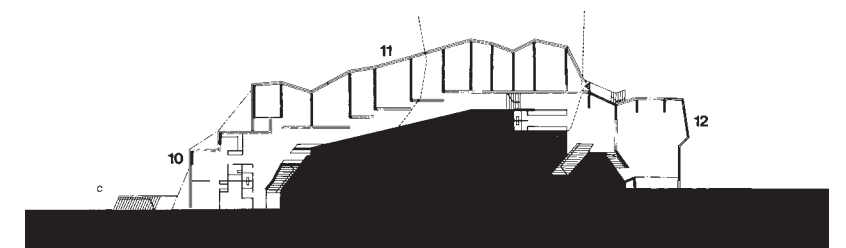
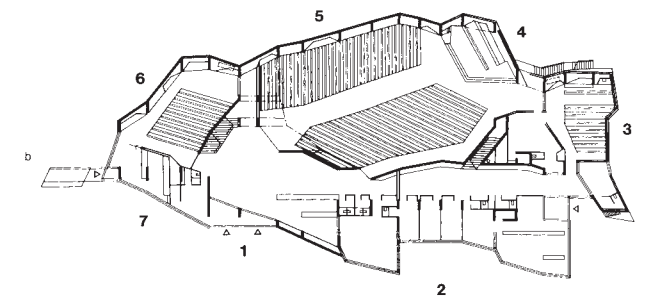
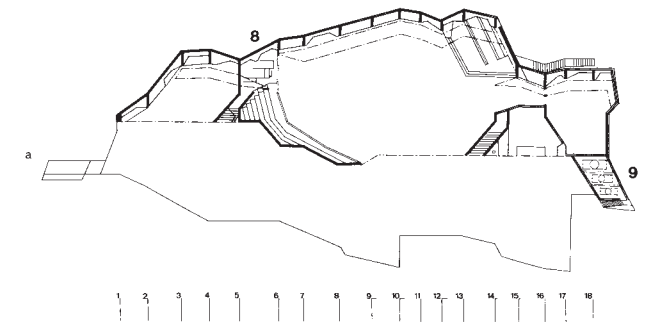
”Yritin nähdä tuon rakennuksen pienenpaikallisuuksien jatkuvuuksien kenttänä. En väitä, että olisin eriyttänyt ne tekijät, joihin paikantuvuus jäsenyy, vielä vähemmän, että jo olisin käyttänyt vastaavaa suunnittelutekijäryhmää halliten. On meneillä vaajaasti tiedostuvaa alkukokeilua.”

Reima Pietilän sitaatti haastattelussa: Parnasson kyselytunti. Reima Pietilä. Parnasso 4/1967.



Raili ja Reima Pietilä: Malmin kirkko, kilpailuehdotus (1967)

Pietilät kuvasivat ehdotustaan Zürichin yliopiston laajennuskilpailuun (1966) ”Dipoli-periaatteen” kokeiluksi kaupunginosan suuruusluokkaan.⁹² Rinteesen porrastettu rakennuskompleksi oli jaettu vapaamuotoiseen osaan, joka sisälsi tärkeimmät julkiset tilat, sekä suorakulmisiin laitossiipiin, jotka olivat elementtirakenteisia ja helposti laajennettavia. 370 m pitkä, rinteesen porrastettu yhdyshalli mutkitteli lohkojen välissä rakennuksen päästä päähän. Erillinen urheiluhalli koostui epäsäännöllisistä ja osittain maanalaisista holvituloista. Kilpailuehdotuksen rakenneperiaatteista vastasi Dipolin rakennesuunnittelija Erkki Juslén. Malmin kirkon kilpailuehdotuksen (1967) luola- maisten salien tilamuoto sekä rakenne- ja valaistusperiaatteet olivat läheistä sukua Dipolin suurille saleille. Saleista ei ollut kuitenkaan näkymiä ulos, eikä niitä voinut yhdistää toisiinsa. Taitteiset julkisivut oli tarkoitus verhoilla monimuotoisilla betonielementeillä. Myös Monte Carlon monitoimikeskuksen kilpailuehdotuksen (1969) lähtökohtana oli selvästi Dipolin salitilaraja, mutta Pietilät pyrkivät maksimoimaan muunneltavuuden käyttämällä motoroitujen siirtoseinien lisäksi liikuteltavia katsomoita ja välipohjia sekä avattavia kattoelementtejä. Pietilöiden myöhemmistä rakennuksista erityisesti Mäntyniemen (1983–93) murtoviivegeometria, monimuotoiset tilasarjat ja maaston muotoja seuraavat volyymit ovat läheistä sukua Dipolille.



MUUTOKSET JA MUUTOSVAIHEET

”

Mitä Dipolista sanoisi, olisi sanottava, jos voisi sanoa.

Että se on alku. Että siinä ollaan tulossa.

Ei puhuta siitä kuin valmiista ja lopullisesta, ennemmin kuin pyrkimyksestä ja suunnasta; sen oireellisuudesta.

Dipoli voi olla torso. Se on keskeneräistä arkkitehtuuria.

Samalla kun se on kuin toteutettu luonnos, se on arkkitehtuurin luonnos. – Liian vaikea ratkaistavaksi oikealla tavalla vielä nyt.

Se on viitteellinen puhutun sanan hengessä, hyvä jos aavistaa asian.

Dipolista saa olla eri mieltä. Dipolista sopii väitellä. Se on siihen luotu.

Mihin kaikkeen se pyrki. Sen aikomusten, muistumien, viettymyksien ja harhojen minäkohtainen luettelo on tämä.

Ei koskaan ole ollutkaan kysettä muusta kuin kokeesta, nähdä mahdolliseksi. Mahdollisuudesta olla oikeutettu seuraamaan enemmän myönteistä kuin kielteistä, että se kannatti kokeeksi rakentaa.

Alkuasento ennen ajatusta: asenne.

”

Reima Pietilä: Sanatarkasti muoto-oppia. Arkkitehti 9/1967.



ETY-konferenssin valmistelevia neuvotteluita juhlasalissa 1973

KÄYTTÖ- JA MUUTOSHISTORIA

Ylioppilaskuntatalo 1966–81

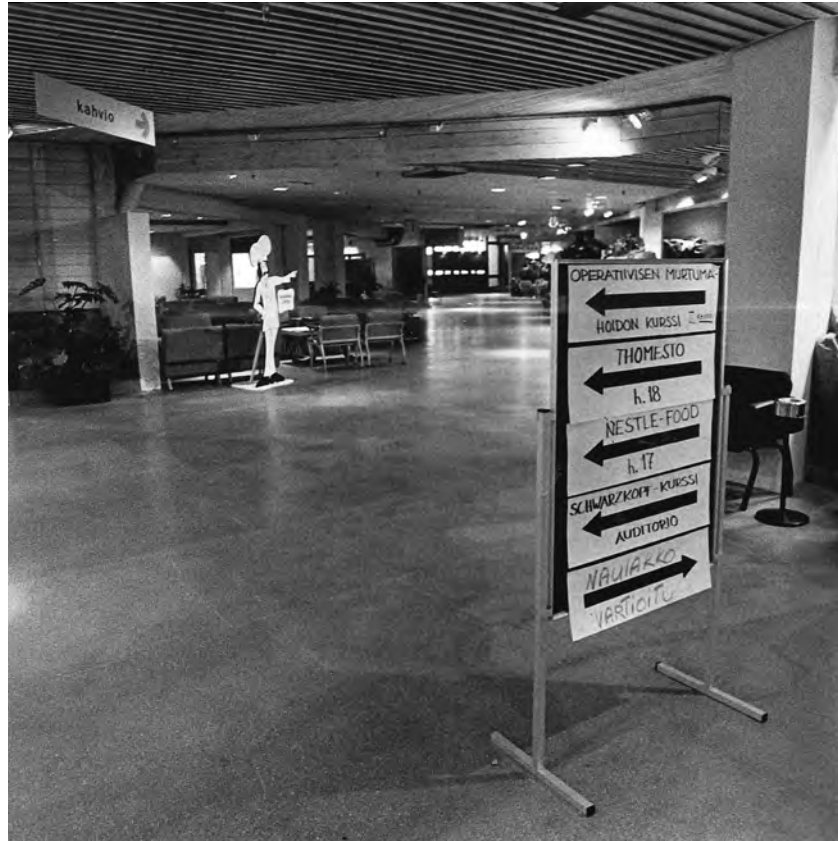
Dipoli toimi alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan ylioppilaskuntatalona viisitoista vuotta. Tiloja käytettiin ilmeisesti pääpiirteissään suunnitellulla tavalla. Teekkarimuseolle varattu tila pääportaan alla muutettiin kuitenkin heti valmistumisen jälkeen Klondyke-nimiseksi pelihalliksi.⁹³ Elokuvakerho Montaasi alkoi helmikuussa 1967 järjestää teatterisalissa säännöllisiä esityksiä Kino Dipoli -nimellä. Toiminta jatkui vuoteen 2002 saakka.⁹⁴ Kerhotilojen käyttötarkoitus muuttui jonkin verran vuosien varrella – esimerkiksi vuonna 1971 poliittiset opiskelijajyhdistykset ottivat haltuunsa Polyteknikkojen kuoron, Polyteknikkojen orkesterin ja Retuperän WBK:n harjoitushuoneet kellarikerroksessa.⁹⁵ Koilliskulmassa toiminut ravintola Luolamies oli alkuvuosina korkeatasoinen ruokaravintola. 1970-luvun alussa se tunnettiin striptease-esityksistä ja vähäpukeisista tarjoilijoista.⁹⁶ 1960-luvun lopulla tiloissa toimi myös Vesimies-niminen disko. 1970-luvun puoliväliin saakka Dipoli oli Suomen johtava kongressikeskus, ja TKY vuokrasi tiloja eri alojen kokouksia ja konferensseja varten. 1970-luvulla halleja jaettiin kevyillä väliseinillä pienemmiksi huoneiksi ja ravintoloiden sisustuksia uudistettiin. Muutoksen suunnitteli pääosin arkkitehti Tapio Korpisaari.

Muutoksia

Maaliskuussa 1968 TKY ja Suomen ylioppilaskuntien liitto järjestivät Dipolissa viisipäiväisen taidetapahtuma, joka herätti suurta huomiota lehdistössä. Ohjelma sisälsi mm. taidenäyttelyitä, konsertteja, teatteriesityksiä, happeningejä, seminaareja, paneelikeskusteluita, underground-elokuvia sekä tietokonetanssit. Taidetapahtuman yhteydessä presidentti Urho Kekkonen paljasti teekkarihallin eteläisen sisäänkäynnin edustalle pystytetyn seitsemän metriä korkean Käpyveistoksen, joka oli ensimmäinen suuri akustis-kineettinen taideteos Suomessa. Veistoksen taiteellisesta suunnittelusta vastasi arkkitehti-ylioppilas Reijo Perko, teknisestä suunnittelusta teekkari Heikki Koivikko ja ääniefektit teekkari Philip Donner.⁹⁷ Veistoksen ympärille rakennettiin luonnonkivilohkareilla verhottu monikulmainen vesiallas ja samalla sisäänkäynnin edustan kävelytiet järjestettiin uudelleen.

Vuonna 1969 teatterihallin pohjoisosa erotettiin teekkarihallista oleskeluhalliksi Pietilöiden suunnittelemissa äänieristetyillä taiteovilla ja liukuovella.⁹⁸ Molemmat ovet oli merkitty alkuperäisiin työpiirustuspiirustuksiin, mutta ne oli jätetty työmaavaiheessa toteuttamatta.

Talvella 1972–73 TKY vuokrasi koko Dipolin Ulkoministeriölle Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen (ETYK) valmistelevia neuvotteluita varten. Rakennus eristettiin ympäristöstään verkkoaidalla. Sisätiloja muokattiin kokouskäyttöön elementtirakenteisilla tilapäisseinillä, kokolattiamatoilla, uusilla kalusteilla, puhelinkopeilla ja valaisimilla. Muutostyöt suunnitteli arkkitehti Tapio Korpisaari. Päälämpiö ja toinen kerros oli varattu valtuuskuntien käyttöön ja pohjakerros lehdistölle.⁹⁹



Teekkarihalli vuonna 1990.



Avaruus 2000 -näyttely lehti- ja kokoushuoneessa 1984.

”*Otaniemen Dipoli on rakennettu ajatus.*

Sitä ei tehty rakennukseksi ”muodon vuoksi”, vaikka päältä niin luulisikin. Se on menestyksellä jo vuodesta toiseen toimintukongressikeskus, -ravintola, -monitoimitalo - edelläkävijä rakennustoimintoteorian kehityksessä. Siinä on 86 toimintayhdistelmää.”

Reima Pietilä: Dipolin puhdas modernismi. Taideartikkeli. Art Aulanko -82 5.6.-15.8.1982. Valtakunnallinen kesänäyttely. Käsikirjoitus, Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoselma.

Kesällä 1973 Korpisaari suunnitteli ravintola Luolamiehen saneerauksen. Liu-kuovet ja suurin osa väliseinistä purettiin, länsisivun tuulikappi rakennettiin uudelleen, ikkunaseinät peitettiin lastulevyillä ja ravintolasaliin rakennettiin erikorkuisia kokolattiamatoilla päällystettyjä korokkeita. Seinät maalattiin mustalla lateksilla ja ovet, karmit ja listat kiiltävällä mustalla lakka- tai emali-maalilla. Katto ja osa seinistä verhoiltiin rypytyllä alumiinifoliolla. Alkuperäinen puuverhous kuitenkin säilytettiin.¹⁰⁰

Vuonna 1975 Korpisaari suunnitteli pohjakerroksen hallien uudelleenjärjestelyn. Teekkarihalli jaettiin kahteen osaa puulasiseinällä, jonka keskellä oli pariovi. Hallin pohjoissivulle rakennettiin kiosk, pakkaamo, puhelinkekus ja vahtimestarin huone. Samalla purettiin alkuperäisiä kiintokalusteita. Huoneiden seinät olivat kevyitä levy- ja puu-lasiseiniä. Hallin eteläkulmaan rakennettiin monikulmainen kokoushuone. Teatterihallin pohjoisosa jaettiin kolmeksi toimistohuoneeksi. Hallitushalliin länsisivulle rakennettiin pieni toimistohuone, ja kulku poikkisakaran käytävään siirrettiin kulkemaan tuulikaapin kautta. Lisäksi pohjoissivun toimistokäytävä jaettiin väliseinällä kahteen osaan. Muutoksia ei toteutettu täysin piirustuksissa esitetyllä tavalla.¹⁰¹

Vuonna 1978 sisustusarkkitehti Kirsti Pyhälampi suunnitteli tekkarinhallin pohjoissivulle kolme vuotta aiemmin rakennettujen tilojen uudelleen järjestelyjä. Pakkaamon pohjoisivulle rakennettiin hotellin mallihuone. Muita samassa yhteydessä suunniteltuja muutoksia ei ilmeisesti toteutettu.¹⁰²

Kokous- ja kongressikeskus 1981-93

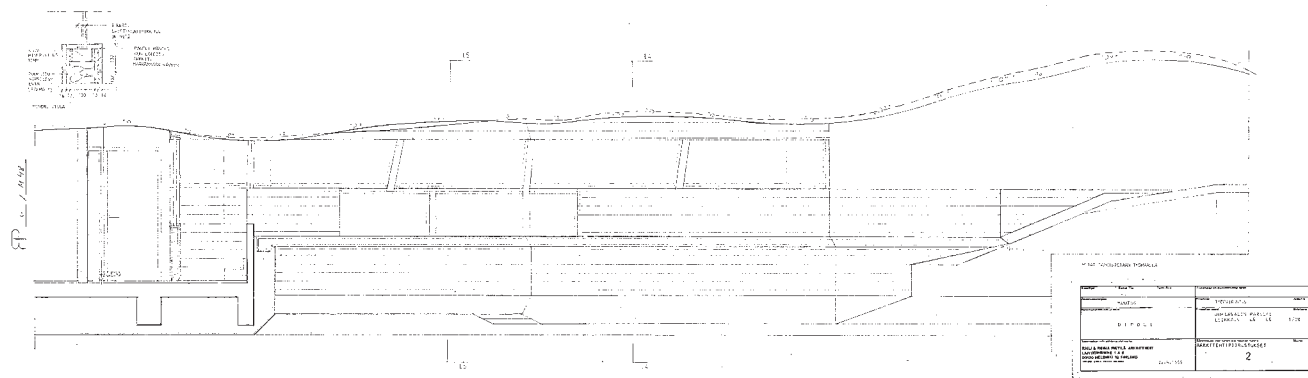
Dipolin suuret käyttökustannukset olivat talon valmistumisesta lähtien suuri rasite TKY:n taloudelle. Vuonna 1981 ylioppilaskunta päätti lopulta siirtyä halvempiin tiloihin, ja sen omistama Oy Dipoli Ab alkoi kehittää rakennusta tuottavaksi kokous- ja kongressikeskukseksi. Samalla opiskelijaravintola lakkautettiin. Elokuussa 1983 Teekkarikylä toimi yleisurheilun maailmanmestaruuskisojen kisakylänä ja Dipoli urheilijoiden ruokalana. 1980-luvun puolivälissä Dipolissa järjestettiin yhteistyössä Neuvostoliiton tiedeakatemia ja kulttuuriministeriön kanssa Avaruus 2000-näyttely, Suuri mammuttinäyttely ja Maisemataiteen näyttely, joista varsinkin ensimmäinen oli suuri yleisömenestys. Muutostöiden yhteydessä Dipoli menetti suuren osan alkuperäisestä karheudestaan, kun betonipintoja maalattiin valkoisiksi ja mosaiikkibetonilattioita korvattiin tekstiilimatoilla ja graniittilaatoilla. Myös suurin osa alkuperäisestä kalustuksesta uusittiin 1980-luvun aikana. Aluksi muutostyöt suunnitteli pääosin Tapio Korpisaari, mutta 1980-luvun puolivälistä Pietilät suunnittelivat näkyvimmit muutokset.

Muutoksia

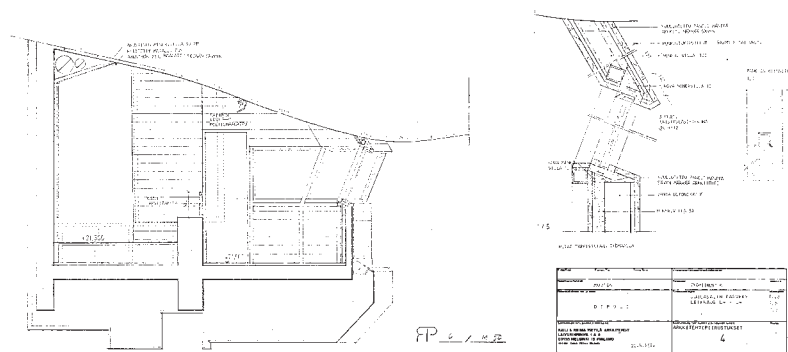
Dipolin muuttaminen kongressikeskukseksi aloitettiin vuonna 1981 Tapio Korpisaaren suunnitelmien pohjalta. Teekkarihalliin edellisellä vuosikymmenellä rakennetut väliseinät purettiin lukuun ottamatta laajennettua vahti-



Juhlasalin uudet tulkaustilat.



Juhlasalin uusien tulkaustilojen projekti ja leikkaus, 1986.



mestarin huonetta pohjoissivulla . Myös yksi teatterihallin pohjoissivulle rakennetuista työhuoneista purettiin ja kaksi muuta yhdistettiin. Pohjoissivun toimistokäytävän väliseinä purettiin. Pienen ravintolasalin tarjoilutila jaettiin väliseinällä henkilökunnan ruokalaksi ja kalustevarastoksi, ja teekkarihallista nousseen portaan päälle rakennettiin lattia. Kahvilälämpöön pohjoispuoliset pelihuoneet ja pelinurkkaus yhdistettiin kokoushuoneeksi. Käpyveistoksen ympäristö rajattiin aidalla ulkotarjoilualueeksi.¹⁰³ Muutostöiden yhteydessä aulatilojen ja pääsalien betoniseinät ja -katot maalattiin valkoisiksi. Korpisaa- ren mukaan päätöksen teki Oy Dipoli Ab:n toimitusjohtaja Mälkönen, vaikka maalaustyöselityksen mukaan ne olisi pitänyt käsitellä alkuperäistä vastaa- valla tavalla. Pietilöiden suunnitteleminen aulakalusteiden rungot maalattiin mustiksi ja ne verhoiltiin mustilla kankailla.¹⁰⁴

Kesällä 1982 Arkkitehtitoimisto Lappalainen & Co suunnitteli ravintola Luola- miehen uudistuksen. Arkkitehtitoimisto Lappalainen & Co. Vanhat väliseinät ja lattiakorotukset purettiin, ja itä- ja eteläisivulle rakennettiin uudet korok- keet. Samalla ravintolahallin ja olutkellarin wc-tilojen tilajakoa muutettiin ja tarjoilukäytävään johtava ovi siirrettiin toiseen paikkaan.¹⁰⁵ Ravintola avattiin uudelleen Valentinoksi nimettynä.¹⁰⁶ Muutosten sopimattomuutta Dipolin arkkitehtuuriin arvosteltiin ainakin Arkkitehti-lehdessä.¹⁰⁷

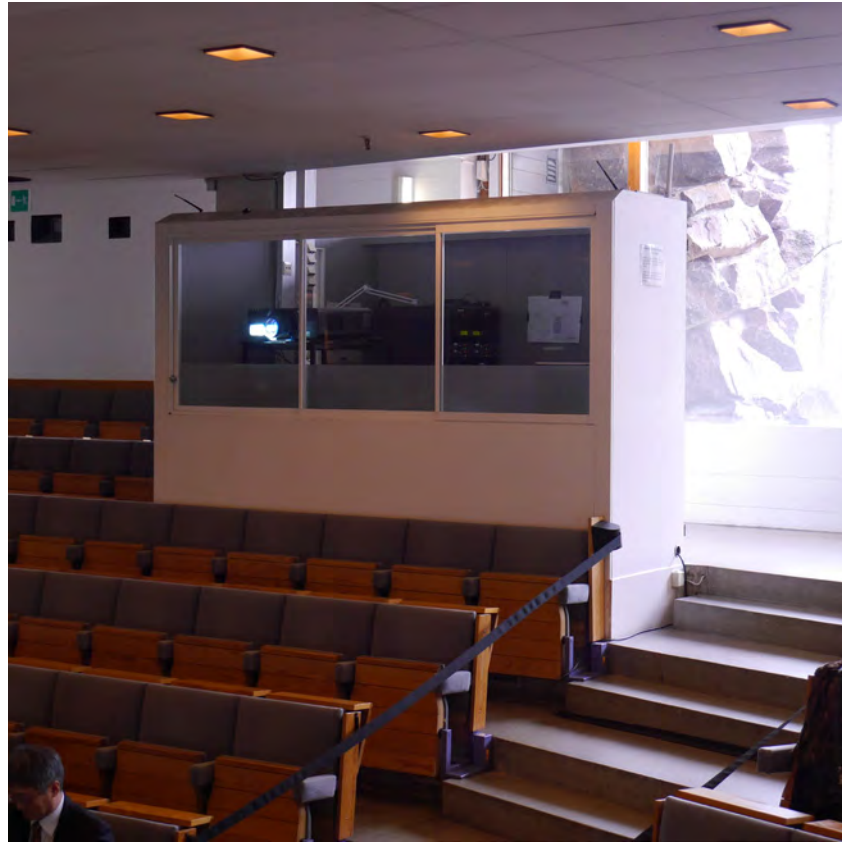
Valentinon uudistuksen valmistuttua Pietilät ottivat yhteyttä Oy Dipoli Ab:n toimitusjohtajaan Mälköseen ja sopivat tulevissa korjaus- ja muutostöiden valvonnasta.¹⁰⁸ Ensimmäinen Pietilöiden suunnittelema muutostyö oli ylä- lämpöön ja sen parvekkeen välisen parioven korvaaminen suurella teräsraken- teisella taitto-ovella haalauksen helpottamiseksi.¹⁰⁹ Ilmeisesti samassa yhtey- dydessä osa parvekkeen kaiteesta muutettiin kupariverhoiluksi irrotettavaksi koteloksi.

Vuodenvaihteessa 1984–85 olutkellari saneerattiin kahdeksi eri ravintolaksi: Ristorante Cantinaksi ja opiskelijahenkiseksi pubiksi.¹¹⁰ Ravintolan terassi on mahdollisesti rakennettu tässä vaiheessa.

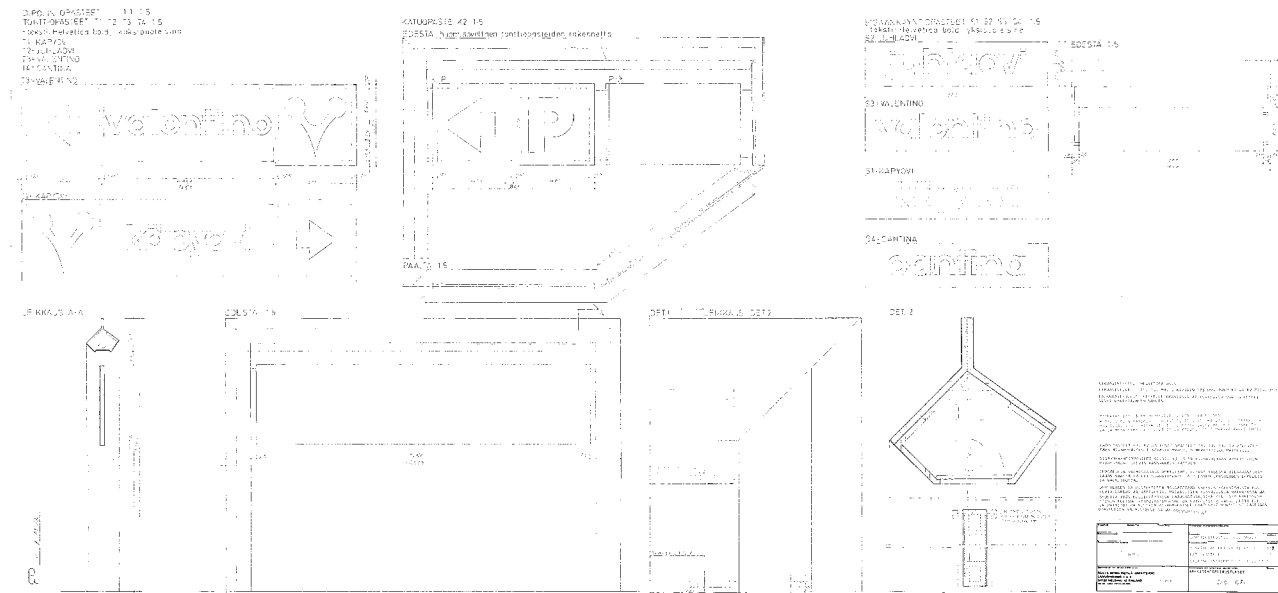
Vuonna 1985 Pietilät suunnittelivat lehtisaliin mutkittelevan siirtoseinän, jon- ka avulla se voitiin jakaa kahteen osaan. Seinän detaljit ja sen yläpuolinen puupaneloitu kotelo on hyvin samanlainen kuin vanhoissa seinissä. Siirto- seinän rakentamisen yhteydessä suuren kattoikkunan puuverhous ilmeisesti purettiin.¹¹¹

Vuonna 1986 lastausluiskan alla oleva kylmävarasto muutettiin muuntamok- si. Tilan lattiatasoa madallettiin louhimalla ja ulko-ovi uusittiin. Muutoksen suunnitteli Erkki Juva Oy.¹¹² Samana vuonna sähköjärjestelmiä uusittiin perus- teellisesti.¹¹³

Keväällä 1986 Pietilä suunnittelivat juhlasalin parvekkeen länsisivulle uudet tulkaustilat. Taitteisen etuseinän ala- ja yläosat on verhottu samanlaisella



Pietilöiden vuonna 1986 suunnittelema teatterisalin ohjauskeskus.



Pietilöiden suunnitelmat uusiksi ulkopasteiksi, 1989.

paneelilla kuin parvekkeen kaide, ja keskiosassa on puuikkunat. Muutostyön yhteydessä vanha tulkkausparveke purettiin ja parvekkeen eteläsivulle rakennettiin uusi puu-lasiseinä.¹¹⁴

Kesäkuussa 1986 Pietilät saivat tietää Oy Dipoli Ab:n palkanneen jälleen Tapio Korpisaaren suunnittelemaan muutostöitä Dipoliin. Pietilät tekivät Korpisaaresta valituksen Arkkitehtiliiton luottamusvaltuuskunnalle, koska hän ei ollut ottanut yhteyttä Dipolin alkuperäisiin suunnittelijoihin, kuten liiton ammatissäännöt olisivat edellyttäneet.¹¹⁵ Luottamusvaliokunta antoi Korpisaarelle huomautuksen ammattisääntöjen rikkomisesta ja liiton markkinointiohjeiden osittaisesta rikkomisesta.¹¹⁶ Kiista herätti huomiota julkisuudessa.¹¹⁷ Rakennustaiteen museo ja Rakennustaiteen seura esittivät Oy Dipoli Ab:lle vetoomuksen, että Dipoliin palautettaisiin joko Pietilöiden alkuperäiset sisustukset tai että Pietilät otettaisiin mukaan muutostöihin.¹¹⁸ Tämän jälkeen Pietilät ja Oy Dipoli Ab:n edustajat saivat sovittua, että jatkossa muutostöitä ei tehdä ilman Pietilöiden suostumusta.¹¹⁹

Kesän 1986 korjaustöiden yhteydessä Pietilät ehdotivat tekemään pieniä parannusehdotuksia Korpisaaren suunnitelmiin, mm. teekkarihalliin rakennetun kahvilan muotoiluun. Kahvila kalustettiin suurilla pyöreäkulmaisilla sohvilla. Pietilöiden vastustuksesta huolimatta teekkarihallin mosaiikkibetonilattia päällystettiin strizzo-pinnoitteella ja toisen kerroksen salien sekä kokoushuoneiden lattiat harmaaraidallisella kokolattiamatolla.¹²⁰

Syksyllä 1986 Pietilät suunnittelivat vielä paneloidut päätylevyt päälämpöön naulakoihin¹²¹ ja audiovisuaalisen ohjauskeskuksen teatterisalin perälle. Viisitokulmainen teräsrakenteinen koppi verhottiin samantyyppisillä avosaumaisilla vanerilevyillä kuin salin alakatto.¹²² Myös päälämpöön puhelinsyvennykseen lisätty puu-lasiseinä ja paneloitu ovi oli heidän suunnittelemansa.¹²³

Vuonna 1987 Pietilät suunnittelivat lyhyen yhdyskäytävän päälämpöön ja ravintolahallin välille. Samalla wc-tiloja muokattiin hieman uudelleen. Käytävän katto verhottiin puupaneleilla, jotka ovat vinossa seinälinjoihin nähden.¹²⁴ Samana vuonna uusittiin myös yleisö-wc-tilat ja vesikate.¹²⁵ Uusittu räystääs on hieman alkuperäistä korkeampi. Katteen uusimisen yhteydessä kuparifoliohuovalla päällystetyt osat jätettiin pois. Samana vuonna huonosti kannattanut yökerho lopetettiin ja tila muutettiin kokoustilaksi. Ravintola Valentino muutettiin vuodenvaihteessa 1987–88 tilauravintolaksi.¹²⁶

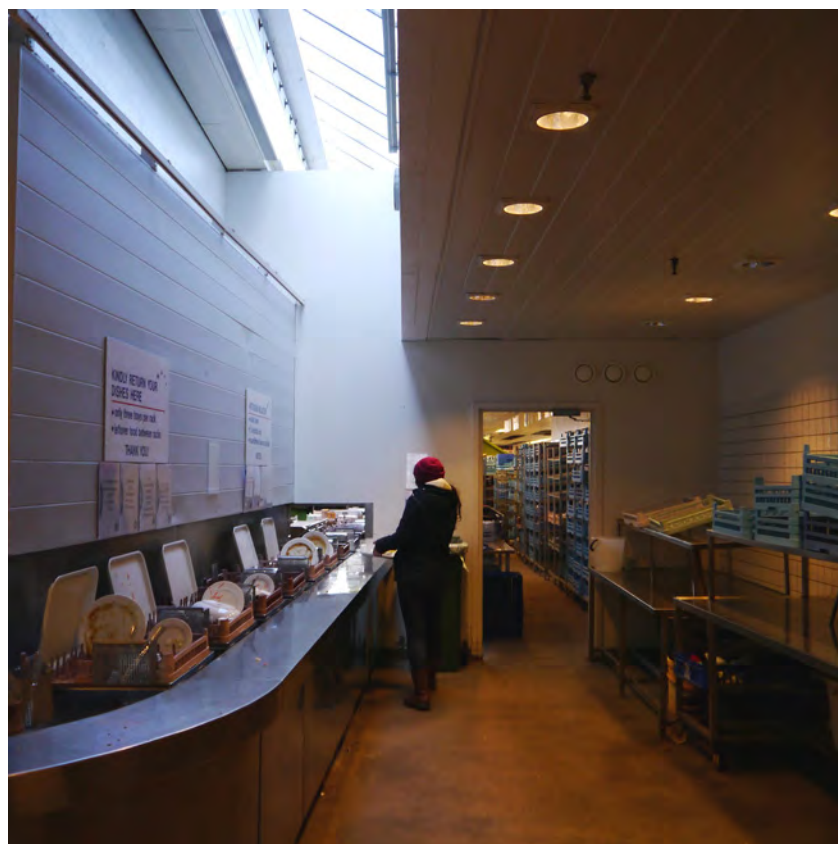
Piha-alueen istutuksia uudistettiin vuonna 1987 maisema-arkkitehti Maj-Lis Rosenbröijerin suunnitelmien pohjalta. Eri puolille tonttia istutettiin pihlajia ja katajia tiheiksi ryhmiksi, jotka peittivät avoimia näkymiä tontin reunoilta rakennusta kohti.¹²⁷

Vuonna 1988 Pietilät suunnittelivat kellarikerroksen monistustilan uudistuksen. Vanha puu-lasiseinä purettiin, itäosaan rakennettiin uusi sisäänkäynti ja

Vuonna 1993 lisätty ovi kokoustilojen aulasta tarjoilutilaan.



Nykyinen astianpalautustila on vuodelta 1993.



tuulikaappi, länsisivulle wc-tilat ja eteläisivulle keittokomero. Tila jaettiin väli-seinillä kolmeen osaan. Katto ja osa seinistä verhottiin puupaneeleilla ja lattia päällystettiin vaaleilla muovilaatoilla.¹²⁸ Uuden sisäänkäynnin edustalla oleva ulkoporras ja pesubetonilaatoituksen laajennus toteutettiin todennäköisesti samassa yhteydessä.

Päälämpöön, pääportaan ja ylälämpöön mosaiikkibetonilattiat korvattiin punaisilla graniittilaatoilla vuonna 1989. Pietilät valitsivat kivilajin ja suunnittelivat ladontakuvion.¹²⁹ Samana vuonna Pietilät suunnittelivat myös uudet tontti- ja sisäänkäyntiopasteet.¹³⁰

Vuonna 1990 Suurkeittiö-insinööritoimisto P & S Oy suunnitteli keittiötilojen uudistuksen. Laattalattiat korvattiin akryylibetonilla ja suurin osa keittiökaluksista ja -koneista uusittiin.¹³¹ Alkuperäiset seinälaatat, rei'itetyt alumiini-paneelialakatot ja valaisimet kuitenkin säilytettiin.

Koulutus- ja kongressikeskus 1993–2015

Oy Dipoli Ab:n toiminta muuttui raskaasti tappiolliseksi 1990-luvun alussa, ja yhtiön harjoittama kokous- ja ravintolatoiminta ajettiin alas vuoden 1993 loppuun mennessä. TTK vuokrasi Dipolin koulutus- ja kongressikeskukseksi ravintola Cantinaa lukuun ottamatta.¹³²

Muutoksia:

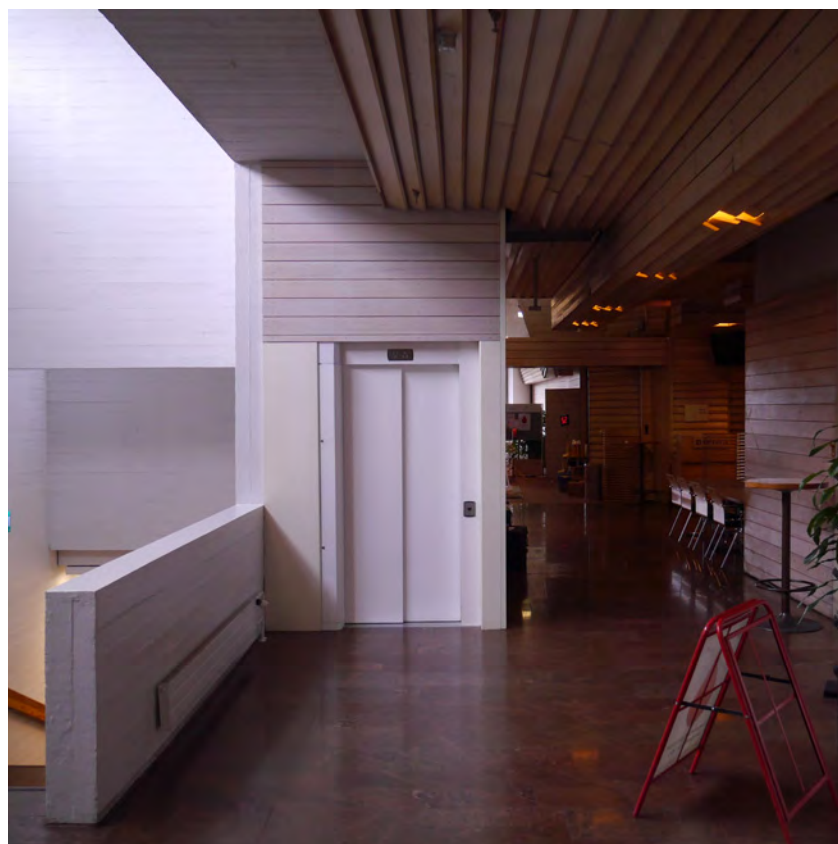
Talvella 1993–94 tehdyt muutostyöt suunnitteli arkkitehti Jarmo Tiirikainen. Opiskelijaruokala avattiin uudelleen, ja pienen ravintolasalin tarjoilutila rakennettiin uudelleen. Koska tarjoilutilan alkuperäinen porraskäytävä oli valettu aiemmin umpeen, sen länsisivulle avattiin uusi oviaukko, jonka kautta pääsi porrasta pitkin suoraan teekkarihalliin. Tiirikaisen mukaan vasta työmaavaiheessa huomattiin, että seinä toimi rakenteellisesti palkkina, ja sitä jouduttiin tulemaan kellarista käsin.¹³³ Ilmeisesti samassa yhteydessä katolle nouseva porraskäytävä erotettiin kokoustilojen käytävästä puupaneeloidulla seinämällä ja ovella. Tarjoilutilaan valettiin uusi mosaiikkibetonilattia vanhan mallin mukaan. Viistokulmaisten tarjoilutiskien tasot olivat luonnonkiveä ja etupinnat puupaneelia. Tarjoilutilan viereen rakennettiin uusi astianpalautustila. Ravintolasaleihin johtavat ovet uusittiin alkuperäisiä detaljeja soveltamalla. Ison ravintolasalin tarjoilutilaan rakennettiin puu-lasiseinäinen taukotila. Entinen Luolamies-ravintola muutettiin toimistotilaksi, jonne rakennettiin tekstiilimatoilla päällystetty asennuslattia.¹³⁴

Tiirikainen suunnitteli myös kahvilälämpöön länsiosaan puu-lasiseinäisen tupakkatilan ja ravintolahallin portaan keskelle teräs-lasirakenteisen liukuoven. Sen rakentamisen yhteydessä alkuperäiset puukäsijohteet katkaistiin. Muutamia Pietilöiden suunnittelempia tuoleja maalattiin ja verhoiltiin uudelleen. Tiirikaisen mukaan noin 60 alkuperäistä tuolia heitettiin varastotilojen putteen vuoksi kaatolavalle.¹³⁵

Kaljakellarista on purettu alkuperäinen puualakatto. Sen nykyinen asu on vuodelta 2002.



Yleisöhisä on lisätty vuonna 2003.



Vuonna 1998 Raili Pietilä suunnitteli lauhdutinhuoneen laajennuksen. Juhlasalin pohjoisseinälle rakennettiin teräsrakenteinen uloke, joka verhottiin vaakasuuntaisella kuparisäleiköllä.¹³⁶

Vuonna 1999 Raili Pietilä ja Pirkko Taskinen suunnittelivat teekkarihallin uudistuksen. Alkuperäiset puhelinsyvennykset ja 1980-luvulla rakennettu kahvila purettiin. Länsisivulle rakennettiin uusi infotiski, pieni varastohuone ja kaksi vahtimestarien huonetta. Puupaneloidun infotiskin päällä oli alumiinirunkoinen liukulaseinä. Huoneiden väleissä oli puu-laseinää ja puupaneloituja umpiseiniä. Myös teekkarihallin puoleisia levyseinää verhottiin puupaneleilla. Hallin pohjoisovulla ollut varastohuone muutettiin kokoushuoneeksi ja siivousvälinevarasto apukeittiöksi. Se kalustettiin ilmeisesti kahvilan vanhoilla tiskeillä.¹³⁷ Teekkarihallin, teatterihallin ja kahvilalämpöön lattiat ja niiden välinen porraskäytävä päällystettiin graniittilaatoilla. Laattojen väri ja ladontamalli oli samanlainen kuin päälämpöön, pääportaassa ja ylälämpöön.¹³⁸ Samoihin aikoihin uusittiin myös pääsalin tekstiililaattoja, kunnostettiin wc-tiloja sekä verhoiltiin teatterisalin istuimet uudelleen harmaalla kankaalla ja maalattiin niiden teräsosat harmaiksi.¹³⁹

Puuikkunat uusittiin koillissivulla vuonna 1999 ja länsisivulla vuonna 2000.

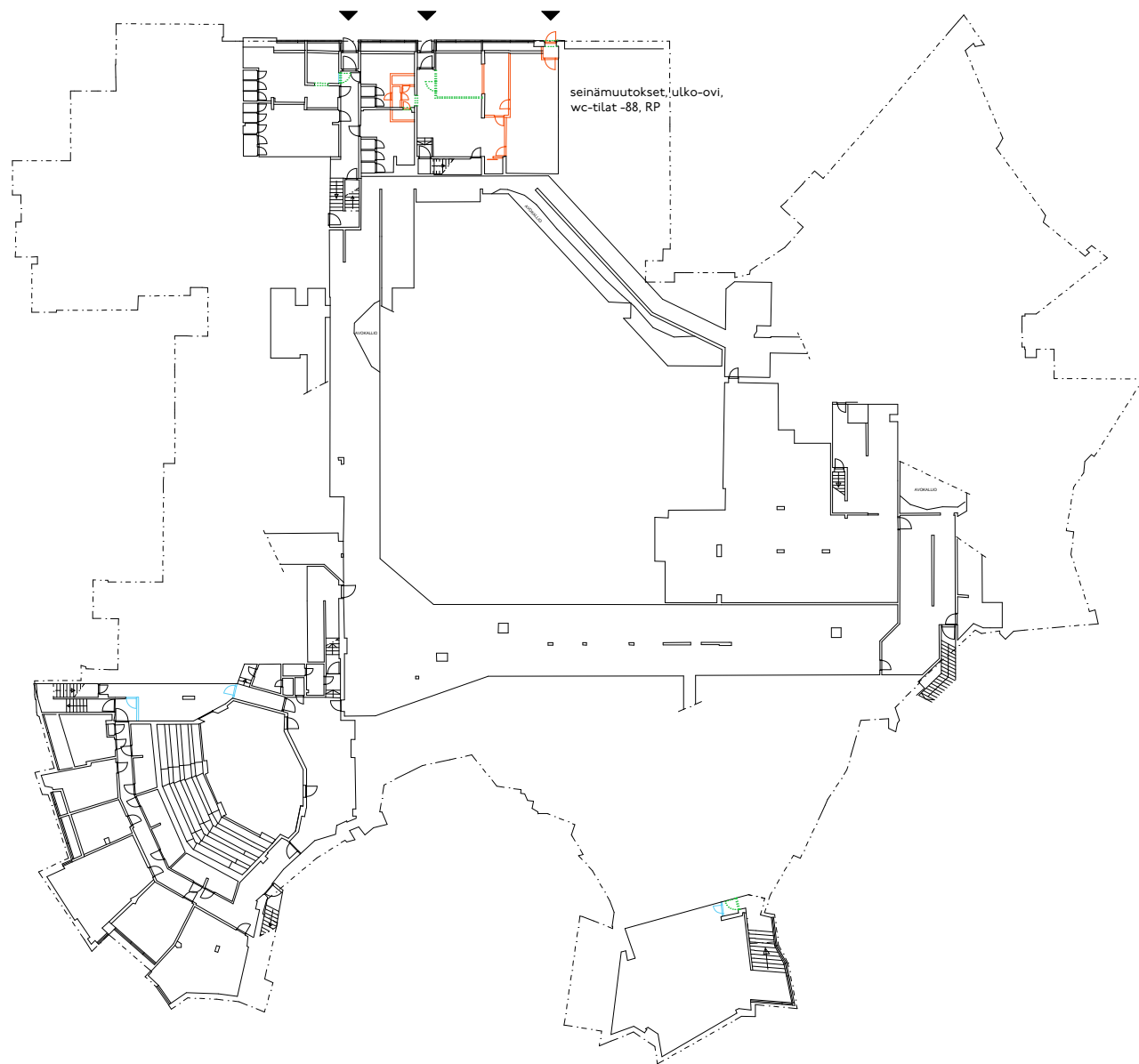
Olutkellari uudistettiin vuonna 2002. Sen keskelle rakennettiin vinokulmainen keittiö ja tarjoilutiski sekä laminaattipintainen linjastokoroke. Toinen laminaattipäällysteinen koroke rakennettiin itäisivulle. Muuten lattia päällystettiin ruskeilla keramiikkalaatoilla. Ravintolan wc-tilat ja niiden ovet uusittiin.¹⁴⁰

Vuonna 2003 Raili Pietilä suunnitteli uuden hissien teekkarihallista ja kahvilalämpöön johtavan portaan viereen. Sen ulkopuoli verhottiin sileillä puupaneleilla.¹⁴¹

Vuonna 2005 pääsalien kalusteiksi hankittiin Yrjö Kukkapuron suunnittelema Sirkus-tuoleja.¹⁴²

Otakaaren ja Luolamiehentien risteykseen pystytettiin vuonna 2006 suurikokoinen Pro Teekkari -veistos.

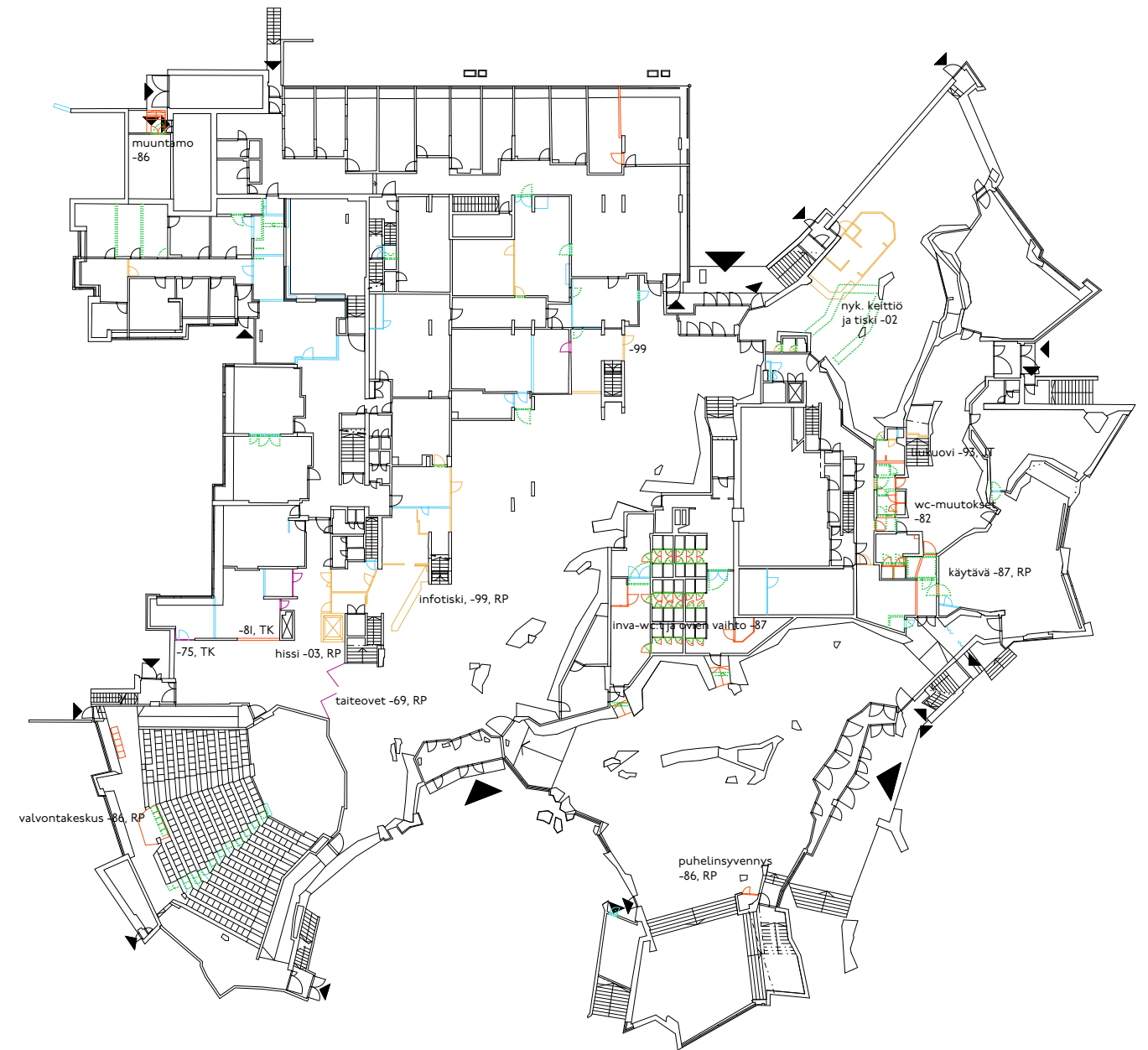
Vuonna 2007 uusittiin vesikaton puuikkunat, lastauslaiturin nosto-ovi ja toimistokäytävän alakaton alumiinipaneelit.¹⁴³



**MUUTOSKAAVIO:
KELLARIKERROS**

- lisätty 1966-80
- lisätty 1981-92
- lisätty 1993-2013
- lisätty, ajoitus epävarma
- puretut alkuperäiset

muutosten suunnittelijoita:
 RP = Reima ja/tai Raili Pietilä
 JT = Jarmo Tiirikainen
 TK = Tapio Korpisaari



**MUUTOSKAAVIO:
POHJAKERROS**



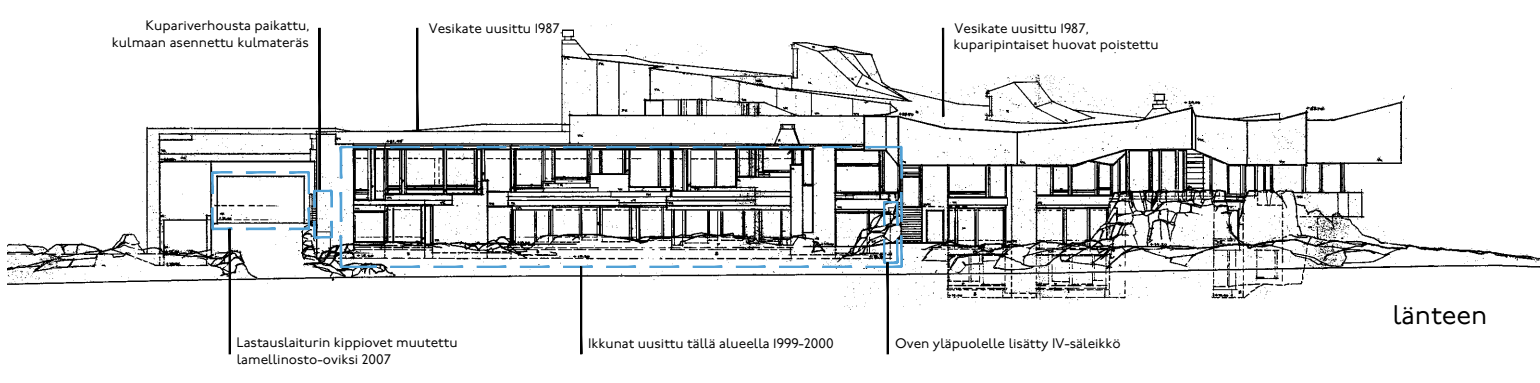
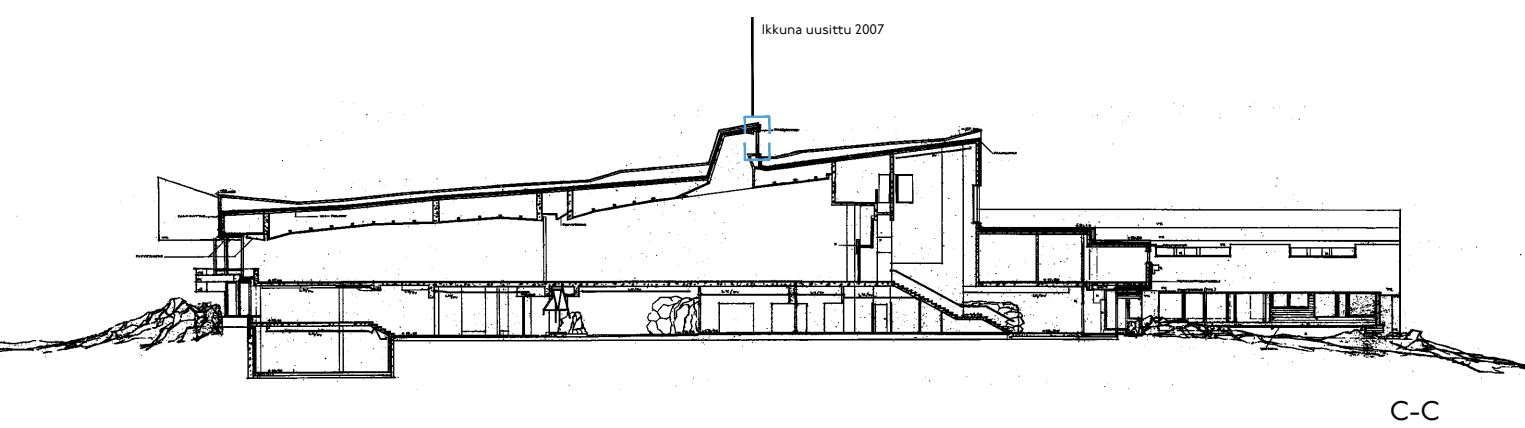
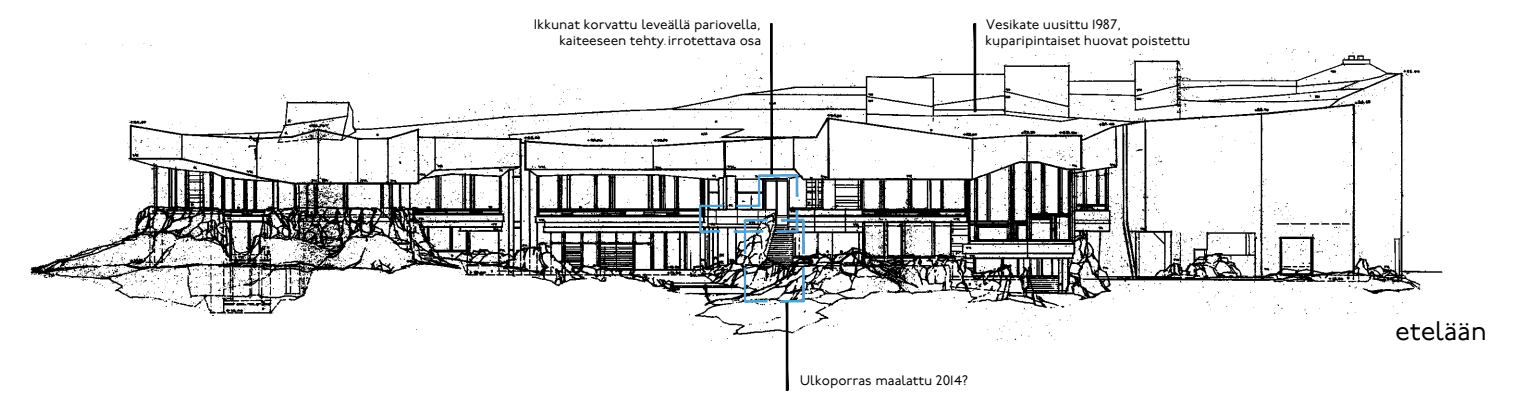
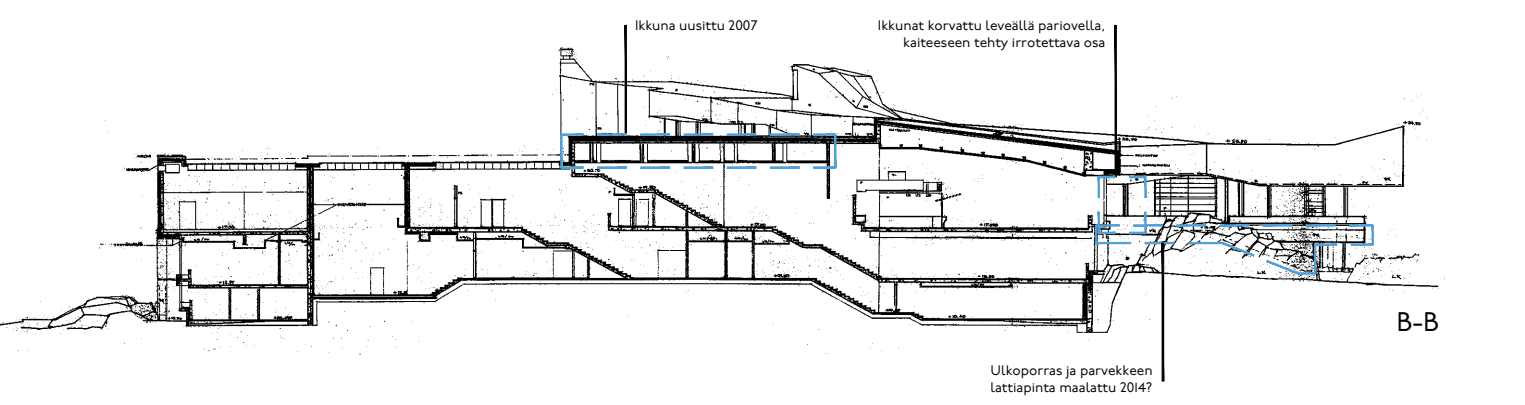
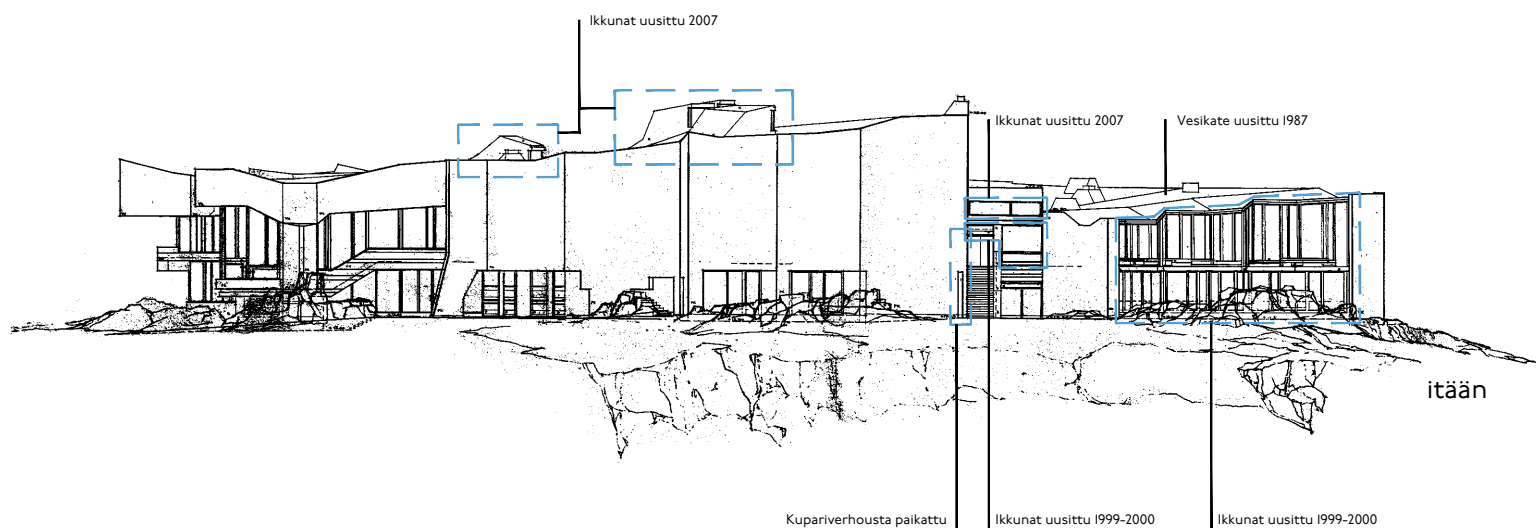
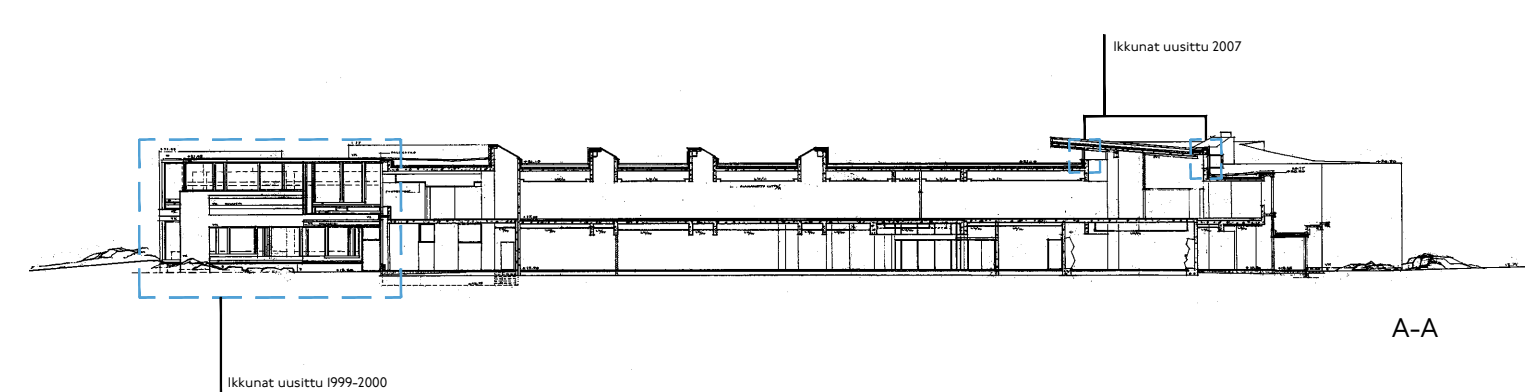
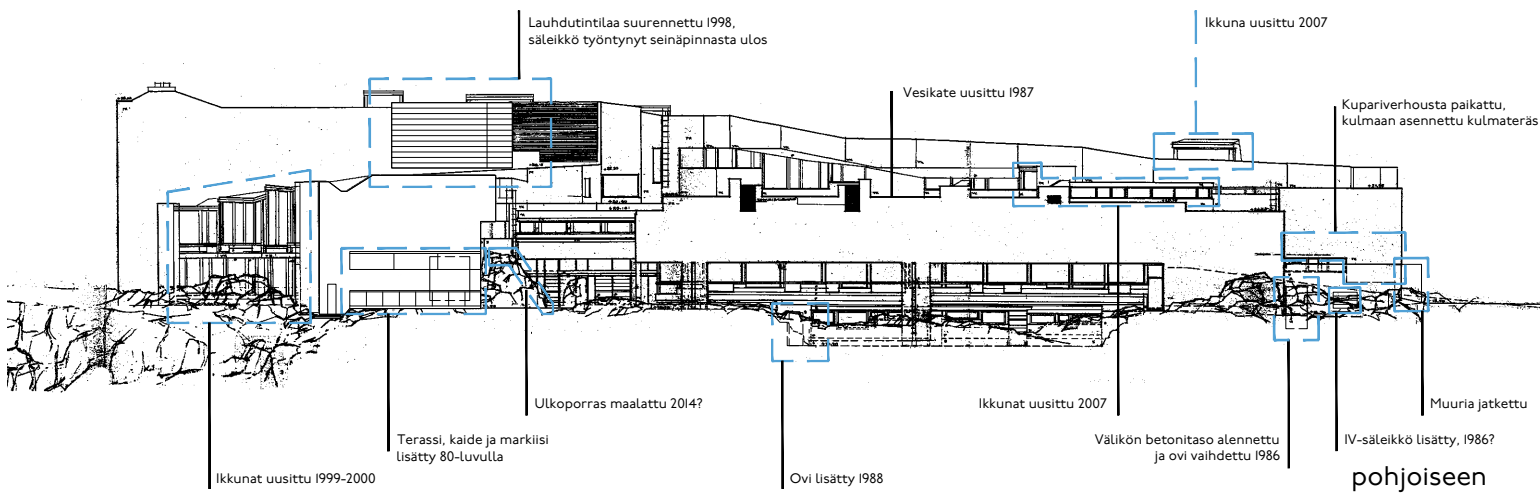
- lisätty 1966-80
- lisätty 1981-92
- lisätty 1993-2013
- lisätty, ajoitus epävarma
- ⋯ puretut alkuperäiset

muutosten suunnittelijoita:
 RP = Reima ja/tai Raili Pietilä
 JT = Jarmo Tiirikainen
 TK = Tapio Korpisaari

MUUTOSKAAVIO: 2. KERROS



MUUTOSKAAVIO: PARVEKEKERROS



TILARYHMIEN SÄILYNEISYYS

Piha-alueet

Dipolin tontti on nykyisin huomattavasti puistomaisempi kuin rakennuksen valmistumisen jälkeen. Puustoa on harvennettu jonkin verran, ja maisema-arkkitehti Maj-Lis Rosenbröjerin suunnitelmien mukaan vuonna 1987 istutetut pihlaja- ja katajaryhmät ja tiheä aluskasvillisuus ovat peittäneet avoimia näkymiä tontin reunoilta rakennusta kohti.

Dipolin eteläpuoleista pysäköintialuetta on tiivistetty poistamalla istutuskaistat. Alkuperäinen jako näkyy värierona asfalttipintojen välillä. Pysäköintialueen länsikulmaan on pystytetty ulkoporras painekyllästetystä puutavara-rasta ja eteläpuolelle vuonna 2006 Pro Teekkari -veistos.

Kävelytielverkostoa on täydennetty kiertämään koko rakennuksen ympärille. Teekkarihallin eteläsisäänkäynnin edustalla olevat tiet on järjestetty uudelleen Käpy-veistoksen rakentamisen yhteydessä vuonna 1968. Tontin länsi- ja pohjoissivuilla kävelyteiden varsille on lisätty pysäköintipaikkoja, mikä on hämärtänyt erottelua jalankulkijoiden ja ajoneuvojen käyttämiin väyliin. Alkuperäisiä punaruskeita asfalttipintoja on säilynyt tontin länsi- ja pohjoissivuilla. Myöhemmin asfaltoidut ovat tummanharmaita, ja tien reunassa on matala korotus. Samalla terävät kulmat teiden käänöksissä ovat loiventuneet. Eteläsvuulla kävelytien varteen on lisätty polkupyöräpaikkoja. Alkuperäiset ulkovalaisimet ovat säilyneet. Pietilät ovat suunnitelleet nykyiset teräksiset ulko-opasteet ja Luolamiehentien varrella olevan pylväsopasteen vuonna 1989. Pysäköintialueen pohjoissivuilla on vanhempi opastintaulu.

Pesubetonilaatoitukset sisäänkäyntien edustalla ovat säilyneet. Pohjoissivulla laatoitusta on laajennettu vuonna 1988 avatun uuden sisäänkäynnin edustalle. Samalla sisäänkäynnin edustalle on rakennettu uusi ulkoporras. Myös teekkarihallin eteläsisäänkäynnin itäpuolinen syvennys on laatoitettu myöhemmin, ja sen ulkoporras on siirretty. Samalla on poistettu syvennyksessä olleet kivenlohkareet.

Julkisivut ja vesikatto

Julkisivuihin ei ole kohdistunut merkittäviä muutoksia. Ylälämpiöön on avattu uusi lastausreitti vuonna 1984 korvaamalla muutama ikkuna leveällä teräsrakenteiselle pariovella ja osa betonikaiteesta irrotettavalla kupariverhoilulla kotelolla. Pohjoissivun kopiointitilaan on avattu vuonna 1988 Pietilöiden suunnittelema uusi sisäänkäynti, jossa on sopeutettu huomaamattomasti osaksi julkisivua. Juhlasalin pohjoissivun yläosassa olevaa lauhdutintilaa on laajennettu vuonna 1998 Raili Pietilän suunnitelmien pohjalta. Kuparisäleikkö työntyy jonkin verran ulos julkisivupinnasta. Pienempiä iv-säleikköjä on lisätty muutamiin paikkoihin. Lastaustilan kippiovet on vaihdettu lamellinostovoiksi vuonna 2007. Olutkellarin koillissivulle on rakennettu terassi, jonka puukaide istuu huonosti Dipolin arkkitehtuuriin. Vapaamuotoisen osan vesikatkon jyrkimpiä lappeita peittäneiden kuparipintaisten kermien poistaminen

” Esimerkiksi Dipolissa Otaniemen luonto toimii edelleen maisematilana rakennusten välillä, joiden sijoittelu ja materiaali ovat luontoa väistäviä. Tosin metsä sairastaa, sen ekologinen tasapaino on järkkynyt. Alkuperäisen luonnon genius loci väistyy. Rakennuskulttuurin genius loci, Aallon näkemys kampuskorkeakoulusta tulee tilalle, kunnes saavutetaan tasapaino. Genius loci on rakentamisen, viherrakentamisen ja alkuluonnon synteesi. Arvasinko oikein? Dipoli kaipaisi ympärilleen korpea, olisi ”sisäänrakennettu”, jotta syntyisi luonnon genius loci-idea: luonnon jatkuminen arkkitehtuurina. ”

Reima Pietilän sitaatti Marja-Riitta Norrin haastattelussa: Arkkitehtuuri ja kulttuuripaikkallisuus. Reima Pietilän haastattelu. Teoksessa: Pietilä. Modernin arkkitehtuurin välimaastossa. Toim. Marja-Riitta Norri et al. Suomen rakennustaiteen museo & Alvar Aalto Museo. Helsinki & Jyväskylä 1985.



PIHA

	jälkikäteen lisätyt		laatoitus		jalkarität		säilynyt punaruskea asfaltti
	puretut alkuperäiset		suunnittelijoita: RP = Reima ja/tai Raili Pietilä, MR = Maj-Lis Rosenbröjer				



Piha kaljakellarin kohdalla rakennuksen valmistuttua ja nykyään.

vesikatteen uusimisen yhteydessä vuonna 1987 on muuttanut jonkin verran kattomaisemaa. Samalla räystästä korotettiin hieman.

Betonikaiteissa on paikoitellen näkyvissä raudoituksia. Lastaustilan luiskan kaidetta on pidennetty hieman länteen päin. Etelä- ja pohjoissivun ulkoportaat ja parvekkeiden lattiat on maalattu vuonna 2014. Kupariverhouksiin on tehty pieniä paikkauksia erityisesti lastausluiskan ja Luolamiehen sisäänkäynnin kohdalla. Puuverhouksiin ei ole tehty näkyviä muutoksia. Länsi- ja kaakkoissivun ikkunat on vaihdettu vuosina 1999–2000. Kattolyhtyjien ikkunat ja Luolamies-ravintolan yläikkunat on uusittu vuonna 2007. Suurin osa kattoikkunoista on myöhemmin peitetty. Suurin osa julkisivuihin kiinnitetyistä ulkovalaisimista on säilynyt.

Sisätilat

Päälämpio, pääporras, ylälämpio ja toisen kerroksen suuret salit

Monumentaalinen tilasarja on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan. Tilaliset muutokset ovat olleet pieniä. Entinen lehtisali on jaettu vuonna 1985 kahteen osaan Pietilöiden suunnittelemana siirtoseinällä ja kahviolämpioon avautunut siirtoseinä on korvattu paneloidulla umpiseinällä. Juhlasalin parvelle on lisätty vuonna 1986 Pietilöiden suunnittelemat tulkkauskopit ja niihin liittyvä lasiseinä. Päälämpioon, suureen ravintolasaliin sekä juhlasalin ja Luolamiehen väliseen käytävään on tehty pieniä ovimuutoksia. Juhlasalin tammilautalattiaa lukuun ottamatta lattiapinnoitteet on pääosin uusittu. Parvekekerrokseen muovimatot ovat ilmeisesti alkuperäisiä. Betonipinnat on maalattu 1980-luvun alussa valkoisiksi. Puuverhouksia on paikoitellen käsitelty uudelleen. Alkuperäiset alakatot ovat säilyneet kaikissa tiloissa. Suurin osa kattoikkunoista ja osa yläikkunoista on peitetty.

Kabinetit, Luolamies ja olutkellari

Pohjakerroksen huoneiden tilahahmo on pääosin säilynyt, mutta niiden kiinteä sisustus on hävitetty 1980-luvulla. Ravintolahallin yleisö-wc:t on järjestetty uudelleen vuonna 1982. Ravintolahallin ja päälämpion väliin on avattu vuonna 1987 Pietilöiden suunnittelema yhdyskäytävä. Olutkellariin on rakennettu vuonna 2002 uusi keittiö ja wc:t on uusittu. Ravintolahallista toiseen kerrokseen johtavaan portaaseen on lisätty vuonna 1994 lasiliukuovi ja sen vieressä ollut valoaukko on peitetty. Luolamiehen alkuperäinen tilahahmo on hävinnyt 1970- ja 80-lukujen yhteydessä: silloin purettiin kaikki väli- ja siirtoseinät ja muutettiin länsisivun tuulikaappi. Myöhemmin tiloihin on rakennettu uusia väliseiniä, varastokoppeja ja asennuslattia. Poikkeuksellisen monimuotoiset puupaneelialakatot ovat kuitenkin säilyneet suurimmaksi osaksi. Polikabinetin tammilautalattiaa lukuun ottamatta kaikki lattiapinnoitteet on uusittu. Kaikki betonipinnat on maalattu. Wc-tilojen alakatot on uusittu ja olutkellarin alakatto purettu kokonaan.

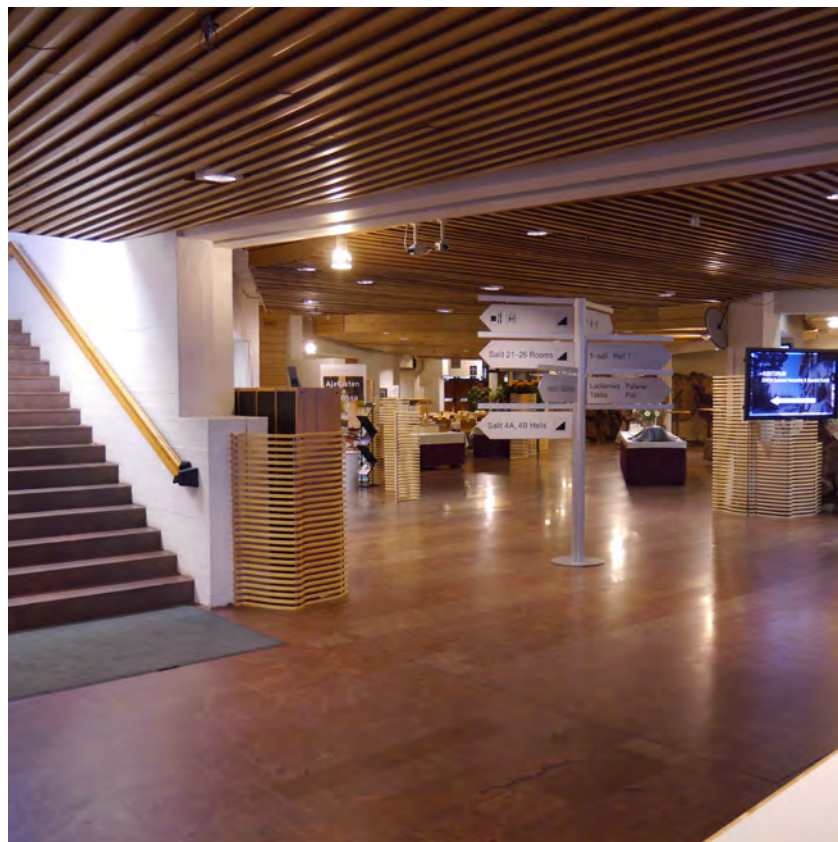


Etelänpuoleista pihaa ja julkisivua rakennuksen valmistuttua ja nykyään. Kasvanut puusto peittää näkymiä.



PTK:n kabinetin baaritiskin on korvannut kokousvarustus.





Teekkarihalli alun perin ja nyt.

Teekkarihalli takatiloineen

Teekkarihalli on säilyttänyt luonteensa ulkotilamaisena läpikulkuväylänä, vaikka osa sen länsisivusta on lohkottu erillisiksi huoneiksi. Muutostöiden yhteydessä alkuperäiset kiintokalusteet on purettu. Lisäksi kahviolämpöön ja tarjoilutiloihin nousevat alun perin vapaasti seisovat portaat on sulautettu seinien osaksi. Jälkimmäiset portaat on lisäksi poistettu käytöstä. Hallin länsisivun nykyiset järjestelyt ovat suunnitelleet Raili Pietilä ja Pirkko Taskinen vuonna 1999. Keittiön johtavassa kapeassa huoltoportaassa on säilynyt maalaamattomia betonipintoja. Kioskin lasiseinän alaosa on uusittu ja siihen on lisätty ovi. Yleisö-wc:t on uusittu vuonna 1987. Takatiloja on jaettu pienempiin osiin kevyillä väliseinillä. Lähes kaikissa tiloissa on uusittu lattiapinnoitteet, ja kaikki betonipinnat on maalattu valkoisiksi. Alkuperäiset alakatot ovat pääosin säilyneet, mutta kolmessa takahuoneessa oleva sileä lautakatto on mahdollisesti uusittu.

Teatterisali, teatteri-aula ja harjoitussalit

Teatterisali on Dipolin ainoa tila, jossa mosaiikkibetonilattia ja kiinteä sisustus on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan. Ainoastaan pohjoissivun luiskan lattia on peitetty tekstiilimatolla. Muutamia istuimia on poistettu, kun katsomoon on lisätty uusi kulkureitti, jonka väliasketmat on valettu alkuperäistä hieman vaaleammasta mosaiikkibetonista. Salin takaosassa on siirretty muutamia istuimia Pietilöiden vuonna 1986 suunnitteleman valvontakeskusten tieltä. Istuimien verhoukset on verhottu uudelleen ja teräsosat maalattu vuonna 1999. Teatterihallin ja teekkarihallin väliin on vuonna 1969 lisätty Pietilöiden suunnittelemat taiteovet. 1970- ja 80-luvuilla hallin pohjoissivulta erotettiin kolme pientä huonetta. Vuonna 2003 portaan viereen rakennettiin Raili Pietilän suunnittelema hissi. Kellarikerroksessa ei ole tehty merkittäviä tilamuutoksia. Teatterisalim mosaiikkibetonilattiaa lukuun ottamatta kaikki lattiapinnoitteet on ilmeisesti uusittu. Teatterisalim takaseinää lukuun ottamatta kaikki betonipinnat on maalattu valkoisiksi. Alkuperäiset alakatot ovat säilyneet kaikissa tiloissa.

Kokous-, kerho- ja hallintotilat aputiloineen

Molemmissa kerroksessa huonetilat ovat säilyneet varsin hyvin alkuperäisessä asussaan, mutta käytäviä, lämpiöitä ja halleja on jaettu pienempiin osiin väliseinillä. Pohjakerroksen polveilevan käytävä- ja hallitilarajan pohjoispää on jaettu väliseinillä pieniksi huoneiksi, mikä vaikeuttaa olennaisesti tiloissa liikkumista. Lisäksi hallituksen huoneen ja hallitushallin väliset yläikkunat sekä osa kiltahuoneiden ja käytävän välisistä ikkunoista on peitetty. Kolme toimistohuonetta on yhdistetty toisiinsa. Toisen kerroksen kahviolämpöön on rakennettu vuonna 1993 puu-lasiseinäinen tupakointihuone ja vuonna 2003 Raili Pietilän suunnittelema hissi. Katolle johtava porras on erotettu muusta tilasta leveällä ovella ja puuverhouksella. Sen viereen on vuonna 1993 lisätty tarjoilutilaan johtava lasiovi. Käytävästä on erotettu väliseinillä kaksi pientä varastohuonetta. Kolme pelihuonetta on yhdistetty toisiinsa vuonna



Teekkarihallissa on muuttunut esim.
lattiamateriaalit ja kalustus, mutta
alakatot ovat säilyneet.



Hallitushalli on erotettu huoneeksi.
Kulkuyhteydet käytävien välillä on
tukittu.





Kiltahuoneiden ikkunoita käytävälle on laitettu umpeen.

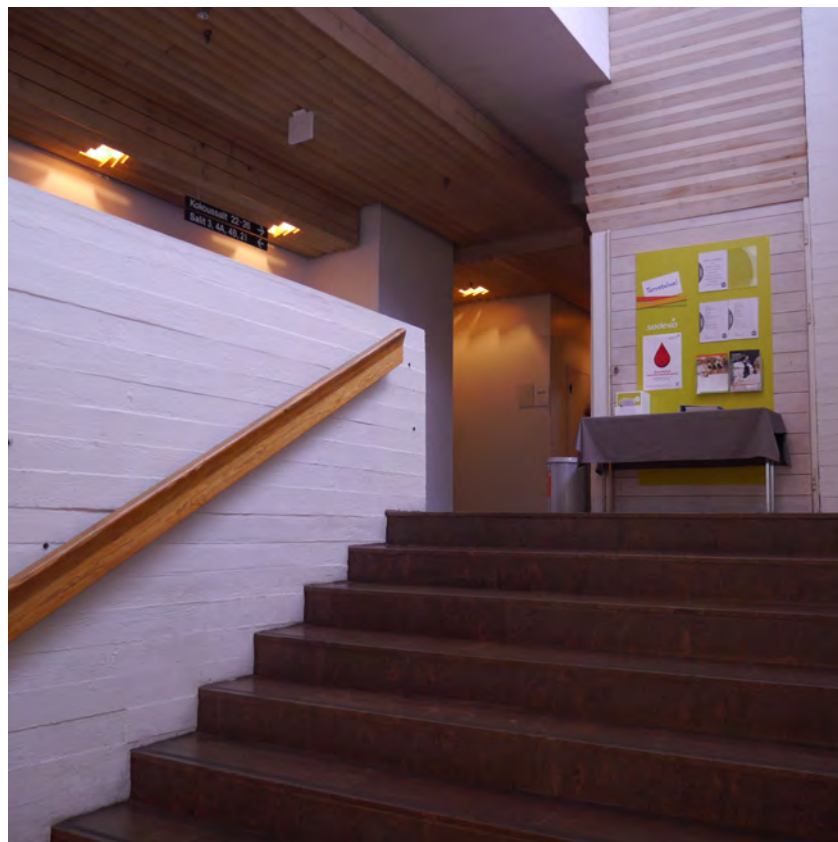
1981. Suurin osa keskisuuren kokoushuoneen yläikkunasta on peitetty varastokopilla. Kiltahuoneiden ja pienempien kokoushuoneiden väliset ovet on joko poistettu tai laudoitettu umpeen. Tyttöjen huoneen tammilankkulattia lukuun ottamatta kaikki alkuperäiset lattiapinnoitteet on uusittu. Hallituksen huoneessa on säilynyt osa alkuperäisistä betonipinnoista - muut kaikki muut betonipinnat on maalattu valkoisiksi. Alkuperäiset alakatot ovat säilyneet kaikissa tiloissa.

Toimistotilat ja sosiaalitilat aputiloineen

Tiloissa on tehty hyvin vähän tilallisia muutoksia: itäisin toimistohuone ja varastohuone on jaettu väliseinällä kahteen osaan. Lisäksi jälkimmäisen ovi on levennetty. Sosiaalitiloihin on rakennettu lisää wc-tiloja. Pietilä suunnittelivat vuonna 1988 kopiointitilan korjauksen: tilan länsiosan vanhat väliseinät purettiin ja itäosaan rakennettiin uusia väliseiniä, keittokomero ja toinen sisäänkäynti. Useimpien tilojen lattiapinnoitteet on vaihdettu - toimistohuoneiden korkkimatot ja sosiaalitilojen muovilaatat saattavat kuitenkin olla alkuperäisiä. Länsipäädyn vesivahinkoaluetta lukuun ottamatta kaikki betonipinnat on maalattu valkoisiksi. Alkuperäiset alakatot ovat säilyneet toimistohuoneissa, palvelutilassa ja wc-tiloissa. Toimistokäytävän ja kopiointitilan alakatot on uusittu ja varaston länsiosasta erotettuun sosiaalitilaan on lisätty puupaneelialakatto.

Keittiö ja tarjoilutilat aputiloineen

Keittiön hallimainen tilavaikutelma on säilynyt, vaikka väliseiniä on purettu ja lisätty eri vaiheissa. Keittiöstä Luolamiehen johtava käytävä on jaettu väliseinillä ja -ovilla moneen osaan, eikä hahmotu enää yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Käytävässä on säilynyt viinikassan alkuperäiset nostoluukut. Kolme käytävän pohjoispuolista toimistohuonetta yhdistettiin toisiinsa vuonna 1982. Itäinen tarjoilutila on jaettu väliseinillä moneen osaan. Tiloissa ja niihin johtavassa portaassa on kuitenkin säilynyt alkuperäinen mosaiikkibetonilattia ja maalaamattomia betonipintoja. Muissa tiloissa kaikki betonipinnat on maalattu valkoisiksi. Läntisen tarjoilutilan muoto on säilynyt, mutta kalustus on uudistettu perusteellisesti vuonna 1993. Keittiön laitteet ja lattia on uusittu vuonna 1990. Alkuperäisiä lattiapinnoitteita on säilynyt itäisen tarjoilutilan lisäksi viinivarastossa ja tarjoilukäytävän itäpäässä. Keittiön seinien alaosien valkoiset seinälaatat ovat suurimmaksi osaksi säilyneet. Alkuperäiset alakatot ovat säilyneet kaikissa tiloissa lukuun ottamatta astianpalautustiloja, toimistohuoneita ja suoraan lastaustilaan avautuvia tiloja.



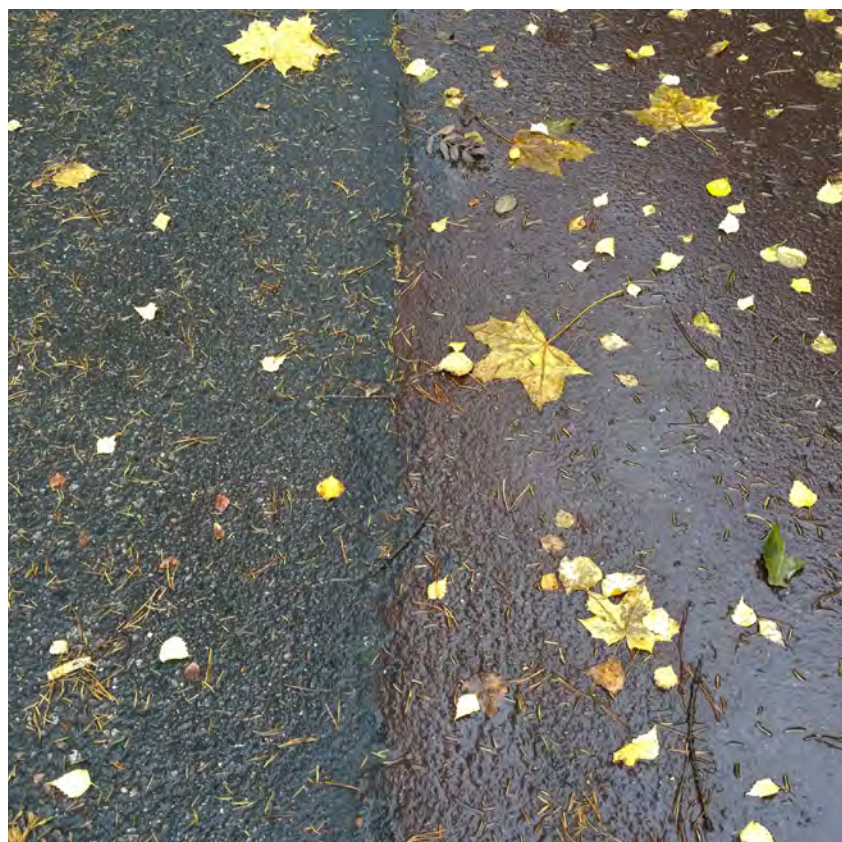
Porras katolle on suljettu ovelle.

Tarjoilutilan kalusteet on muutettu. Kulkuyhteys on muuttunut, kun porras aulasta on valettu umpeen.



Juhlasali. Kuvausajankohta ei ole tiedossa, mutta se on ollut ennen betonipintojen maalaus 1981.

RAKENNUSOSIEN INVENTOINTI



PIHA-ALUEET

Asfaltoidut kävelytiet

Tontin länsi- ja pohjoisosissa on säilynyt alkuperäisiä punaruskeita asfalttipintoja. Asfaltti on rajattu istutetuista alueista maahan upotetuilla painekyllästeillä soiroilla, jotka antavat tien reunoille täsmällisen murtoviivan muodon. Asfalttipinnoissa on runsaasti murtumia, ja soivot ovat paikoitellen vääntyneet vinoon. Myöhemmin pinnoitetuilla alueilla on käytetty tummanharmaata asfalttia, ja tien reunassa on asfaltista muotoiltu korotus. Samalla reunojen terävät kulmat on pyöristetty.

Sisäänkäyntien ja ulkoportaiden pesubetonilaatat

Suurin osa sisäänkäyntien edustoista on päällystetty 600×200 tai 400×200 mm kokoisilla pesubetonilaatoilla. Laatat on ladottu yleensä 1/3 tai 1/2 laatan limityksellä. Reunalaattoja on leikattu sopimaan ulkoseinien ja laatoitusalueiden epäsäännöllisiin muotoihin. Laatoissa on jonkin verran lohkeamia. Ulkoviekien edessä on metalliritilöiden peittämät betonirakenteiset syvennykset.

Laatoituksia on laajennettu pohjoissivun monistustilan edustalla ja teekkarihallin eteläisen sisäänkäynnin itäpuolella ilmeisesti 1980-luvulla. Pohjoissivun laatat ovat alkuperäisen kokoisia ja ladottu 1/3 laatan limityksellä. Eteläisivun syvennyksessä käytettiin 300×600 mm laattoja, joita ei ole limitetty.

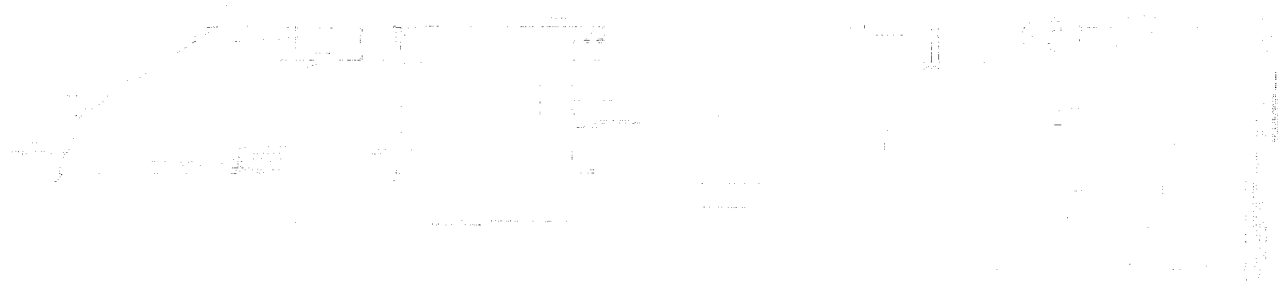
Betoniset tukimuurit ja ilmanvaihtokuilut

Tukimuurit ovat paikalla puhtaaksivalettua betonia, jonka lautamuottikuvio on jätetty näkyviin. Monet muureista ovat kohtisuorassa ulkoseinää vasten ja liittyvät sokkeleiden betonipintoihin. Betoniraudoitukset ovat paikoitellen näkyvissä. Lastauspihan tukimuuria on myöhemmin pidennetty muurinpätkällä, joka on hieman vanhaa muuria matalampi ja vinossa siihen nähden.

Lastauspihan ajoreittiä tukevan taitteisen tukimuurin päällä on tiekaide, joka koostuu maalatuista, poikkileikkaukseltaan U-kirjaimen muotoisista terästolpista ja profiloituista, galvanoiduista teräslevyistä. Betonimuurissa on murtumia ja osa tolpeista ja teräslevyistä on vääntynyt. Muurin vieressä on väestösuojan kuutiomainen ilmanvaihtokuilu, jonka betoniseinät ja kyljessä oleva teräsluukku on maalattu vaalean harmaiksi. Kuilun yläosaa peittää vaalean harmaaksi maalattu terässäleikkö. Etelämpänä Otakaaren varrella on pienempi ilmanvaihtokuilu, jonka betoniseinät ja kyljessä oleva terässäleikkö on maalattu valkoisiksi.

Väestösuojan ajoluiskan kaiteet ja tukimuurit ovat paikalla valettua, maalamatonta betonia. Muurin päällä on yksinkertainen valkoiseksi maalattu teräskaide, joka on pysäköintialueen kohdalla korotettu korkeammaksi suoja-kaiteeksi.

kuvat vasemmalta ylhäältä alkaen:
Kulkuväylien reunat on rajattu puusoiroilla.
Pohjoissivun piha nykyään. Punaruskeaa asfalttia on säilynyt.
Eteläisessä pääsisäänkäynnissä on säilynyt alkuperäisiä pesubetonilaattoja.
Alkuperäisen punaruskean ja uudemman harmaan asfaltin rajakohta.



Ulkovalaisintolpan suunnitelmat.



Kaljakellarin ulkopuolella on kivipaaseista ladotut portaat.



Kivenlohkareita maassa pääportaan ulkopuolella.



Tyypillinen pesubetonilaatoilla päällystetty ulkoporras.



Pietilöiden suunnittelema ulkovalaisinpylväitä on säilynyt runsaasti.

Ulkoportaot ja käsijohteet

Sisäänkäyntien edustojen ulkoportaot ovat pääosin puhtaaksivalettua betonia. Useimpien portaiden askelmat on päällystetty 600×300 mm kokoisilla pesubetonilaatoilla, eikä niissä ole käsijohteita. Toimistotilojen sisäänkäynnin edessä oleva porras on betonipintainen. Olutkellarin pohjoiskulman varauksikäynnin edessä on karkeapintaisista kivipaaseista rakennetut ulkoportaot.

Pohjoissivun monistustilaan vuonna 1988 avatun uuden sisäänkäynnin edustalla on ilmeisesti samaan aikaan rakennettu ulkoporras. Sen tukimuriin on kiinnitetty yksinkertainen harmaaksi maalattu teräsputkikaide. Teekkarihallin eteläisen sisäänkäynnin itäpuolisessa syvennyksessä ollut ulkoporras on siirretty uuteen paikkaan ilmeisesti 1980-luvulla.

Otakaaren alittavaan jalankuluttunneliin johtavat ulkoportaot Pietilät suunnittelivat ilmeisesti yhteistyössä TF:n osakuntatalon arkkitehtien Kurt ja Thua Mobergin kanssa. Askelmat, välitasanne ja tukimuurina toimiva betonikaide ovat puhtaaksivalettua betonia. Tukimuurissa lautamuottipinta on jätetty näkyviin. Suorakulmaisista teräsputkista koostuva käsijohde on kiinnitetty tukimuurin yläpintaan L-kirjaimen muotoisilla teräskannakkeilla. Teräsosat on maalattu vaalean vihreiksi.

Pysäköintialueen länsikulmassa on Otakaarelle johtava yksinkertainen ulkoporras ja luiska, jotka on rakennettu painekyllästetystä puutavarasta.

Luonnonkivilohkareet ja -kaiteet

Tontilta louhittuja luonnonkivilohkareita on kasattu erikokoisiksi rykelmiksi eri puolilla tonttia, erityisesti julkisivujen edustoille. Juhlaoven edustalla moniin lohkareisiin on kiinnitetty lahjoittajista kertovia kylttejä. Kivenlohkareita on kasattu myös kaiteiksi lounaiskulman kaivantojen edessä ja urheilukentän takana olevien kallionjyrkänteiden päällä.

Ulkoterassit

Olutkellarin koillisivulle on rakennettu ulkoterassi ilmeisesti 1980-luvulla. Lattia on painekyllästettyä lautaa. Kaiteen puutolppien yläpäihin on kiinnitetty kaksi sisäänpäin kallistettua painekyllästettyä lautaa. Tolppien väleihin on kiinnitetty teräsvaijereita. Terassipöytien ja -penkkien rungot ovat maalattua teräsputkea ja pöytälevyt, istuinosat ja selkänojat painekyllästettyä lautaa. Terassia ja olutkellariin johtavaa oviaukkoja suojaavat ulkoseinään kiinnitetyt taitettavat kangasmarkiisit.

Ulkovalaisimet

Kävelyteitä valaisevat Pietilöiden suunnittelemat valaisinpylväät. L-kirjaimen muotoinen varsi on hitsattu suorakulmaisista teräsputkista, jotka on maalattu kuparin vihreiksi. Putken koko on varren alaosassa 100×100 mm ja yläosassa ja poikkivarressa 50×100 mm. Poikkivarteen on kiinnitetty taitteinen valaisinkotelo, jonka kyljet ovat kuparia. Alapintaan on kiinnitetty heijastussuojaksi



Nykyiset opasteet ovat suureksi osaksi Pietilöiden 80-luvulla suunnittelema. Pysäköintialueen pohjoissivun suuren opastetaulun suunnittelija ja alkuperä ei ole tiedossa.

karkaistu lasilevy tai opaaliakryyllilevy. Kotelon sisäpuolelle on kiinnitetty metallinen heijastinpinta. Valaisimia on mahdollisesti myöhemmin teetetty lisää tai siirretty niiden paikkoja. Lastauspihan tukimuurin ja ravintolan ulkoportaan kaiteen päälle on sijoitettu valaisinpylvään lyhytvartisia muunnelmia. Jälkimmäiset valaisimet suuntaavat valoa myös vinosti ylöspäin.

Olutkellarin terassilla on rivistö yksinkertaisempia pylväsvalaisimia, joissa on pyöreitä lasikupuja galvanoitujen teräsputkien päässä. Rakennuksen ympärillä on myös suuri määrä erilaisia julkisivuvalaisimia.

Ulko-opasteet

Pietilät suunnittelivat nykyiset ulko-opasteet vuonna 1989. Ne on kuitenkin toteutettu piirustuksia yksinkertaisempina. Niiden rungot koostuvat poikkileikkaukseltaan Y-kirjaimen muotoisista teräskehistä, joiden jalkoihin on kiinnitetty teräksiset opastinkyltit. Pohjoissivun opasteessa on säilynyt alkupeäinen teksti ja Dipoli-logo. Yläpaarteisiin on kiinnitetty loisteputkivalaisimet. Otakaaren ja Luolamiehentien risteyksessä oleva opastin on taivutettu keskeltä. Luolamiehentien varrella on samanaikainen pylväsopaste. Poikkileikkaukseltaan Y-kirjaimen muotoinen teräsvarsi on taivutettu kahdesta kohtaa, ja sen yläosaan on kiinnitetty teräskylttejä. Kaikki opasteet on maalattu vaalean vihreiksi.

Pysäköintialueen pohjoissivulla on korkeampi opastintaulu. Sen alkuperä ei ole tiedossa, mutta se näkyy 1980-luvun puolivälissä otetuissa kuvissa. Runko on hitsattu U-teräsprofiileista ja taulun kehykset suorakulmaisesta teräsputkesta. Rungon yläosaan on kiinnitetty loisteputkivalaisin L-kirjaimen muotoisilla teräskannakkeilla. Opastetaulun vieressä on Otaniemessä käytetty standardiopaste, jonka teräsrunko on maalattu tummanruskeaksi. Yläosassa on suorakulmainen valaisinkotelo.

Lipputangot

Tontin itäreunalla on lipputankoryhmä. Lasikuitutangot on kiinnitetty pyöreisiin teräsjalustoihin. Yhdessä tangossa on neliön muotoinen betonijalusta. Juhlaoven edustalla on kaksi lipputankoa, joiden teräsjalustat on kiinnitetty kartiomaisiin betonianturoihin.

Penkit

Käpy-veistoksen ympärillä on Lappset-yhtiön vuonna 2005 valmistamia yksinkertaisia puupenkkejä, jotka on maalattu vaaleanharmaiksi. Tontin koillis-kulmassa on kaksi kävelytien molemmiin puolin sijoitettua penkkiä, joiden runko on betonia ja istuinosia ja selkänoja painekyllästettyä puuta. Penkkien alkuperästä ei ole tietoa.



Käpy-veistoksen teräslehdet ovat sisäpuolelta värillisiä.



Pro Teekkari -veistos on kopio Hietalahteen sijoitetusta teoksesta.

Käpy-veistos

Käpyöven ympäristöä hallitsee suurikokoinen Käpy-veistos, Suomen ensimmäinen akustis-kineettinen julkinen taideteos. Arkkitehtiylloppilas Reijo Perkon suunnittelema teos asennettiin paikalleen vuonna 1968. Veistos seisoo betonirakenteisessa, vapaamuotoisessa vesialtaassa, jonka pohja ja reunat on verhottu luonnonkivilohkareilla. Lohkareita on ladottu myös kaiteiksi altaan reunoille. Veistoksen varsi koostuu kolmesta teräsputkea, jotka on yhdistetty kahdesta kohtaa 6-kulmaisilla teräslevyillä. Varren päässä oleva käpy koostuu kuperista alumiinilevyistä, jotka avautuvat ja sulkeutuvat sähkömoottorin avulla. Veistoksen mekaniikan suunnitteli tekniikan ylioppilas Heikki Koivikko ja ääniefektit tekniikan ylioppilas Philip Donner.

Pro Teekkari -veistos

Otakaaren ja Luolamiehentien risteyksessä seisova 3,5 m korkea betoni-veistos perustuu arkkitehtiylloppilas Pekka Ojosen 1950-luvun alkupuolella suunnittelemaan TKY:n ansiomerkkiin. Ylioppilaskunta lahjoitti ansiomerkin 30-kertaisen suurennuksen Helsingin kaupungille, kun se muutti Hietalahdesta Dipoliin syyskuussa 1966. Veistos sijoitettiin Hietalahden torin viereen TTK:n entisen päärakennuksen eteen. Vuonna 2006 TKY lahjoitti Espoon kaupungille veistoksen kopion, joka sijoitettiin Dipolin eteen. Veistos kuuluu Espoon kaupunginmuseon kokoelmiin.¹⁴⁴

”

Dipolin edessä on näyttävä käpyveistos, jonka taiteellinen suunnittelija oli arkkitehti Reijo Perko ja sen tekniikasta vastasi Heikki Koivikko. Käpy Taideteos on tilattu vuonna 1968 pidettävään taidetapahtumaan.

Käpy vihki silloinen Dipolin kunniaalonmie presidentti Urho Kekkonen. Avajaisten yhteydessä tehtiin seuraava jäynä. Kun Kekkonen saapui käpyä avaamaan, tuotiin hänelle punaisella silkkitynyllä tekkarimuseosta hankittu laite, jota oli käytetty rakennustyömailla dynamiittiräjähteiden laukaisemiseen. Laitteessa oli pieni kampi. Sitä pyörittämällä syntyi sähkövirtaa, joka sytytti räjähdyspanokset. Juhlalliset avaussanat lausuttuaan Urkki pyöritti kampea, jonka piti avata Käpy. Mitään ei tapahtunut. Kaikki odottivat hiljaisina ja Kekkonen näytti hämääntyneeltä. Silloin astui esiin Heikki Koivikko ja sanoi ”Herra presidentti. Pyörittäkää kampea voimakkammin”. Kekkonen veivasi oikein kiukkuisesti. Käpy rupesi avautumaan. Tämä johtui siitä, että vasta silloin käännettin katkaisinta, joka kytki virran päälle.

”

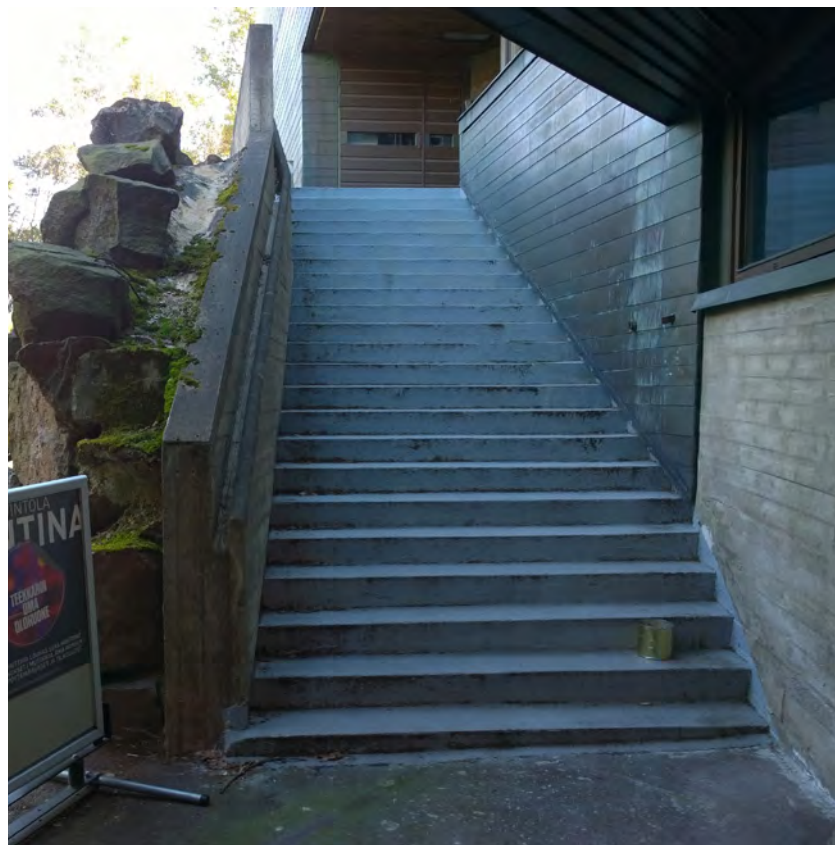
Ilkka Larjomaa

<http://dipoli.aalto.fi/fi/about/history/>

Porras Luolamieheen ja juhlasalin poistumiskäytävään. Käsijohteet on muotoiltu betonista.



Kaljakellarin sisäänkäynnistä Luolamieheen johtava porras on maalattu harmaaksi hiljattain.



JULKISIVUT

Betonisokkelit

Vaihtelevan korkuiset sokkelit ovat puhtaaksivalettua betonia, joiden lautamuottikuvio on jätetty näkyviin. Ikkunaseinillä sokkeleiden yläreunassa on usein pieni lippa, johon pohjakerroksen ikkunat on tuettu.

Julkisivuihin liittyvät ulkoportaat, kaiteet ja käsijohteet

Toisen kerroksen parvekkeille ja varauuskäynneille johtaa viisi hieman erilaista ulkoporrasta. Askelmat ja kaiteet ovat puhtaaksivalettua betonia, jonka lautamuottipinta on jätetty kaiteissa näkyviin. Betoniraudoitukset ovat paikoitellen näkyvissä. Kaiteet koostuvat kahdesta erikorkuisesta betonimuurista, joiden välissä on noin 70 mm leveä ura. Ulkopuolet on verhottu luonnonkivimuureilla ja kaiteiden yläreunat porrastettu lukuun ottamatta ravintolan porrasta, jossa se seuraa portaan nousua. Kaiteen päällä on kolme betonipilaria, joihin on kiinnitetty ulkovalaisimet. Sisäpuolen kaiteiden noin 75 mm leveät yläreunat ovat joko suoria tai pyöristettyjä, ja ne seuraavat portaan nousua. Ylälämpiön portaassa on samanlainen kaide myös sisäpuolella. Ylälämpiön ja ravintolalohkon luoteissivun portaiden askelmat on maalattu hiljattain harmaiksi.

Lastauspihan eteläsivulla on lyhyempi betoniporras, jonka ulkosivulla on tasakorkuinen betonikaide. Käsijohteena on 25×25 mm kokoinen tumman ruskeaksi maalattu teräsprofiili, joka on kiinnitetty kaiteeseen L-kirjaimen muotoisilla lattateräksillä. Juhlasalin poistumistieportaan edustalla on kaksiosainen kaiteeton betoniporras.

Ylälämpiön parvekkeen kaide on puhtaaksivalettua betonia, jonka lautamuottipinta on jätetty näkyviin. Ulkopuolella on kupariverhous, joka on eteläpäässä hieman betonikaidetta matalampi. Pohjoispäässä kaiteen keskiosa korvattiin vuonna 1984 irrotettavalla kupariverhoilulla kotelolla.

Katokset

Sisäänkäynnit on sijoitettu pääosin erikokoisiin syvennyksiin, eikä niiden suojana ole erillisiä katoksia. Ravintolahallin sisäänkäynnin edessä on taitteinen betonikatos, jonka eteläsivu liittyy ulkoportaan betonikaiteeseen. Yläpinnassa ei ole vesieristettä, ja betoniraudoitukset ovat paikoitellen näkyvissä. Alapintaan on kiinnitetty loisteputkivalaisimia.

Luonnonkiverhoukset

Massiiviset luonnonkivimuurit peittävät suuren osan ulkoseinien alaosista ja ulkoportaiden kaiteista erityisesti rakennuksen eteläsivulla. Epäsäännöllisen muotoiset karkeapintaisten kivenlohkareet on louhittu tontilta rakennustyön aikana. Lohkareet on juotettu betonilla kiinni niiden takana olevaan betoni-seinään. Oviaukkojen kohdalla betonihätät ja -konsolit tukevat kivimuureja.

”

Kupari

Kupari väistyy, kupari pysyy metsässä.

Kupari ´homehtuu´ ja sen veistoksellinen muuttuu maalauskelliseksi.

Kupari on skitsoidikko metalli.

Väistävä rakennusaine.

Siis, on yritettävä väistää puita ja maastoa kuparilla.

Kupari on arka suurille muodoille, kupari on yliherkkä pieninä muotoina. Yliherkkä valolle ja varjoille, paljastaa peltisyytensä.

Kupari on vaikea arkkitehtuuri.

Miten verhoetaan Dipolin särmikät epäsäännölliset tahot?

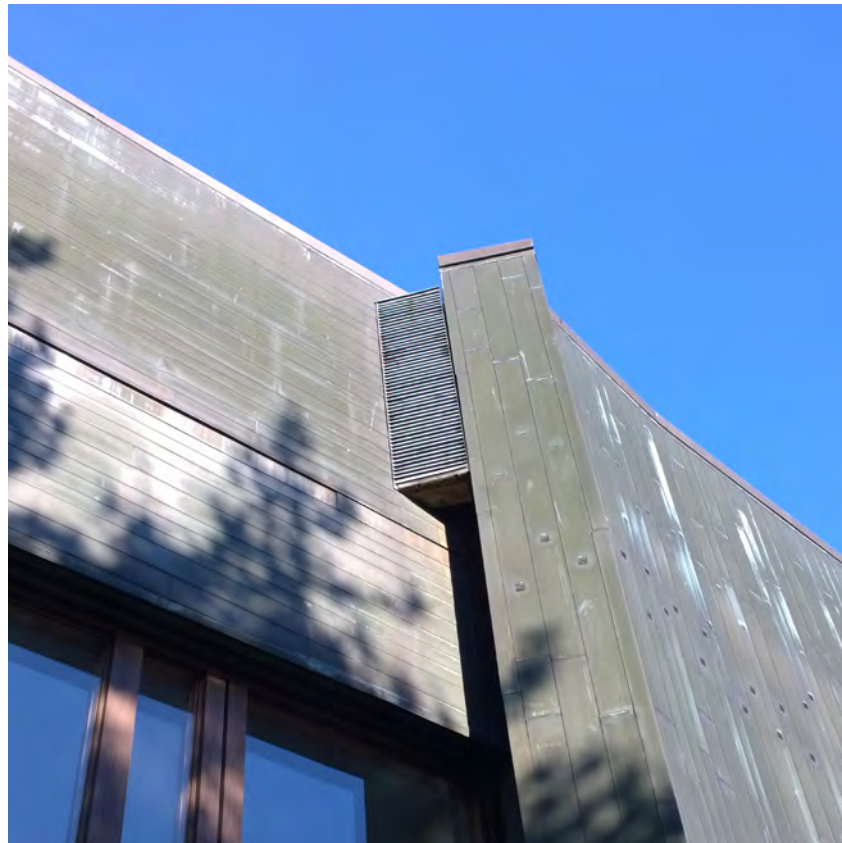
Tekemällä rakennusaineen yksi ulottuvuus äärettömäksi ja muut vähimmäismittaisiksi. Ohutmetallilevyn asemasta ohutmetallimuotonauhat. Tarvitaan vain paria nauhaleveyttä; nauhojen sovitus on joka tapauksessa käsityötä.

Yksinkertaiset tyyppiliitokset: vaakajatkos, sauma, helma, räystäs ja nurkka. Kiinnitetään yksinkertaisesti piilonaulauksella kuin lauta.

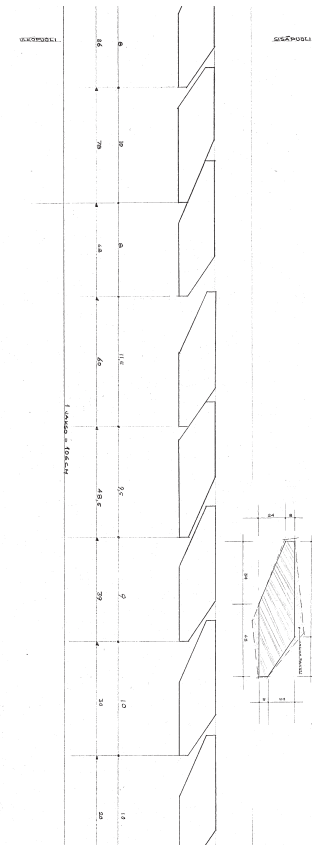
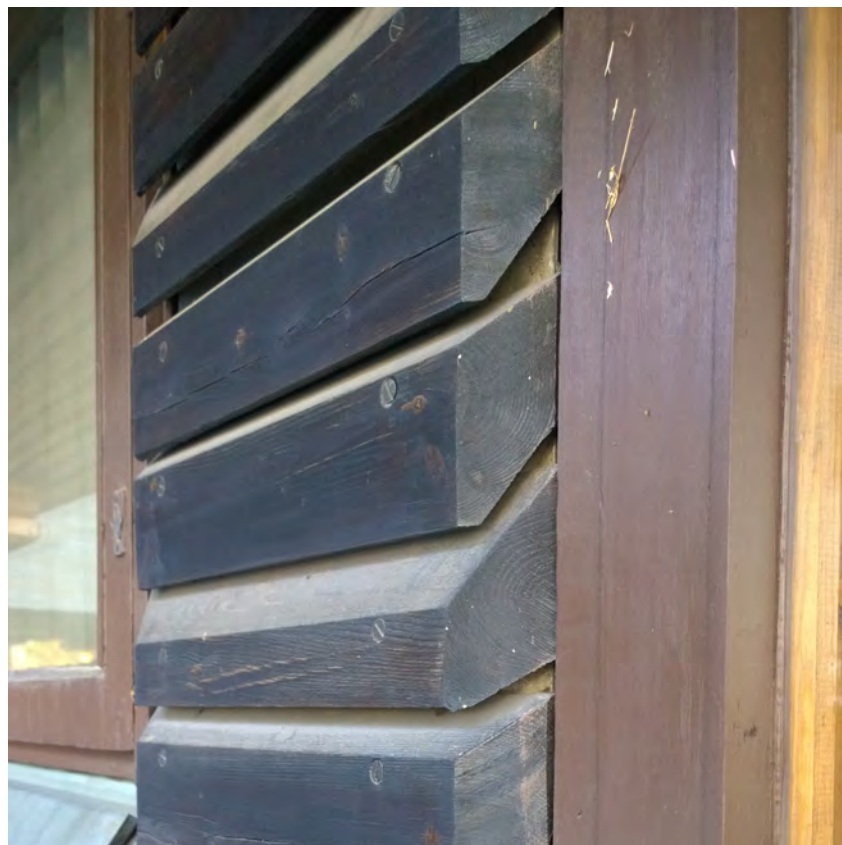
”

Reima Pietilä: Sanatarkasti muotooppia. Arkkitehti 9/1967.

Itäisessä julkisivussa näkyy vaaka- ja pystysuuntaista kupariverhousta sekä molempien erilaiset tuuletusaukot.



Pohjoisjulkisivuissa ja ulokkeiden alapinnoissa esiintyvää puuverhousta. Samaa puolisuunnikkaan muotoista lautta on käytetty eri päin ja eri tiheydellä.



Julkisivujen puuverhouksen leikkaus.

Lauhduttimen vuonna 1998 lisätty säleikkö.



Kupariverhoukset

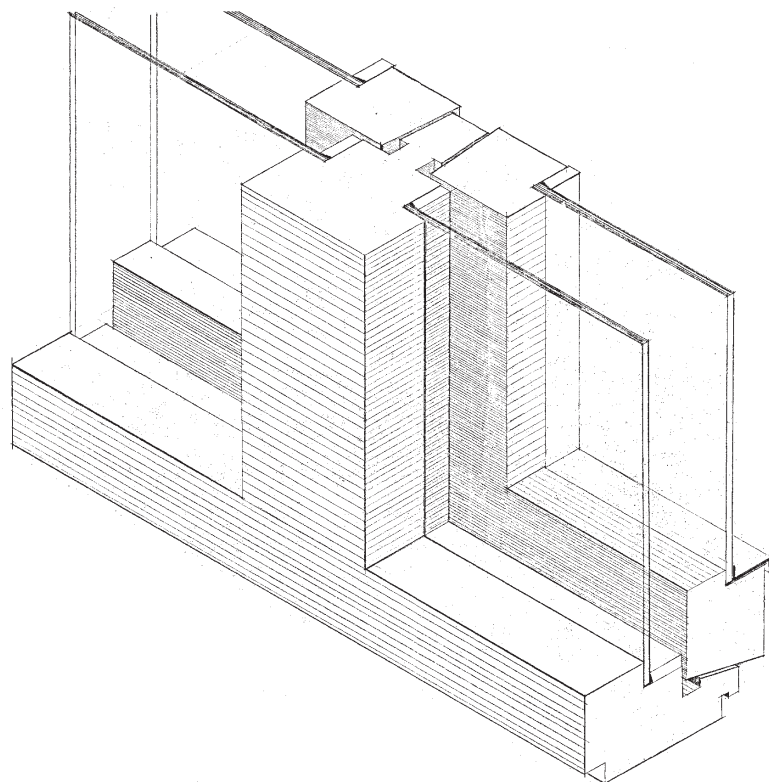
Julkisivujen umpipinnat on verhottu pääosin esipatinoituilla kuparinauhoilla. Suurin osa verhouksesta koostuu vaakasuuntaisista nauhoista, mutta juhlasalin itä- ja pohjoisseinillä ja muutamissa pilareissa on käytetty pystysuuntaisia nauhoja. 120 mm ja 180 mm leveiden nauhojen järjestys vaihtelee sattumanvaraisen näköisesti. Suurimmilla pinnoilla nauhoja on jatkettu, ja jatkosten saumat ovat aina eri kohdissa. Nauhat on kiinnitetty painekyllästettyyn aluslautoitukseen. Verhouksen paksuus vaihtelee, ja siinä on paikoitellen runsaasti taitteita. Sisä- ja ulkokulmissa nauhat on taivutettu kulman ympäri. Vaaka-suorien nauhojen alareunat on kantattu. Portaiden kohdalla on lisäksi käytetty kantattuja reunalistoja. Sisäänvetojen kohdalla kupari- ja puuverhousten väliin on yleensä asennettu taivutettu kuparilista. Ainakin pohjoissivun sisäänvedoissa on käytetty kulman ympäri taivutettuja leveitä kuparinauhoja. Pystysuorien nauhojen alareunoja ei ole kantattu sisäänvetoja ja ikkunoita lukuun ottamatta. Verhouksissa on paikoitellen vaakasuoria tuuletusreikiä ja kuparilla verhottuja huoltoluukkuja. Verhouksissa on paikoitellen valumajälkiä, ja niitä on paikkailtu erityisesti lastauspihalla ja ravintolahallin sisäänkäynnin vieressä. Musiikkihallin sisäänkäynnin yläpuolinen kupariverhous on uusittu. Erilevyisiä kuparipeltejä on käytetty runsaasti myös vesipelteinä, räystäslistoina ja muissa listoituksissa.

Ilmanvaihtosäleiköt

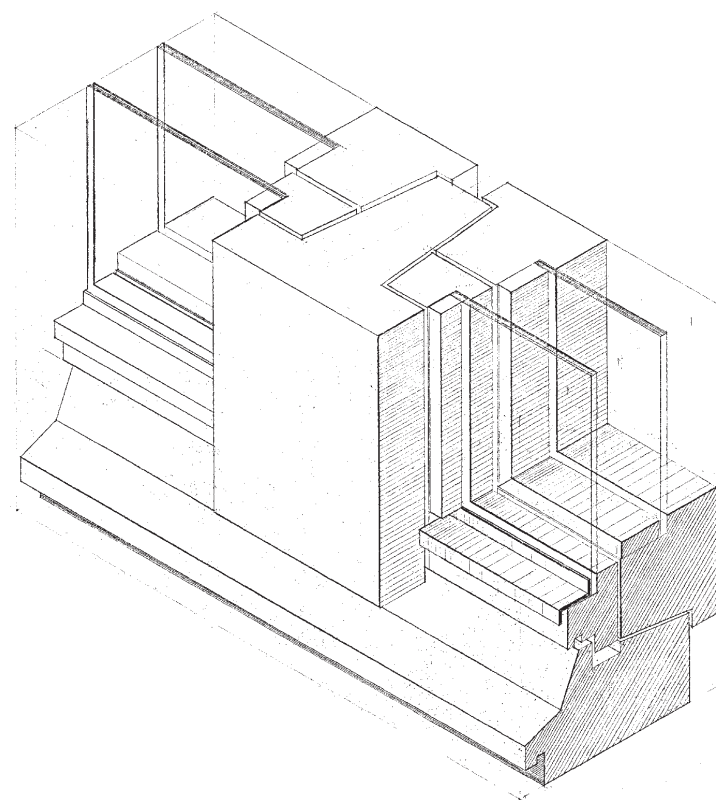
Ilmanvaihtokoneiden tulo- ja poistoilmasäleiköt on sijoitettu pääosin vesikatolle. Pohjoissivulla on kuitenkin muutamia erikokoisia säleiköitä. Vaakasuuntaiset taivutetut kuparisäleet on kiinnitetty suoraan betoniseiniin. Juhlasalin pohjoisseinällä olevaa lauhdutinhuonetta laajennettiin vuonna 1998 teräsrunkoisella ulokkeella, joka verhottiin hieman erityyppisillä vaakasuuntaisilla kuparisäleillä. Musiikkihallin sisäänkäynnin yläpuolelle on myöhemmin lisätty alumiininen iv-säleikkö.

Puuverhoukset

Räystäiden ja syvennysten alapinnat, ylälämpiön parvekkeen taustaseinä, suurin osa pohjoisjulkisivun alaosaan ja ikkunaseinien alaosien umpipinnat koillis- ja länsisivuilla on verhottu puupaneeleilla. Pystysuorilla pinnoilla paneeli on aina vaakasuuntaista. Poikkileikkaukseltaan puolisuunnikkaan muotoisten lautojen välisten rakojen leveys vaihtelee. Nurkat on sahattu jiiriin, mutta verhousten reunoissa lautojen päät on jätetty näkyviin. Laudat on kiinnitetty ruuveilla puiseen tukirakenteeseen. Puupinnat oli alun perin kuulokäsitelty himmeällä lahonsuoja-aineella tummanruskeiksi. Nykyisin väri pintojen väritys vaihtelee, ja maali on paikoitellen rapistunut. Teekkarihallin eteläisen sisäänkäynnin yläpuolisen räystään alapinnasta puuttuu osa laudoista. Kaakkois- ja länsisivujen ikkunaseinien paneelit on uusittu ikkunoiden uusimisen yhteydessä vuosina 1999–2000. Niiden väri on alkuperäisiä paneeleita punaisempi.



Aksonometria ikkunatyypistä Ip1.



Aksonometria ikkunatyypistä Ip2.

” Kun ikkunan pystykarmit seisovat niin kuin puut luonnossa, niiden välit kasvavat ja kutistuvat ”puiden koon mukaan” luonnollisella tavalla. Näöllisesti syntyy vaikutelma kuin metsä jatkuisi ikkunaston läpi sisätilaan. Materiaali, tekstuuri ja väri ovat luonnonmukaisessa, topologisessa kontekstissa. Sommittelu noudattaa luonnonmorfologian sääntöjä. Arkkitehdilla on piirtäjän, ei sääntäjän rooli. Luonnon järjestys on hyvin monien tekijäin yhteisvaikutuksen tulos. Muotona Dipoli on syndrominen.

Reima Pietilän sitaatti Marja-Riitta Norrin haastattelussa: Arkkitehtuuri ja kulttuuripaikallisuus. Reima Pietilän haastattelu. Teoksessa: Pietilä. Modernin arkkitehtuurin välimaastossa. Toim. Marja-Riitta Norri et al. Suomen rakennustaiteen museo & Alvar Aalto Museo. Helsinki & Jyväskylä 1985.

Ikkunat

Alkuperäiset puuikkunat ovat säilyneet etelä- ja pohjoissivuilla. Myös suorakulmaisen osan kattoikkunat ovat ilmeisesti alkuperäisiä. Itä- ja koillissivujen puuikkunat on uusittu vuosina 1999–2000 kiinteiksi ikkunoiksi, joissa on kolminkertaiset umpiolasielementit.¹⁴⁵ Kattolyhtyjen puuikkunat on uusittu vuonna 2007.¹⁴⁶ Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kaikki ikkunat ovat erikokoisia. Varsinkin toisen kerroksen suurten salien ja kokoushuoneiden ikkunat ovat erittäin suuria. Pääportaan korkeiden ikkunoiden karmit jäykistettiin tuulikuorman takia T-kirjaimen muotoisilla teräsprofiileilla.¹⁴⁷ Ikkunaseinien alaosissa on monin paikoin matalia tuuletusikkunoita ja puurakenteisia tuuletusluukkuja. Karmit ja puitteet oli alun perin kuultokäsittely muiden ulkopuolisten puupintojen tapaan tummanruskeiksi himmeällä lahonsuoja-aineella. Nykyisin niiden värit vaihtelee, ja osa ikkunoista on maalattu peittomaaleilla. Alapuitteiden vesipellit on monin paikoin korvattu ikkunakitillä. Vuosina 1999–2000 uusittujen ikkunoiden puuosat kuultokäsittely alkuperäisten ikkunoiden tapaan tummanruskeiksi, mutta niiden sävy on hieman punaisempi. Ikkunoiden uusimista käsittelevien dokumenttien joukossa on 13.9.1999 päivätty käsikirjoitettu lappu, jossa luetellaan värisävyjä, joista on tehty malli Raili Pietilälle. Ympäroity värikoodi 3157 on ilmeisesti valittu toteutettavaksi.

Ip1 ja Ip2

Yleisimmät ikkunatyypit ovat Ip1 ja Ip2. Tyypissä Ip1 on kiinteä sisälasi ja ulospäin avautuva ulkopuite. Sitä on käytetty erityisesti pohjakerroksessa. Ip2 on kytketty sisään-sisään -aukeava ikkuna. Sitä on käytetty erityisesti pohjoissivun toimistohuoneissa ja toisessa kerroksessa.

Il2 ja Iy2

Tyyppi Il2 on kiinteä ikkuna, jossa on kaksinkertainen umpiolasielementti. Sitä on käytetty mm. teatterisalissa, pääportaan ikkunaseinän yläosassa ja muutamissa kapeissa kulmaikkunoissa. Tuulikaapeissa on Iy2-tyyppiset kiinteät yksilasiset ikkunat.

Ip4

Kattolyhtyjen ikkunat ja Luolamies-ravintolan yläikkunat olivat alun perin tyyppiä Ip4, joka oli kaksinkertainen ulos-ulos -aukeava ikkuna. Suuri osa näistä ikkunoista uusittiin vuonna 2007.¹⁴⁸ Suurten salien pohjoissivujen yläikkunat ovat kuitenkin säilyneet. Juhlasalin ja ison ravintolasalin kattolyhtyjen ikkunat on peitetty vanerilevyillä, joten niiden kuntoa ei ole pystytty tarkastamaan.

Kattoikkunat

Keittiön, tarjoilutilojen sekä hallituksen huoneen valokuilun ja sen eteläpuolisen portaan päällä on nauhamaiset kattoikkunat, jotka ovat ilmeisesti alku-

Uusittuja ikkunoita
koillisjulkisivussa.



Itäisen pääsisäänkäynnin
vieressä olevia
alkuperäisiä ikkunoita.
Näissä on säilynyt
myös alkuperäinen
kuultokäsittely sekä
kupariset listat lasin
alareunassa.

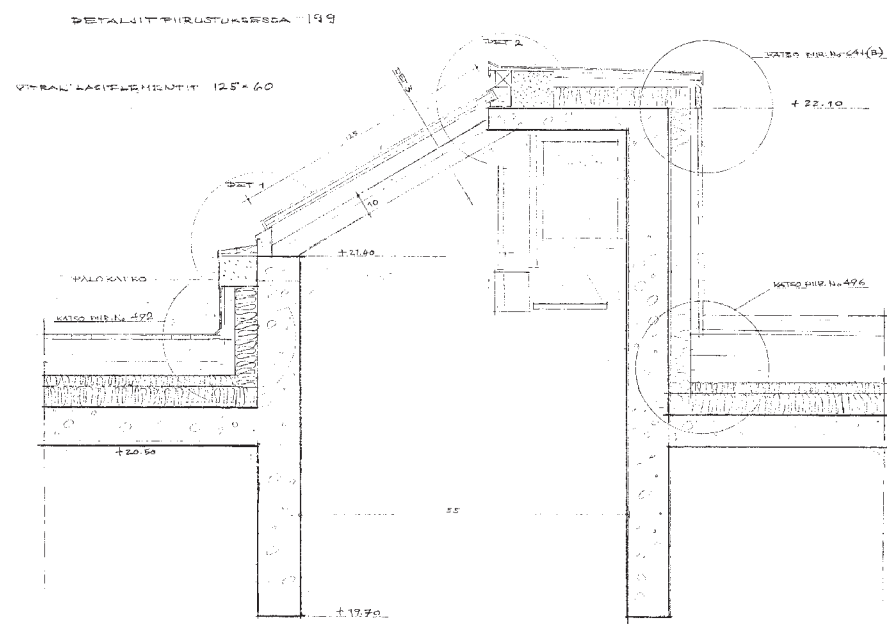


Esimerkki alkuperäisestä
ikkunasta, joka on
myöhemmin maalattu
peittevästi.

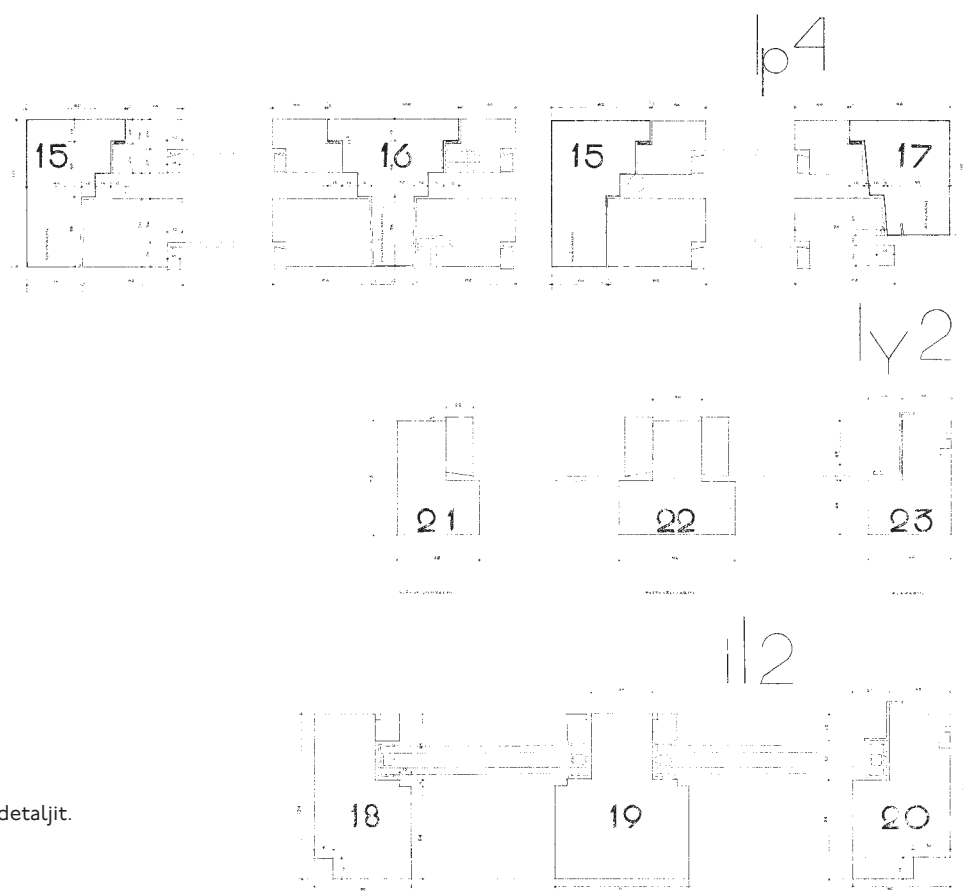


Suurten salien yläikkunat
alemman katon päällä
ovat pääosin alkuperäisiä.





Kattoikkunan leikkaus.



Ikkunatyypin lp4, ly2 ja il2 detaljit.

peräisiä. 1250×600 mm kokoiset kaksilasiset Vitral-lasielementit on asennettu kiilapuiden varaan valoaukkojen itäisivuille.

Heloitus

Alkuperäisissä ikkunoissa on irtopainikkeilla käytettävät ikkunelukot ja messinkiset ikkunakilvet. Suurta osaa niistä ei ole saranoitu, vaan puitteet nostetaan pois paikoiltaan. Muissa ikkunoissa on messinkiset nostosaranat. Ikkunaseinien alaosissa oleviin tuuletusikkunoihin on kiinnitetty metalliketjuja rajoittamaan aukeamista.

Ulko-ovet ja tuulikaappien ovet

Alkuperäiset ulko-ovet ovat ilmeisesti säilyneet lukuun ottamatta lastaustilan ja muuntamon ovia. Myöhemmin on lisätty muutamia ulko-ovia, joissa on osittain sovellettu alkuperäisiä detaljeja. Teräsrakenteisten ovien karmit upotettiin betoniseiniin valun yhteydessä. Ovilevyt on pääosin verhoitu vaakasuuntaisilla profiililaudoilla, jotka oli alun perin kuultokäsitelty muiden ulkopuolisten puupintojen tapaan tummanruskeiksi himmeällä lahonsuoja-aineella. Nykyisin niiden väritys vaihtelee. Teräsosat on nykyisin maalattu erilaisilla vihreän sävyillä. Alkuperäistä väritystä ei ole pystytty tämän selvityksen puitteissa selvittämään.

OUT

Dipolin yleisin ulko-ovityyppi on OUT. Teräsrunkoinen ovilevy on verhoiltu molemmin puolin profiililaudalla, ja sen keskellä on yhden laudan korkuiset yksilasiset puuikkunat. Ikkunoiden viereiset puupinnat on verhoiltu kuparilla. Ovilevyjen alaosissa on kahden laudan korkuiset kuparipellistä taivutetut potkupellit, joiden profilointi imitoi laudoitusta. Samaa ovityyppiä on käytetty myös tuulikaappien sisäpuolisissa ovissa.

OUTK

OUTK on muuten identtinen tyyppin OUT kanssa, mutta ulkopuoli on verhoitu kokonaan laudoitusta imitoivalla kuparipellillä. Tyyppiä on käytetty teatterihallin tuulikaapissa ja juhlasalin parvekkeen poistumistieportaassa.

OUP

OUP on muuten identtinen tyyppin OUT kanssa, mutta karmit ja runko ovat puuta, eikä ovilevyissä ole ikkunoita. Tyyppiä on käytetty päälämpöön, ylälämpöön, lehtisalin, kahviolämpöön, juhlasalin poistumistieportaan, ilmastointikeskuksen portaan, teatterisalin projektorihuoneen sekä sosiaali- ja monistustilojen ulko-ovissa.

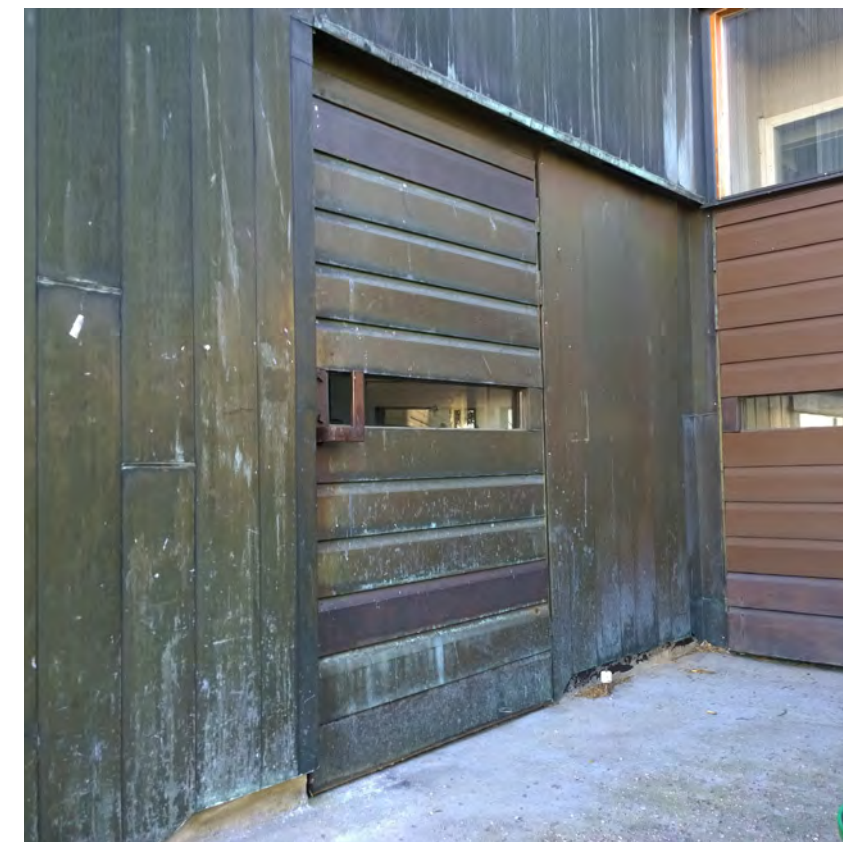
OUPK

OUPK on muuten identtinen tyyppin OUP kanssa, mutta ulkopuoli on verhoitu samanlaisilla kuparinauhoilla kuin julkisivujen umpipinnat. Sitä on käytetty

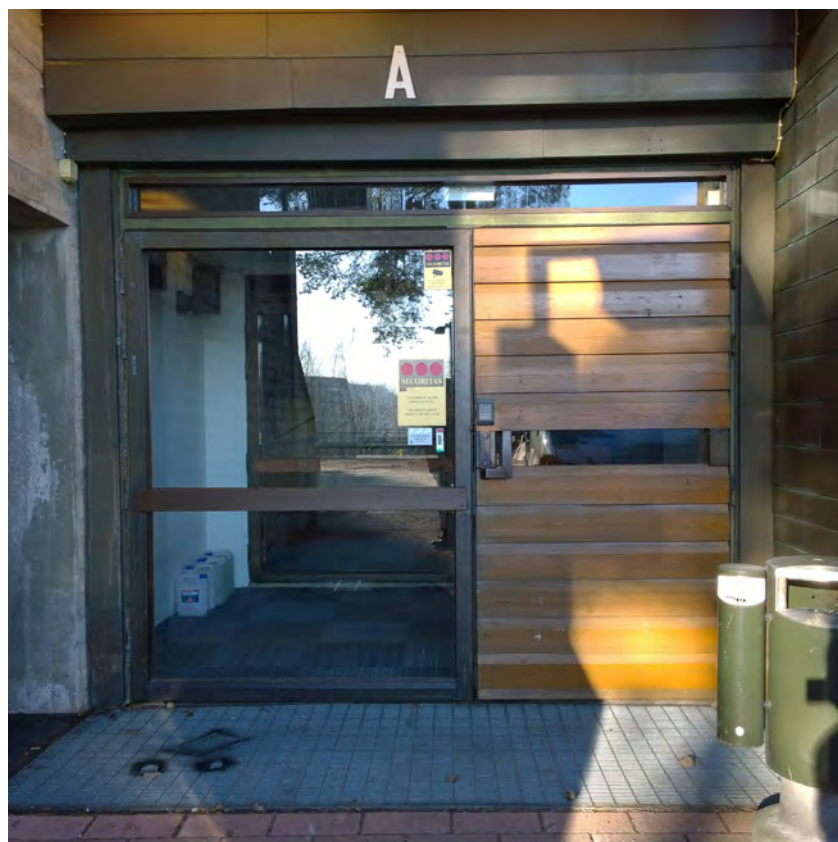
OUT-tyyppisiä ovia eteläisessä pääsisäänkäynnissä.



OUTK-tyyppinen ovi on päällystetty kuparilla.



Ravintolahallin sisäänkäynnissä on OLTP- ja OLK-tyyppiset ovet.



Teatterisalin projektorihuoneen ovi on tyyppiä OUP. Siinä on puiset karmit eikä siinä ole ikkunaa.



OUPK-ovet on päällystetty samanalisella kupariverhouksella kuin julkisivut.

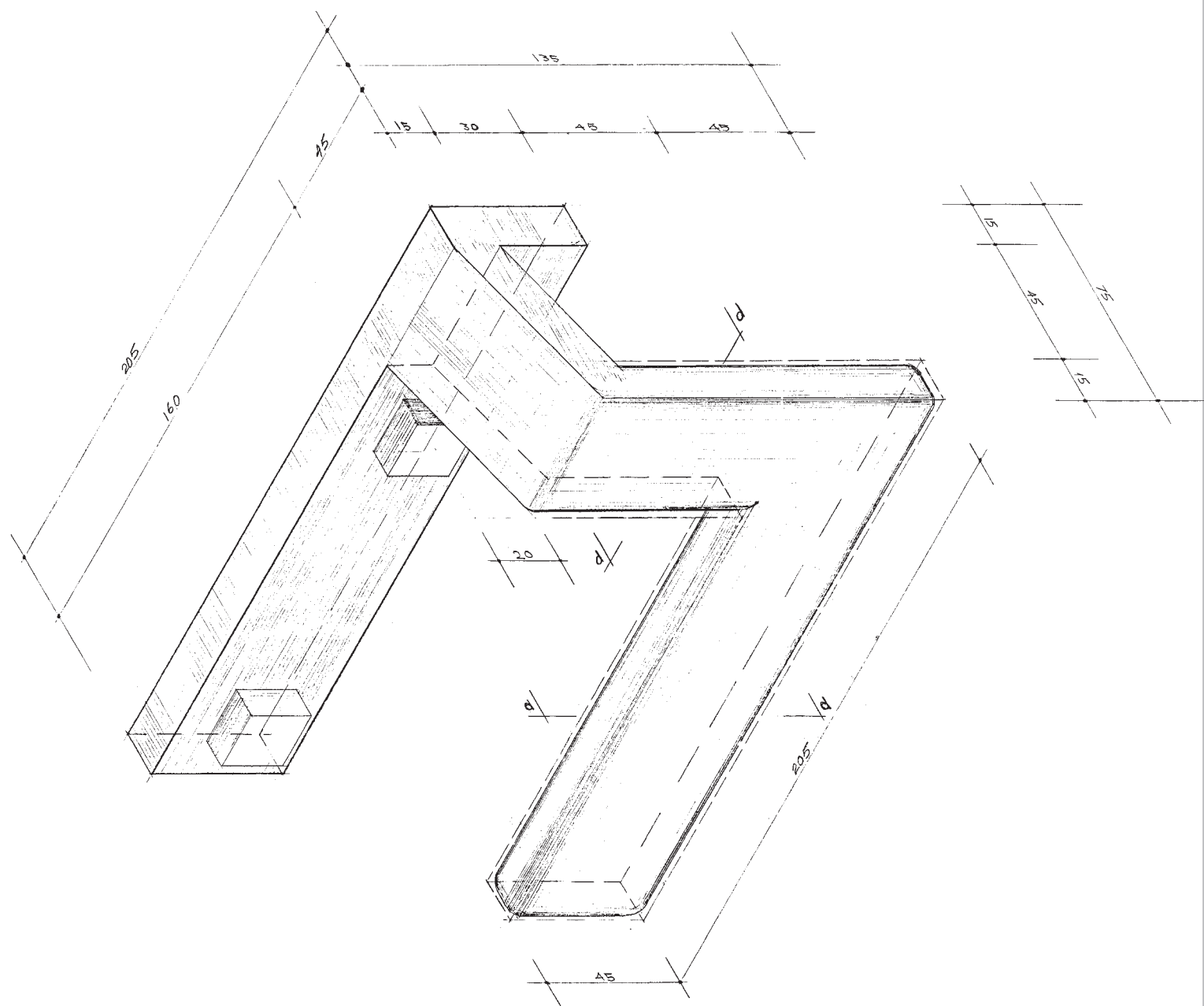


Jätehuoneen ovi.



Ylälämpiön parvelle on lisätty taiteovi 80-luvulla.





Messingöidystä teräksestä tehtyjä erikoisvetimiä on ulko-ovissa ja muutamassa sisäovessa.

teatterisalin ja olutkellarin poistumisteiden ovissa.

OLTP+OLK

Ravintolahallin tuulikaapissa on kaksinkertaiset pariovet, jotka koostuvat OLTP-tyyppisestä leveästä lasiovesta ja OLK-tyyppisestä umpiovesta, joka on lähes identtinen tyyppin OUT kanssa. Lasioivissa on teräsrunko ja yksilasiiset puuikkunat. Ne on peitetty puukehyksillä, jotka on verhottu ulkopuolelta kuparilla. Samantyyppinen lasiovi on myös päälämpöön tuulikaapin pohjoispuolella. Sitä on käytetty myös sisäovena teekkarihallin ja päälämpöön välissä sekä ylälämpöön ja pienen ravintolasalin välissä.

Jätehuoneen ulko-ovi

Jätehuoneessa on leveä teräsrunkoinen pariovi. Ovielvyt on verhottu ulkopuolelta samantyyppisillä kuparinauhoilla kuin julkisivujen umpipinnat. Oikeanpuoleisessa ovilehdessä on pienempi avautuva osa, joka muistuttaa tyyppiä OUT, mutta siinä ei ole ikkunaa.

Heloitus

Ulko-ovissa on Pietilöiden suunnittelemat erikoisvetimet, jotka on hitsattu 45x15 mm kokoisista kuparoiduista teräslatoista. Myös kiinnitysruuvien neljän muotoiset kannat on kuparoitu. Vetimet on yleensä asennettu siten, että sarvet osoittavat ulkopuolella ylöspäin ja sisäpuolella alaspäin. Samaa vedintä on käytetty myös muutamissa sisäovissa. Muutamista ulko-ovista on poistettu vetimet, tai niiden sarvet on sahattu irti.

Myöhemmin lisätyt ulko-ovet

Ylälämpöön ja parvekkeen välille lisättiin vuonna 1984 haalausta varten Pietilöiden suunnittelema suuri teräs-lasirakenteinen ovi.

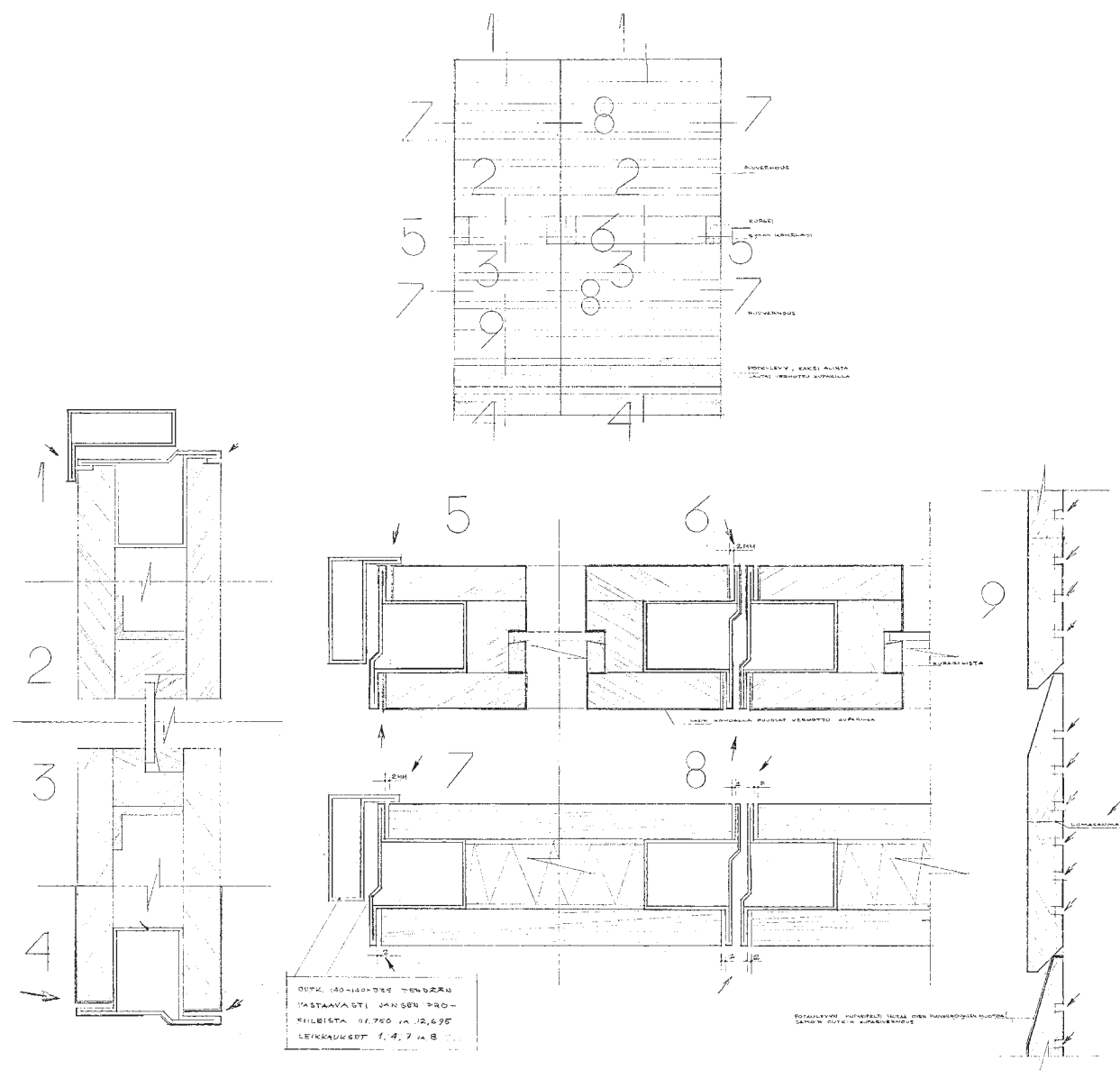
Lastausluiskan alapuolisen muuntamon ovi on uusittu ilmeisesti vuonna 1986, jolloin entinen kylmävarasto muutettiin muuntamoksi ja sen lattiatasoa matallettiin. Samalla oviaukkoa jatkettiin alaspäin. Ovielvy on verhottu erimallisella laudalla kuin alkuperäiset ovet.

Pohjoissivun monistustilan itäpäähän puhkaistiin vuonna 1988 uusi oviaukko. Pietilöiden suunnittelema ulko-ovi muistuttaa läheisesti alkuperäistä ovi-tyyppiä OUP.

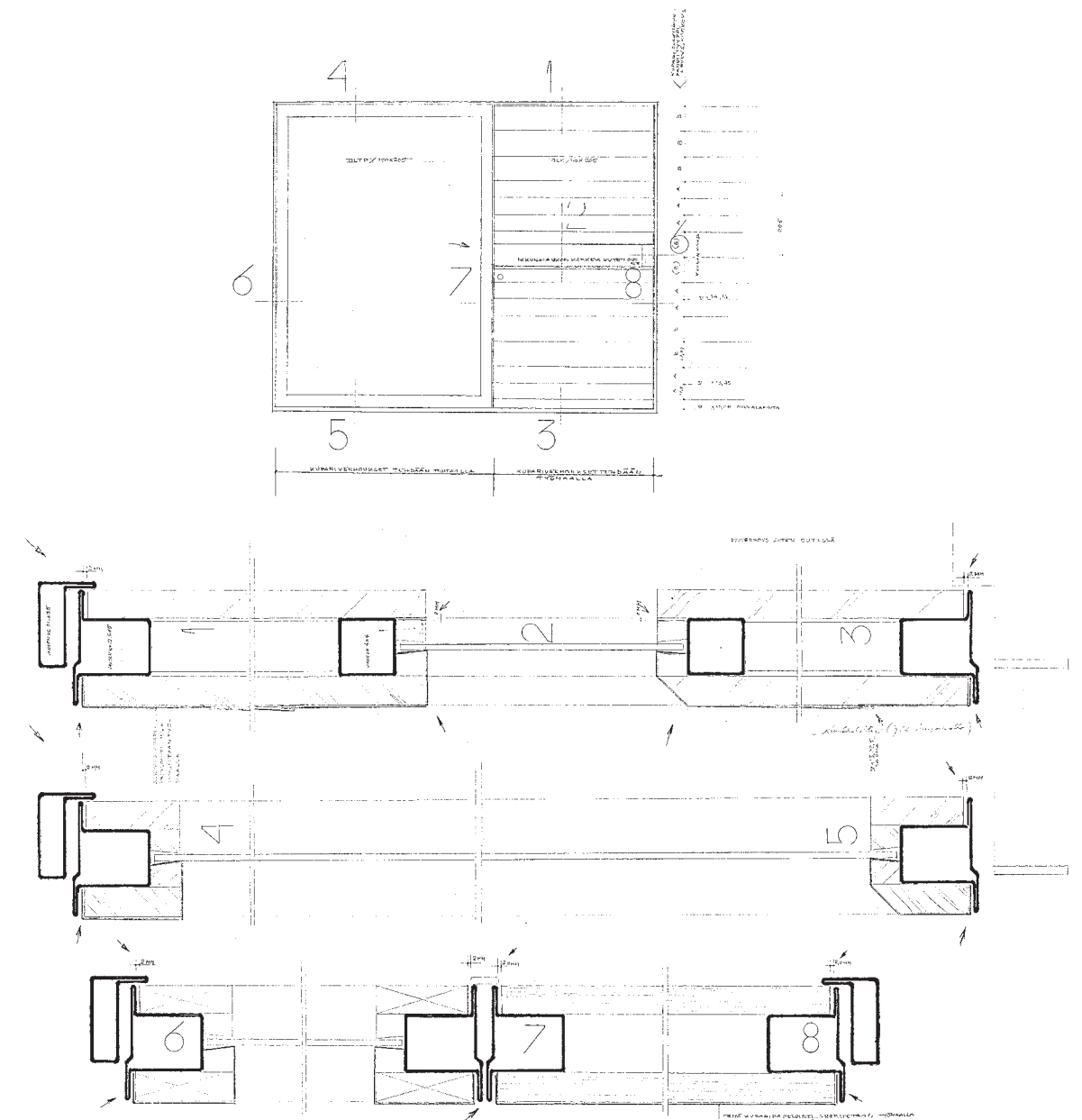
Lastauslaiturin kippiovi vaihdettiin vuonna 2007 lamellinosto-oveksi.

Juhlasalin ja Luolamiehen välisen käytävän ulko-oven sisäpuolelle on lisätty jossain vaiheessa puurakenteinen, profiililaudoilla verhottu pariovi.

Ylälämpöön parvekkeelle johtavan ulkoportaatan alapuolisen varaston ovi on uusittu jossain vaiheessa. Se on verhottu erimallisella laudalla kuin alkuperäiset ovet.



OUT-oven detaljeja. Se on yleisin ulko-ovityyppi. Puulla verhotun teräsoven alareunassa on kupariset potkupellit.



OLTP-oven detaljeja. Teräsrakenteinen ovi on ulkopuolelta kuparilla ja sisäpuolelta puulla verhottu.



Leikkaus puisesta valaisinkotelosta. Siinä on käytetty samaa puolisuunnikkaan muotoista lautaa kuin julkisivuverhouksissa.



Ulokkeiden alapintojen valaisimia. Metallinen valaisin muistuttaa sisätiloissa käytettyä mallia.

Ulkovalaisimet

Ulkovalaisimet on pääosin kiinnitetty tai upotettu räystääiden ja syvennyksien alapintojen puuverhouksiin. Yleisin tyyppi on 600×200 mm kokoinen peltikotelo, jonka teräksiset reuna- ja välilistat on maalattu tummanruskeiksi. Lisätoihin on kiinnitetty kaksi opaalisilevyä. Samaa valaisintyyppiä on käytetty sisätiloissa valkoiseksi maalattuna.

Puuverhouksiin on upotettu myös puurunkoisia valaisinkoteloita, joihin ei ole kiinnitetty lasi- tai akryylilevyjä. Useimmat kotelot ovat yksittäisiä valaisimia varten, mutta lehtisalin ja kahvilälämpöön ulkoportaiden päällä sekä hallitushallin sisäänkäyntisyvennyksessä on useamman valaisimen muodostamia pitkänomaisia koteluita. Niiden kellomaiset lasikuvut ovat ilmeisesti alkuperäisiä.

Pohjoissivun syvennyksen yläpintaan on kiinnitetty suuria puurunkoisia valaisimia, joiden kyljet on verhottu samantyyppisillä puupaneelilla kuin ulkopuoliset puupinnat. Valaisinten pituus vaihtelee valonlähteiden määrän mukaan. Valaisimiin ei ole kiinnitetty lasi- tai akryylilevyjä.

Länsisivun poikkisakaran eteläisivulla on suurehko pitkänomainen valaisinsyvennyks, jonka takaseinä ja valaisinkotelo on verhottu puupaneelilla. Kellomaiset lasikuvut ovat ilmeisesti alkuperäisiä.

Päälämpöön sisäänkäyntisyvennyksen puuverhoukseen on upotettu muutamia kuutiomaisia lasivalaisimia.

Tikkaat ja muut varusteet

Palo- ja nuohoustikkaat on hitsattu suorakulmaisista teräsprofiileista ja maalattu tummanruskeiksi. Pääsisäänkäyntien yläpuolelle on kiinnitetty laatikkomaisia valaisimilla varustettuja opasteita, joiden peltiverhoukseen opastintekstit on leikattu. Teekkarihallin eteläisen sisäänkäynnin ja päälämpöön sisäänkäynnin yläpuolella on säilynyt alkuperäiset seinään kiinnitetyt monikulmaiset kaiutinpylväät, joiden etupinnat ovat kupariritilää. Rakennuksen lounaiskulmassa räystäään etupintaan on kiinnitetty matkapuhelimien tukiasemien laitteita ja niiden johtoja.

Räystäpellit on uusittu katon kunnostuksen yhteydessä ja rästästä on ilmeisesti hieman korotettu.



Vesikaton matalampaa tasoa halkovat kattoikkunat.



VESIKATTO

Vesikatto on päällystetty kauttaaltaan mustalla bitumikermillä. Nykyinen räystääs on hieman alkuperäistä korkeampi, ja se on päällystetty kuparipelillä. Kattolyhtyjen kupariverhous vaikuttaa alkuperäiseltä. Myös ilmanvaihdon poistohormit ja takkahormit on verhottu kuparilla. Myöhemmin katolle lisätyt laitteet ja hormit ovat pääosin tummanruskeaksi maalattua peltiä tai muovia.

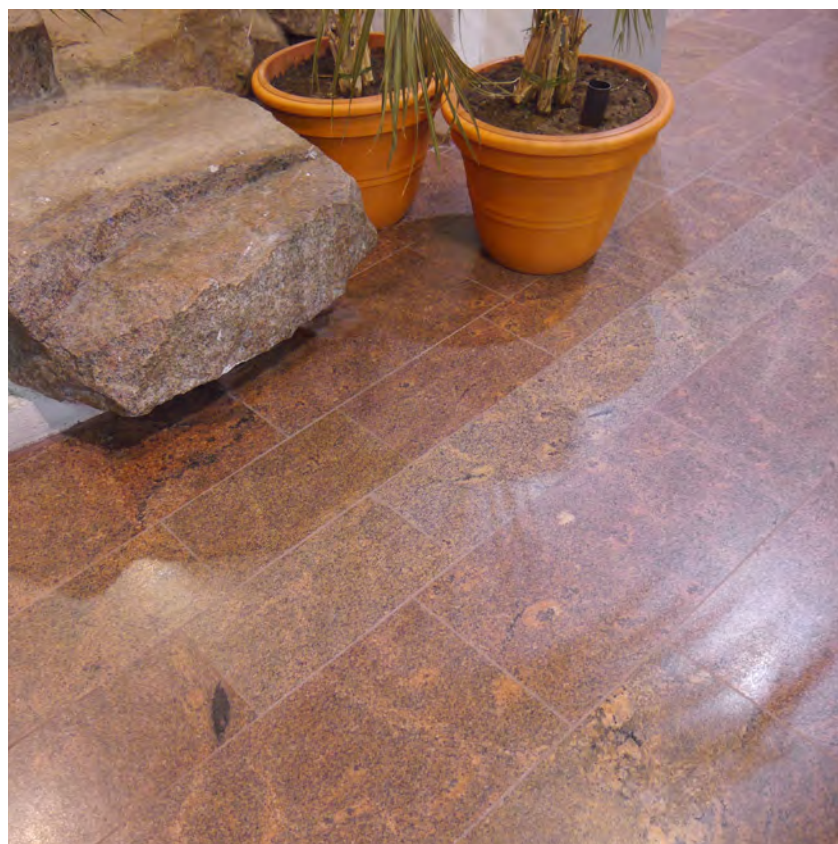
Salien veistoksellisella katolla on kattolyhtyjä ja eriaikaista tekniikkaa.



Auditoriossa on säilynyt alkuperäistä mosaiikkibetonilattiaa.



Aulojen lattiat on 80- ja 90-luvuilla päällystetty graniitilla.



LATTIAT JA JALKALISTAT

Teräshierretyt betonilattiat

Suurimmassa osassa kellarikerrosta, teknisissä tiloissa, varastoissa ja keittiön lastaustilassa lattiat olivat alun perin teräshierrettyjä, maalamattomia betonilattioita. Osa niistä on myöhemmin maalattu tai päällystetty muovi- tai tekstiililaatoilla. Tuulikaapeissa on teräshierrettyjen betonilattioiden päällä ruskeat tuulikaappimatot.

Mosaiikkibetonilattiat

Yleisötilojen lattiat olivat alun perin pääosin mosaiikkibetonia. Pohjakerroksessa ne olivat hieman vaaleampia kuin toisessa kerroksessa. Rakennusselityksen mukaan pohjakerroksen lattioissa oli sideaineena sementin ja valkosementin seos ja kiviaineena kalkkikivi sekä hieno kvartsihiekkä. Toisen kerroksen lattioissa oli sideaineena sementti, lisänä väriainetta ja kiviaineena punainen graniitti. Metallilistat jakoivat lattiat pääosin suorakulmisiin kenttiin, joiden leveys oli noin 500–1500 mm. Alkuperäisiä mosaiikkibetonilattioita on säilynyt teatterisalissa, ison ravintolasalin tarjoilutilassa ja muutamissa pienissä varastohuoneissa. Teatterisalin katsomoon myöhemmin lisätyn kulkureitin askelmat ovat hieman vaaleampaa mosaiikkibetonia. Salin ikkunasyvennysten mosaiikkibetonilaatat ovat ilmeisesti alkuperäisiä. Tarjoilutilan lattia on paikoitellen pahoin vaurioitunut. Pienen ravintolasalin tarjoilutilan uusimisen yhdessä vuonna 1993 tilaan valettiin uusi mosaiikkibetonilattia, joka on suunnilleen alkuperäisen värinen. Lattiassa on paikoitellen halkeamia. Teekkarihallin pohjoispäästä erotetussa varastohuoneessa on säilynyt karkeapintainen strizzo-pinnoite, jolla koko halli oli välillä pinnoitettu.

Teekkariaulan miesten WC:n siivouskomerossa on mahdollisesti säilynyt alkuperäistä ruskeaa lattialaattaa. Vaaleampi laatta on WC-tilojen nykyinen laatta.

Akryylibetonilattiat

Keittiötilojen lattiat on päällystetty vuonna 1990 vaalean harmaalla akryylibetonilla.

Graniittilattiat

Suurimmalla kulutuksella olevien aulojen lattiat ja portaat on päällystetty kiiltävillä punaisilla graniittilaatoilla. Ne on toteutettu kahdessa vaiheessa: päälämpöön, pääportaan ja ylälämpöön lattiat vuonna 1989 ja teekkarihallin, teatterihallin ja kahviolämpöön lattiat vuonna 1999. Pietilät valitsivat käytetyt kivilajit ja suunnittelivat ladontamallin. Ensimmäisen vaiheen lattiat ovat kuitenkin syvemmän punaisia. Teekkarihallin lattia koostuu erisävyyistä raidoista.

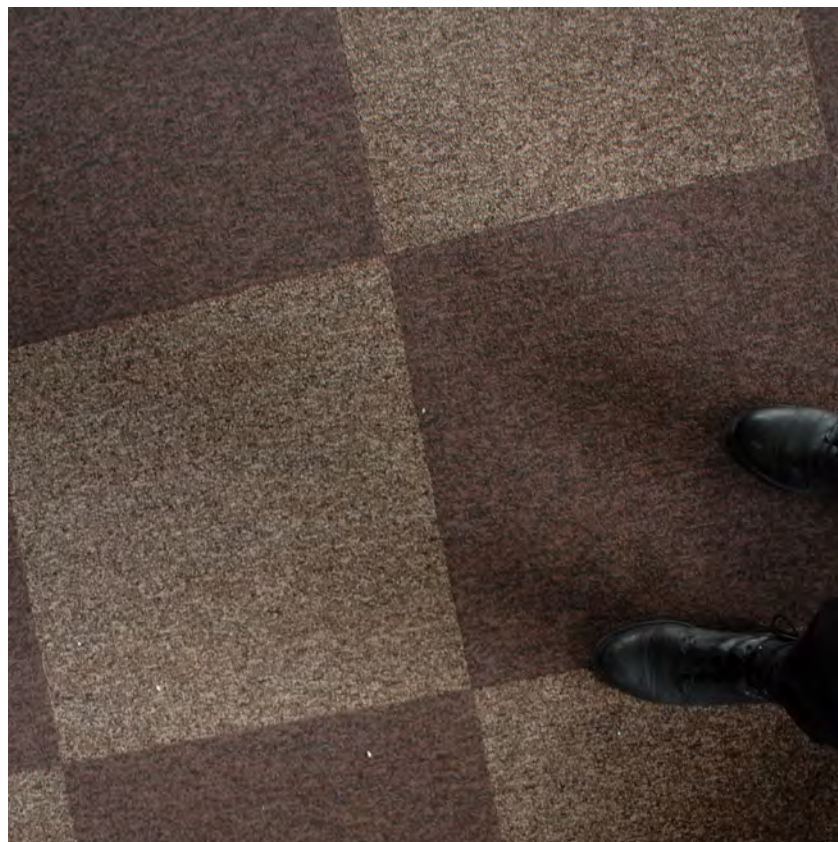
Laattalattiat

Wc-tiloissa ja muutamissa varastohuoneissa on laattalattiat. Laattojen värit vaihtelee, mutta koko on pääosin 100×100 mm. Suurin osa lattioista on ilmeisesti uusittu jossain vaiheessa. Teekkarihallin miesten huoneeseen liittyvässä siivouskomerossa on säilynyt mustia 100×100 mm kokoisia laattoja, jotka vaikuttavat alkuperäiseltä.





Tammilankkuparketit muodostuvat kolmen pituisista lankuista.



Salien ja monien muiden tilojen lattioissa on erilaisia tekstiililaattoja.

Kellarikerroksen näyttämökäytävän lattia on myöhemmin päällystetty 100×100 mm kokoisilla sinisillä laatoilla ja olutkellarin sekä museotilan lattiat suuremmilla ruskeilla laatoilla.

Tammilankku- ja parkettilattiat

Juhlasalissa, juhlasalin ja Luolamiehen välisessä käytävässä, tyttöjen huoneessa ja Polikabinetissa on alkuperäiset tammilankkulattiat. Ne koostuvat parkettielementeistä, joiden leveys on 630 mm ja pituus 300, 400 tai 600 mm. Lankut ovat aina pituussuunnassa. Elementit muodostavat vaihtelevan levyisiä nauhoja. Ainakin juhlasalissa elementtien alla on kimpilevyalusta ja koolaus, jonka välit on täytetty villalla. Koolaukset on kiinnitetty betonikorokkeisiin. Näyttämön lattiassa on tammilankkupintaisia luokkuja. Lankkulattioiden ja muiden lattiamateriaalien saumakohtiin on asennettu messinkilistoja. Teatterisalin näyttämön tammilankkulattia on myöhemmin korvattu kalanruotokuvioisella parketilla. Takkahuoneen ja PTK:n kabinetin takkojen eteen on lisätty erisuuntaisista neliömäisistä kentistä koostuva parkettilattiat.

Tekstiililaatat

Suuressa osassa yleisötiloja ja monissa työhuoneissa lattiat on päällystetty neliönmuotoisilla tekstiililaatoilla. Laatat ovat harmaita, ruskeita ja punaisia.

Muovimatot ja -laatat, korkkimatot

Arkisempien tilojen lattiat olivat alun perin voimakaskuvioisia muovimattoja. Alkuperäinen harmaa matto on ilmeisesti säilynyt ainakin juhlasalin parvekkeella ja teekkarihallin pohjoispuolisessa käytävässä. Muissa tiloissa matot on korvattu erivärisillä noin 300×300 mm kokoisilla muovilaatoilla. Muovilaattoja on lisätty myös tiloihin, joiden lattiat olivat alun perin teräshierrettyä betonia tai mosaiikkibetonia. Pohjakerroksen pohjoissivun toimistohuoneissa on erivärisiä korkkimattoja, joista ainakin osa saattaa olla alkuperäisiä.

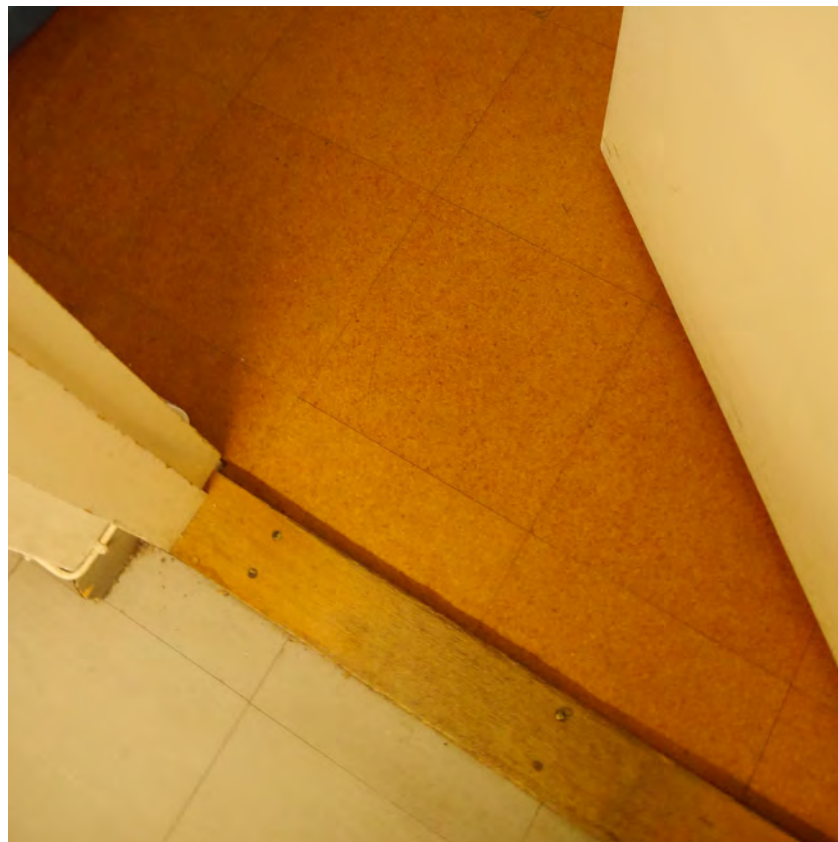
Laminaattilattiat

Olutkellarin korokkeissa, yhdessä keittiötilojen toimistohuoneessa ja juhlasalin parvekkeen pukuhuoneissa on puukuvioiset laminaattilattiat.

Jalkalistat

Lattiapinnoitteiden huonon säilyneisyyden takia on mahdotonta täsmällisesti arvioida, millaisia jalkalistoja eri tiloissa on alun perin käytetty. Lastulevyseinissä on jalkalistoina käytetty leveitä profiloituja Dipoli-paneeleita, jotka on käsitelty samalla tavalla kuin seinä- ja kattopaneelit. Korkkimatoilla päällystetyissä toimistohuoneissa on käytetty noin 80 mm korkeita maalattuja suorakulmaisia puujalkalistoja, joiden alaosassa on varjoura. Toinen yleinen

Toimistuhuoneiden korkkilattiat saattavat olla alkuperäisiä, mutta käytävän muovilaatat ovat uudempia.

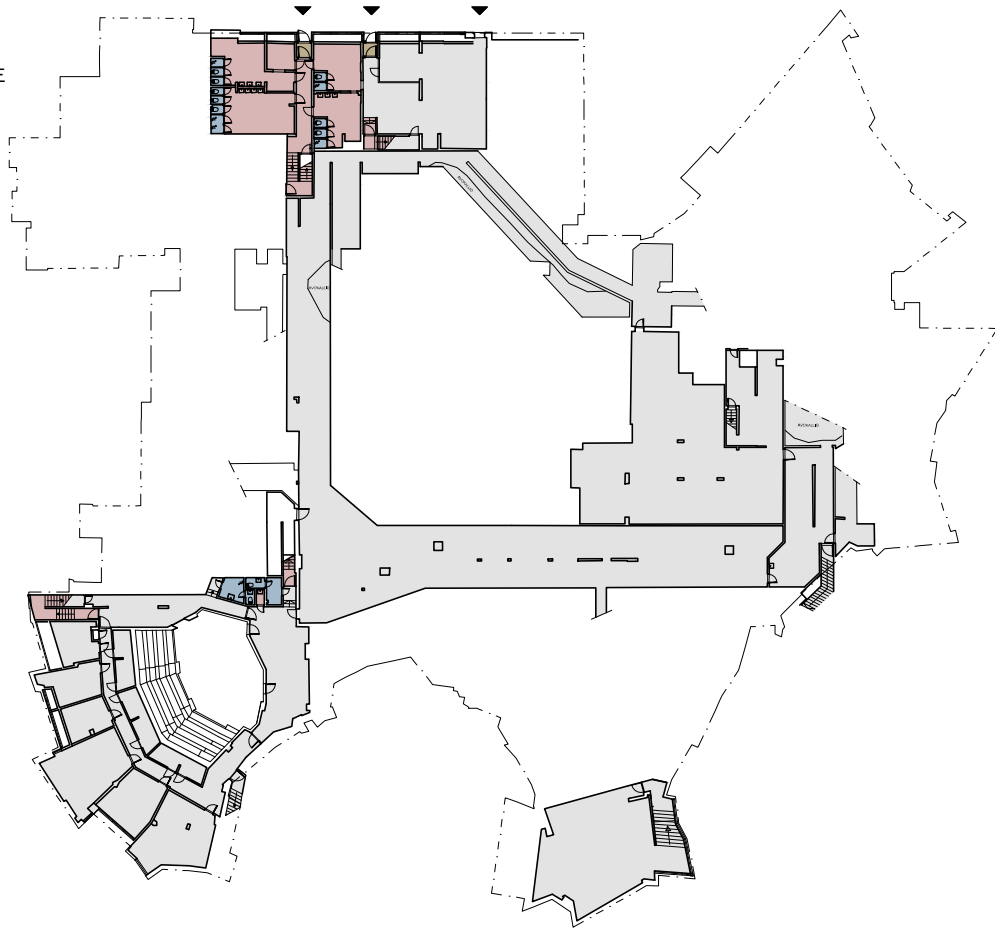


Alkuperäistä muovimattoa on jäljellä esimerkiksi juhlasalin parvella.

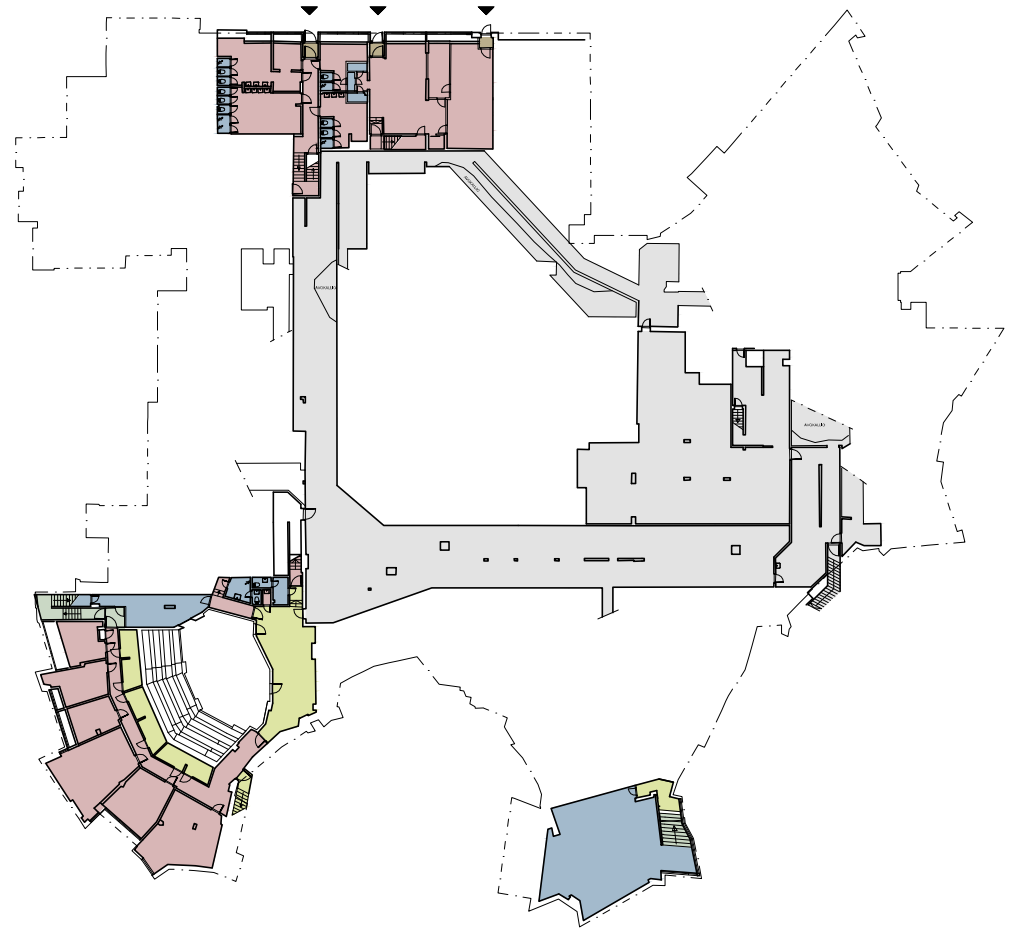






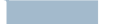
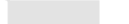
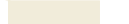

tyyppi on noin 70 mm korkea maalattu puujalkalista, jonka yläreuna on viistottu. Tammilankkulattioissa on käytetty erityyppisiä lakattuja tammilistoja: Juhlasalin ja tyttöjen huoneen listat ovat noin 45 mm korkeita ja pyöristetty yläreunasta. Juhlasalin ja Luolamiehen välisessä käytävässä noin 45 mm leveät suorakulmaiset listat on asennettu lappeelleen. Polikabinetissa on käytetty noin 30 mm korkeita suorakulmaisia listoja. Tyttöjen huoneessa ja Polikabinetissa on lisäksi pyöristetyt lakatut mattolistoja. Alkuperäiseltä vaikuttavien muovimattojen kanssa on käytetty noin 65 mm korkeita harmaita muovijalkalistoja. Ison ravintolasalin tarjoilutilassa on säilynyt alkuperäisiä laattajalkalistoja, joissa on päällekkäin kaksi mustaa 100×100 mm laattaa. Pienen ravintolasalin tarjoilutilassa, kellarikerroksen näyttämökäytävässä ja wc-tiloissa on uudemmat laattajalkalistoja. Lattiapinnoitteiden uusimisen yhteydessä vanhoja jalkalistoja on ilmeisesti käytetty uudelleen tai teetetty uusia alkuperäisen mallin mukaan. Lisäksi on asennettu suuri määrä erityyppisiä lakattuja ja maalattuja puujalkalistoja sekä mattolistoja. Varsinkin toimistuhuoneissa lattianrajoihin on asennettu runsaasti alumiinisia johtokoteloita.

KELLARIKERROS
TODENNÄKÖINEN
ALKUPERÄINEN TILANNE



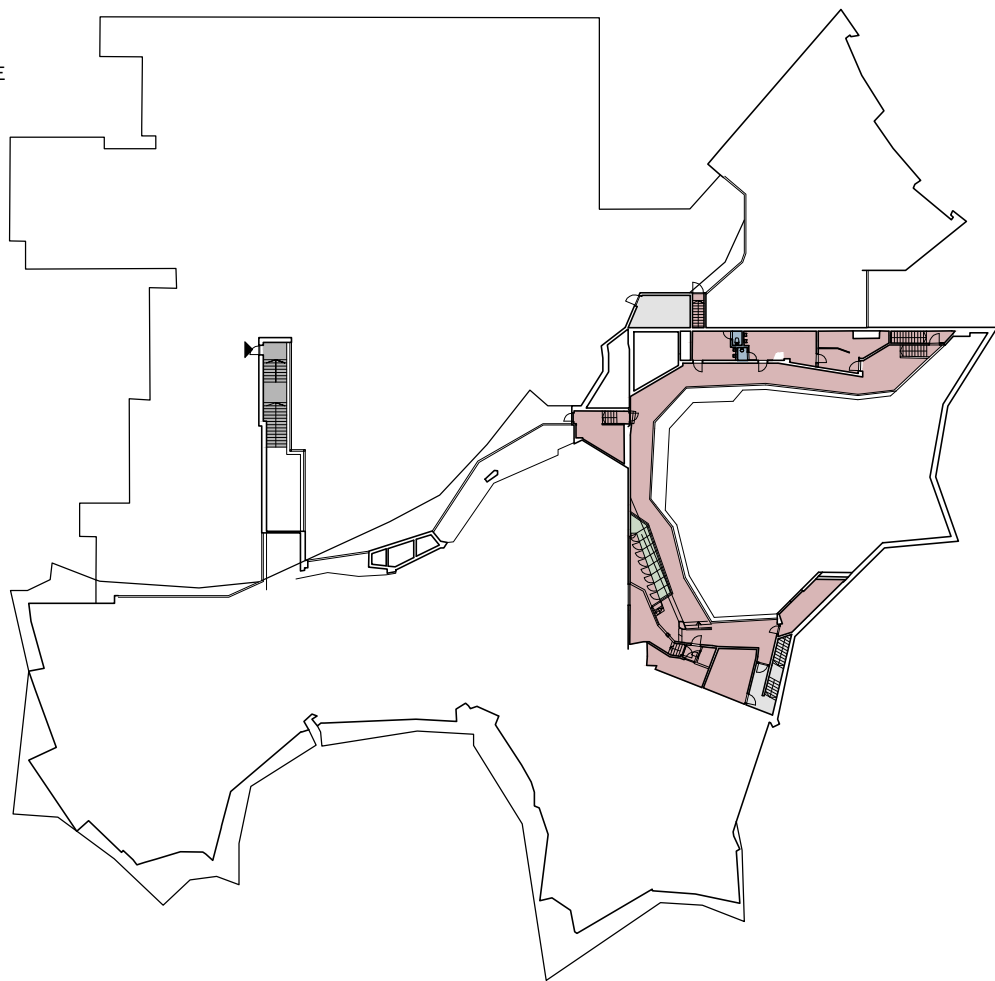
KELLARIKERROS
NYKYTILANNE



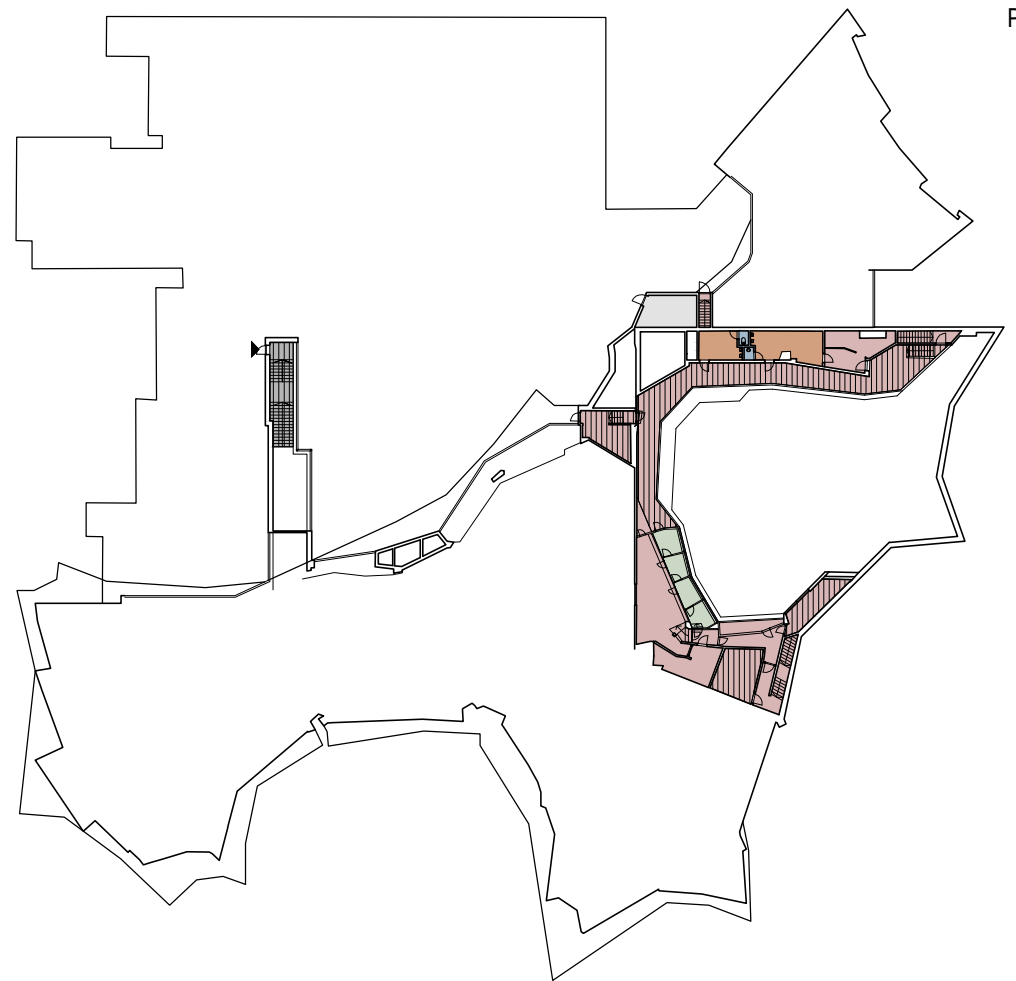
- | | | | | | | | |
|---|-------------|---|----------------|---|-------------|--|------------------|
|  | TAMMILANKKU |  | MOSAIKKIBETONI |  | MUOVILATTIA |  | TUULIKAAPPIMATTO |
|  | LAATOITUS |  | TERÄSH. BETONI |  | KOIVULANKKU |  | KOKOLATTIAMATTO |

- | | | | | | | | |
|---|----------------|---|------------------|---|-----------------|--|---|
|  | GRANIITILAATTA |  | AKRYLIBETONI |  | MAALATTU BETONI |  | TODENNÄKÖISET
ALKUPERÄISET
LATTIAPINNAT |
|  | LAMINAATTI |  | STRIZZO-PINNOITE |  | KORKKI | | |

PARVEKEKERROS
TODENNÄKÖINEN
ALKUPERÄINEN TILANNE



PARVEKEKERROS
NYKYTILANNE

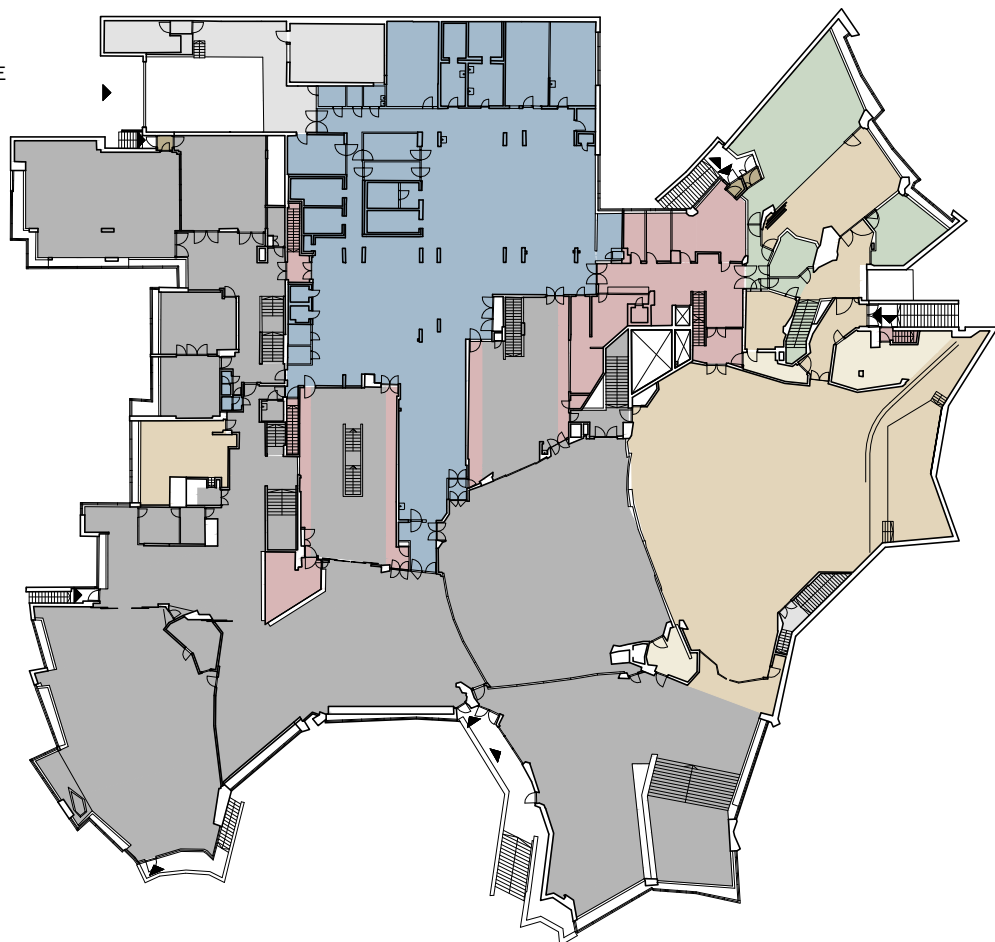


POHJAKERROS
TODENNÄKÖINEN
ALKUPERÄINEN TILANNE



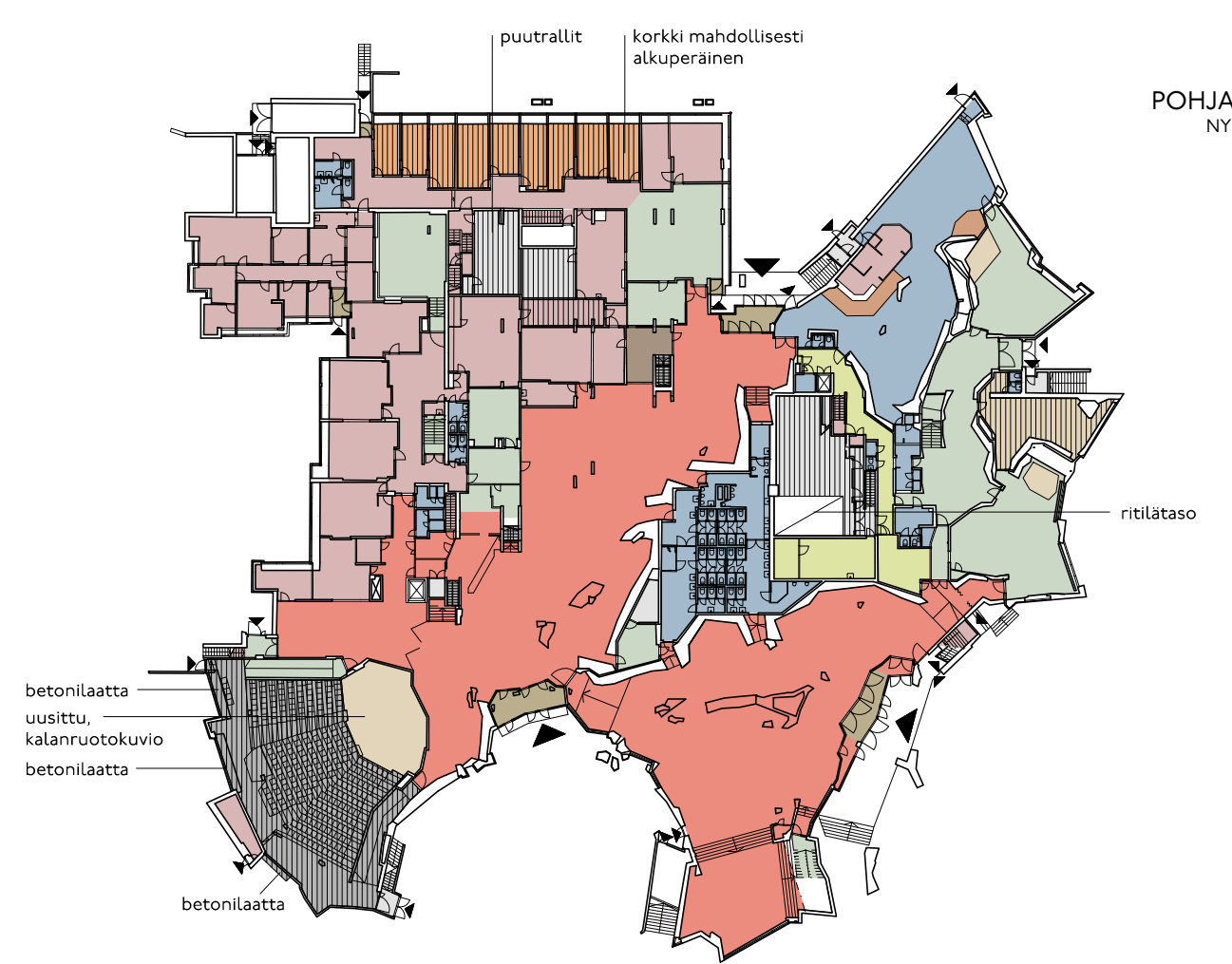
- | | | | | | | | |
|--|-------------|--|----------------|--|-------------|--|------------------|
| | TAMMILANKKU | | MOSAIKKIBETONI | | MUOVILATTIA | | TUULIKAAPPIMATTO |
| | LAATOITUS | | TERÄSH. BETONI | | KOIVULANKKU | | KOKOLATTIAMATTO |

2. KERROS
TODENNÄKÖINEN
ALKUPERÄINEN TILANNE



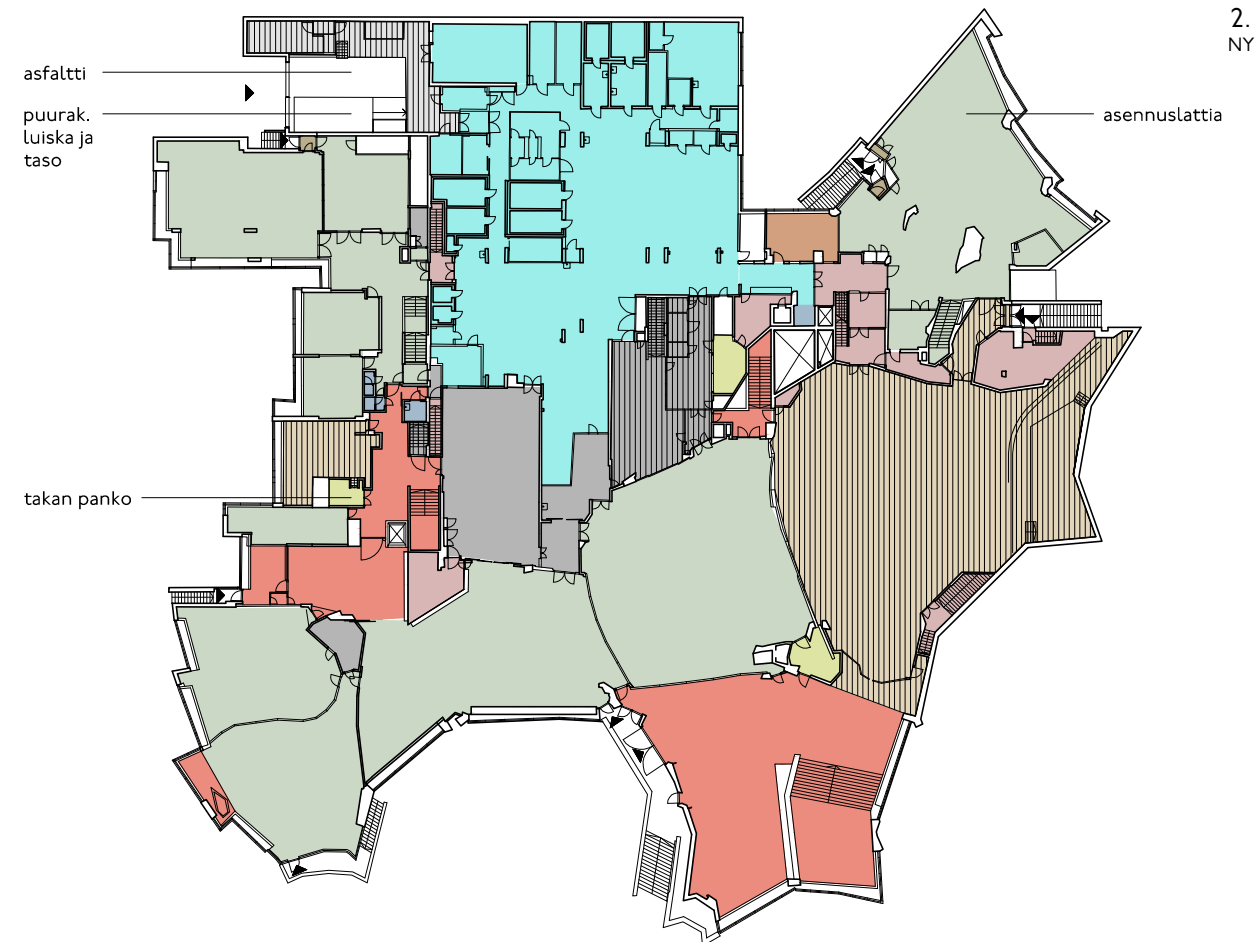
LATTIAT

POHJAKERROS
NYKYTILANNE



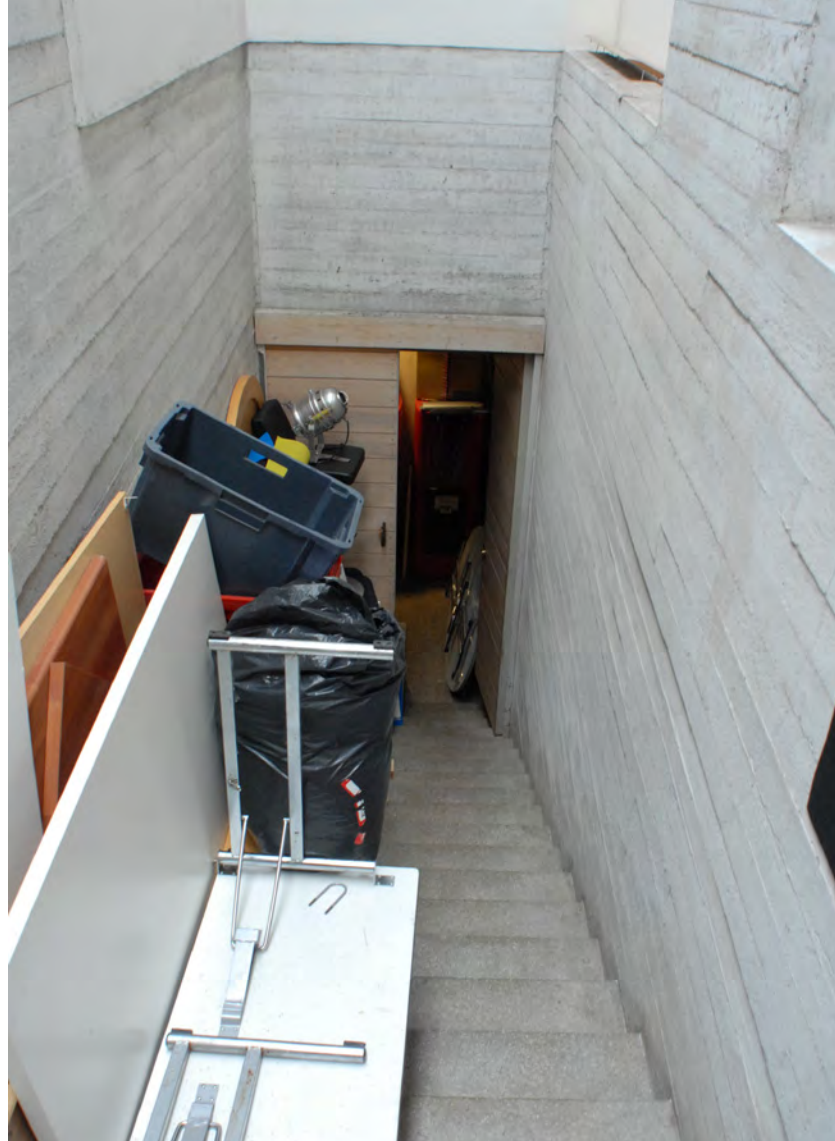
- | | | | | | | | |
|--|----------------|--|------------------|--|-----------------|--|---|
| | GRANIITILAATTA | | AKRYYLIBETONI | | MAALATTU BETONI | | TODENNÄKÖISET
ALKUPERÄISET
LATTIAPINNAT |
| | LAMINAATTI | | STRIZZO-PINNOITE | | KORKKI | | |

2. KERROS
NYKYTILANNE



LATTIAT

Ison ravintolasalin tarjoilutilan porras on säilynyt hyvin. Sekä askelmissa että seinissä on alkuperäiset betonipinnat.



Pienen ravintolasalin tarjoilutilan porras on otettu pois käytöstä ja valettu umpeen.



PORTAAT, KAITEET JA KÄSIJOHTEET

Tilaryhmien välillä on suuri määrä erilaisia portaita. Poistumistie- ja huoltoportaita lukuun ottamatta ne ovat avoportaita. Pääporras saa luonnonvaloa suuren lasiseinän kautta ja muut yleisöportaat kattolyhtyjen tai -ikkunoiden kautta. Poistumistie- ja huoltoportaissa on korkeintaan pieniä ikkunoita. Alun perin yleisöportaiden askelmat olivat yleensä tehty mosaiikkibetonielementeistä. Alkuperäinen pinta on säilynyt teekkarihallista tarjoilutiloihin johtavissa portaissa, jotka eivät ole nykyisin käytössä. Länsipuolisen portaan aukko on lisäksi suljettu betonilaatalla. Ravintolahallista Luolamies-ravintolaan johtavan portaan askelmat oli päällystetty alun perin villamatolla. Nykyisin käytössä olevat yleisöportaat on päällystetty punaisilla graniittilaatoilla tai tekstiilimatoilla. Paikalla valetut poistumistie- ja huoltoportaiden askelmat oli alun perin jätetty betonipintaisiksi, tai ne oli päällystetty muovimatoilla. Alkuperäinen pinta on säilynyt muutamassa portaassa. Nykyisin suurin osa portaista on päällystetty erilaisilla muovilaatoilla. Askelmien etureunoihin on kiinnitetty muovisia ja alumiinisia kulmalistoja.

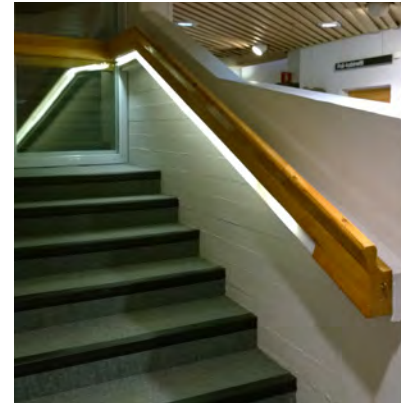
Lähes kaikkien portaiden kaiteet ovat betonia. Alun perin ne oli käsitelty pölynsidonta-aineella muiden sisätilojen betonipintojen tapaan. Nykyisin ne on maalattu valkoisiksi ison ravintolasalin tarjoilutilan porrasta lukuun ottamatta. Useimmissa portaissa on leikkausmuodoltaan epäsymmetrinen puukäsijohde, jonka ulkomitat ovat noin 150×100 mm. Ne on kiinnitetty alareunastaan betoniseiniin L-kirjaimen muotoisilla valkoisiksi maalatuilla teräsprofiileilla. Teekkarihallista isoon ravintolasaliin johtavan portaan käsijohteen alaosa on kiinnitetty luonnonkivimuureihin neliönmuotoisilla terästangoilla. Pääportaiden keskellä käsijohteet on kiinnitetty seläkkäin neliönmuotoisiin, tummanruskeiksi maalattuihin terästolppiin. Juhlasalin näyttämön pohjoissivulla puukäsijohde on kiinnitetty maalattuihin terästolppiin. Tyttöjen huoneen pankon portaassa on hieman yksinkertaisempi puukäsijohde. Ravintolahallista Luolamies-ravintolaan johtavassa portaan käsijohteen alle on kiinnitetty opaaliakryylistä valmistettu valaisinsuojus. Nykyinen suojus ei ole välttämättä alkuperäinen, mutta muistuttaa läheisesti työpiirustuksissa esitettyä ratkaisua. Käsijohde katkaistiin kahteen osaan, kun portaan keskelle lisättiin vuonna 1994 Jarmo Tiirikaisen suunnittelema teräs-lasiövi.

Pohjakerroksen toimistokäytävästä kellarikerroksen monistustilaan johtavan portaan käsijohde on vaihdettu mahdollisesti vuonna 1988, kun monistustila uudistettiin. Pyöreäkulmainen puukäsijohde on alkuperäisiä käsijohteita pienempi ja kiinnitetty seinään erilaisilla kiinnikkeillä. Portaan ja toimistokäytävän välisen umpikaiteen päällä on puu-lasirakenteinen korotus. Puuosat on maalattu valkoisiksi.

Teknisissä tiloissa ja lastaustiloissa on käytetty käsijohteina 25×25 mm kokoisia maalattuja teräsputkia, jotka on kiinnitetty seiniin U-kirjaimen muotoisilla teräsprofiileilla.

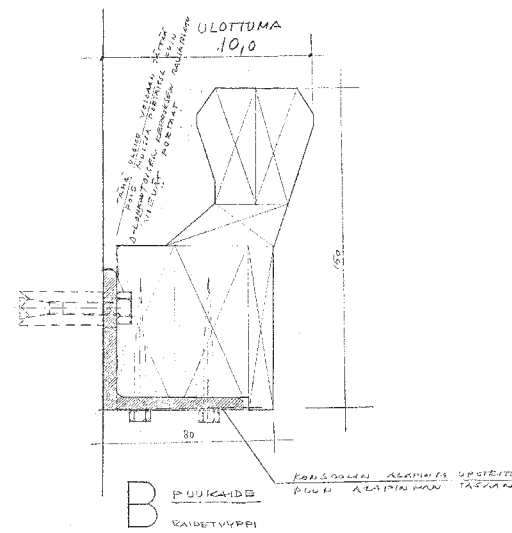


Pääportaan käsijohteita.

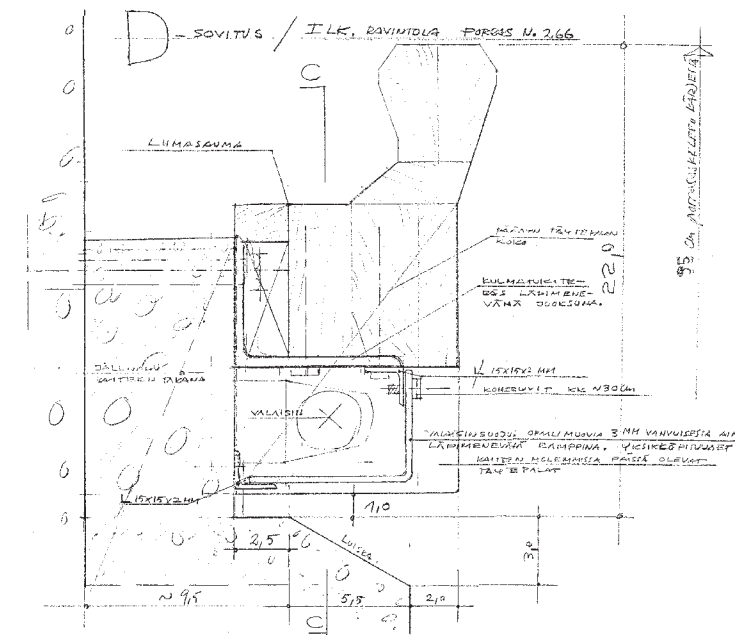


Ravintolahallista Luolamieheen johtavan portaan käsijohteeseen on interoitu valaisin.

Myös juhlasalin parvekkeen kaide on betonia, mutta sen ulkopuolella on vaihtelevan levyinen taitteinen kotelo, jonka etu- ja pinnat on verhottu sileillä ponttilaudoilla. Kotelon sisällä on suuri iv-kanava, kaiuttimia ja valaisimia. Parvekkeen länsisivulla kotelon päällä on laminaattipintainen pöytätaaso, jonka reunalistat ovat koivua.



Detaljit normaalista ja Luolamiehen käsijohteesta.



Alkuperäinen kuultokäsitelty ja nykyinen peittomaalattu betonipinta.



Monissa pohjakerroksen yleisötiloissa on kivenlohkareita seinä vasten.



SEINÄPINNAT

Betoniseinät

Dipolin kantavat rakenteet ovat paikalla valettua betonia, joita ei alun perin tasoitettu tai maalattu ainakaan yleisötiloissa. Pölynsidontakäsittely jätti lautamuottipinnan näkyviin ja antoi niille läpikuultavan vaalean harmaan sävyn. Annukka Pietilän mukaan käsittelyaineen koostumus oli yksi osa Erikeeperliimaa ja kymmenen osaa vettä, mutta sitä ei ole pystytty tämän selvityksen puitteissa varmistamaan. Alkuperäinen pintakäsittely on säilynyt mm. teatterisalin näyttämön takaseinässä, hallituksen huoneessa, ison ravintolasalin tarjoilutilassa ja useissa poistumistieportaisissa. Keittiössä betonipinnat oli alun perinkin maalattu valkoisiksi. Nykyisin suurin osa pinnoista on peitto-maalattu valkoisiksi.

Luonnonkiviverhoukset

Teekkarihallissa, päälämpioissä, olutkellarissa, ravintolahallissa ja kabineteissa betoniseinien alaosat on suurelta osin verhottu tontilta louhituilla karkeapintaisilla luonnonkivimuureilla. Teekkarihallissa lohkareista on muotoiltu myös penkkejä. Lohkareiden välit on saumattu laastilla, ja ainakin korkeimmat ladelmat on kiinnitetty seinään betonilaastilla ja tartuntarautoilla.

Muuratut seinät

Suurin osa ei-kantavista väliseinistä on puolen kiven paksuisia tiiliseiniä, jotka on rapattu ja maalattu pääosin valkoisiksi. Päätiloissa muuratut seinät on yleensä verhottu puupaneeleilla. Kellarikerroksessa kantavien betoniseinien sisäpuolelle on muurattu monin paikoin puolen tiilen paksuinen tiilverhous, jotka on joko rapattu ja maalattu tai verhottu puupaneeleilla. Pohjakerroksessa ikkunaseinillä on muurattuja ja rapattuja rintamuureja, jotka peittävät tuuletusikkunat ja lämpöpatterit.

Puuverhoukset

Puupaneeleita on käytetty runsaasti mm. seinäverhouksissa, alakatoissa, valaisinpalkeissa, verhokiskoissa, väliovissa, siirtoseinissä sekä nurkka- ja jalkalistoissa. Suurin osa alkuperäisistä verhouksista näyttää säilyneen, ja niitä on myöhemmin täydennetty alkuperäisen mallin mukaan. Puupinnat on käsitelty läpikuultavalla valkolakalla. Jarmo Tiirikaisen mukaan Reima Pietilällä oli sitä varten oma resepti, jota ei ole tämän selvityksen puitteissa onnistuttu löytämään. Myöhemmin lisätyt paneelit ja uudelleen käsitellyt pinnat ovat usein alkuperäisiä pintoja vaaleampia. Paikoitellen paneeleita on myös peittomaalattu.

Verhouslautoja on neljää päätyyppiä: Yleisin tyyppi on poikkileikkaukseltaan puolisuunnikkaan muotoinen noin 160 mm leveä Dipoli-lauta. Sitä on käytetty laajasti mm. seinien ja iv-kanavien verhouksina. Kevytrakenteisissa seinissä laudat on naulattu suoraan puurunkoon. Betoni- ja tiiliseinissä ne on naulat-

”
Luonnonkivestä alussa ajateltiin, että pohjakerroksen keskelle olisi jäänyt peruskalliota säilymään.

Lopuksi vain muistumat saivat riittää. Louhintakiveä sisällä ja ulkopuolella samaa kiveä.

Pääasia, että sen on rakennuspaikalta; että liittyy maastokallioon seinustalla.

Alahallin lohkaremuuri kuuluu kivikkopuutarhaan, jossa on vain kiveä.”

Reima Pietilä: Sanatarkasti muotooppia. Arkkitehti 9/1967.



Puuverhoiluja pienessä ravintolasalissa.



Entisten kiltahuoneiden yläkunoissa on myöhempiä lisälaseja.

”
*Puu ui irrallaan.
 Puu on verhousaine missä tahansa, mikä tahansa verhoukseen; sprinkler, akustiikka, valaistus.
 Puu on itsenäisesti leviävänä kenttinä, monimutkaista limitystä, irrallista geometriaa.
 7” laudan dysplastisuus hävittää loivat taitteet.
 Vanhetessa sävyt tummuvat.
 Puu on valmis vasta 10 vuoden kuluttua.*”

Reima Pietilä: Sanatarkasti muotooppia. Arkkitehti 9/1967.

tu puisiin koolauksiin. Seinien alaosissa laudat on yleensä naulattu suoraan kiinni seiniin. Seinien yläosissa niitä on kuitenkin naulattu kiilapuiden avulla vinoon asentoon seinäpintaan nähden. Lastulevyseinissä Dipoli-lautoja on käytetty kulma- ja jalkalistoina. Niitä on käytetty laajasti myös alakattojen ja valaisinpalkkien verhouksina.

Poikkileikkaukseltaan suunnikkaan muotoisilla 155 mm leveillä laudoilla on verhottu mm. keskiraskaat siirtoseinät ja museotilan kalteva seinä. Sileillä ponttilaudoilla on verhottu mm. väliovia sekä juhlasalin ja ison ravintolasalin välinen raskas siirtoseinä. Sillä on toteutettu myös kaikki juhlasalin puuverhoukset. Näkyvän pinnan leveys on juhlasalin verhouksissa noin 130 mm ja väliovissa noin 160 mm. Noin 175 mm leveitä suorja pontittomia lautoja on käytetty mm. ison ravintolasalin seinäverhouksissa. Niiden takana on mahdollisesti jonkinlainen akustoiva verho.

Lastulevyseinät

Pohjakerroksen kerho- ja hallintotiloissa on käytävien puolella puurunkoisia väliseiniä, joiden alaosat on verhottu valkoisiksi maalatuilla lastulevyillä. Oviaukkojen kohdalla ei ole reunalistoja, mutta nurkat on viimeistelty profiloituilla Dipoli-laudoilla. Samaa laudaa on käytetty myös jalkalistoina ja seinien yläosien verhouksissa. Seinien yläosissa on kapeita sisäikkunoita.



Valiokuntatiloissa on säilynyt rikas ja huolella detaljoitu yläkunnamaailma.



Juhlasalin monimuotoisissa
puuverhouksissa on käytetty vain sileää
ponttilautaa.

Kioskin liukulasit on korvattu kiinteillä ikkunoilla ja siihen on lisätty ovi. Muutokset erottuvat vaaleampina.



Yleisö-wc-tiloissa on käytetty sinistä laattaa.



Kiltahuoneiden käytäväseinien alaosissa oli alun perin myös suurempia sisäikkunoita, mutta ne on myöhemmin levytetty umpeen.

Seinälaatoitukset

Alkuperäisiä seinälaattoja on säilynyt keittiötiloissa, pienissä wc-tiloissa, pukuhuoneissa ja siivouskomoissa. Keittiön seinien alaosat on päällystetty valkoisilla 150×150 mm kokoisilla laatoilla. Myöhemmin lisättyjä seiniä on päällystetty samankaltaisilla laatoilla. Pienten wc-tilojen, pukuhuoneiden ja siivouskomeroiden taustalaatoitukset on toteutettu valkoisilla 100×100 mm kokoisilla laatoilla, joiden reunat on pyöristetty. Ravintolahallin yleisö-wc-tilat on uusittu vuonna 1982 ja teekkarihallin ja päälämpioön avautuvat yleisö-wc-tilat vuonna 1987. Niiden seinien alaosat on päällystetty valkoisilla tai tummansinisillä 150×150 mm kokoisilla laatoilla. Jälkimmäisen wc-ryhmän siivouskomeron tummansinisillä 100×100 mm seinälaatat vaikuttavat alkuperäisiltä. Pietilöiden kellarikerroksen monistustilaan vuonna 1988 suunnitteleminen wc-tilojen seinät on päällystetty 150×150 mm kokoisilla valkoisilla laatoilla. Samassa yhteydessä rakennetun keittokomeron välitilassa on 150×150 kokoiset tummansinisillä laatat. Olutkellarin wc-tilojen seinälaatat on uusittu vuonna 2002. Seinät on päällystetty punaisilla 100×100 mm kokoisilla laatoilla.

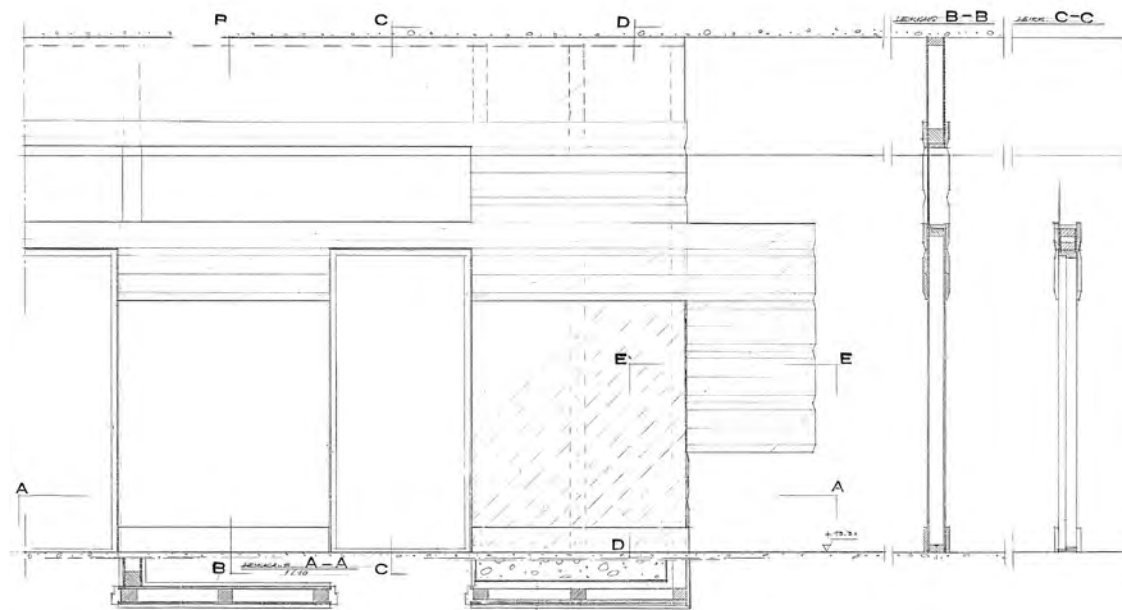
Puu-lasiseinät ja puiset sisäikkunat

Väliseiniin liittyy runsaasti puu-lasiseiniä ja puisia sisäikkunoita, jotka liittävät huoneita visuaalisesti toisiinsa ja tuovat luonnonvaloa rungon keskelle. Suurin osa niistä on yksilasisiä kiinteitä ikkunoita. Järeästä puutavarasta tehdyt karmit oli ilmeisesti käsitelty alun perin muiden sisätilojen puupintojen tavoin läpikuultavalla valkolakalla. Nykyisin osa on maalattu valkoisiksi. Alkuperäisiä puu-lasiseiniä ja sisäikkunoita on säilynyt teekkarihallin pohjoissivulla, kerho-, hallinto-, kokous- ja toimistohuoneiden käytäväseinillä, keittiötiloissa sekä väliovien sivuilla ja yläpuolella. Luolamies-ravintolan lasiväliseinät ja sisäikkunat purettiin ravintolan muutostöiden yhteydessä 1970- ja 80-luvuilla. Kiltahuoneiden käytäväseinien alaosien suuret ikkunat on purettu, ja yläikkunoihin on lisätty ulkopuolelle toinen lasi puisilla lasilistoilla. Hallituksen huoneen suuret kaksilasiset yläikkunat on peitetty puupaneelilla. Teekkarihallin pohjoispäässä olevan kioskin puu-lasiseinän keskiosan liukulasit on korvattu kiinteillä puuikkunoilla, ja seinään on lisätty väliovi. Kioskin eteläsvun yläikkunat on levytetty sisäpuolelta.

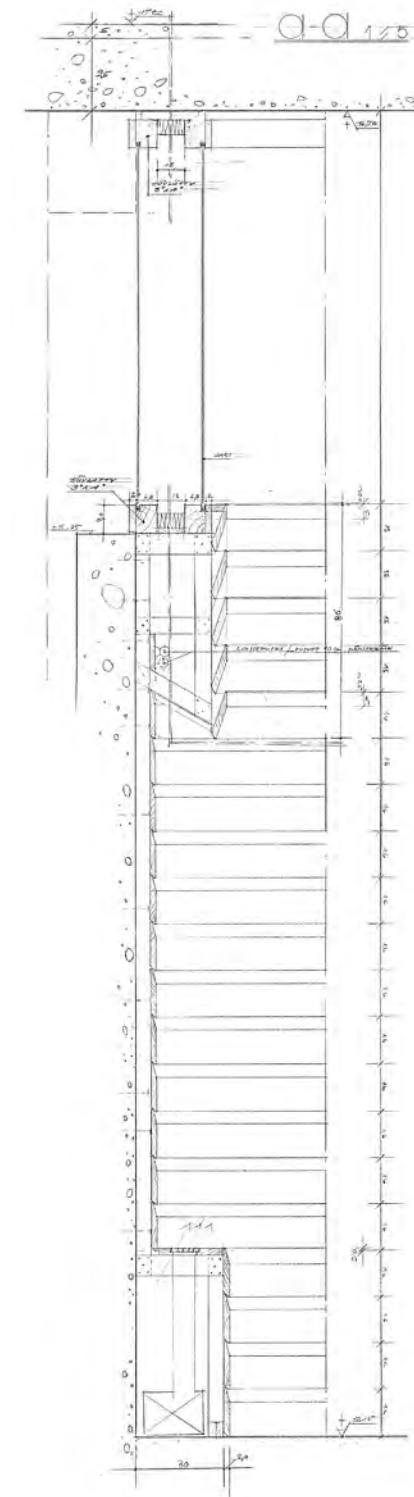
Juhlasalin parvekkeen eteläsvulle lisättiin Pietilöiden suunnittelema puu-lasiseinä uusien tulkaustilojen rakentamisen yhteydessä vuonna 1986. Sen alaosa on puupaneelia. Kahviolämpioön länsiosa erotettiin vuonna 1993 tupakahuoneeksi arkkitehti Jarmo Tiirikaisen suunnittelema puu-lasiseinällä. Raili Pietilän ja Pirkko Taskisen vuonna 1998 suunnitteleman infopisteen tiskin yläpuolella on valkoiseksi maalattuihin alumiinikarmeihin kiinnitetyt liukulasit. Tiskin takana on puolikorkea puu-lasiseinä, jonka alaosa on puupaneelia.



Hallituksen huoneessa on runsaasti puupintaa. Yläikkunat on peitetty laudoituksella.



Väliseinäprojekti ja -leikkauksia valiokuntakäytävän hallitushallin puoleisesta päästä.



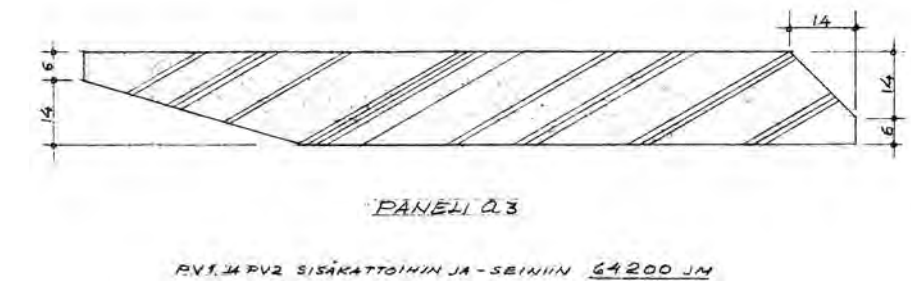
Leikkaus hallituksen huoneen seinästä.

Puisia sisäikkunoita on myös muutamissa muissa jälkikäteen lisätyissä väli-seinissä.

Teräs-lasiseinät ja teräksiset sisäikkunat

Päälämpöön ja teekkarihallin tuulikaappien lasiseinien rungot on hitsattu teräsputkista ja verhottu laudoilla. Puuosat oli alun perin kuultokäsitelty ulkopuolisten puupintojen tapaan tummanruskeiksi himmeällä lahonsuoja-aineella. Nykyisin niiden väri vaihtelee. Päälämpöön monikulmaisen tuulikaapin lasiseinän alaosassa ei ollut alun perin lasia, vaan ilma pääsi virtamaan vapaasti harvalaudoituksen väleistä. Aukot on myöhemmin peitetty lasi- tai muovilevyillä.

Hallituksen huoneen valokuilun yläosassa, hallitushallista kokoushalliin nousevan portaan alapäässä ja teatterihallin pohjoisovilla on palo-osastoivia lasiseiniä ja sisäikkunoita. Valkoiseksi maalattuihin teräsprofilleihin on kiinnitetty yksinkertaiset rautalankalasisit.



Dipolille tyypillistä puolisuunnikkaan muotoista profiililautaa on käytetty erityisesti alakatoissa.

Aulojen puualakattojen otsapinnat on tehty sileästä laudasta.



Esimerkki toimistotilojen puualakatosta. Tässä kohtaa otsapinnat ovat profiililautaa.



KATTOPINNAT

Betonikatot

Yläpohjan betonilaattojen alapinnat ovat lähes kokonaan näkyvissä toisen kerroksen suurissa saleissa ja ylälämpiössä. Vapaasti aaltoilevia kattopintoja puhkovat sekundääriripakkien väleihin sijoitetut veistokselliset kattoikkunat sekä tertiääriripakkien väleihin sijoitetut valaisinaukot ja iv-säleiköt. Alakattoja ei ole myöskään monissa tuulikaapeissa, sosiaalitiloissa, teknisissä tiloissa, varastoissa tai lastaustilassa. Useimmissa muissa tiloissa väli- ja yläpohjan betonilaatat ja -palkit on jätetty osittain näkyviin. Ainakin kaikissa yleisötiloissa betonikatot oli alun perin käsitelty samalla pölynsidonta-aineella kuin betoniseinät. Alkuperäinen pintakäsittely on säilynyt mm. hallituksen huoneissa ja ison ravintolasalin tarjoilutilassa. Keittiötiloissa betonipalkit oli alun perinkin maalattu valkoisiksi. Nykyisin suurin osa kattopinnoista on peittoaalattu seinien tapaan valkoiseksi.

Puupaneelialakatot

Suurin osa alakatoissa on verhottu puupaneeleilla. Vapaamuotoisessa osassa alakatot ovat monikulmaisia kenttiä. Halleissa ja lämpiöissä alakattokenttien ja seinien ja palkkien väliin on jätetty näkyviin kaistale betonikattoa. Suorakulmaisessa osassa alakattokentät ovat yksinkertaisemman muotoisia, mutta ne ovat usein monessa tasossa. Ikkunoiden viereen on yleensä jätetty näkyviin kaistale betonikattoa. Monissa huoneissa on myös samoilla detaljeilla toteutettuja valaisinpalkkeja.

Alakattojen rungot ovat puuta. Alapinnat on verhottu suurimmaksi osaksi profiloituilla Dipoli-laudoilla, jotka on naulattu apurimojen avulla vinoon asentoon kattopintaan nähden. Otsapinnat on verhottu joko sileillä tai profiloituilla laudoilla. Edellisessä tapauksessa betonikaton ja otsapinnan välissä on noin 50x50 mm kokoinen varjoura. Otsapintojen kulmalaudat on sahattu jiiriin.

Juhlasalin parvekkeen alapinta on verhottu seinien ja parvekkeen etupinnan tavoin sileillä ponttilaudoilla. Sileillä ponttilaudoilla on verhottu myös Luolamies-ravintolan kattopinnoista ulostyöntyvät iv-kanavat. Muut ravintolan kattopinnot on verhottu Dipoli-laudoilla, jotka on naulattu kiilapuiden avulla vinoon asentoon kattopintaan nähden. Teekkarihallin takatiloissa on sileillä pontittomilla laudoilla verhottuja alakattoja, joista osa vaikuttaa alkuperäisiltä.

Puukatot oli alun perin käsitelty muiden sisätilojen puupintojen tapaan läpikuultavalla valkolakalla. Muutamien sivutilojen katot on myöhemmin peitto- maalattu valkoisiksi.

Suurin osa alkuperäisistä alakatoista on säilynyt. Muutamissa tiloissa alakattoja on uusittu kokonaan tai osittain alkuperäisen mallin mukaan. Valaisinaukkoja on monissa tiloissa suurennettu valaisinten uusimisen yhteydessä.

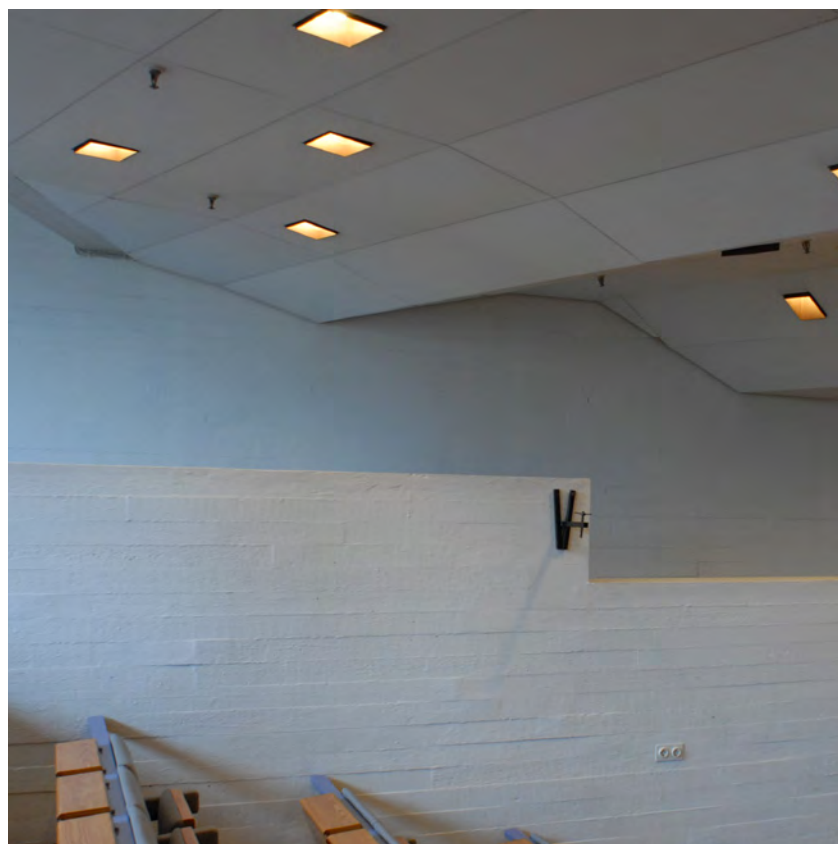
”
Kuparilauta - mäntylauta - betonissa laudankuvio.
Lauta on moduuli Dipolissa;
muotomoduuili, luonnemoduuli.
Dipoli on mukaeltu lautatalo.”

Reima Pietilä: Sanatarkasti muotooppia. Arkkitehti 9/1967.

Suurien salien betoniholveja rytmittävät valaisinsyvennykset, ilmanvaihtosäleiköt ja sprinklersuuttimet.



Teatterisalissa on valkoiseksi maalattu vanerikatto.



Entisessä TKY:n toimiston yleisötilassa kattoa on suurennettu alkuperäisen mallin mukaan.

Levyalakatot

Teatterisalin katsomon päällä on taitteinen puurunkoinen alakatto, joka on verhottu valkoiseksi maalatuilla vanerilevyillä. Levyjen väleissä on avosaumat. Katon näyttämön puoleisilla pinnoilla on syvennyksiä kohdevalaisimia varten.

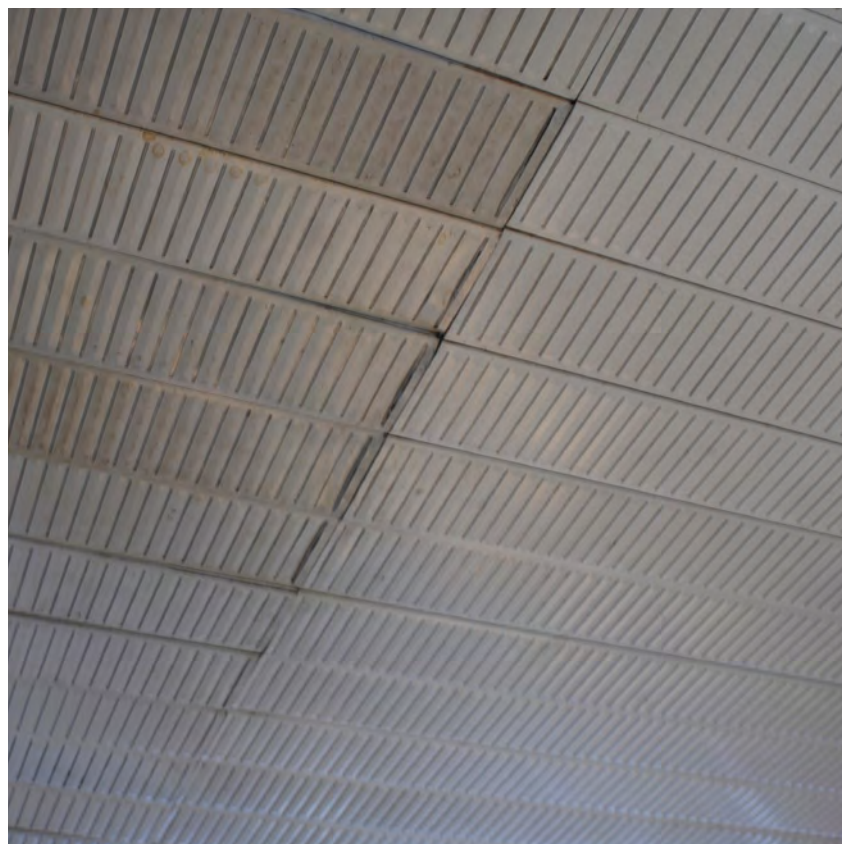
Teatterisalin katsomon alapuolisissa harjoitushuoneissa on voimakkaasti porrastuvat puurunkoiset alakatot, jotka on verhottu valkoiseksi maalatuilla lasitulevyillä. Levyjen väleissä on avosaumat. Samantyyppisiä levyalakattoja on myös juhlasalin parvekkeen esiintyjien tiloissa sekä muutamissa wc-tiloissa ja varastoissa. Kellarikerroksen sosiaalityötilojen käytävän katto verhottu mineritlevyillä.

Metallialakatot

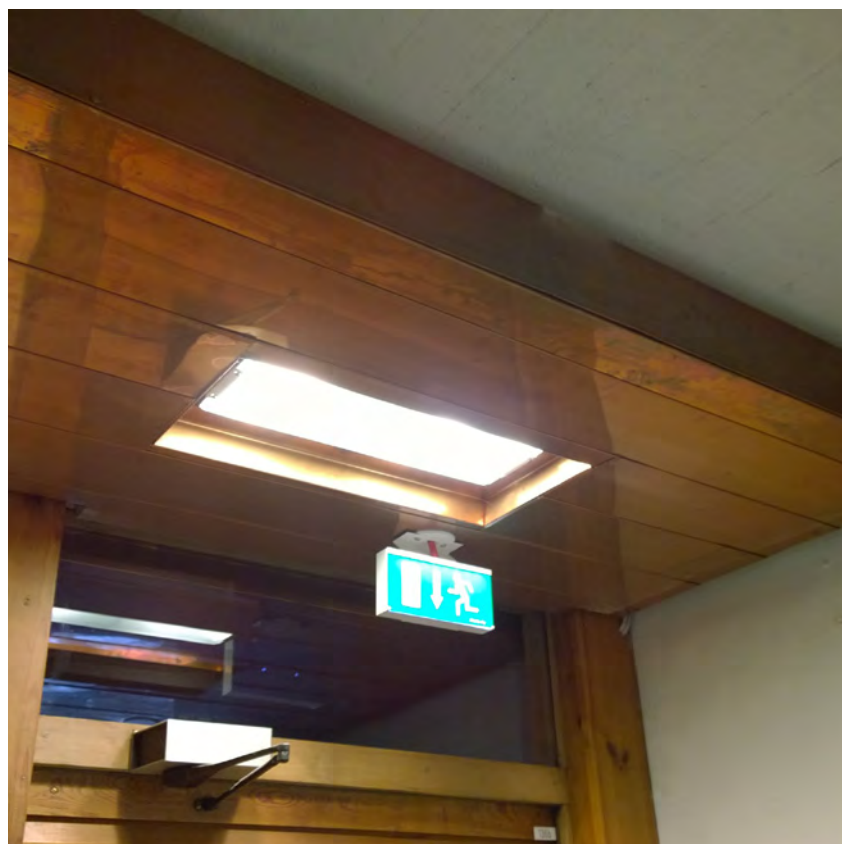
Keittiötilojen alakatot on verhottu alumiinipaneeleilla. Noin 150 mm leveät rei'itetyt paneelit on maalattu valkoisiksi. Paneelien väleissä on noin 300 mm leveitä nauhamaisia valaisinkoteloita. Samanlainen alakatto oli alun perin ollut myös pohjakerroksen toimistokäytävässä, mutta alapinnan rei'itetyt paneelit on korvattu vuonna 2007 sileillä paneeleilla. Astianpalautustilan alakatto on verhottu vuonna 1993 hieman erityyppisillä rei'itetyillä alumiinipaneeleilla, jotka on maalattu valkoisiksi.

Päälämpöön tuulikaapin alakatto on tehty valkoiseksi maalatuista peltilevyistä, jotka on kiinnitetty runkoon pop-niiteillä. Eri puolilla rakennusta on samoilla detaljeilla tehtyjä matalia alaslaskuja ilmeisesti sähköjohtoja ym. varten. Samalla tavalla on verhottu myös esim. päälämpöön härkätakan vieressä oleva iv-kanava. Teekkarihallin pohjoisen tuulikaapin ja toimistotilojen tuulikaapin katto on verhottu samanlaisilla kuparinauhoilla kuin julkisivujen umpipinnat.

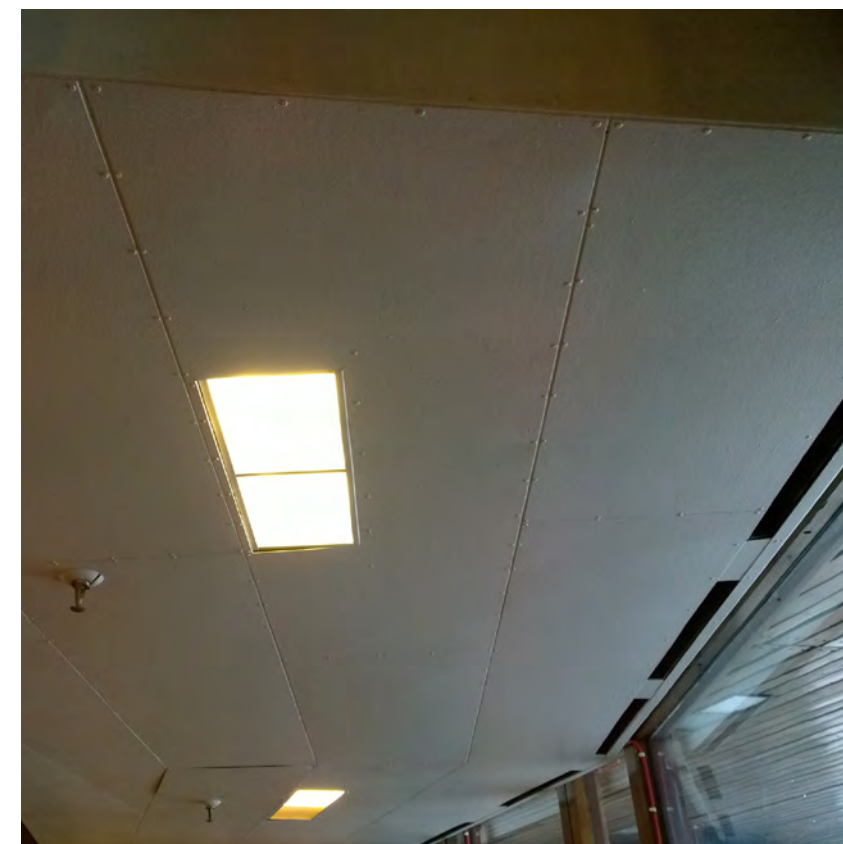
Keittiössä on säilynyt paljon alkuperäistä alumiinipaneelialakattoa.



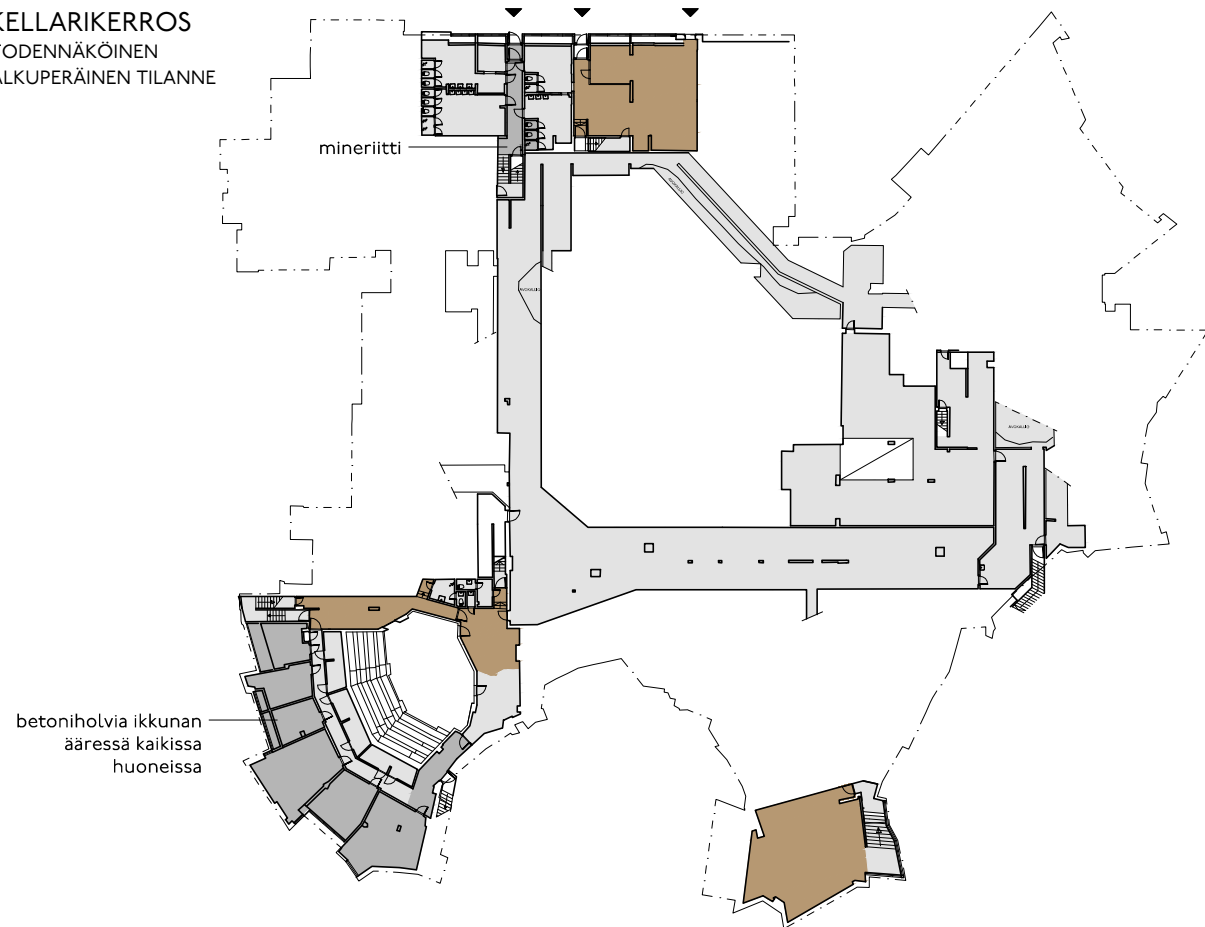
Yhdessä toimistosiiiven sisäänkäynnissä ja teekkarihallin pohjoisessa tuulikaapissa on käytetty julkisivun kuparipaneelia alakattoverhouksena.



Juhla-aulan tuulikaapin alakatto on valkoiseksi maalattua peltiä.

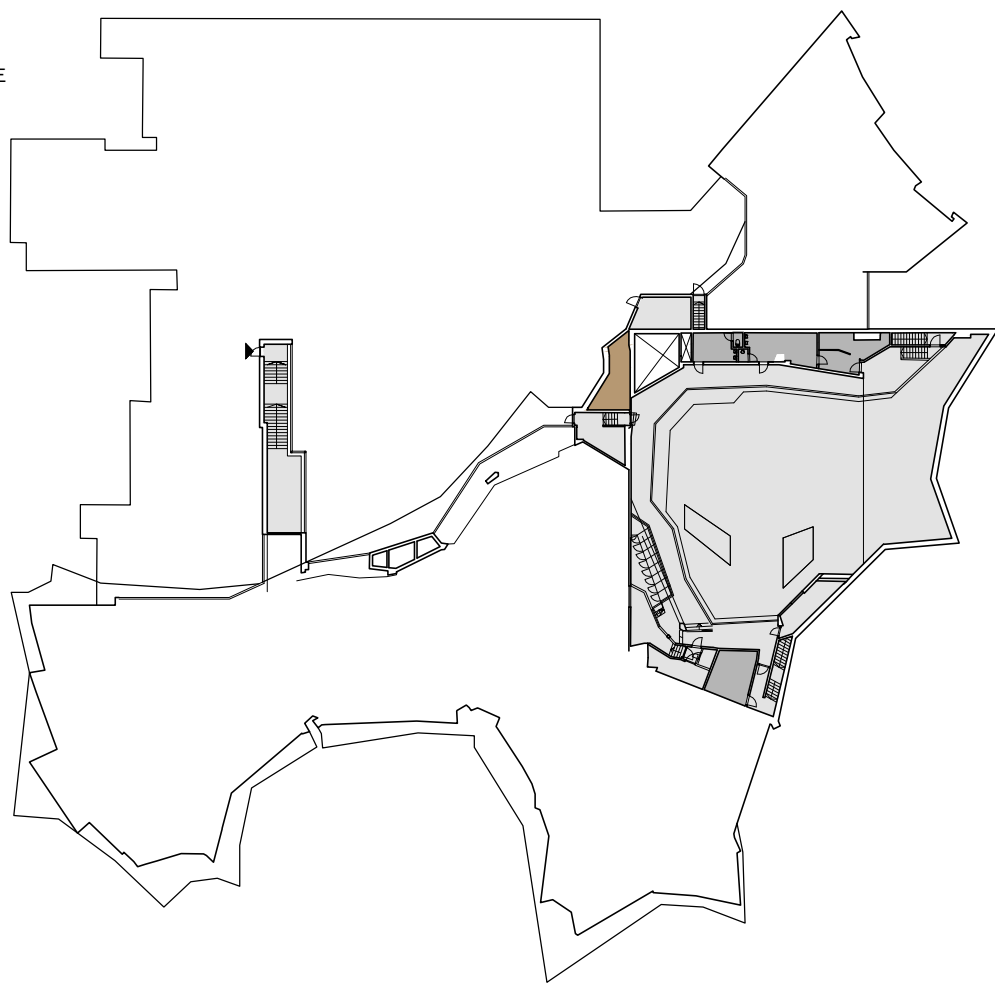


KELLARIKERROS
TODENNÄKÖINEN
ALKUPERÄINEN TILANNE

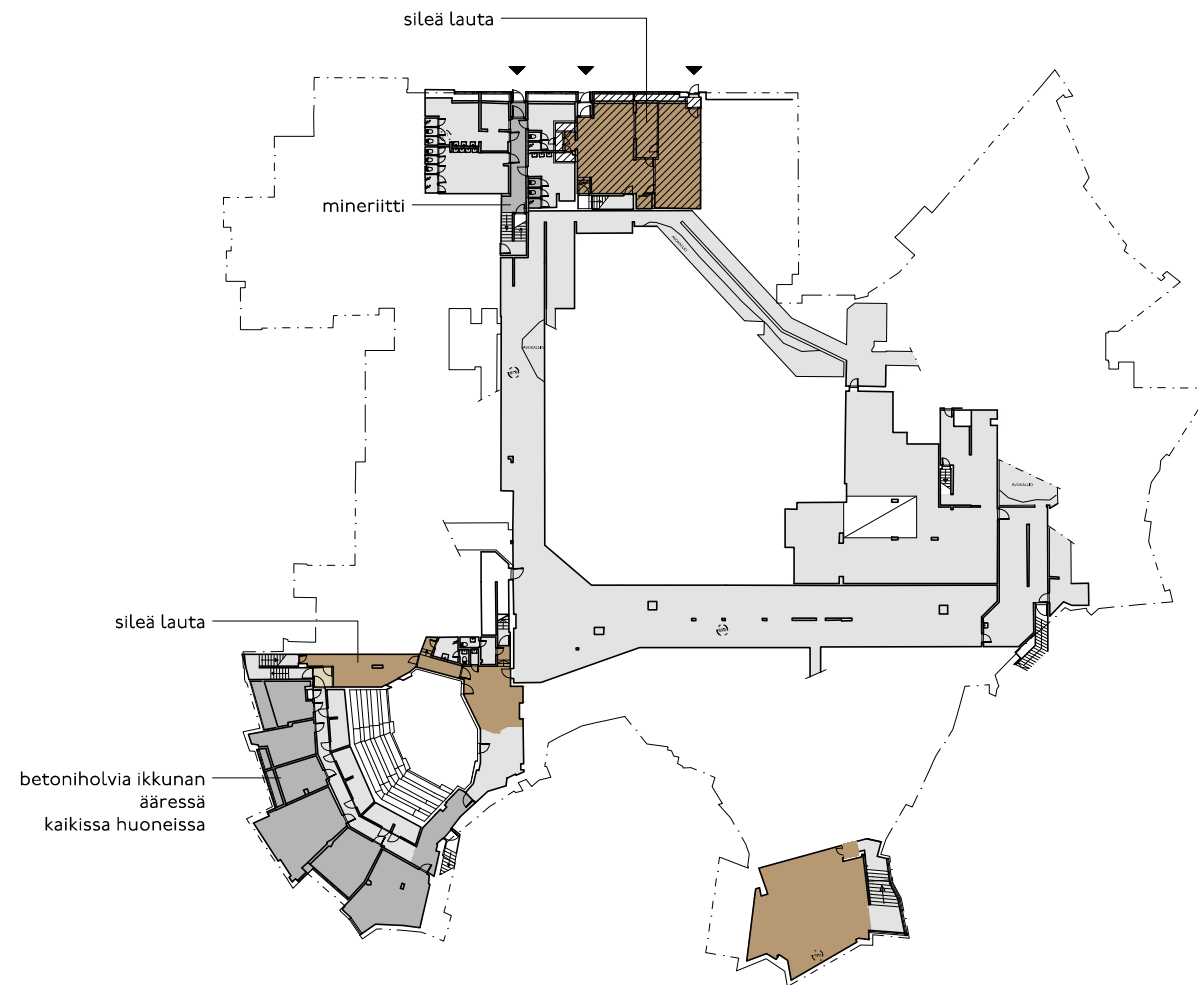


- PUUALAKATTO + BETONIHOLVIA NÄKYVILLÄ
- PUUALAKATTO (KOKO ALALLA)
- BETONIHOLVI, EI ALASLASKUA
- LEVYALAKATTO (LASTULEVY, VANERI, YM.)

PARVEKEKERROS
TODENNÄKÖINEN
ALKUPERÄINEN TILANNE

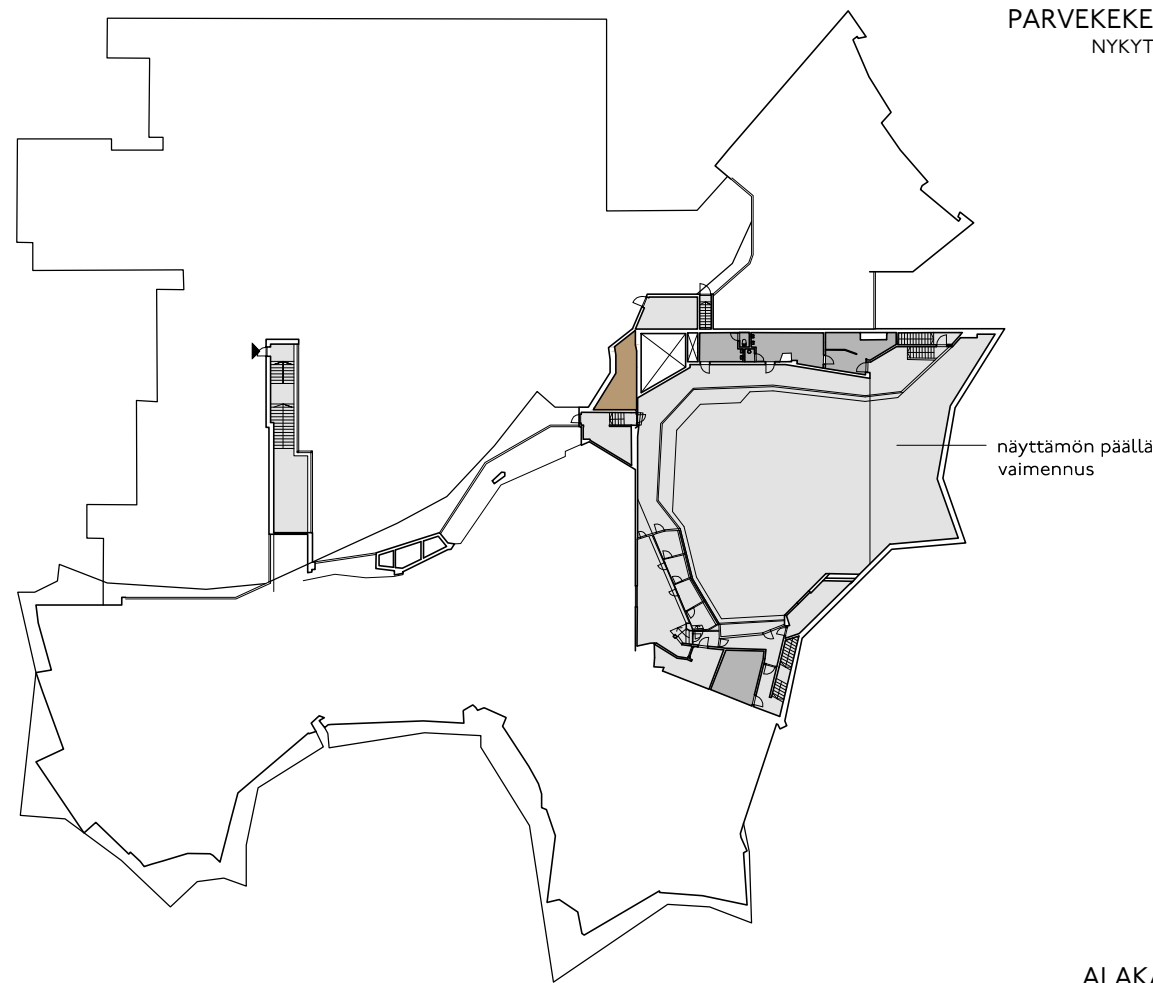


KELLARIKERROS
NYKYTILANNE

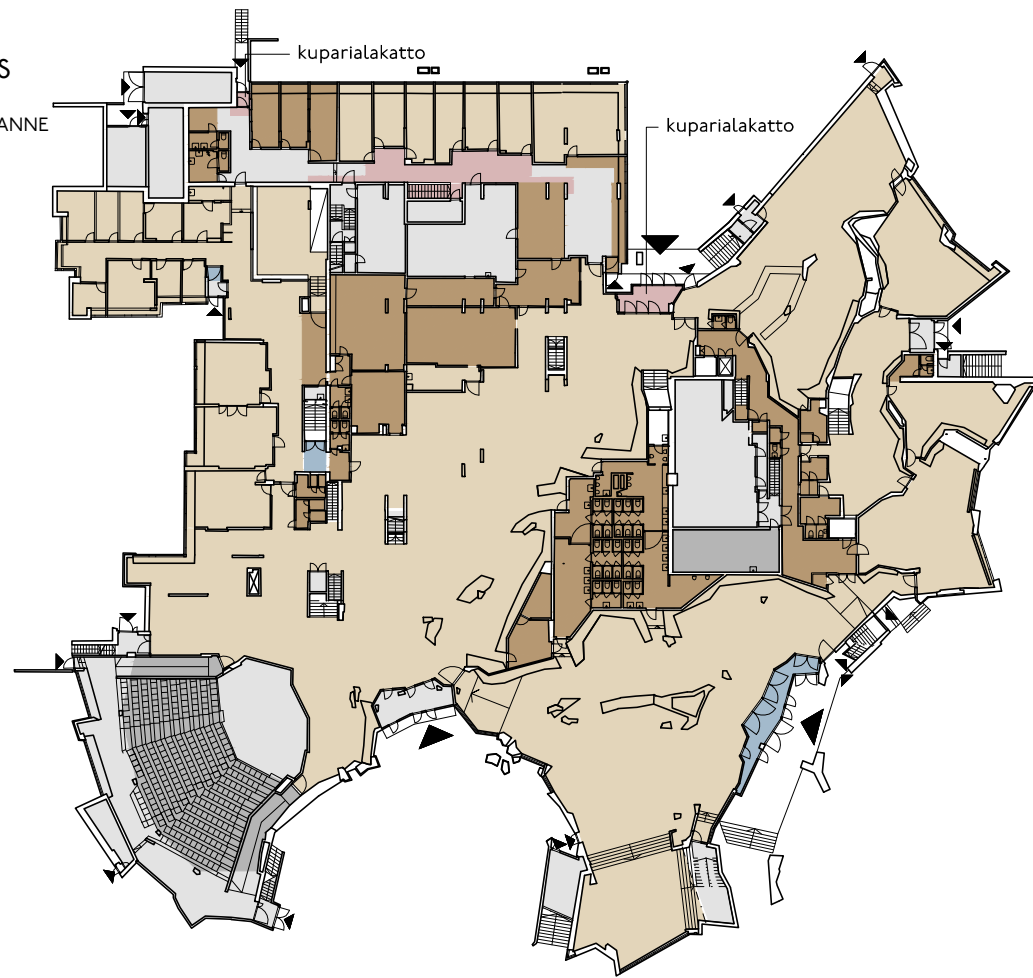


- PELTIALAKATTO
- METALLIPANEELI
- ALAKATTO TODENNÄKÖISESTI UUSITTU

PARVEKEKERROS
NYKYTILANNE



POHJAKERROS
TODENNÄKÖINEN
ALKUPERÄINEN TILANNE

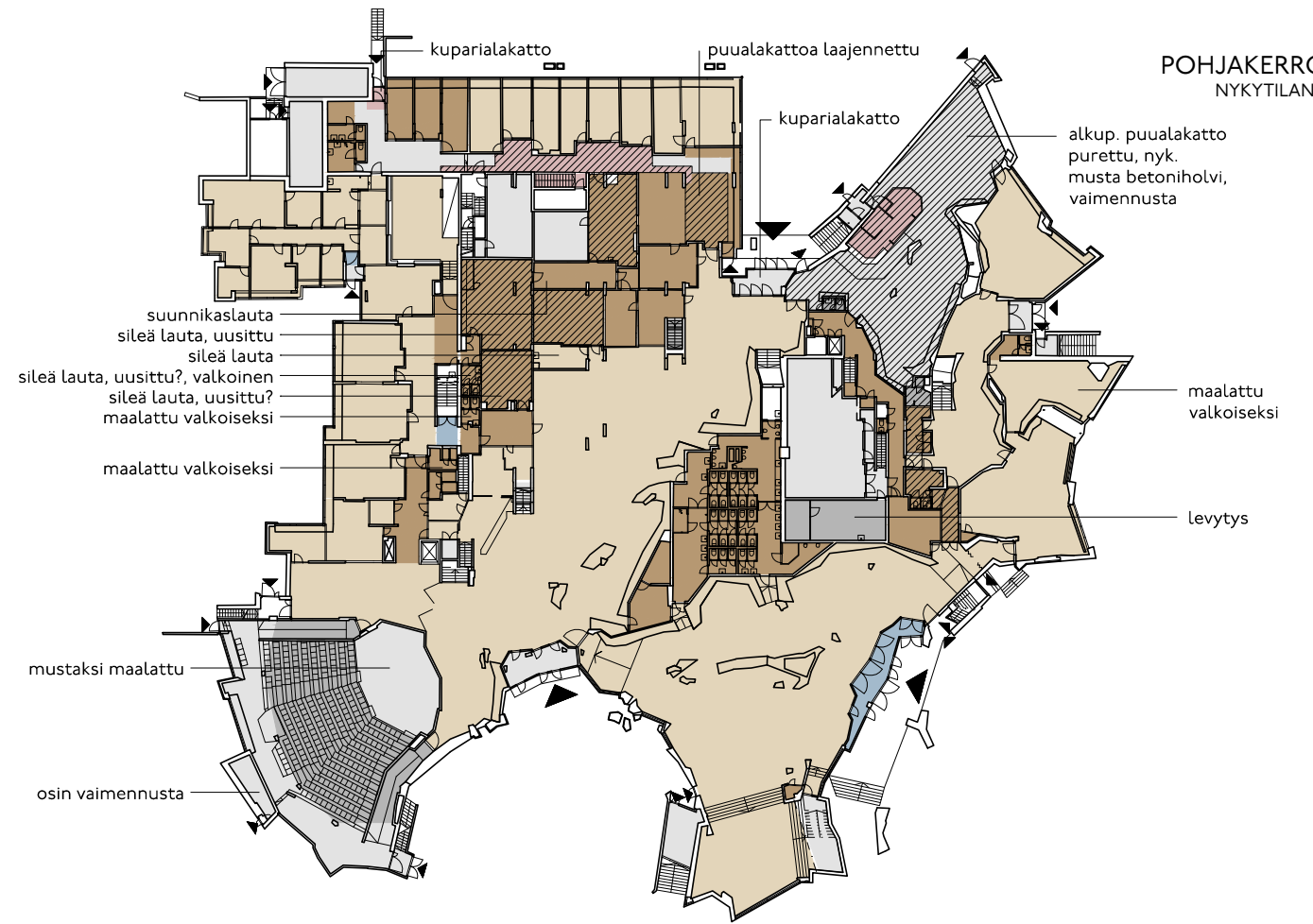


- PUUALAKATTO +
BETONIHOLVIA NÄKYVILLÄ
- PUUALAKATTO
(KOKO ALALLA)
- BETONIHOLVI, EI
ALASLASKUA
- LEVYALAKATTO
(LASTULEVY, VANERI, YM.)

2. KERROS
TODENNÄKÖINEN
ALKUPERÄINEN TILANNE

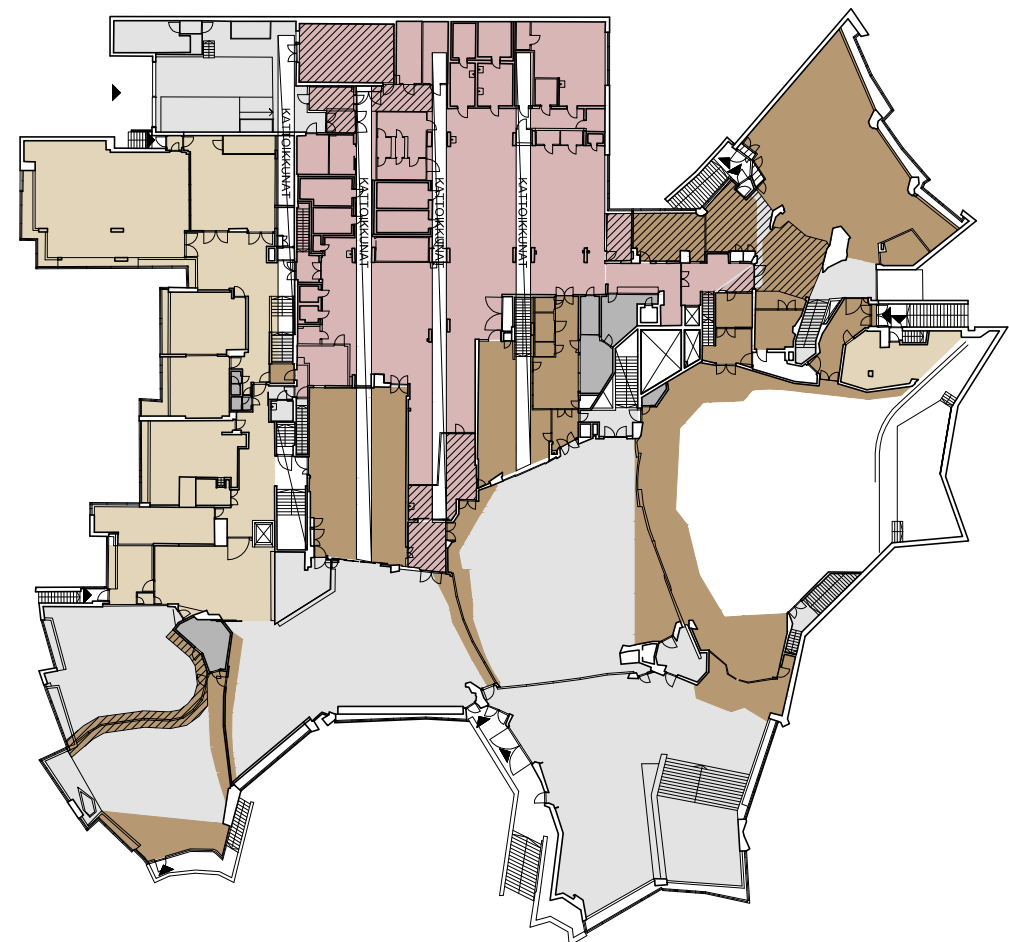


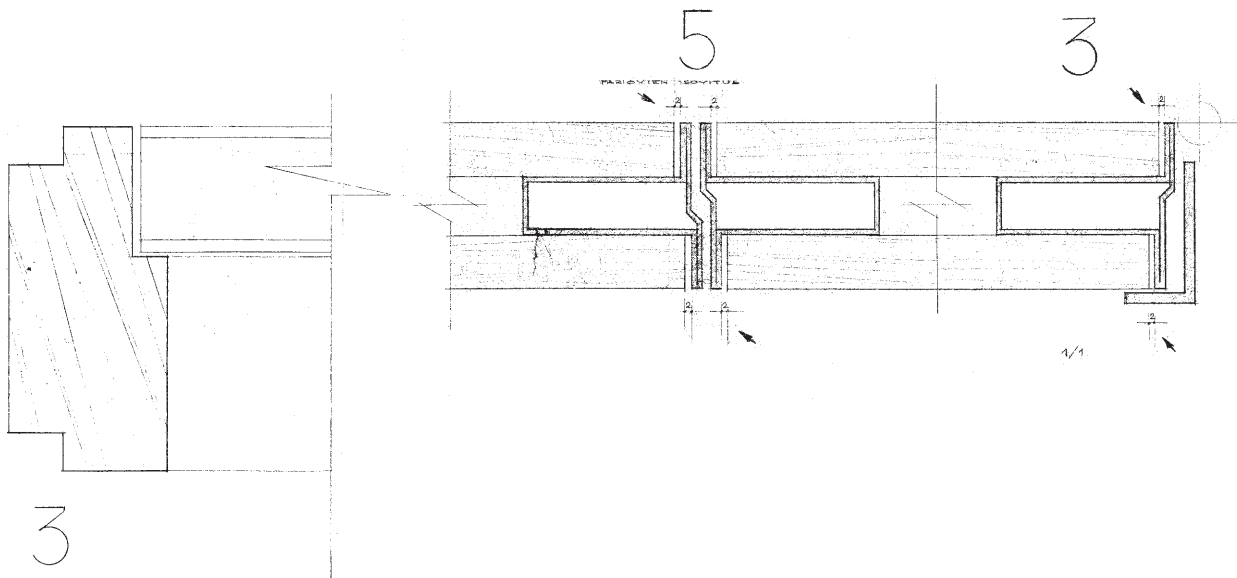
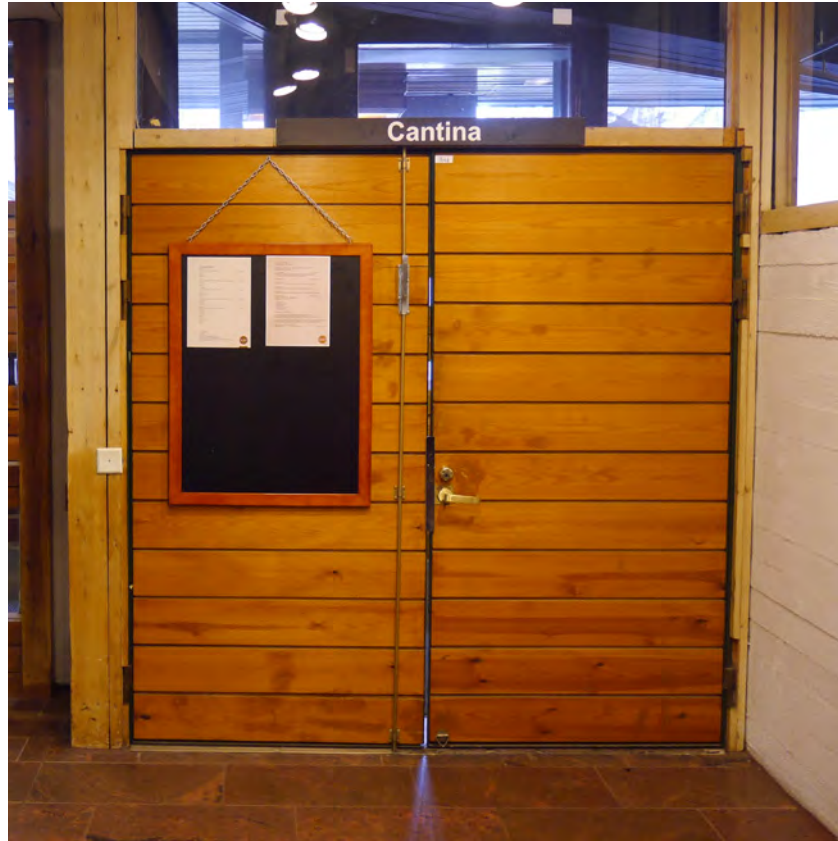
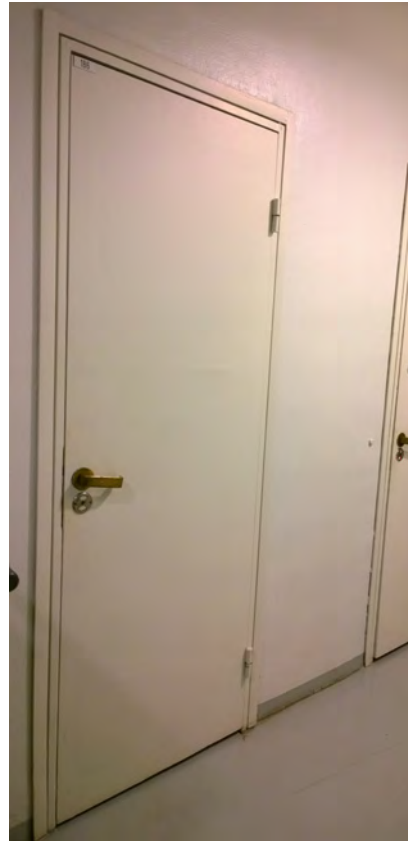
POHJAKERROS
NYKYTILANNE



- PELTIALAKATTO
- METALLIPANEELI
- ALAKATTO
TODENNÄKÖISESTI UUSITTU

2. KERROS
NYKYTILANNE





Laakaovien O karmeissa on urat, joihin on asennettu joko listat tai lastulevyseinissä seinän levy.

Puupintaiset ovet OT ovat rakenteeltaan teräksisiä.

VÄLIOVET JA NOSTOLUUKUT

Suurin osa alkuperäisistä väliovista on säilynyt. Muutostöiden yhteydessä on lisätty erilaisia väliovia, joissa on usein sovellettu alkuperäisiä detaljeja. Teräsrunkoisten ovien karmit on upotettu betoniseiniin valun yhteydessä. Yleisötilojen ovet on palo-ovia lukuun ottamatta verhottu pääosin sileillä vaakasuuntaisilla ponttilaudoilla. Laudat oli alun perin käsitelty muiden sisätilojen puupintojen tapaan läpikuultavalla valkolakalla. Ovia on myöhemmin käsitelty uudelleen hieman erisävyisillä lakoilla. Muutama alkuperäinen ovi on lisäksi peittomaalattu. Myöhemmin lisättyjen ovien väri on poikkeaa hieman alkuperäisistä ovista. Teräsosat on nykyisin maalattu pääosin valkoisiksi tai vihreiksi. Alkuperäistä väritystä ei ole pystytty tämän selvityksen puitteissa selvittämään.

O

Suurin osa alkuperäisistä väliovista on huultamattomia puisia laakaovia. Karmien ulkoreunassa on ura, jonka päälle on kevyissä väliseinissä asennettu lastulevy tai puuverhous. Karmit ja ovilevy ovat siten samassa tasossa seinäpinnan kanssa. Betoniseinissä ja muuratuissa seinissä uran päälle on asennettu puulista. Karmit, ovilevy ja listat ovat siten hieman seinäpintaa ulompana. Karmit ja ovilevyt on maalattu pääosin valkoisiksi.

PO

Eri puolilla rakennusta on suuri määrä alkuperäisiä palo-ovia. Dipolin muista ovista poiketen niistä ei ole tehty erikoispiirustuksia, vaan niissä on käytetty 1960-luvun standardidetaljeja. Teräsrunkoiset ovilevyt on verhottu valkoiseksi maalatuilla peltilevyillä.

OT ja OTÄ

OT on teräsrunkoinen puupaneloitu ovi, jota on käytetty mm. hallituksen huoneessa, ravintolahallissa, olutkellarissa, museotilassa, suurissa kokoussaleissa sekä toisen kerroksen suurten salien puupaneloiduissa seinissä. Myös tekkarihallista tarjoilutiloihin nousevien portaiden alapäässä on samantyyppiset ovet. Teräsosat on nykyisin maalattu pääosin tummanruskeiksi. Osa ravintolahallin OT-ovista on paneloitu uudelleen viistokulmaisilla ponttilaudoilla. Samalla paneelilla on verhottu myös vuonna 1982 uusittujen wc-tilojen uudet ovet.

Ovesta on myös äänieristetty versio OTÄ, jota on käytetty mm. ylälämpiön ja juhlasalin välisissä ovissa sekä juhlasalin ja Luolamies-ravintolan välisessä käytävässä.

Toisen kerroksen kokoustilojen käytävän ja katolle nousevan portaan väliin vuonna 1993 lisätty ovi muistuttaa läheisesti tyyppiä OT. Myös kahviolämpöön ja kokoustilojen käytävän väliin jälkikäteen lisätty leveä pariovi muistuttaa lä-



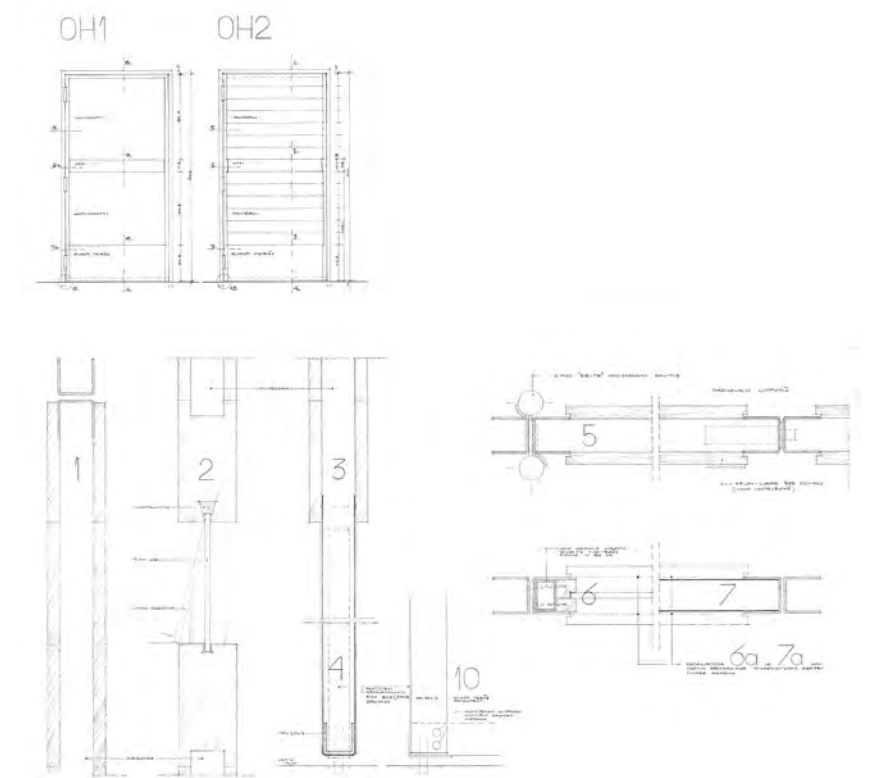
Ulko-ovea OLTP esiintyy myös sisällä kahdessa kohtaa.



Palo-ovet ovat ajalle tyypillisiä standardiovia.



Vuoden 1993 muutostöissä lisättiin alkuperäisiä OH2-ovia muistutavia uusi ovia.

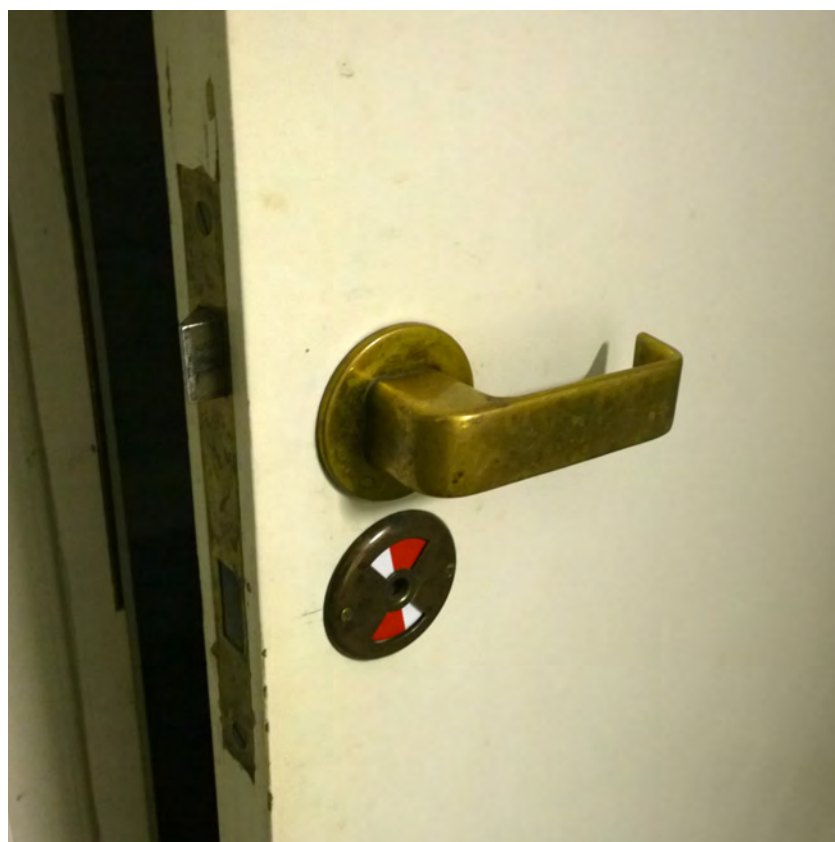


Alkuperäisten heitto-ovien detaljeja.

Juhlasalin leveät ja taitteiset ovet on roikotettu alakaton yläpuolelle piilotetusta kiskosta.



Alkuperäisiä Abloyn Lasta-painikkeita on säilynyt paljon.



heisesti tyyppiä OT. Sen alkuperästä ei ole tietoa. Hissin rakentamisen yhteydessä vuonna 2003 toinen ovilevy korvattiin kapealla puurunkoisella vasikalla.

OHI ja OH2

OH2 on teräsrunkoinen puupaneloitu heiluriovi, jota on käytetty keittiötilojen ja toisen kerroksen suurten salien välissä. Ovilevyjen keskellä oli alun perin yhden laudan korkuinen kiinteä yksilasinen ikkuna. Useimmissa ovissa se on myöhemmin peitetty. Ovilevyjen alaosissa on teräksiset potkupellit. Teräsosat on nykyisin maalattu valkoisiksi. Tarjoilutilojen ja astianpalautustilan uudistuksen yhteydessä vuonna 1993 osa ovista vaihdettiin tavanomaisiin teräsrunkoihin puupaneloituviin, joissa on ikkunan tilalla kuparipellit. Keittiötiloissa käytetty OHI on muuten identtinen tyyppin OH2 kanssa, mutta ovilevyn pinta on laminaattia.

OLTP

OLTP on teräsrunkoinen lasiovi, jota on käytetty teekkarihallin ja päälämpöön välissä sekä ylälämpöön ja pienen ravintolasalin välissä. Rakenne on samanlainen kuin samalla tunnukseella nimetyissä ulko-ovissa. Puulistat on kuultokäsitelty ulkopuolisten puupintojen ja tuulikaappien tavoin tummanruskeiksi.

Juhlasalin pariovet

Ylälämpöön ja juhlasalin välissä on leveät teräsrunkoiset pariovet, joissa on taitteiset puupaneloidut ovilevyt. Ovet avautuvat alakattoon upotettujen kaarevien teräskiskojen avulla.

Teknisten tilojen ja keittiötilojen väliovet

Kellarikerroksen teknisissä tiloissa ja ilmanvaihtokonehuoneessa on käytetty MO-tyyppisiä teräsovia. Keittiötiloihin suunniteltiin useita erikoisovia, kuten kylmähuoneiden ovi KYO, jonka sisäpuoli oli verhottu alumiinilevyllä. Suurin osa niistä on uusittu keittiötilojen uudistamisen yhteydessä vuonna 1990.

Polikabinetin viinakaapin ovi

Polikabinetin luonnonkivimuuriin upotetun viinakaapin ovi on muokattu ilmeisesti pankkiholvin ovesta. Siinä on järeät terässaranat, ja ovilevyn etupuoli on verhottu luonnonkivilohkareilla.

Kahvibaarin ja viinikassan nostoluukut

Pienen ravintolasalin ja kahviolämpöön välisen kahvibaarin tarjoiluradan yläpuolella on teräsrunkoiset ja puupaneloidut nostoluukut. Luukut on saranoitu suorakulmaisista teräsputkista hitsattuihin L-kirjaimen muotoisiin kannakkeisiin. Teräsosat on nykyisin maalattu valkoisiksi.

Pienen ravintolasalin kahviobaarin nostoluukut.



Polikabinetin baarikaapin lohkareilla päällystetty ovi lienee muokattu kassaholvin ovesta.



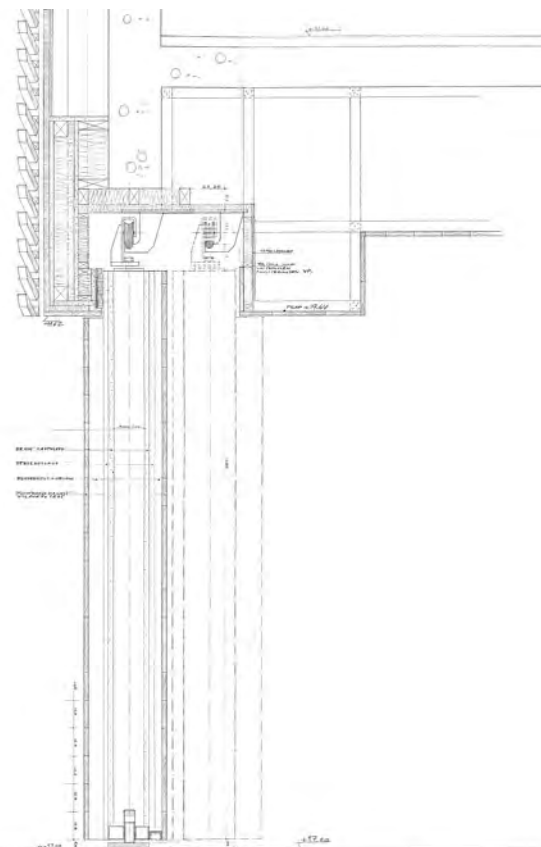
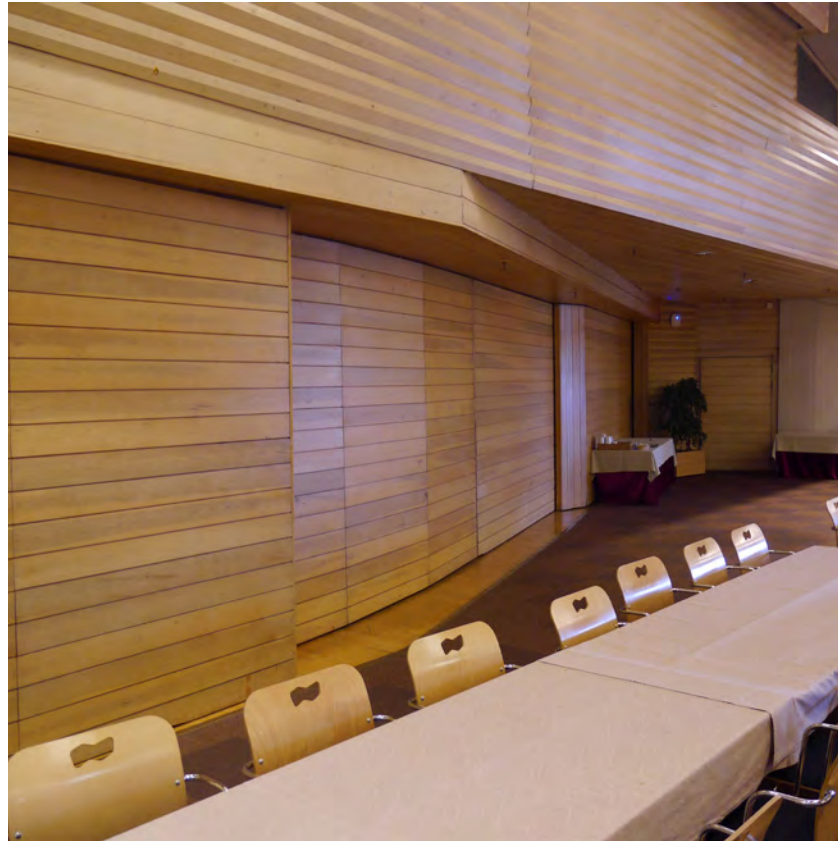
Keittiön itäpuolisen tarjoilukäytävän viinikassan yläpuolella on yksinkertaiset teräsrunkoiset nostoluukut, jotka on verhottu valkoiseksi maalatuilla levyillä. Myös teräsosat on maalattu valkoisiksi.

Teatterihallin taitto-ovet

Teatterihallin pohjoisosa muutettiin vuonna 1969 oleskelutilaksi rakentamalla tekkarihallin puolelle Pietilöiden suunnittelemat raskaat äänieristetyt taitto-ovet. Teräsrunkoiset ovilevyt on verhottu sileillä ponttilaudoilla. Ovilevyjen päissä on kumitiivisteet.

Heloitus

Väliovissa käytettiin alkuperin Abloyn Lasta-sarjan messinkipintaisia painikkeita. Myöhemmin lisättyihin oviin on asennettu erimallisia painikkeita. Myös osaan alkuperäisistä ovista on vaihdettu painikkeet. Muutamissa yleisötilojen väliovissa on Pietilöiden ulko-oviin suunnittelemat erikoisvetimet. Muutamissa ovissa on yksinkertaiset lankavetimet, jotka lienevät alkuperäisiä. Wc-tilojen ovissa on alkuperäisiä vääntönuppeja. Väliovien saranat ovat messinkisiä nostosaranoita.



Kuva raskaasta siirtoseinästä ison ravintolasalin puolelta ja pystyleikkaus.

SIIRTOSEINÄT JA LIUKUOVET

Erityisesti toisen kerroksen suurten salien väliseinissä on erilaisia siirtoseiniä ja liukuovia. Teräsrungot on verhottu sileillä vaakasuuntaisilla ponttilaudoilla. Ne on käsitelty läpikuultavalla valkolakalla kuten muutkin sisätilojen alkuperäiset puupinnat.

Raskaat siirtoseinät

Raskaimmat motoroidut siirtoseinät ovat juhlasalin ja ison ravintolasalin välissä. Kevyemmistä siirtoseinistä poiketen niiden pohjamuoto on epäsäännöllinen. Teräsrungot on verhottu sileillä vaakasuuntaisilla ponttilaudoilla. Suljettuina ovet asettuvat limittäin. Niiden reunoissa on tiivisteet. Teräskiskot on upotettu parvekkeen alakattoon.

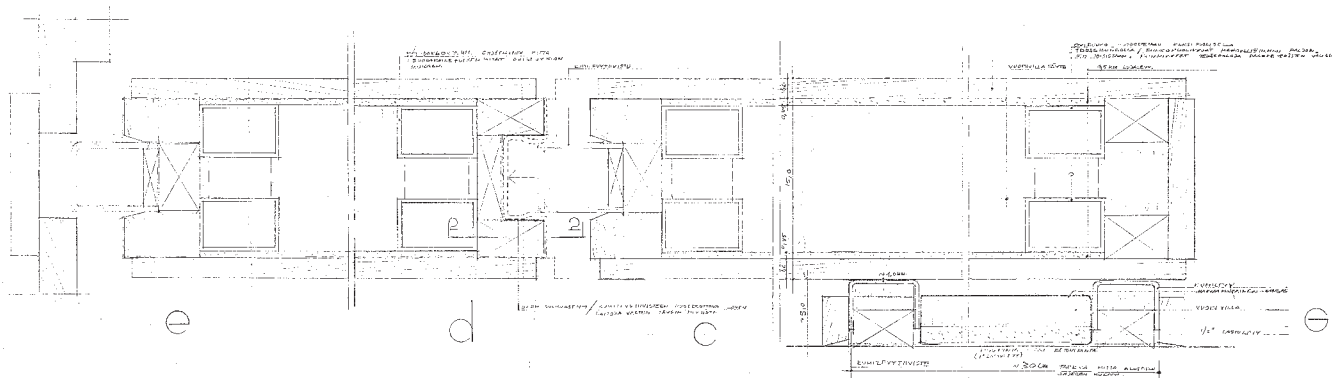
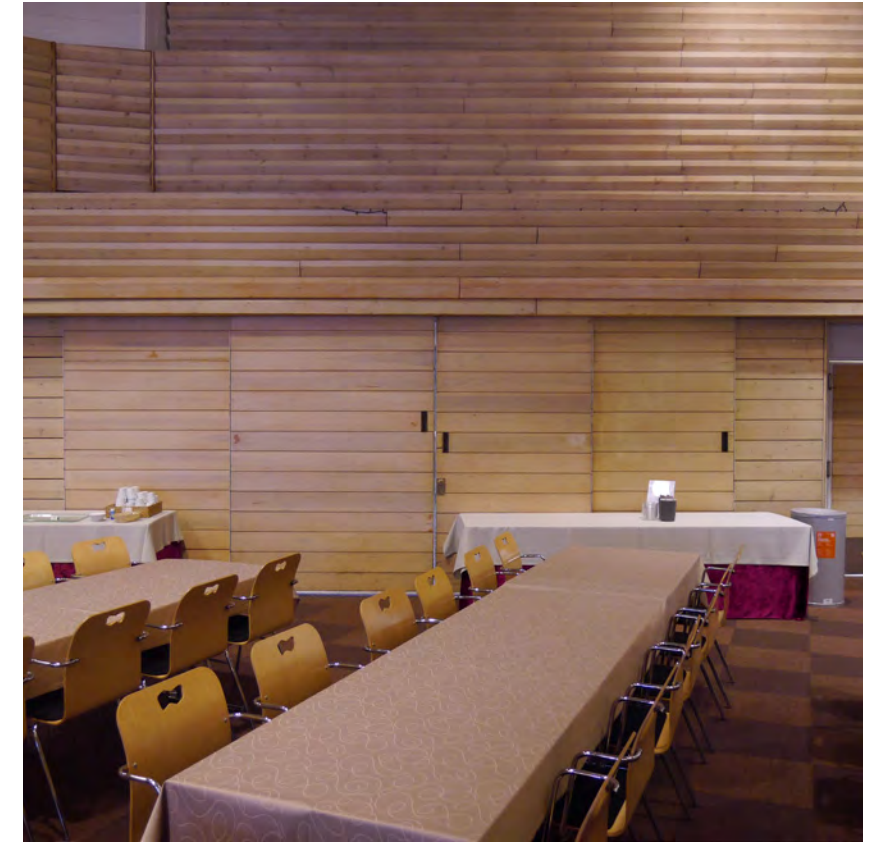
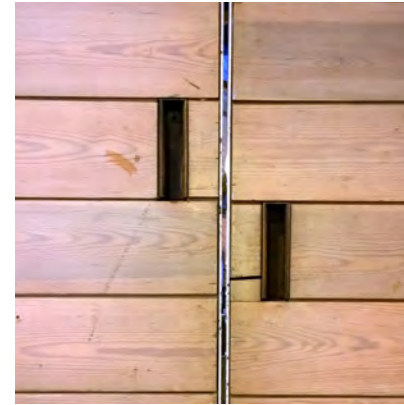
Keskiraskaat siirtoseinät

Keskiraskaita käsikäyttöisiä siirtoseiniä on ylälämpiön, ison ja pienen ravintolasalin, lehtisalin sekä suurten kokoussalien välissä. Kaksinkertainen teräsrunko on verhottu poikkileikkaukseltaan suunnikkaan muotoisilla laudoilla. Ovet on täytetty vuorivillalla. Päädyissä olevissa urissa on kumitiivisteet. Teräskiskot on upotettu alakattoihin tai peitetty puuverhouksilla. Kiskojen toisessa päässä on varastotila, jonne ovilevyt voidaan kerätä ovien ollessa avattuina. Samantyyppinen siirtoseinä oli alun perin myös Luolamies-ravintolassa, mutta se purettiin ravintolan uudistuksen yhteydessä vuonna 1973. Kiskot ovat jäljellä alakatossa. Myös lehtisalin ja kahviolämpöön välinen siirtoseinä on purettu. Kiskot ovat jäljellä lehtisalin puolella. Lehtisali jaettiin vuonna 1985 kahteen osaan Pietilöiden suunnittelemana siirtoseinällä, joka muistuttaa läheisesti alkuperäisiä siirtoseiniä.

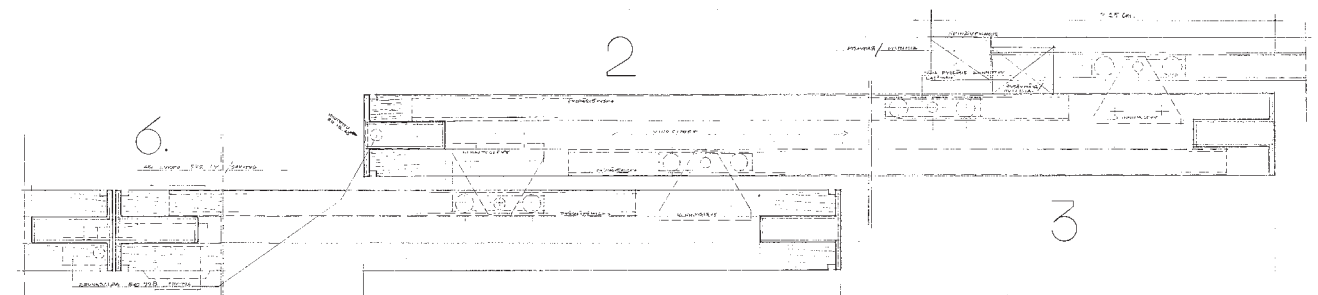
Liukuovet

Iso ja pieni ravintolasali on erotettu tarjoilutiloista kevyemmällä teräsrunkoisilla liukuovilla, jotka on verhottu sileillä vaakasuuntaisilla ponttilaudoilla. Ovissa on upotetut messinkivetimet. Teräskiskot on upotettu alakattoihin. Samantyyppiset liukuovet on myös pienen ravintolasalin ja kahviolämpöön välissä. Sen kiskot on upotettu puupaneloidun palkin sisään.

Myöhemmin on lisätty muutamia erityyppisiä liukuovia. Ravintolahallista Luolamies-ravintolaan nousevan portaan keskelle rakennettiin vuonna 1994 Jarmo Tiirikaisen suunnittelema teräsrunkoinen lasiliukuovi. Sen teräsosat on maalattu vaaleanharmaiksi. Raili Pietilän ja Pirkko Taskisen vuonna 1999 suunnitteleman infotiskin takatilat on erotettu kevyillä puu-lasirakenteisilla liukuovilla. Päälämpiön itäpää on erotettu muusta tilasta kevyellä puisella taitto-ovella. Kokoustilojen käytävän varrella oleva välikkö on erotettu siivouskomeroksi yksinkertaisella valkoiseksi maalatulla liukuovella.



Keskiraskaat siirtoseinät on verhoiltu suunnikkaan muotoisilla laudoilla.



Liukuovissa on upotetut messinkiset vedinurat.



Lehti- ja kokoushuoneen takka.



Tyttöjen huoneen takka.



Polikabinetin takka.



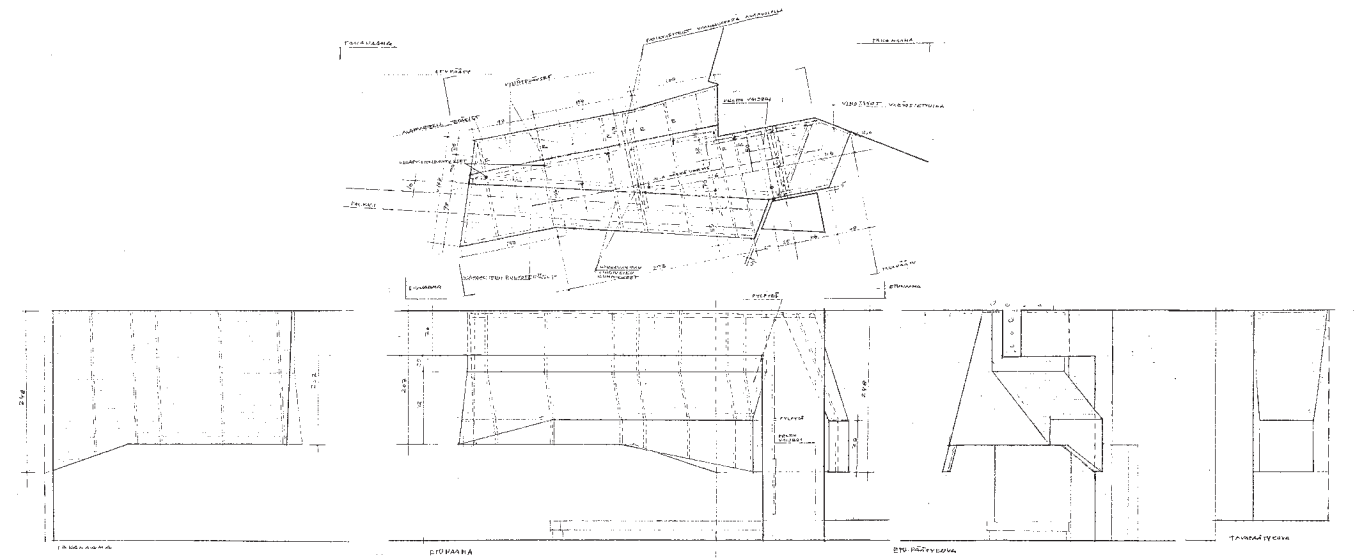
Takkahuoneen takka.

TAKAT

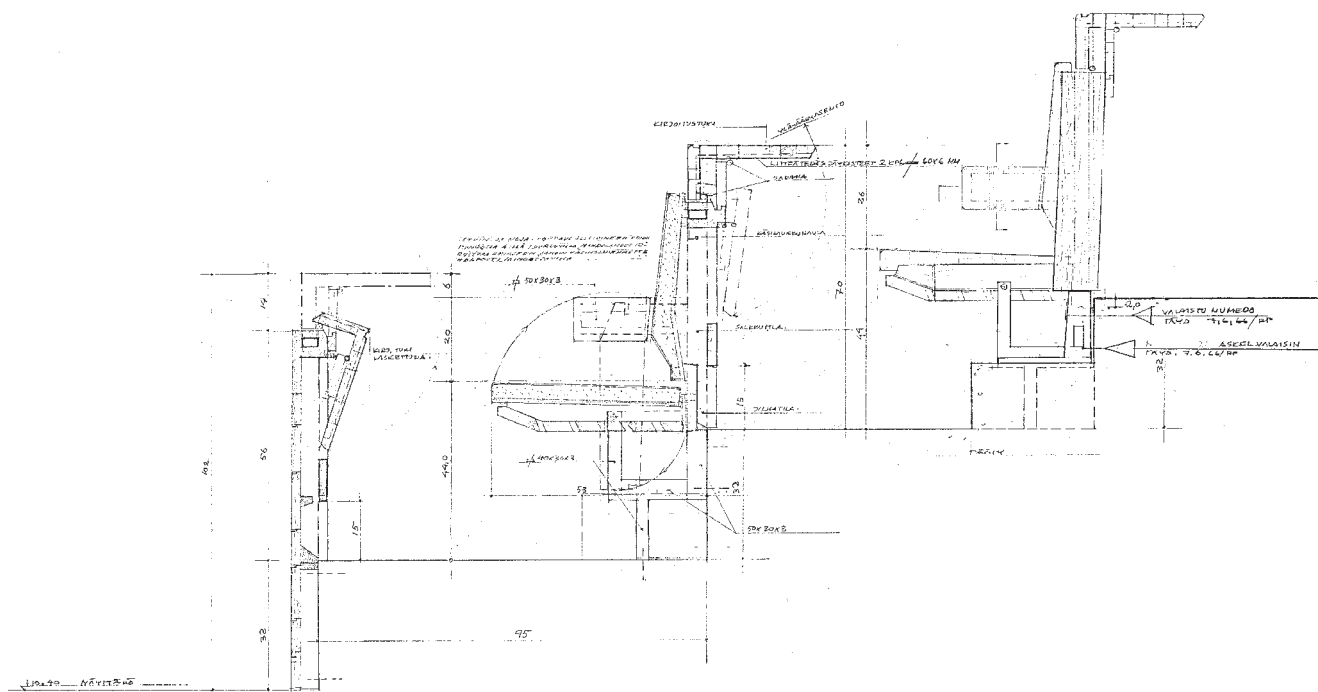
Dipolin seitsemän yksilöllisesti suunniteltua takkaa ovat säilyneet lähes alkuperäisessä asussaan. Kaikissa takoissa on muuratut tulipesät. Olutkellarin, takkahuoneen ja PTK:n kabinetin takat on upotettu betoniseiniin. Päälämpiön härkätakassa ja lehtihuoneen takoissa on veistokselliset huuvat, joiden teräsrungot on verhottu mustaksi maalatuilla peltilevyillä. Härkätakassa on suurikokoinen pyörillä liikuteltava metallivarras, jota voidaan kääntää kammien avulla. Myös Polikabinetin takassa on monikulmainen mustaksi maalattu peltihuuva. Viereisen PTK:n kabinetin takka on yhdistetty samaan hormiin vaakasuoralla betonihormilla. Tyttöjen huoneessa on suuri kuutiomainen betonitakka. Jyrkkä betoniporras johtaa pankolle, jonka alla on matala varastohuone. Takan kyljessä on suuri syvennys polttopuita varten. Betonipinnat oli alun perin käsitelty pölynsidonta-aineelle muiden sisätilojen betonipintojen tavoin. Nykyisin ne on maalattu valkoisiksi. Pietilöiden pankolle suunnitellut penkit ja istuinnojat eivät ole säilyneet.



Juhla-aulassa sijaitsevassa härkätakassa on suurikokoinen varras.



Härkätakan projektiota.



Teatterisalin penkkien väritys nykyään ja valokuvassa vuodelta 1972. Alla Pietilöiden alkuperäinen leikkaus.

KIINTOKALUSTEET

Alkuperäisistä kiintokalusteista on säilynyt ainoastaan teatterisalin istuimet, pienen ravintolasalin ja kahviolämpöön välisen kahvibaarin tarjotinrata ja juhlasalin parvekkeella oleva pöytätaaso. Niiden lisäksi on säilynyt jonkin verran Pietilöiden 1980-luvulla suunnittelema kiintokalusteita. Eri puolilla rakennusta on suuri määrä muiden suunnittelijoiden toteuttamia kiintokalusteita.

Teatterisalin istuimet ja taittavat kirjoitustasot ovat säilyneet lukuun ottamatta istuimia, jotka on poistettu katsomon keskelle avatun kulkuväylän tieltä. Muutamia istuimia on lisäksi siirretty salin takaosaan Pietilöiden vuonna 1988 suunnitteleman ohjuskeskuksen tietä. Vuonna 1999 istuimet verhoitiin uudelleen harmaalla kankaalla ja teräsosat maalattiin harmaiksi. Alkuperäinen vihreänruskea maalipinta on säilynyt selkänöiden takapinnoissa ja muutamissa teräsosissa.

Kahvibaarin puurakenteinen tarjotinrata on säilynyt alkuperäisessä asussaan lukuun ottamatta tammista reunalistaa, joka on maalattu vaaleanruskeaksi. Tarjotinradan sisäpuolella oleva korkeampi tiski ja baarin muut kalusteet on uusittu. Levyrunkoisten kaapistojen pinnat ovat valkoista laminaattia.

Juhlasalin parvekkeen kaiteen päällä on pitkä pöytätaaso, jonka reunat seuraavat kaiteen taitteista muotoa. Siitä ei ole löytynyt piirustuksia, mutta detaljit ovat identtisiä alkuperäisten pöytätaasojen kanssa: pinta on vaaleanharmaata laminaattia ja reunalistat koivua.

Ravintolahallista Luolamies-ravintolaan nousevan portaan alla on seinään kiinnitettyjä teräsputkista hitsattuja naulakoita. Ne on lisätty luultavasti ravintolan uudistuksen yhteydessä vuonna 1982. Samassa yhteydessä uusittiin ravintolahallin yleisö-wc-tilojen kalusteet. Käsienpesualtaat on upotettu valkoiin laminaattitasoihin, joiden alla on levyrakenteiset, laminaattipintaiset alakaapistot. Tasojen yläpuolella on suuret peilit. Teekarihalliin ja päälämpöön avautuvat yleisö-wc-tilojen kalusteet on uusittu vuonna 1987. Ne on toteutettu pääpiirteissään samalla tavalla kuin ravintolahallin kalusteet. Olutkellarin wc-tilojen kalusteet on uusittu vuonna 2002. Muiden wc-kalusteiden alkuperästä ei ole tarkempia tietoja.

Pietilöiden suunnittelema uusien tulkaustilojen rakentamisen yhteydessä vuonna 1986 koppeihin rakennettiin pöytätaasot lakatusta massiivikoivusta.

Pietilät suunnittelivat kellarikerroksen kopiointitilan muutostöiden yhteydessä vuonna 1988 seinäsyvennykseen pienen keittokomeron. Levyrakenteisten kaapistojen pinnat ovat valkoista laminaattia ja reunalistat koivua. Ovissa on lakatut puuvenymät.

Keittokomeroita on myös ensimmäisen kerroksen toimisto-osan vanhaan varastoon tehdyssä uudessa taukotilassa sekä länsi- ja pohjoissivujen toimistosiipien nivelkohdassa olevassa syvennyksessä.

Teekkarihallin nykyinen infotiski on Raili Pietilän vuonna 1999 suunnittelema.



Keittiötilojen kalusteet on ilmeisesti uusittu suurimmaksi osaksi vuonna 1990.

Pienen ravintolasalin tarjoilutilan kalusteet on uusittu vuonna 1993. Erikoisissa viistokulmaisissa tarjoilutiskeissa on teräsrungot ja levyrakenteiset seinät. Etupinnat on verhottu vaakasuuntaisilla sileillä ponttilaudoilla. Leveät jalkalistat ovat ruostumatonta terästä. Tasot ovat luonnonkiveä.

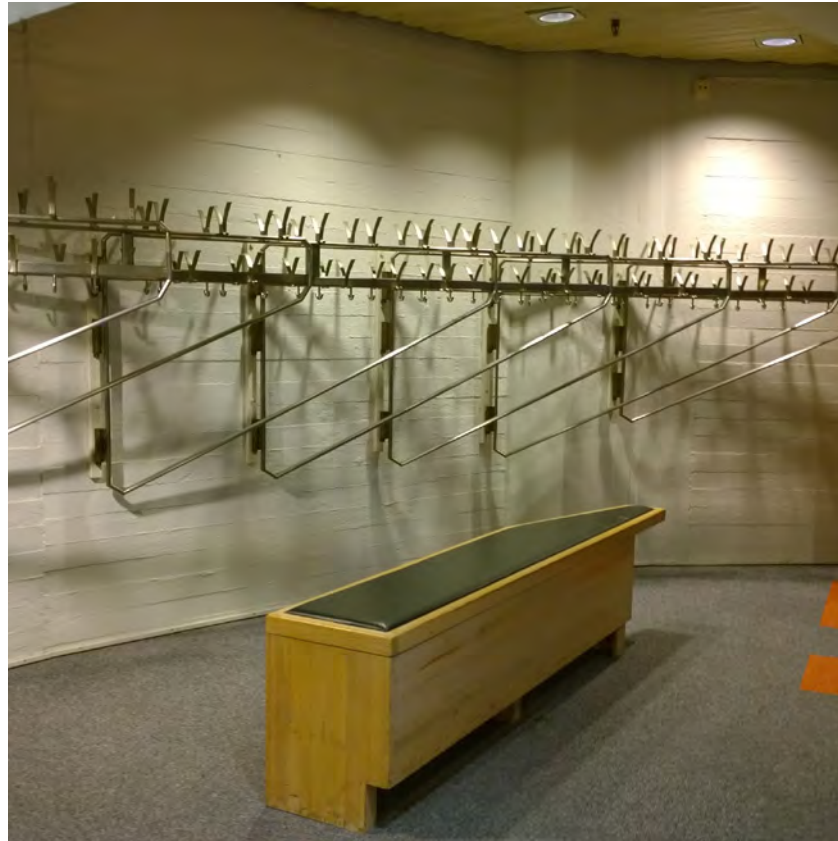
Raili Pietilä ja Pirkko Taskinen suunnittelivat teekkarihallin kulmikkaan infotiskin vuonna 1999. Levyrunkoisen tiskin etupuoli on verhottu profiloiduilla Dipoli-laudoilla, jotka on kuultokäsitelty valkolakalla. Sävy on hieman alkupe räisiä puupintoja vaaleampi. Infotiskin rakentamisen yhteydessä teekkarihallin pohjoispuolelle rakennettiin uusi apukeittiö, jonka kalusteet on ilmeisesti siirretty puretusta kahviosta. Kaapistojen ovilevyt ovat lakattua profiililautaa. Massiivipuisen pöytätaasan reuna on pyöristetty.

Olutkellarin tarjoilutiski on uusittu vuonna 2002. Sen näkyvät pinnat ovat pääosin punertavaa viilua. Jalkalistat ovat ruostumatonta terästä.

Taukotoiloissa on erilaisia keittiökaluksia, joiden alkuperästä ei ole tarkempaa tietoa.

Yleisö-wc-tilojen kalusteet ovat luultavimmin 80-luvulta.

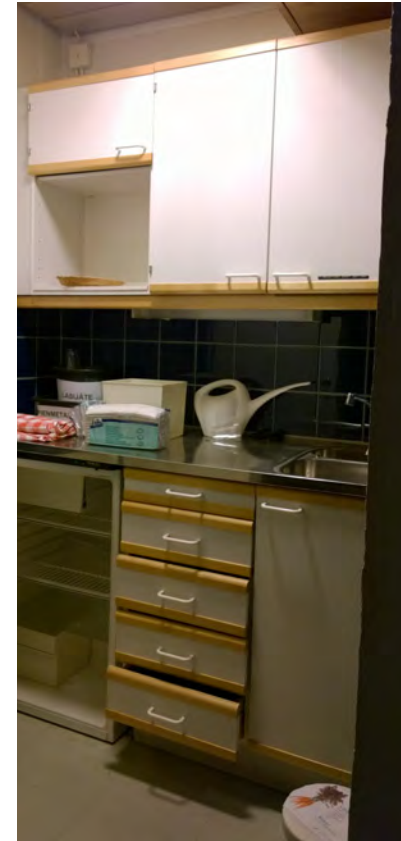




Ravintolahallin naulakot ja tiski.



Pienen ravintolasalin kahviobaarin alkuperäisessä tiskissä on käytetty sekä mäntyä että tammea.



Kellarin entiseen kopiutilaan tehdyn toimiston taukotilan ovat suunnitelleet Pietilät 80-luvulla.



Opiskelijaruokalan nykyiset kalusteet ovat materiaaleiltaan luonnonkiveä, mäntyä ja rosteria.



Pietilöiden suunnittelema nojatuoleja on säilynyt jonkin verran eri puolella rakennusta.

IRTOKALUSTEET

Alkuperäisistä Pietilöiden suunnittelemissa irtokalusteista on säilynyt suuri määrä teräsnaulakoita, muutamia kymmeniä Dipoli-nojatuoleja, muutamia Dipoli-tupakkapöytiä ja yksi olutkellarin puujakkara.

Pietilöiden suunnittelemat teräsnaulakot on nykyisin maalattu pääosin harmaiksi. Alkuperäistä väritystä ei ole pystytty tämän selvityksen puitteissa selvittämään. Päälämpiön naulakkoihin on lisätty vuonna 1986 Pietilöiden suunnittelemat puupaneloidut pätylevyt.

Säilyneet Dipoli-nojatuolit on kunnostettu 1990-luvun puolivälissä.¹⁵¹ Niiden rungot maalattiin ja pehmusteet verhoiltiin uudelleen punaisen ja oranssin sävyillä. Käsinojat on verhoiltu samanvärisellä tekonahkalla. Alkuperäistä väritystä ei ole pystytty tämän selvityksen puitteissa selvittämään.

Säilyneiden Dipoli-tupakkapöytien laminaattipintaiset pöytätasot on uusittu massiivisiksi lakatuiksi puutasoiksi. Suorakulmaisista teräsputkista taivutetut jalat on maalattu mustiksi. Varastohuoneista löytyy suuri määrä irrallisia pöydänjalkoja.

Teatterisalin projektorihuoneessa on säilynyt kaksi Metalliteos Oy:n toimitamaa teräsrunkoista tuolia, joilla oli alun perin kalustettu mm. toisen kerroksen suuret salit. Istuinosat ja selkänojat on verhoiltu vihreällä kankaalla.

Ravintolahallin naulakoiden edessä on matala puurunkoinen eteiskaluste, jonka yläpinnassa on mustalla nahalla verhoiltu pehmuste. Se on lisätty mahdollisesti ravintolan uudistamisen yhteydessä vuonna 1982.

Toisen kerroksen suurten salien kalusteiksi hankittiin vuonna 2005 Yrjö Kukkapuron suunnittelemat Sirkus-tuolit.¹⁵² Juhlasalin tuolit taas ovat Kukkapuron Funktus-mallia.

Teekkarihallissa, teatterihallissa ja päälämpiössä on erikoisia pyörillä varustettuja levyrunkoisia tiskejä. Tasot ovat valkoista laminaattia ja reunalistat koivua. Etupinnat on verhottu profiloituilla Dipoli-laudoilla, jotka on kuultokäsitelty valkolakalla. Sävy on hieman vaaleampi kuin alkuperäisissä puupinnoissa. Tiskien alkuperästä ei ole löytynyt tarkempaa tietoa.



Kaljakellarin alkuperäisiä jakkaroita löytyi yksi kappale teatterisalin projektorihuoneesta. Kuva on otettu Arkkitehtitoimisto ALAn tiloissa.



Salien alkuperäisiä tuoleja löytyi kaksi kappaletta teatterisalin projektorihuoneesta. Kuva on otettu Arkkitehtitoimisto ALAn tiloissa.



Alkuperäisiä naulakoita on rakennuksessa säilynyt runsaasti.



Auloissa on uudempiä siirrettäviä tiskejä.



Saleissa ja konferenssituloissa käytetyt tuolit ovat Yrjö Kukkapuron Sirkus-sarjaa. Kuva on otettu Arkkitehtitoimisto ALAn tiloissa.



Juhlasalin tuolit ovat Yrjö Kukkapuron Funktus-sarjaa.



Yleisötilojen nykyisiä opasteita.

OPASTEET

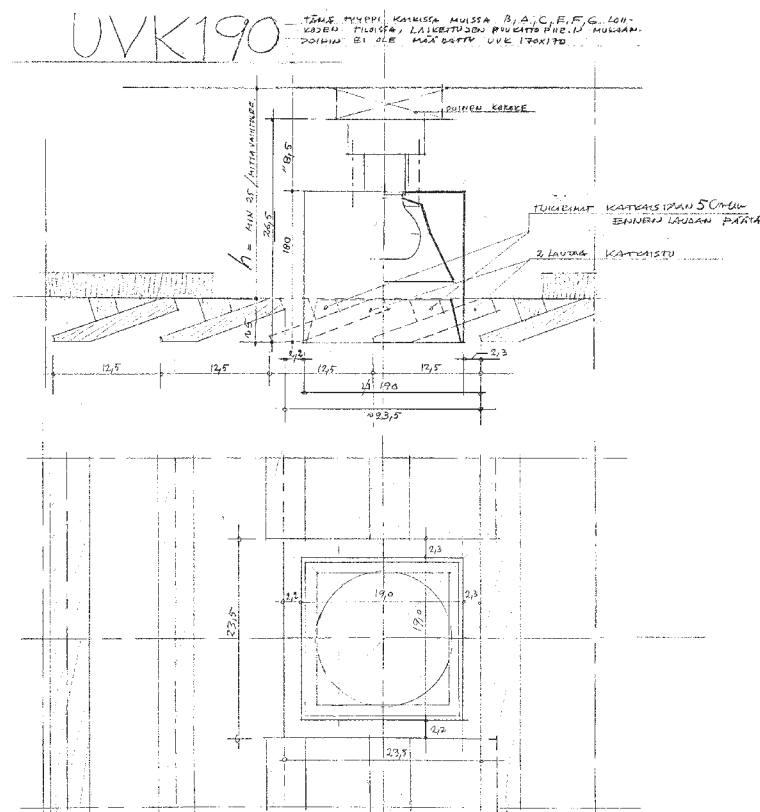
Yleisötilojen opasteet ovat pääosin katosta ripustettuja suorakaiteen muotoisia mustiksi maalattuja puulevyjä, joissa on valkoiset opastetarrat. Niiden alkuperästä ei ole löytynyt tarkempaa tietoa.



Teekkarihallin eteläisen sisäänkäynnin kohdalla oleva opasteviitta. Samanlainen on myös juhla-aulassa.



Valokuvassa muun muassa auloissa käytetty valaisintyyppi ja vieressä aulojen nykyinen valaisin. Piirustus esittää vanhaa valaisintyyppiä.



VALAISIMET

Alkuperäisiä valaisimia on säilynyt varsin paljon. Osa niistä on Pietilöiden suunnittelema erikoisvalaisimia ja osa valaisinvalmistajien standardimalleja. Varsinkin hallien ja lämpiöiden sekä toimistohuoneiden valaisimia on myöhemmin uusittu.

Pietilät suunnittelivat yleisötilojen yleisvalaisimeksi alakattoihin upotettavan kuutiomaisen peltikotelon. Mustiksi maalattuja koteloiden on kahta kokoa, 170×170 mm ja 190×190 mm. Kaltevilla kattopinnoilla niiden alapinnat on leikattu vinoiksi. Valaisimissa ei ole häikäisysuojia. Valaisimia on säilynyt teekkarihallin sivutiloissa, siihen liittyvissä yleisö-wc-tiloissa, teatterisalissa, Polikabinetissa ja Luolamies-ravintolassa. Teekkarihallissa ja päälämpiössä valaisimet on korvattu suurin piirtein samankokoisilla valkoisilla valaisimilla, joissa on pyöreä valoaukko. Juhlasalin parvekkeen alapinnan valaisimet on korvattu huomattavasti suuremmilla pyöreillä opaalisivalaisimilla.

Hallien ja lämpiöiden alakattoihin on kiinnitetty pallon muotoisia valkoisia kohdevalaisimia, jotka muistuttavat läheisesti alkuperäistä Ornon valmistamaa mallia. Niiden alkuperää ei ole pystytty tämän selvityksen puitteissa varmistamaan.

Länsisivun kerho-, hallinto- ja kokoustilat ja pohjoissivun toimistotilat oli alun perin valaistu puupaneelialakattoihin upotetuilla puurakenteisilla valaisinkoteloidella. Alakattojen verhouslaudat ulottuvat hieman koteloiden reunojen yli. Valaisimissa ei ole häikäisysuojia. Samalla periaatteella on toteutettu myös valaisinpalkkeja, joiden kyljet on verhottu profiloiduilla Dipoli-laudoilla. Valaisinkotelot ovat säilyneet alkuperäisessä muodossaan kiltta-, valiokunta- ja kokoushuoneiden käytävillä. Muissa tiloissa valaisimet on myöhemmin uusittu. 290×290 mm kokoiset valkoiseksi maalatut peltikotelot on varustettu häikäisyrilöillä. Aukkoja on samalla jouduttu suurentamaan. Samoja valaisimia on asennettu myös ikkunoiden edessä oleviin betonikattoihin. Niitä on käytetty myös kellarikerroksen monistustilassa, mutta siellä ne on kehystetty lakatuilla puulistoilla. Kellarikerroksen harjoitushuoneiden alakattoihin on vaihdettu hieman erityyppiset valaisimet, jotka on kehystetty maalatuilla puukehyksillä.

Toisen kerroksen suuret salit on valaistu alalaatan reikien yläpuolelle kiinnitetyillä suurikokoisilla valaisimilla. Niiden polttimot on mahdollista vaihtaa yläpohjan välitilan kautta. Ainakin osa valaisimista saattaa olla alkuperäisiä.

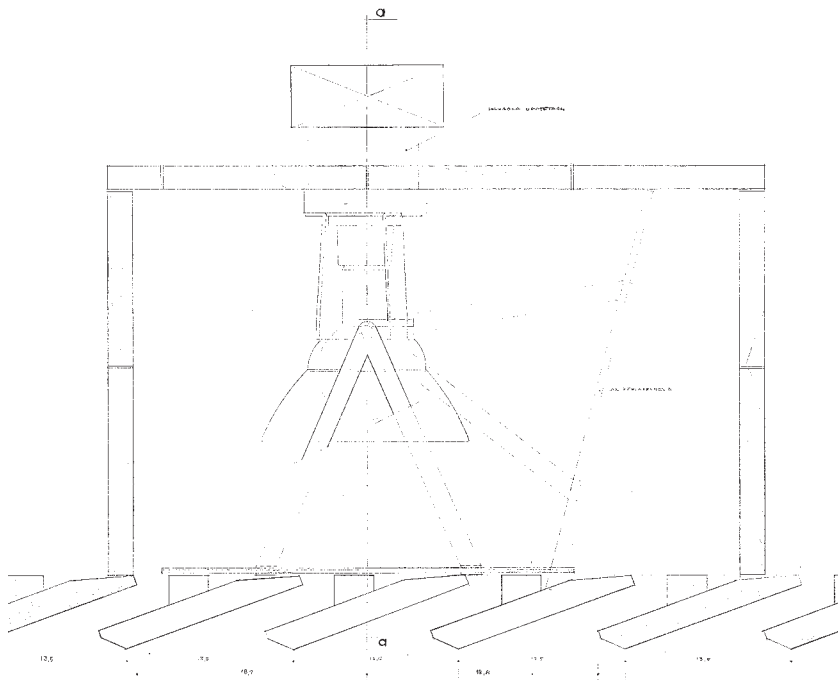
Keittiötiloissa on säilynyt alkuperäiset alumiinipaneelialakattoihin upotetut 300 mm leveät nauhamaiset loisteputkivalaisimet. Peltikotelot on maalattu valkoisiksi. Alapinnassa on opaalimuovisia häikäisysuojia. Keittiön itäpuolisessa tarjoilukäytävässä ja pohjakerroksen toimistokäytävällä on samantyyppiset valaisimet, joiden opaalimuovilevyt on korvattu valkoisilla metallirilöillä.

Eri puolilla rakennusta on Pietilöiden suunnittelema 600×200 mm kokoisia

Toimistoissa ja käytävillä valaisimet ovat olleet lautakattoon tehtyjä syvennyksiä.



Piirustus valaisimesta esittää lasilevyn, joka on käännettävissä pois lampun vaihtoa varten. Sen toteutumisesta ei ole varmuutta.



laatikkomaisia valaisimia. Peltikotelot on maalattu valkoisiksi. Alapinnassa on kaksi opaalisia häikäisyuojana. Valaisimia on upotettu alakattoihin ja asennettu suoraan betonikattoihin. Samaa valaisinta on käytetty julkisivuissa tummanruskeaksi maalattuna.

Teekkarihallista isoon ravintolasaliin nousevan portaan vieressä on suuri seinään kiinnitetty valaisin, joka on muunnelma pihan pylväsalaisimista. Valaisinkotelo on kuitenkin valkoiseksi maalattua peltiä. Samantyyppinen valaisin on ollut alun perin myös teekkarihallista kahviolämpioon nousevassa portaassa.

Teatterisalin takaseinällä on Pietilöiden suunnittelema seinälampetteja. Pohjamuodoltaan epäsymmetrisen kolmion muotoiset peltikotelot on maalattu valkoisiksi. Toisessa kyljessä on opaalimuovinen häikäisyuoja.

Teatterisalin istuinrivien sivuilla on Pietilöiden suunnittelemat erikoisvalaisimet, jotka toimivat sekä numero- että askelvaloina.

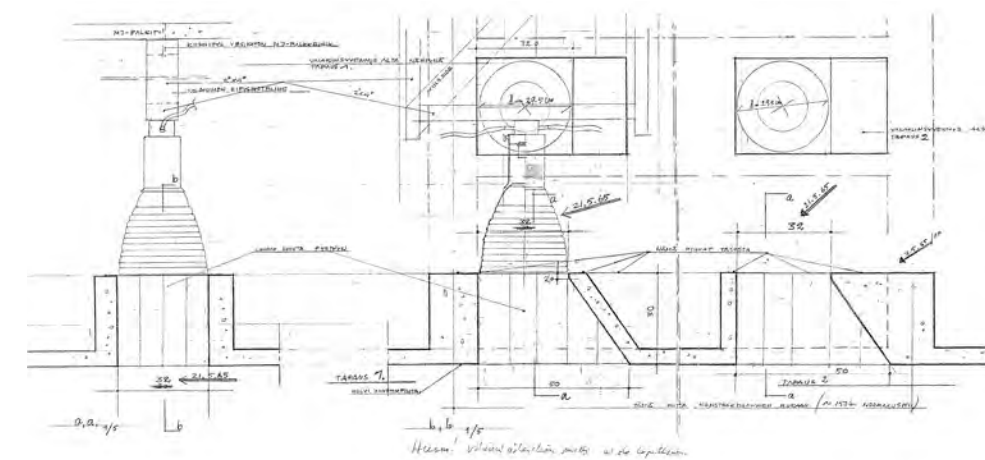
Pienen ravintolasalin ja kahviolämpioon välisen kahvibaarin luukkujen teräskannattimiin kiinnitetyt laatikkomaiset valaisimet ovat ilmeisesti alkuperäisiä. Niiden peltikotelot on maalattu metallin sävyisellä maalilla.

Kellarikerroksessa ja juhlasalin koristeluvarastossa on 200×200×200 mm kokoisia opaalimuovivalaisimia, jotka vaikuttavat alkuperäisiltä.

Ravintolahallin ja Luolamies-ravintolaan nousevan portaan seinillä on pitkänomaisia ylöspäin suunnattuja valaisimia, joiden pyöreäkulmaiset peltikotelot on maalattu tummanruskeiksi. Niiden alkuperästä ei ole löytynyt tietoa.

Eri puolilla rakennusta on puuverhouksiin upotettuja kohdevalaisimia, joista ainakin osa saattaa olla alkuperäisiä. Juhlasalin ja teatterisalin tehokkaat kohdevalaisimet ovat luultavasti pääosin uudempiä.

Leikkaus salien valaisinsyvennyksistä.





Ravintolahallissa ja Luolamiehen portaassa esiintyvä valaisintyyppi.



Ulkovalaisintolpan yläosalta näyttänä sisävalaisin.



Teatterisalin seinillä on muutama lamputti.



Yksinkertaisia metallilaatikkovalaisimia on pääportaassa, tuulikaapeissa ja monessa muussa paikassa.



Pienen kahviobaarin valaisin.



Teatterisalin valaisin on samankaltainen kuin aulojen valaisin.



Useimmissa toimistotiloissa valaisinsyvennys on korvattu tällaisella valaisimella.



Aulojen alakatoissa on jonkin verran pyöreitä spotteja.

ILMANVAIHTOVENTTIILIT JA -SÄLEIKÖT

Suuri osa alkuperäisistä ilmanvaihtosäleiköistä on säilynyt. Ne ovat pääosin neliön tai suorakaiteen muotoisia teräs- tai alumiinisäleikköjä. Terässäleiköt on maalattu pääosin harmaiksi tai valkoisiksi. Säleikköjä on asennettu sekä betoniseinille ja -kattoihin että seinien ja kattojen puuverhouksiin. Alakattoihin asennettuihin säleiköillä on usein puiset kaulukset, ja ne työntyvät hieman ulos kattopinnasta. Monissa tiloissa on alkuperäisiä lautasmallisia poistoilmaventtiileitä. Juhlasalin parvekkeen kaiteen etupuolella olevassa puupaneloidussa iv-kotelossa on erityyppisiä säleikköjä. Eteläsivulla on kolme syvennyksiin sijoitettua säleikköä, joilla on puukehykset. Pohjoissivulla on vaakasuuntainen puusäleikkö. Teatterisalissa tuloilmasäleiköt on sijoitettu katsomon porrastusten pystypintoihin. Hallituksen huoneen eteläseinän alaosaan on puupaneloitu iv-kotelo, jonka yläpintaan säleiköt on sijoitettu. Samantyyppinen kotelo on myös filmihuoneessa. Pohjakerroksen länsi- ja pohjoissivujen huoneissa ikkunoiden edessä olevien rintamuurien takana on koteloituja huonekohtaisia lämmitys- ja jäähdytyslaitteita. Kiltahuoneissa koteloiden yläpinnat ovat puupaneelia. Muissa huoneissa kotelot ovat valkoiseksi maalattua vaneria. Rintamuurien alaosaan on alaspäin suunnatut aukot. Kellarikerroksen harjoitushuoneissa säleiköt on siirretty alakattojen otsapintoihin ja vanhat aukot on peitetty peltilevyillä.



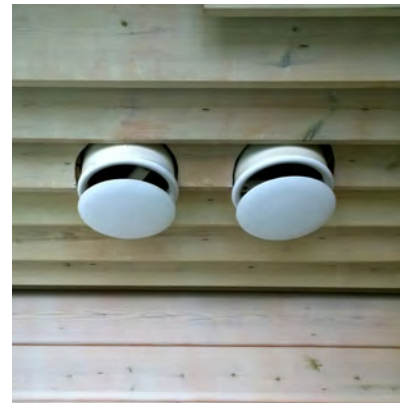
Juhlasalin parven laudoista rakennettu säleikkö.



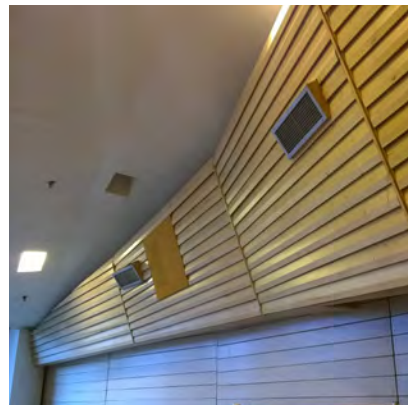
Alumiinisia säleikköjä juhlasalin parven syvennyksissä.



Ilmanvaihtosäleikkö ravintolahallissa.



Poistoilmaventtiilejä puualakatossa.



Säleikköjä siirtoseinän yläpuolisessa puuverhouksessa.



Neliömäisiä säleikköjä puualakatossa.

LÄMPÖPATTERIT

Lähes kaikki alkuperäiset lämpöpatterit ja niiden peltisuojukset ovat säilyneet. Suojukset ja niiden ripustuskiskot on maalattu valkoisiksi. Alkuperäistä väritystä ei ole tämän selvityksen puitteissa pystytty selvittämään. Pohjakerroksen työhuoneissa on myöhemmin lisättyjä levypattereita.



Patterikotelo juhlasalissa. Toinen osa kotelosta on nostettu sivuun.



Patterikotelo teatterisalin takaosassa. Peltisuojat on nostettavissa pois.



Alakaton kaiuttimet on peitetty pellavasuojilla.



Teatterisalissa on elokuvaprojektorit.



Alkuperäisiä katkaisijoita ja pistorasioita on säilynyt jonkin verran.



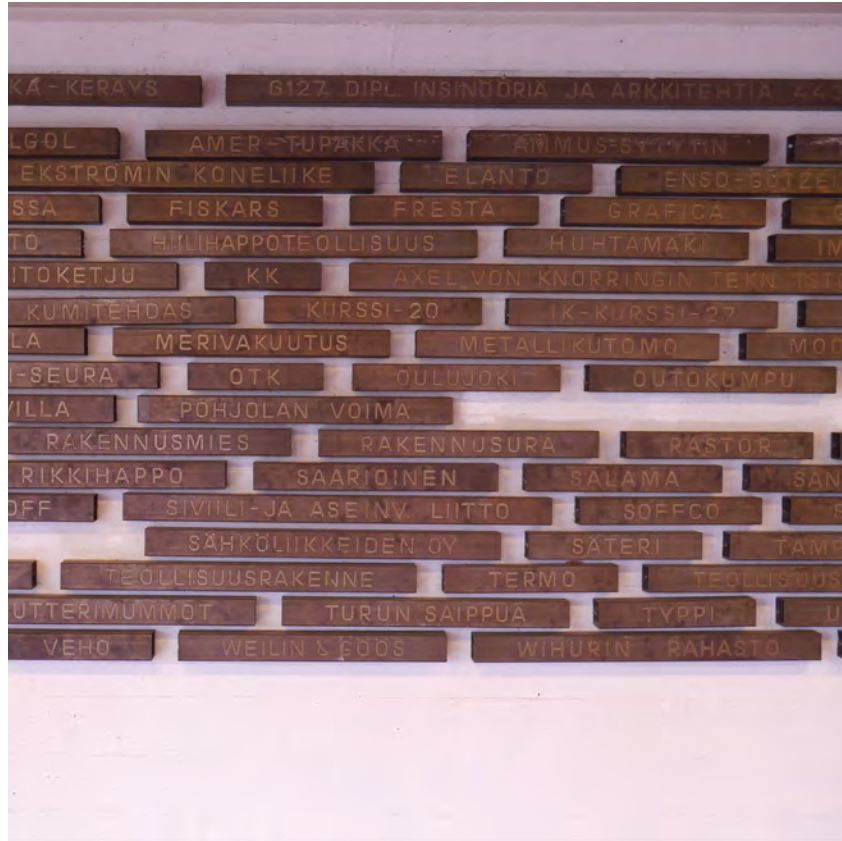
Toimistohuoneisiin on lisätty johtokouruja, jotka ovat usein lattianrajassa.

SÄHKÖASENNUKSET JA ESITYSTEKNIikka

Alun perin kaikki sähköasennukset oli putkitettu rakenteisiin tai piilotettu alakattojen ja seinäverhousten taakse. Myöhempien muutostöiden yhteydessä on lisätty erilaisia pinta-asennuksia - esimerkiksi lattianrajoihin ja ikkunaseini- en edessä olevien rintamuurien taakse on asennettu alumiinisia johtokouruja. Luolamies-ravintolaan rakennettiin vuonna 1993 asennuslattia. Perusteel- linen sähkökorjaus tehtiin vuonna 1986, jolloin mm. sähköpääkeskus uusittiin. Samassa yhteydessä rakennettiin muuntaja lastausluiskan alapuolelle. Pois- tumistie- ja turvavalistus on uusittu viimeksi 2000-luvun alussa. Alkuperäisiä valkoisesta muovista tehtyjä neliön muotoisia valokatkaisijoita ja pistorasioi- ta on säilynyt jonkin verran.

Seinien ja kattojen puuverhouksissa on suuri määrä alkuperäisiä upotettuja kaiuttimia. Ne on verhottu puukehyksiin pingotetuilla vaalean ruskeilla pel- lavakankailla. Kaiuttimia ei ole tutkittu tarkemmin tätä selvitystä tehtäessä. Ylälämpiön länsiseinällä on puinen kaiutinkotelo, jonka etupuoli on verhottu pellavakankaalla. Työpiirustuksissa on esitetty myös kokonaan verhouslauto- jen taakse upotettu kaiutinmalli, mutta niitä ei ole onnistuttu paikantamaan.

Teatterisalin perällä oleva projektorihuone ja juhlasalin parvekkeella oleva projisointihuone eivät ole olleet pitkään aikaan alkuperäisessä käytössään. Edellisessä huoneessa on kuitenkin edelleen 35 mm ja 8 mm filmiprojektorit. Teatterisalin takaosassa on Pietilöiden vuonna 1986 suunnittelema audiovisu- aalinen ohjauskeskus. Juhlasalin esitystekniikkaa varten parvekkeen länsisi- vulle on lisätty erilaisia ohjaus- ja miksauspöytiä. Molempien salien kattoihin on ripustettu näyttämöiden yläpuolelle kohdevalaisimia ja kaiuttimia. Luo- lamies-ravintolan perällä on puu-lasirakenteinen tarkkaamo. Pienemmissä kokoushuoneissa on alakattoihin kiinnitettyjä dataprojektoreita, kaiuttimia ja muuta esitystekniikkaa.



Lahjoittajien nimiä pääportaan tasanteen seinällä.



Kaarle kustaa XVI vihkii Kuninkaankadun 1974.

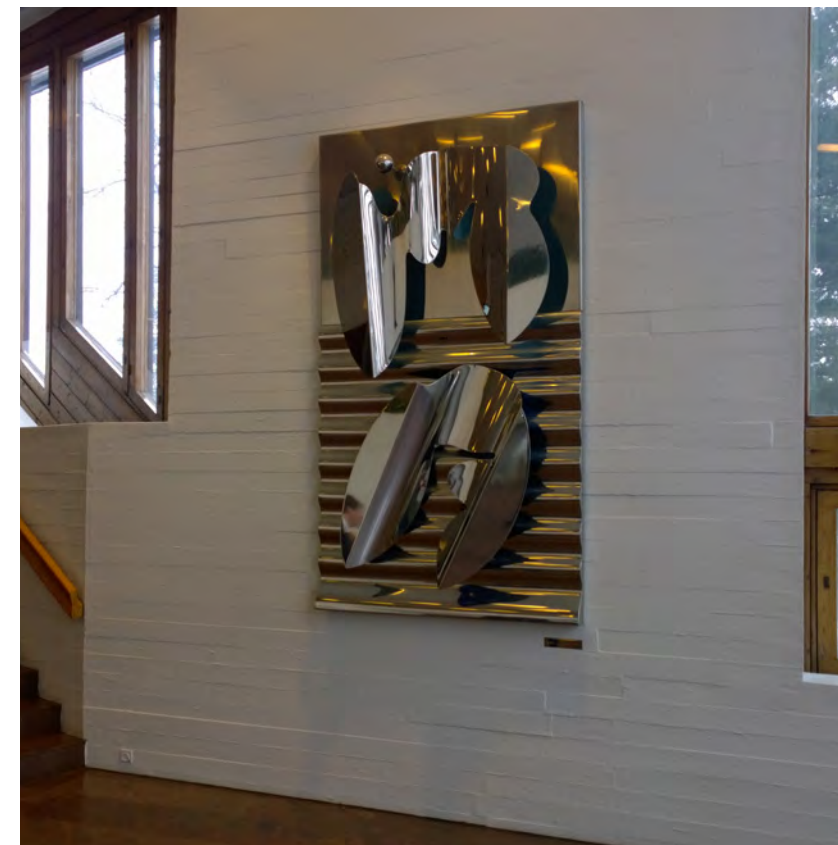
TAIDE JA MUUT SISUSTUKSET

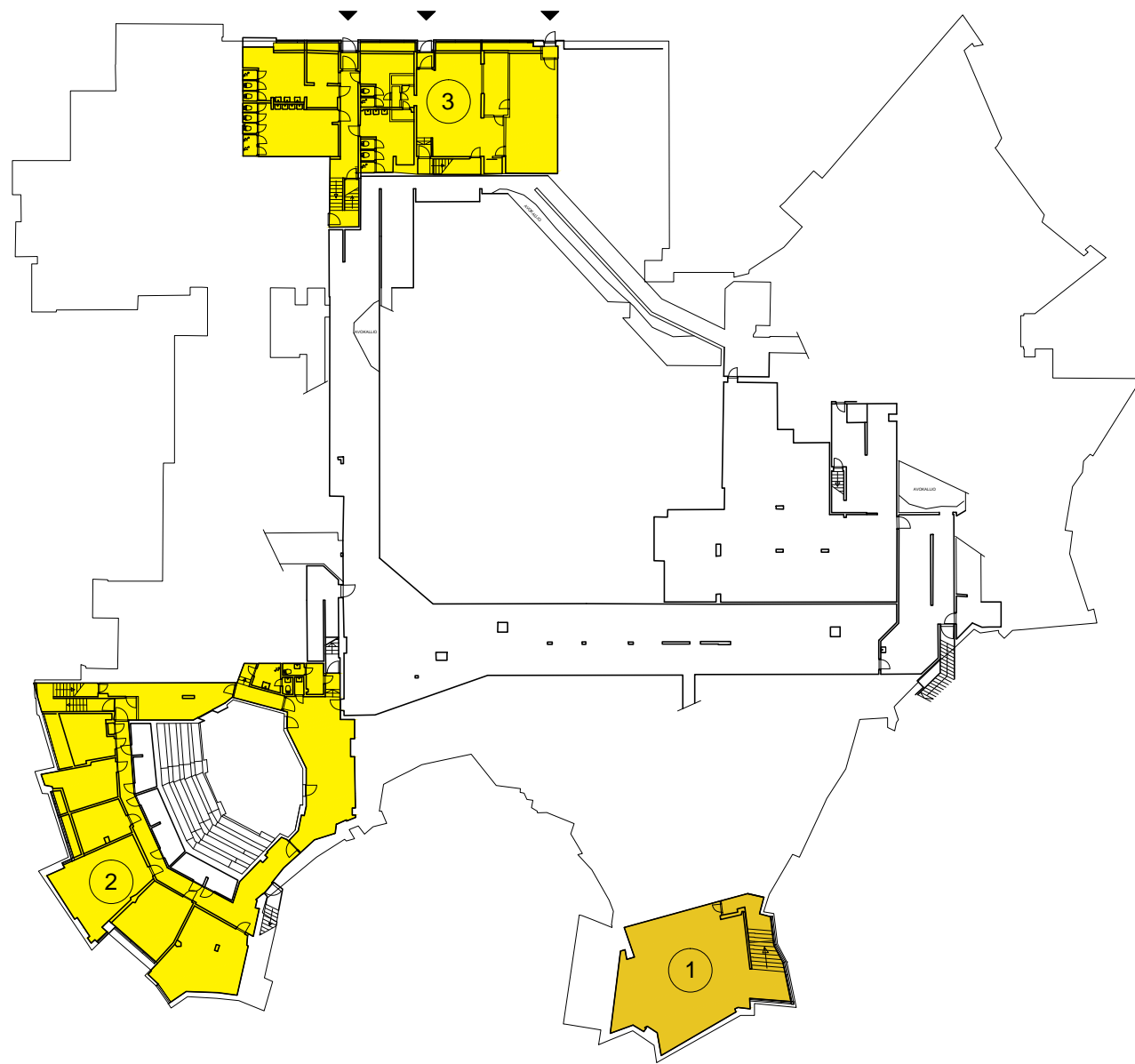
Dipoliin on vuosien varrella kertynyt suuri määrä korkeatasoisia taideteoksia, jotka ovat Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan omistuksessa. Niistä on olemassa erillinen luettelo.

Pääportaan välitasanteella on Pietilöiden suunnittelema reliefi. Seinään on kiinnitetty eripituista messinkisiä neliöputkia, joihin on kaiverrettu Dipolin rakennushankkeen tärkeimmät tukijat.

Eri puolilla rakennusta on muutamia jäänteitä teekkarikulttuurista. Esimerkiksi pääportaan alapäässä on seinään kiinnitetty katukyltti Gungsgatan – Kuninkaankatu. Se on asennettu Ruotsin kuninkaan Kaarle XVI Kustaan vieraillessa Dipolissa marraskuussa 1974.¹⁵³ Käännösvirhe lienee tahallinen.

Kari Huhtamon reliefi pääportaan tasanteella.





TILOJEN ARVOTUS JA KÄYTTÖTARKOITUKSET ALUN PERIN JA NYKYÄÄN

KELLARIKERROS pohjapiirros esittää nykytilannetta

TILOJEN ARVOTUS



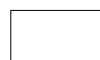
Rakennuksen päätilat, jotka ovat säilyneet lähes alkuperäisessä asussaan. Tilajako, tärkeimmät yksityiskohdat ja alkuperäiset kiintokalusteet ovat säilyneet. Pintamateriaaleja on muutettu jonkin verran.



Yleisötilat, jotka ovat säilyneet pääosin alkuperäisessä asussaan. Tilajakoa, yksityiskohtia ja pintamateriaaleja on muutettu jonkin verran. Alkuperäiset kiintokalusteet ovat hävinneet.



Arkiset tilat, joiden materiaalit ja yksityiskohdat ei ole yhtä viimeistellyjä kuin yleisötilojen. Yleisötilat, joiden tilajakoon tehty merkittäviä muutoksia tai joiden tärkeimmät yksityiskohdat ovat hävinneet.



Tekniset tilat

TILAT

alkuperäiset 1966 / nykyään 2015

- 1 museotila / kokoustila
- 2 harjoitushuoneet / toimistoja
- 3 monistushuone / toimistoja

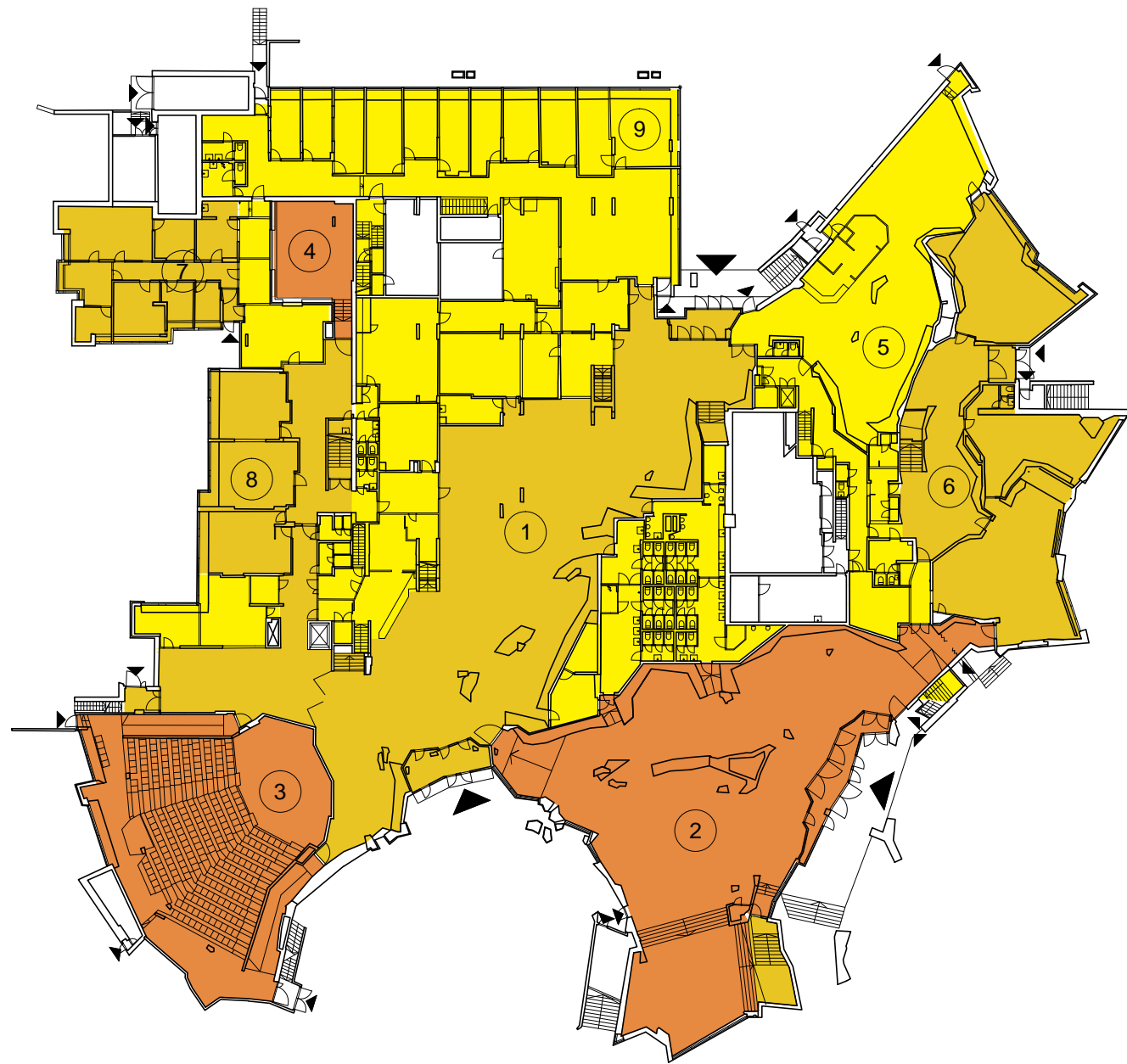
YHTEENVETO

Dipoli on yksi 1960-luvun kokeellisimmista ja kiistellyimmistä rakennuksista Suomessa. Se on Pietilöiden uran avaintöitä, jonka teemoja he sovelsivat lukuisissa myöhemmissä projekteissaan. Sillä on myös kansainvälistä merkitystä aikansa vapaamuotoisen arkkitehtuurin omaperäisenä edustajana.

Pietilät sijoittivat Dipolin Alvar Aallon kampuusuunnitelmien mukaisesti matalan kukkulan laelle, ja jättivät sen ympärille suojaavan vihervyöhykkeen. Tontilla säilytetyt suuret puut peittävät sen suurelta osin näkyvistä. Luonnon sulautumista tehostavat julkisivujen vapaa rytmi, kupariverhoukset, tummanruskeat puupinnat ja luonnonkivimuurit. Veistoksellinen muotokieli erottaa Dipolin selvästi Otaniemen muista rakennuksista. Suorakulmainen osa noudattaa kuitenkin pääpiirteissään Aallon suunnitteleman entisen TTK:n päärakennuksen siipien mittakaavaa ja massoitteperiaatteita. Myös kupariverhoukset liittävät Dipolin päärakennukseen ja moniin muihin Otaniemen rakennuksiin.

Piha-alue koostuu kehämäisistä vyöhykkeistä, jotka muuttuvat luonnonmukaisemmaksi tontin reunoja kohti. Myöhemmin lisätyt istutukset ovat muuttaneet pihan puistomaisemmaksi ja peittäneet avoimia näkymiä tontin reunoilta rakennusta kohti. Piha-alueen suunnitteluvaiheet pitäisi kuitenkin selvittää tarkemmin. Punaruskealla asfaltilla päällystettyjen kävely- ja ajoteiden reunat noudattavat Dipolille ominaista murtoviivoihin perustuvaa geometriaa. Myöhemmät asfaltoinnit ovat kuitenkin hämärtäneet niiden täsmällisiä muotoja. Sisäänkäyntien edustat ja ulkoportaot on kivetty pesu- betonilaatoilla, jotka ovat suurimmaksi osaksi alkuperäisiä. Olennainen osa piha-alueita ovat Pietilöiden suunnittelemat valaisinpylväät ja tonttiopasteet. Myös vuonna 1968 valmistunut akustis-kineettinen Käpy-veistos on kiinteä osa Dipolia.

Dipoli koostuu neljästä eriluonteisesta julkisivulohkosta: vapaamuotoisesta etelälohkosta, koilliskulman ravintolalohkosta, pohjoisesta toimisto- ja keittiölohkosta ja läntisestä kokous-, kerho- ja hallintotilalohkosta. Jokainen julkisivu on jäsenöity eri tavalla, mutta samat materiaalit ja detaljit toistuivat lohkoista toiseen. Lohkojen väliin jää erikokoisia sisäänkäyntisvennyksiä ja lastauspihoja. Ulkonevat räystäät, parvekkeet, ulkoportaot, ulokkeet ja syvennykset tekevät varsinkin eteläisivuista erittäin kolmiulotteisen. Tärkeimmät julkisivumateriaalit ovat kupari, puu, luonnonkivi, betoni ja lasi. Lautamainen tekstuuri toistuu eri materiaaleissa niin julkisivuissa kuin sisätiloissakin. Sokkelit, ulkoportaiden kaiteet ja ravintolahallin sisäänkäyntikatos ovat puhtaaksivalettua betonia. Betoniraudoitukset ovat monin paikoin näkyvissä. Ulkoseinien alaosien ja porraskaiteiden edessä on varsinkin eteläisivulla massiivisia luonnonkivimuureja. Tontilta louhittuja kivenlohkareita on käytetty lisäksi piha-alueella kaiteina ja maisema-aiheina sekä sisätiloissa seinäverhouksina ja penkkeinä.



TILOJEN ARVOTUS JA KÄYTTÖTARKOITUKSET ALUN PERIN JA NYKYÄÄN

POHJAKERROS pohjapiirros esittää nykytilannetta

TILOJEN ARVOTUS

- I** Rakennuksen päätilat, jotka ovat säilyneet lähes alkuperäisessä asussaan. Tilajako, tärkeimmät yksityiskohdat ja alkuperäiset kiintokalusteet ovat säilyneet. Pintamateriaaleja on muutettu jonkin verran.
- II** Yleisötilat, jotka ovat säilyneet pääosin alkuperäisessä asussaan. Tilajakoa, yksityiskohtia ja pintamateriaaleja on muutettu jonkin verran. Alkuperäiset kiintokalusteet ovat hävinneet.
- III** Arkiset tilat, joiden materiaalit ja yksityiskohdat ei ole yhtä viimeistelyä kuin yleisötilojen. Yleisötilat, joiden tilajakoon tehty merkittäviä muutoksia tai joiden tärkeimmät yksityiskohdat ovat hävinneet.
- Tekniset tilat

TILAT

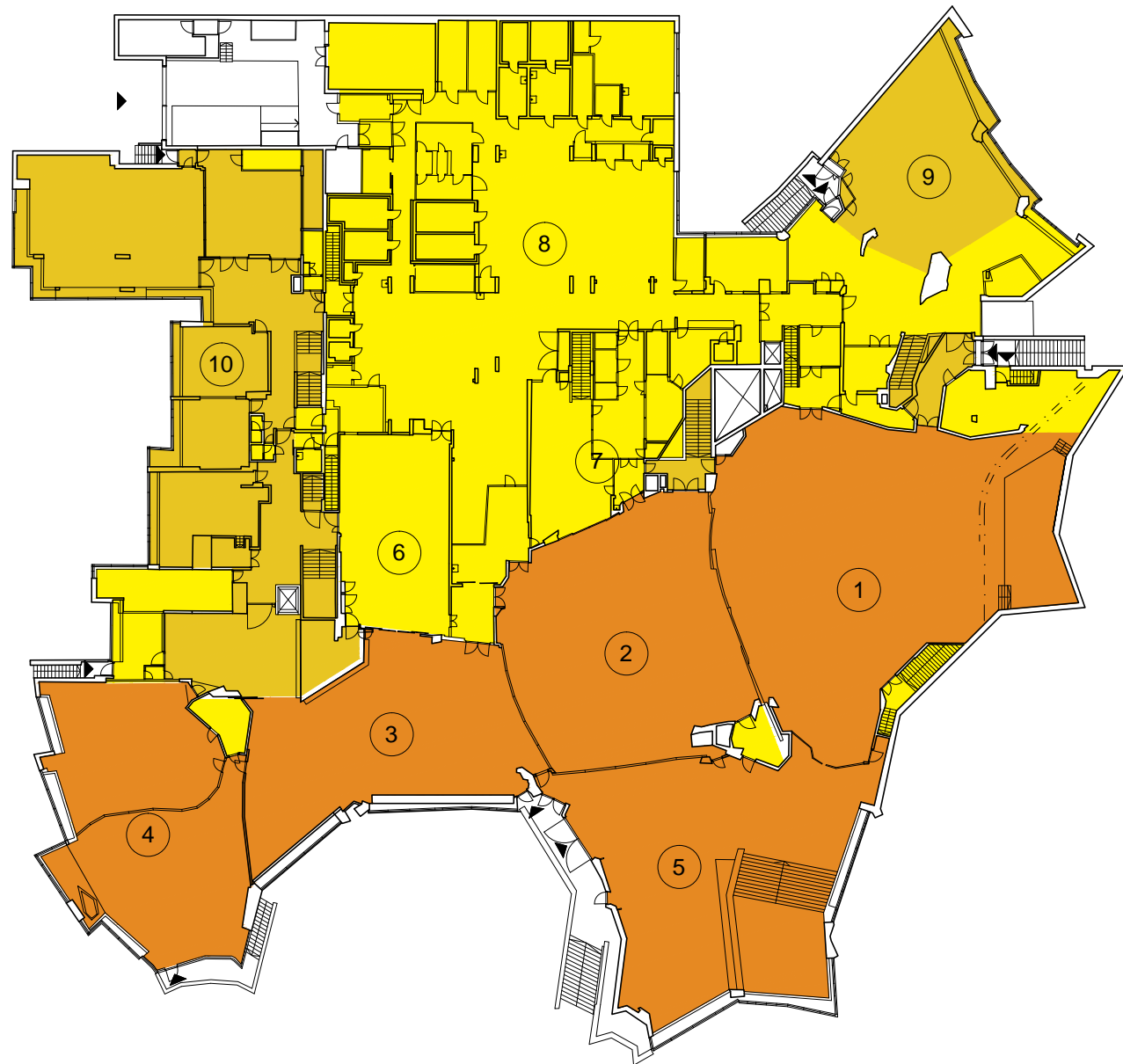
alkuperäiset 1966 / nykyään 2015

- 1 **tekkarihalli** / käpyaula
- 2 **päälämpö** / juhla-aula
- 3 **teatterisali** / auditorio
- 4 **hallituksen huone** / kokoustila
- 5 **olutkellari** / ravintola Cantina
- 6 **kabinetteja** / kokoustiloja
- 7 **valiokunta- ja lehdistöhuoneet ym.** / toimistoja
- 8 **kiltahuoneet** / toimistoja ja kokoustila
- 9 **toimistoja** / toimistoja

Julkisivujen umpipinnat on verhottu pääosin esipatinoiduilla kuparinauhoilla. Suurin osa verhoksesta koostuu vaakasuuntaisista nauhoista, mutta paikoitellen on käytetty myös pystysuuntaisia nauhoja. Nauhoja on kahta eri levytyttä, ja niiden järjestys vaihtelee sattumanvaraisen näköisesti. Verhouksissa on huoltoluukkuja, kaiutinpilareita ja ilmavaihtosäleikköjä. Ne ovat alkuperäisiä lukuun ottamatta lauhdutinhuoneen suurta säleikköä. Ulkopuoliset puupinnat oli alun perin kuultokäsitelty lahonsuoja-aineella tummanruskeiksi. Räystäiden ja sisäänvetojen alapinnat sekä osa ikkunaseinien umpipinnoista on verhottu puupaneelleilla. Verhouslautojen asennon ja välityksen vaihtelu antaa pinnoille elävän ilmeen. Verhouksiin on upotettu Pietilöiden suunnittelema erityyppisiä ulkovalaisimia. Puuikkunat ovat vaihtelevan muotoisia ja osittain erittäin suurikokoisia. Karmit ovat varsin järeitä. Länsi- ja koillissivun ikkunat, kattolyhtyjen ikkunat ja osa yläikkunoista on uusittu. Ulko-ovet on verhottu vaakasuuntaisilla laudoilla tai niitä imitoivilla kuparilevyillä. Muutamia samantyyppisiä ovia on lisätty jälkikäteen.

Vesikatto koostuu kolmesta suuresta lohkoksa ja muutamasta pienemmästä tasanteesta. Vapaamuotoisen etelälohkon ja kaakkoiskulman ravintolalohkon kattopinta aaltoilee voimakkaasti seuraten pääpiirteissään salien sisäkattojen muotoja. Suorakulmisen lohkon katto on tasainen. Sadevedet on johdettu sisäpuolisiin poistoputkiin. Alkuperäinen vesikate oli singelillä päällystettyä huopaa lukuun ottamatta etelälohkon jyrkimpiä kattopintoja, jotka oli päällystetty kuparifoliohuovalla. Nykyisin kaikki kattopinnat on päällystetty mustalla bitumikermillä. Kuparipellillä päällystetty räystäskorotus on hieman alkuperäistä korkeampi. Katolla on suuri määrä kupariverhottuja ilmanvaihdon poistohormeja ja takkahormeja sekä myöhemmin lisättyjä huippumureita ja muita laitteita. Etelälohkon katolla on neljä suurta kattolyhtyä. Suorakulmisen osan katto on jaettu kapeisiin kaistoihin pohjois-eteläsuuntaisilla kattolyhdyillä ja -ikkunoilla.

Dipoli koostuu seitsemästä tilaryhmästä, jotka noudattavat erilaista tilallista logiikkaa. Samat materiaalit ja detaljit toistuvat pieninä muunnoksina tilaryhmästä toiseen, lukuun ottamatta tuotantotiloja muistuttavia keittiötiloja. Eteläisivun vapaamuotoiset salit, lämpiöt ja pääporras muodostavat Dipolin monumentaalisimman tilasarjan. Suorakulmaisessa osassa ja koilliskulman ravintolalohkossa mittakaava oli intiimimpi, ja tilaryhmät koostuivat erillistä huoneista ja niiden väliin jäävistä käytävistä ja halleista. Dipolin liikenteellinen keskus oli pohjakerroksen lounais-kaakkoisuunnassa halkaiseva tekkarihalli, josta on suora yhteys kaikkiin tilaryhmiin. Hajautetut sisäänkäynnit, lukuisat portaat ja yhdyskäytävät sekä siirtoseinät ja liukuovet mahdollistavat tilojen käyttämisen samanaikaisesti toisiaan häiritsemättä tai yhdistämisen tarvittaessa toisiinsa. Pääsisäänkäynnit ovat samassa tasossa maanpinnan kanssa ja monet pohjakerroksen tiloista hieman sen alapuolella. Tilalliset muutokset eivät ole olleet kovin merkittäviä. Halleja ja lämpiöitä on jaettu kevyillä väliseinillä erillisiksi huoneiksi, ja osa yleisöportaista on poistettu käytöstä. Keittiötiloja on järjestetty uudelleen ja Luolamies-ravintolan kaikki väliseinät on purettu.



TILOJEN ARVOTUS JA KÄYTTÖTARKOITUKSET ALUN PERIN JA NYKYÄÄN

2. KERROS

pohjapiirros esittää nykytilannetta

TILOJEN ARVOTUS

- I** Rakennuksen päätilat, jotka ovat säilyneet lähes alkuperäisessä asussaan. Tilajako, tärkeimmät yksityiskohdat ja alkuperäiset kiintokalusteet ovat säilyneet. Pintamateriaaleja on muutettu jonkin verran.
- II** Yleisötilat, jotka ovat säilyneet pääosin alkuperäisessä asussaan. Tilajakoa, yksityiskohtia ja pintamateriaaleja on muutettu jonkin verran. Alkuperäiset kiintokalusteet ovat hävinneet.
- III** Arkiset tilat, joiden materiaalit ja yksityiskohdat ei ole yhtä viimeistellyjä kuin yleisötilojen. Yleisötilat, joiden tilajakoon tehty merkittäviä muutoksia tai joiden tärkeimmät yksityiskohdat ovat hävinneet.
-  Tekniset tilat

TILAT

alkuperäiset 1966 / nykyään 2015

- 1 juhlasali / sali 1
- 2 iso ravintolasali / sali 2
- 3 pieni ravintolasali / sali 3
- 4 lehti- ja kokoushuone / salit 4a ja 4b
- 5 ylälämpiö
- 6 tarjoilutila / tarjoilutila
- 7 tarjoilutila / varasto
- 8 keittiö / keittiö
- 9 Luolamies-ravintola / kokoustila
- 10 kokoustiloja / kokoustiloja

Yleisötilojen päämateriaalit ovat betoni, luonnonkivi ja puu. Betoniseinät ja -katot oli alun perin käsitelty pölynsidonta-aineelle, joka antoi niille läpikuultavan vaaleanharmaan sävyn ja jätti lautamuottipinnat näkyviin. Myöhemmin ne on suurimmaksi osaksi peittomaalattu valkoisiksi. Pohjakerroksessa seinien alaosa on verhottu massiivisilla luonnonkivimuureilla. Kevyet väliseinät ovat joko muurattuja seiniä, jotka on tasoitettu ja maalattu valkoisiksi tai valkoisiksi maalattuja ja osittain puupaneloituja lastulevyseiniä. Seinissä on runsaasti sisäikkunoita, joista osa on myöhemmin levytetty umpeen. Eri puolilla rakennusta on myös lukuisia puu-lasiseiniä ja muutamia osastoivia teräs-lasiseiniä. Wc-tilojen seinä- ja lattialaatat on ilmeisesti uusittu lähes kokonaan. Suurin osa keittiötilojen alkuperäisistä seinälaatoista on kuitenkin säilynyt.

Erittäin keskeinen osa sisätilojen ilmettä ovat seinien ja kattojen monimuotoiset puuverhoukset. Neljää verhouslautatyyppiä on käytetty lukuisina variaatioina eri paikoissa. Verhouksiin on upotettu valaisimia, ilmanvaihtosäleikköjä, kaiuttimia ja muuta tekniikkaa. Niitä on myöhemmin täydennetty samankaltaisilla paneeleilla. Puupinnat on kuultokäsitelty vaalealla lakalla. Myös alkuperäiset levy- ja metallialakatot ovat säilyneet lähes kokonaisuudessaan.

Alkuperäisiä lattiamateriaaleja on säilynyt huomattavasti vähemmän. Tärkeimpien yleisötilojen lattiat olivat alun perin pääosin mosaiikkibetonia. Niitä on säilynyt teatterisalisissa, toisessa tarjoilutilassa sekä muutamissa varastohuoneissa ja sivuportaissa. Nykyisin yleisötilojen lattiat on päällystetty pääosin graniittilaatoilla ja tekstiilimatoilla. Suurin osa alkuperäisistä tammilankulattioista on kuitenkin säilynyt. Arkisempien tilojen lattiat oli alun perin päällystetty muovimatoilla. Niitä on säilynyt muutamassa vähän käytetyssä tilassa. Muualla ne on korvattu muovilaatoilla tai -matoilla. Alkuperäisiä lakattuja ja maalattuja puujalkalistoja, muovijalkalistoja ja jalkalistalaittoja on säilynyt jonkin verran.

Eri suunnista tuleva luonnonvalo jäsentää tiloja ja ohjaa liikkumista rakennuksessa. Ulkoseiniä vasten olevat tilat saavat runsaasti luonnonvaloa suurten ikkunaseinien kautta. Pohjakerroksen lämpiöissä ja halleissa valo tulee ainoastaan sivulta ja toisen kerroksen suurissa saleissa monelta suunnalta. Rungon keskellä olevat tilat saavat luonnonvaloa erilaisten kattolyhtyjen- ja -ikkunoiden kautta. Valo leviää tilasta toiseen myös lasiseinien ja sisäikkunoiden kautta. Keinovaistus perustuu tasaisen yleisvalaistuksen ja dramaattisten kohdevalaisimien vuorotteluun. Valaisimet on pääosin upotettu alakattoihin. Pietilät suunnittelivat Dipoliin suuren määrän erilaisia valaisinmalleja. Lisäksi käytettiin muutamia sarjavalmistaisia malleja. Merkittävä osa alkuperäisistä valaisimista on myöhemmin korvattu erilaisilla sarjavalmistaisilla malleilla.

Tärkeimmissä yleisötiloissa sisäovet on verhottu vaakasuuntaisilla laudoilla, tai ne ovat puulistoitettuja teräs-lasiovia. Arkisemmissä tiloissa käytettiin yksinkertaisempia laakaovia. Eri puolilla rakennusta on lisäksi suuri määrä pel-tisiä palo-ovia. Jälkikäteen on lisätty lukuisia alkuperäisen kaltaisia sisäovia.

Dipolissa on suuri määrä erilaisia siirtoseiniä ja liukuovia mahdollistamaan tilojen joustavan yhdistämisen ja jakamisen. Varsinkin toisen kerroksen suurissa saleissa ne ovat keskeinen osa tilojen arkkitehtonista ilmettä. Muutamia siirtoseiniä ja liukuovia on myöhemmin purettu. Jälkikäteen on lisätty muutamia Pietilöiden suunnittelemaa alkuperäisen kaltaisia siirtoseiniä ja taitto-ovia.

Dipoli oli valmistuessaan pitkälti Pietilöiden luoma kokonaistaideteos. He suunnittelivat yksityiskohtia myöten tärkeimpien yleisötilojen sisustuksen. Rakenteet, pintamateriaalit, ovet, lasiseinät, sisäikkunat, takat sekä kiinto- ja irtokalusteet muodostivat tarkkaan harkitun kokonaisuuden. Seitsemästä yksilöllisesti suunnitellusta takasta näyttävimpiä ovat päälämpöön ja lehtisalin taitteisilla peltihuuvilla varustetut takat. Pietilät suunnittelivat suurimman osan Dipolin kiintokalusteista ja huomattavan osan yleisötilojen irtokalusteita. Kiintokalusteet seurasivat yleensä ympäröivien tilojen muotokieltä, mutta materiaalit ja detaljit olivat viimeistellympiä. Irtokalusteiden muotokieli, materiaalit tai värityys poikkesivat usein selvästi talon arkkitehtuurista. Alkuperäisistä kiintokalusteista on säilynyt lähinnä teatterisalin istuimet ja kahvibaarin tarjotinrata. Dipolissa on myös muutamia Pietilöiden myöhemmin suunnittelemaa kiintokalusteita, kuten infotiski vuodelta 1999. Pietilöiden suunnittelema alkuperäisistä irtokalusteista on jäljellä muutamia kymmeniä teräsrunkoisia nojatuoleja, naulakoita ja pöydänjaljoja sekä muutamia olutkellarin puukalusteita. Myös muutama alkuperäinen sarjavalmistettu tuoli on säilynyt.

Dipolin rakennejärjestelmä oli varsin tyypillinen 1960-luvun julkiselle rakennukselle. Tilallinen monimutkaisuus vaikeutti kuitenkin huomattavasti rakennesuunnittelua ja rakentamisesta. Kantavat rakenteet ovat paikalla valettua betonia. Pystyrakenteina on niin seiniä, pilareita kuin ilmanvaihtohormeja. Juhlasalin parveke on tuettu seinämäisiin palkkeihin. Välipohjat ovat pääosin ylälaattapalkkistoja. Pääporras on toteutettu jatkuvana taitelaattana. Suorakulmaisen osan yläpohjana on ylälaattapalkkisto. Keittiötiloissa palkkien väleihin on sijoitettu nauhamaisia kattoikkunoita. Vapaamuotoisen osan yläpohjan rakenteena on kolminkertainen alalaattapalkkisto, jonka alapinta muodostaa epäsäännöllisen viivotinpinnan. Sekundääripalkkien väleissä on suuria katto-lyhtyjä ja tertiääripalkkien väleissä pienempiä valaisinaukkoja. Ravintolalohkon yläpohja koostuu taitteisista betonilaatoista ja niitä tukevista palkeista. Ikkunaseinien rakenteet ovat varsin monimutkaisia. Väli- ja yläpohjan laatat on usein vedetty sisään ulkoseinälinjasta, ja niiden yläreunassa on kantava palkki, joka peittää ikkunoiden alareunat ja lämpöpatterit. Vastaaventyypisiä rintamuureja on myös pohjakerroksessa, mutta ne eivät ole yleensä osa kantavaa rakennetta. Palkkien kyljissä on betonilaippoja, joihin ikkunat on tuettu. Toisen kerroksen ikkunat ovat usein hieman pohjakerroksen ikkunoita ulompana.

Dipolin talotekniikka oli omana aikanaan hyvin edistyksellistä. Rakennus varustettiin koneellisella ilmanvaihdolla sekä tila- ja vyöhykekohtaisella jääh-

dytyksellä. Suurimmat ilmanvaihtokoneet on sijoitettu kaksikerroksiseen ilmastointikeskukseen. Suurimmat pystykanavat ovat rakennusaineisia ja vaakakanavat sinkittyä teräspeltiä. Vaakakanavat on sijoitettu pääosin alakattojen sisälle, mutta pääsalien suuret kanavat on verhottu puupaneeleilla. Alkuperäiset ilmanvaihtosäleiköt olivat maalattuja tai alumiinipintaisia metallisäleikköjä. Lämmitysjärjestelmä perustuu perinteiseen vesikiertoiseen patterilämmitykseen. Suuri osa lämpöjohdoista on upotettu lattiarakenteisiin. Konvektoryyppisiä lämpöpattereita on sijoitettu ikkunoiden alle, seinille ja ikkunaseinien edessä olevien rintamuurien taakse. Kerho-, hallinto- ja toimistohuoneissa rintamuurien taakse on sijoitettu myös huonekohtaisia lämmitys- ja jäähdytyslaitteita. Vesi- ja viemärijohdot on upotettu seinä- ja lattiarakenteisiin. Sprinklereiden johdot kulkevat alakattojen sisällä tai suurten salien yläpohjarakenteen välitilassa. Sähköjohdot oli alun perin putkitettu rakenteisiin tai kätetty puuverhosten taakse tai alakattojen sisälle. Myöhempien sähkökorjausten yhteydessä on lisätty suuri määrä pinta-asennuksia ja johtokouruja.

VIITTEET

I Jaakko Penttilä, Building Alma Mater. Alvar Aalto and the Otaniemi Campus. Teoksessa: Alvar Aalto Architect. University of Technology, Otaniemi 1949-74. Alvar Aalto Academy. Helsinki 2008, 7-8, 13-14; Panu Nykänen, Otaniemen yhdyskunta. Teknillinen korkeakoulu 1942–2008. WSOY. Porvoo 2007; Otaniemen keskeinen kampusalue. Kulttuuriympäristöselvitys. Arkkitehtitoimisto Livady Oy & Maisema-arkkitehtuuri MM. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 8/2014.

2 Dipoli-komitean mietintö 28.3.1960. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

3 Dipolin huonetilaohjelma. Sekakomitea II.5.1960 / A.S. Sekakomitean Dipolin tilaohjelmaan ehdottamien muutosten perustelut. Antero Salmenkivi 17.5.1960. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

4 Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan hallituksen kokouksesta Polilla hallituksen huoneessa 23.9.1960. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

5 Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan hallituksen kokouksesta Polilla hallituksen huoneessa 30.11.1960. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

6 Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan hallituksen kokouksesta Polilla hallituksen huoneessa 19.12.1960. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

7 Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan hallituksen kokouksesta 30.12.1960. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

8 Teknologföreningens nationshus i Otnäs. Tävlingsprogram. Suomen arkkitehtuurimuseo, kilpailuarkisto.

9 Protokoll fört vid Teknologföreningens prisnämde möten 17.1.63, 22.1.63, 28.1.63, 4.2.63, 15.2.63 och 20.2.63 på Teknologföreningen. Suomen arkkitehtuurimuseo, kilpailuarkisto.

10 Otaniemeen rakennettavan ylioppilaskuntatalon suunnittelukilpailun ohjelma. Suomen arkkitehtuurimuseo, kilpailuarkisto.

11 Otaniemeen rakennettavan ylioppilaskuntatalon suunnittelukilpailun ohjelma. Suomen arkkitehtuurimuseo, kilpailuarkisto.

12 Otaniemeen rakennettavan ylioppilaskuntatalon suunnittelukilpailun ohjelma. Suomen arkkitehtuurimuseo, kilpailuarkisto.

13 Otaniemeen rakennettavan ylioppilaskuntatalon suunnittelukilpailun ohjelma. Suomen arkkitehtuurimuseo, kilpailuarkisto.

14 Lapon avustajina olivat arkkitehdit Martti Tiula ja Tim Kruschewsky sekä arkkitehtiylioppilaat Erkki Kairamo ja Markku Annila. Stenosin työryhmään kuuluivat Esko Lehti, Alpo Halme ja Jyrki Lappalainen. Suihkosen avustajina olivat sisustusarkkitehti Vuokko Rautio ja Seppo Rautio. Otaniemeen rakennettavan ylioppilastalon suunnittelukilpailun arvostelupöytäkirja. Suomen arkkitehtuurimuseo, kilpailuarkisto.

15 Professori Osmo Lapon haastattelu 18.6.2012

16 Rakennustaiteen seuran arkkitehtihaastattelut. Raili Pietilä. 2002. Haastattelijana Niskanen Aino.

17 Reima Pietilän diplomityö, 1953. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

18 Reima Pietilä, An Introspective Interview. Architecture + Urbanism 9/1974; Reima Pietilä, Dipolin puhdas modernismi. Taideartikkeli. Art Aulanko -82 5.6. -15.8.1982. Valtakunnallinen kesänäyttely. Käsikirjoitus, Suomen arkkitehtuurimuseo; Marja-Riitta Norri: Arkkitehtuuri ja kulttuuripaikkaisuus. Reima Pietilän haastattelu. Teoksessa: Pietilä. Modernin

arkkitehtuurin välimaastossa. Toim. Marja-Riitta Norri et al. Suomen rakennustaiteen museo & Alvar Aalto Museo. Helsinki & Jyväskylä 1985. 25–26.

19 Päiväämättömät piirustukset Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä kokoelma.

20 Päiväämättömät piirustukset Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä kokoelma.

21 Kilpailuplanssit, 1961. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

22 Kilpailuplanssit, 1961. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

23 Reima Pietilä, An Introspective Interview. Architecture + Urbanism 9/1974.

24 Reima Pietilä, Dipolin puhdas modernismi. Taideartikkeli. Art Aulanko -82 5.6. -15.8.1982. Valtakunnallinen kesänäyttely. Käsikirjoitus, Suomen arkkitehtuurimuseo.

25 Kilpailuplanssit, 1961. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

26 Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan hallituksen kokouksesta Polin hallituksen huoneessa keskiviikkona syyskuun 20 päivänä 1961. Liite 5. Dipoli-erikoistoimikunnan mietintö. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

27 Pöytäkirja Dipolin suunnittelutoimikunnan ensimmäisestä kokouksesta Polilla 13.11.1961 klo 8.00-10.30. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

28 Pöytäkirja Dipolin suunnittelutoimikunnan kokouksesta Polilla 11.12.1961 klo 8.30-11.00. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

29 Kehittelyluonnokset 4.1.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

30 Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan Hallituksen kokouksesta 21.2.1962 Polilla Hallituksen huoneessa. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

31 Professori Osmo Lapon haastattelu 18.6.2012.

32 Kehittelyluonnokset 2.3.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

33 Kehittelyluonnokset 2.3.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

34 Kehittelyluonnokset 2.3.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

35 Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan Hallituksen kokouksesta 28.3.1962 Polilla Hallituksen huoneessa. Liite 3. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

36 Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan Edustajiston ylimääräisestä kokouksesta 11.4.1962 Polilla Hallituksen huoneessa. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

37 Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan Hallituksen kokouksesta 4.4.1962 Polilla. Liite 5. DIPOLIn kustannuksista ja taloudesta. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

38 Dipoli. Arkkitehdit Raili Paatelainen ja Reima Pietilä. Teekkari A II-12/1962.

39 Dipoli sisäkuvina. Teekkari A 13/1962.

40 Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan Hallituksen kokouksesta 9.5.1962 klo 19.30 Polilla Hallituksen huoneessa. Liite 3. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

41 Luonnospiirustukset 25.5.1962 Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

42 Luonnospiirustukset 25.5.1962 Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

43 Luonnospiirustukset 31.6.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

44 Luonnospiirustukset 8.7.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

45 Luonnospiirustukset 27.8.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

46 Pöytäkirja pidetty Dipolin laajennetun rakennustoimikunnan kokouksessa torstaina 27.7.1962 klo 16.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

47 Diplomi-insinööri Erkki Juslénin haastattelu 10.2.2015.

48 Luonnospiirustukset 17.9.-30.9.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

49 Pöytäkirja pidetty Dipolin laajennetun rakennustoimikunnan kokouksessa torstaina 3.10.1962 klo 9.00-11.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

50 Rakennushallituksen lausunto Dipolin luonnospiiruksista 15.10.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

51 Pöytäkirja pidetty Dipolin rakennustoimikunnan kokouksessa joulukuun 3 päivänä 1962 klo 10.30-11.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

52 Reima Pietilä & Raili Paatelainen. Dipoli, Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan rakennus. Arkkitehti 9/1967.

53 Professori Matti Seppäsen haastattelu 4.2.2013.

54 Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksessa torstaina 28.3.1963 klo 8.00-9.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

55 Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin perjantaina 31.5.1963 klo 8.00-9.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto; Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin perjantaina 7.6.1963 klo 8.00-10.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

56 Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksessa perjantaina 26.4.1963 klo 8.00-9.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

57 Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksessa torstaina 11.4.1963 klo 8.00-9.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

58 Pääpiirustukset 11.7.1963. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

59 Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksessa perjantaina 24.1.1964 klo 8.00-9.30. Liite 2. Korjausehdotuksia DIPOLIn 15.1.1964 päivätyihin pääpiirustuksiin. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

60 Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin 18.2.1964 klo 16.30-18.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

61 Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin 13.3.1964 klo 18.00-20.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

62 Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin 1.4.1964 klo 8.00-9.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

63 Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin 4.5.1964 klo 8.00-9.15. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

64 Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin 11.5.1964 klo 8.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

65 Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin arkkitehtitoimistossa keskiviikkona 20 päivänä toukokuuta klo 8.00-9.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

66 Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksessa perjantaina 22.5.1964 klo 19.00-20.30. Aalto-

yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

67 Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin arkkitehtitoimistossa 28.5.1964 klo 18.30-. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

68 Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin 15.6.1964 klo 12.15-14.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

69 Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin arkkitehtitoimistossa 22.6.1964 klo 8.00-8.25. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

70 Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin arkkitehtitoimistossa 3.7.1964 klo 10.00-12.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

71 Rakennuslupapiirustukset 14.6.-23.7.1964, lupatunnus 49-1964-597-A. Espoon rakennusvalvontakeskus.

72 Rakennushallituksen lausunto Dipolin pääpiirustuksista 27.10.1964. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

73 Rakennushallituksen suunnitteluosaston lausunto Dipolin pääpiirustuksista ja rakennuslupakeskustelusta 12.10.1964. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

74 Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin tiistaina 8.9.1964 klo. 16.15-18.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

75 Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta joka pidettiin lauantaina 19.9.1964 klo. 12.00-13.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

76 Antero Salmenkivi, Dipolin rakennustyö. Rakennustekniikka 9/1966.

77 Diplomi-insinööri Erkki Juslénin haastattelu 10.2.2015.

78 Antero Salmenkivi, Dipolin rakennustyö. Rakennustekniikka 9/1966.

79 Erkki Juslén, Dipolin rakenteet. Rakennustekniikka 9/1966.

80 Reima Pietilä & Raili Paatelainen, Dipoli. Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan rakennus. Arkkitehti 9/1967.

81 Juslén, Erkki, Dipolin rakenteet. Rakennustekniikka 9/1966.

82 Lankinen, Kalevi, Dipoli - protesti hengettömyydelle. Viikko-Sanomat 40/1966.

83 Hannu Viitanen, Luolamiesten Dipoli. Työn lomassa 3/1967.

84 Parnasson kyselytunti. Reima Pietilä. Parnasso 4/1967.

85 Jarva oli osallistunut Dipolin huonetilaohjelman laatimiseen Dipoli-komitean jäsenenä talvella 1959-60.

86 Juhani Pallasmaa, Vastapoli, Rakennustekniikka 9/1966.

87 Reima Pietilä, Vastavuuspuoli. Arkkitehti 5/1967.

88 Reima Pietilä, Sanatarkasti muoto-oppia. Arkkitehti 9/1967.

89 Suomi rakentaa 4. Suomen Arkkitehtiliitto. Helsinki 1970.

90 Reima Pietilä, Arkkitehti synteetikkona. Käsikirjoitus, Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

91 Erkki Juslén, Dipolin rakenteet. Rakennustekniikka 9/1966.

92 Reima Pietilä & Raili Paatelainen. Zürichin yliopiston laajennuskilpailu. Arkkitehti 6/1967

93 Oleskelutilatoimikunnan raportti 21.3.1968. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

94 Siinä näkijä missä tekijä. Teekkarien elokuvakerho Montaasi 50 vuotta. Toim. Jussi Tarvainen, Sampo Vuorinen, Jan Wolski, Antti Kangas. Montaasi ry. Espoo 2011, 27, 141.

95 Korhonen, Kimmo. Mikä teekkari laulun on mahti. Polyteknikkojen kuoron ensimmäinen vuosisata. Polyteknikkojen kuoro. Espoo 2004. 188.

96 Valtuutetut Dipoliin, stripparit kaupungille. Helsingin Sanomat 19.11.1973.

97 Taidetapahtuma käyntiin vakavana ja riehakkaana. Helsingin Sanomat 21.3.1968.

98 Oleskelutilatoimikunnan raportti 21.3.1968. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma;

Rakennuslupapiirustukset 21.12.1968, lupatunnus 49-1969-14–C. Espoon rakennusvalvontakeskus; Työpiirustukset 21.12.1968. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

99 Otaniemeen luotiin viikossa suurpolitiikan kokouspaikka. Helsingin Sanomat 19.II.1973.

100 Rakennuslupapiirustukset 27.7.1973, lupatunnus 49-1973-629–C. Espoon rakennusvalvontakeskus; Ravintola Luolamiehen saneeraus. Periaatteellinen työselitys urakkatarjousta varten. Suunnittelutoimisto Tapio Korpisaari Oy 3.8.1973. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

101 Rakennuslupapiirustukset 22.1.1975, lupatunnus 49-1975-161–C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

102 Rakennuslupapiirustukset 28.12.1977, lupatunnus 49-1978-38–C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

103 Rakennuslupapiirustukset 15.6.1981, lupatunnus 49-1981-801–C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

104 Tapio Korpisaaren kirje Suomen Arkkitehtiliiton luottamusvaliokunnalle 9.7.1986. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

105 Rakennuslupa piirustukset 10.5.1982, lupatunnus 49-1982-600–C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

106 Koski, Erkki ja Väisänen, Ari. Oy Dipoli Ab:n tarina. Teoksessa: Hanski, Jari, Polin suojiin me saavumme taas. Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunta 125 vuotta. Gummerus. Jyväskylä 1997, 291.

107 Nurmi, Tarja. Las Vegas Otaniemeen? Arkkitehti 6/1982.

108 Raili ja Reima Pietilän kirje Safan luottamusvaltuustolle 10.6.1986. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

109 Muutospiirustus 22.5.1984. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

110 Koski, Erkki ja Väisänen, Ari. Oy Dipoli Ab:n tarina. Teoksessa: Hanski, Jari, Polin suojiin me saavumme taas. Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunta 125 vuotta. Gummerus. Jyväskylä 1997, 291.

111 Lupapiirustukset 12.II.1985, lupatunnus 49-1985-2017–C. Espoon rakennusvalvontakeskus; muutospiirustukset 28.3.1985, 10.10.1985, 12.II.1985, 13.12.1985, 20.12.1985, 14.1.1986. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

112 Rakennuslupapiirustukset 20.3.1986, lupatunnus 49-1986-480–B. Espoon rakennusvalvontakeskus.

113 Raportti. Tekninen due diligence rakennetekniikka. Dipoli, Espoo. Vahanen Oy 28.6.2013, 5.

114 Rakennuslupapiirustukset 22.4.1986, lupatunnus 49-1986-772–C. Espoon rakennusvalvontakeskus; muutospiirustukset 24.3.1986, 22.4.1986, 9.5.1986. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

115 Raili ja Reima Pietilän kirje Safan luottamusvaltuustolle 10.6.1986. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

116 Pöytäkirja Safan luottamusvaliokunnan kokouksesta 8.8.1986. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

117 Dipolissa kulttuuriskandaali. Pietilät sivuutettiin vastoin tahtoaan saneerauksen suunnittelussa. Helsingin Sanomat 5.7.1986.

118 Dipolissa kulttuuriskandaali. Pietilät sivuutettiin vastoin tahtoaan saneerauksen suunnittelussa. Helsingin Sanomat 5.7.1986; Rakennustaiteen museo vetoaa Dipolin hengen säilyttämiseksi. Helsingin Sanomat 10.7.1986.

119 Dipolissa ei tehdä muutoksia ilman Pietilöitä. Länsiväylä 13.7.1986; Teekkarikylän johto ilmoitti: Dipolin arkkitehtikiista sovittu Pietilöiden kanssa. Helsingin Sanomat 15.7.1986.

120 Ikkala, Marja-Leena, Dipolin ilmettä on uusittu. Länsiväylä 17.9.1986.

121 Muutospiirustus 3.9.1986. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

122 Muutospiirustukset 20.8.1986, 20.9.1986. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

123 Muutospiirustus 9.6.1986. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

124 Rakennuslupapiirustukset 27.10.1987, lupatunnus 49-1987-1773–C. Espoon rakennusvalvontakeskus. Muutospiirustukset 15.12.1987. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

125 Raportti. Tekninen due diligence rakennetekniikka. Dipoli, Espoo. Vahanen Oy 28.6.2013, 5.

126 Koski, Erkki ja Väisänen, Ari. Oy Dipoli Ab:n tarina. Teoksessa: Hanski, Jari, Polin suojiin me saavumme taas. Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunta 125 vuotta. Gummerus. Jyväskylä 1997, 292.

127 Istutussuunnitelma. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

128 Muutospiirustukset 27.1.1988, 2.2.1988. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

129 Muutospiirustukset 4.5.1989. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

130 Muutospiirustukset 18.9.1988. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

131 Muotossuunnitelmat. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

132 Koski, Erkki ja Väisänen, Ari. Oy Dipoli Ab:n tarina. Teoksessa: Hanski, Jari, Polin suojiin me saavumme taas. Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunta 125 vuotta. Gummerus. Jyväskylä 1997, 293.

133 Puhelinkeskustelu arkkitehti Jarmo Tiirikaisen kanssa 29.1.2015.

134 Rakennuslupapiirustukset I.II.1993, lupatunnus 49-1993-1276–C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

135 Puhelinkeskustelu arkkitehti Jarmo Tiirikaisen kanssa 29.1.2015.

136 Muutospiirustukset 10.6.1998. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

137 Muutospiirustukset 16.6.1999, 24.6.1999. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

138 Muotossuunnitelmat. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

139 Raportti. Tekninen due diligence rakennetekniikka. Dipoli, Espoo. Vahanen Oy 28.6.2013, 5.

140 Raportti. Tekninen due diligence rakennetekniikka. Dipoli, Espoo. Vahanen Oy 28.6.2013, 5.

141 Rakennuslupapiirustukset 17.3.2003, lupatunnus 49-2003-700–C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

142 Puhelinkeskustelu arkkitehti Jarmo Tiirikaisen kanssa 29.1.2015.

143 Raportti. Tekninen due diligence rakennetekniikka. Dipoli, Espoo. Vahanen Oy 28.6.2013, 6.

144 Petri Janhunen, Pro Teekkarin tarina. Betoni 2/2011.

145 Vuositakuutarkastus 5.6.2002. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

146 Raportti. Tekninen due diligence rakennetekniikka. Dipoli, Espoo. Vahanen Oy 28.6.2013, 6.

147 Juslén, Erkki, Dipolin rakenteet. Rakennustekniikka 9/1966.

148 Raportti. Tekninen due diligence rakennetekniikka. Dipoli, Espoo. Vahanen Oy 28.6.2013

149 Keskustelu arkkitehti Annukka Pietilän kanssa 7.1.2015.

150 Keskustelu arkkitehti Jarmo Tiirikaisen kanssa 29.1.2015.

151 Puhelinkeskustelu arkkitehti Jarmo Tiirikaisen kanssa 29.1.2015.

152 Puhelinkeskustelu arkkitehti Jarmo Tiirikaisen kanssa 29.1.2015.

153 Uusi Suomi 21.II.1974

LÄHTEET

Painetut lähteet

Alvar Aalto Architect. University of Technology, Otaniemi 1949-74. Alvar Aalto Academy. Helsinki 2008.

Panu Nykänen, Otaniemen yhdyskunta. Teknillinen korkeakoulu 1942–2008. WSOY. Porvoo 2007.

Otaniemen keskeinen kampusalue. Kulttuuriympäristöselvitys. Arkkitehtitoimisto Livady Oy & Maisema-arkkitehtuuri MM. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 8/2014.

Suomi rakentaa 4. Suomen Arkkitehtiliitto. Helsinki 1970.

Siinä näkijä missä tekijä. Teekkarien elokuvakerho Montaasi 50 vuotta. Toim. Jussi Tarvainen, Sampo Vuorinen, Jan Wolski, Antti Kangas. Montaasi ry. Espoo 2011, 27, 141.

Korhonen, Kimmo. Mikä teekkarilaulun on mahti. Polyteknikkojen kuoron ensimmäinen vuosisata. Polyteknikkojen kuoro. Espoo 2004. 188.

Hanski, Jari, Polin suojiin me saavumme taas. Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunta 125 vuotta. Gummerus. Jyväskylä 1997.

Reima Pietilä, Dipolin puhdas modernismi. Taideartikkeli. Art Aulanko -82 5.6. –15.8.1982. Valtakunnallinen kesänäyttely. Käsikirjoitus, Suomen arkkitehtuurimuseo

Pietilä. Modernin arkkitehtuurin välimaastossa. Toim. Marja-Riitta Norri et al. Suomen rakennustaiteen museo & Alvar Aalto Museo. Helsinki & Jyväskylä 1985.

Rakennustaiteen seuran arkkitehtihaastattelut. Raili Pietilä. 2002. Haastattelijana Niskanen Aino.

lehtiartikkelit

Reima Pietilä, An Introspective Interview. Architecture + Urbanism 9/1974

Dipoli. Arkkitehdit Raili Paatelainen ja Reima Pietilä. Teekkari A 11-12/1962.

Dipoli sisäkuvina. Teekkari A 13/1962.

Reima Pietilä & Raili Paatelainen. Dipoli, Teknilisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan rakennus. Arkkitehti 9/1967.

Antero Salmenkivi, Dipolin rakennustyö. Rakennustekniikka 9/1966.

Erkki Juslén, Dipolin rakenteet. Rakennustekniikka 9/1966.

Lankinen, Kalevi, Dipoli - protesti hengettämyydelle. Viikko-Sanomat 40/1966.

Hannu Viitanen, Luolamiesten Dipoli. Työn lomassa 3/1967.

Parnasson kyselytunti. Reima Pietilä. Parnasso 4/1967.

Juhani Pallasmaa, Vastapoli, Rakennustekniikka 9/1966.

Reima Pietilä, Vastaavuuspeli. Arkkitehti 5/1967.

Reima Pietilä, Sanatarkasti muoto-oppia. Arkkitehti 9/1967.

Reima Pietilä & Raili Paatelainen. Zürichin yliopiston laajennuskilpailu. Arkkitehti 6/1967

Valtuutetut Dipoliin, stripparit kaupungille. Helsingin Sanomat 19.II.1973.

Taidetapahtuma käyntiin vakavana ja riehakkaana. Helsingin Sanomat 21.3.1968.

Otaniemeen luotiin viikossa suurpolitiikan kokouspaikka. Helsingin Sanomat 19.II.1973.

Nurmi, Tarja. Las Vegas Otaniemeen? Arkkitehti 6/1982.

Dipolissa kulttuuriskandaali. Pietilät sivuutettiin vastoin

tahtoaan saneerauksen suunnittelussa. Helsingin Sanomat 5.7.1986.

Rakennustaiteen museo vetoaa Dipolin hengen säilyttämiseksi. Helsingin Sanomat 10.7.1986.

Dipolissa ei tehdä muutoksia ilman Pietilöitä. Länsiväylä 13.7.1986.

Teekkarikylän johto ilmoitti: Dipolin arkkitehtikiista sovittu Pietilöiden kanssa. Helsingin Sanomat 15.7.1986.

Ikkala, Marja-Leena, Dipolin ilmettä on uusittu. Länsiväylä 17.9.1986.

Petri Janhunen, Pro Teekkarin tarina. Betoni 2/2011.

Kuningas Kaarle XVI Kustaa vieraillee Suomessa. Uusi Suomi 21.II.1974.

Painamattomat lähteet

Arkkitehtuurimuseo

Dipoli-komitean mietintö 28.3.1960. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Dipolin huonetilaohjelma. Sekakomitea II.5.1960 / A.S. Sekakomitean Dipolin tilaohjelmaan ehdottamien muutosten perustelut. Antero Salmenkivi 17.5.1960. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Teknologföreningens nationshus i Otnäs. Tävlingsprogram. Suomen arkkitehtuurimuseo, kilpailuarkisto.

Protokoll fört vid Teknologföreningens prisnämde möten 17.1.63, 22.1.63, 28.1.63, 4.2.63, 15.2.63 och 20.2.63 på Teknologföreningen. Suomen arkkitehtuurimuseo, kilpailuarkisto.

Otaniemeen rakennettavan ylioppilaskuntatalon suunnittelukilpailun ohjelma. Suomen arkkitehtuurimuseo, kilpailuarkisto.

Reima Pietilän diplomityö, 1953. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Pöytäkirja Dipolin suunnittelutoimikunnan ensimmäisestä kokouksesta Polilla 13.II.1961 klo 8.00-10.30. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Pöytäkirja Dipolin suunnittelutoimikunnan kokouksesta Polilla 11.12.1961 klo 8.30–11.00. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Rakennushallituksen lausunto Dipolin luonnospiiruksista 15.10.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksessa perjantaina 24.1.1964 klo 8.00–9.30. Liite 2. Korjausehdotuksia DIPOLIn 15.1.1964 päivätyihin pääpiirustuksiin. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Rakennushallituksen lausunto Dipolin pääpiirustuksista 27.10.1964. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Rakennushallituksen suunnitteluosaston lausunto Dipolin pääpiirustuksista ja rakennusselityksestä 12.10.1964. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Reima Pietilä, Arkkitehti synteetikkona. Käsikirjoitus, Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Oleskelutilatoimikunnan raportti 21.3.1968. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Reima Pietilän diplomityö, 1953. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto

Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan hallituksen kokouksesta Polilla hallituksen huoneessa 23.9.1960. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan hallituksen kokouksesta Polilla hallituksen huoneessa 30.II.1960. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan hallituksen kokouksesta Polilla hallituksen huoneessa 19.I2.1960. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan hallituksen kokouksesta 30.I2.1960. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan hallituksen kokouksesta Polin hallituksen huoneessa keskiviikkona syyskuun 20 päivänä 1961. Liite 5. Dipoli-erikoistoimikunnan mietintö. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan Hallituksen kokouksesta 21.2.1962 Polilla Hallituksen huoneessa. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan Hallituksen kokouksesta 28.3.1962 Polilla Hallituksen huoneessa. Liite 3. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan Hallituksen kokouksesta 4.4.1962 Polilla. Liite 5. DIPOLIn kustannuksista ja taloudesta. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan Edustajiston ylimääräisestä kokouksesta II.4.1962 Polilla Hallituksen huoneessa. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja**Teknillisen** Korkeakoulun Ylioppilaskunnan Hallituksen kokouksesta 9.5.1962 klo 19.30 Polilla Hallituksen huoneessa. Liite 3. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja pidetty Dipolin laajennetun rakennustoimikunnan kokouksessa torstaina 27.7.1962 klo 16.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja pidetty Dipolin laajennetun rakennustoimikunnan kokouksessa torstaina 3.10.1962 klo 9.00–11.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja pidetty Dipolin rakennustoimikunnan kokouksessa joulukuun 3 päivänä 1962 klo 10.30–11.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksessa torstaina 28.3.1963 klo 8.00–9.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksessa torstaina II.4.1963 klo 8.00–9.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksessa perjantaina 26.4.1963 klo 8.00–9.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin perjantaina 31.5.1963 klo 8.00–9.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto; Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin perjantaina 7.6.1963 klo 8.00–10.30. Aalto-yliopiston

ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin 18.2.1964 klo 16.30–18.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin 13.3.1964 klo 18.00–20.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin 1.4.1964 klo 8.00–9.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin 4.5.1964 klo 8.00–9.15. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin II.5.1964 klo 8.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin arkkitehtitoimistossa keskiviikkona 20 päivänä toukokuuta klo 8.00–9.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksessa perjantaina 22.5.1964 klo 19.00–20.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin arkkitehtitoimistossa 28.5.1964 klo 18.30-. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin 15.6.1964 klo 12.15–14.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin arkkitehtitoimistossa 22.6.1964 klo 8.00–8.25. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pidettiin arkkitehtitoimistossa 3.7.1964 klo 10.00–12.30. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta, joka pid. tiistaina 8.9.1964 klo. 16.15–18.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Pöytäkirja pidetty DIPOLIn rakennustoimikunnan kokouksesta joka pidettiin lauantaina 19.9.1964 klo. 12.00–13.00. Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan arkisto.

Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto

Tapio Korpisaaren kirje Suomen Arkkitehtiliiton luottamusvaliokunnalle 9.7.1986. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

Raili ja Reima Pietilän kirje Safan luottamusvaltuustolle 10.6.1986. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

Pöytäkirja Safan luottamusvaliokunnan kokouksesta 8.8.1986. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

Vuositakuutarkastus 5.6.2002. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

Raportti. Tekninen due diligence rakennetekniikka. Dipoli, Espoo. Vahanen Oy 28.6.2013.

Piirustukset

kilpailuvaiheen luonnokset

Päiväämättömät luonnokset Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Kilpailuplanssit, 1961. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

kehittelyluonnokset

Kehittelyluonnokset 4.1.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Kehittelyluonnokset 2.3.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

luonnokset

Luonnospiirustukset 25.5.1962 Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Luonnospiirustukset 31.6.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Luonnospiirustukset 8.7.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Luonnospiirustukset 27.8.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Luonnospiirustukset 17.9.–30.9.1962. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

pääpiirustukset

Pääpiirustukset II.7.1963. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Rakennuslupapiirustukset 14.6.–23.7.1964, lupatunnus 49-1964-597-A. Espoon rakennusvalvontakeskus.

työpiirustukset

Työpiirustuksia 1964–1966. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

muutospiirustukset

Rakennuslupapiirustukset 21.12.1968, lupatunnus 49-1969-14-C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

Rakennuslupapiirustukset 27.7.1973, lupatunnus 49-1973-629-C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

Ravintola Luolamiehen saneeraus. Periaatteellinen työselitys urakkatarjousta varten. Suunnittelutoimisto Tapio Korpisaari Oy 3.8.1973. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

Rakennuslupapiirustukset 22.1.1975, lupatunnus 49-1975-161-C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

Rakennuslupapiirustukset 28.12.1977, lupatunnus 49-1978-38-C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

Rakennuslupapiirustukset 15.6.1981, lupatunnus 49-1981-801-C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

Rakennuslupa piirustukset 10.5.1982, lupatunnus 49-1982-600-C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

Lupapiirustukset 12.II.1985, lupatunnus 49-1985-2017-C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

Rakennuslupapiirustukset 22.4.1986, lupatunnus 49-1986-772-C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

Rakennuslupapiirustukset 27.10.1987, lupatunnus 49-1987-1773-C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

Rakennuslupapiirustukset I.II.1993, lupatunnus 49-1993-1276-C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

Rakennuslupapiirustukset 17.3.2003, lupatunnus 49-2003-700-C. Espoon rakennusvalvontakeskus.

Muutospiirustuksia 1985–1999. Suomen arkkitehtuurimuseo, Pietilä-kokoelma.

Istutussuunnitelma, Maj-Lis Rosenbröijer 20.5.1987. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

Muotossuunnitelmat laitoskeittiöstä, Suurkeittiö-insinööri toimisto P & S Oy 1990. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

Muotossuunnitelmat graniittilattiasta, Juva Oy 2.5.1989. Aalto-yliopistokiinteistöjen arkisto.

Haastattelut

Osmo Lappo 18.6.2012

Matti Seppänen 4.2.2013

Esko Kahri 13.2.2013

Juhani Pallasmaa 16.12.2013

Folke Wickström 22.7.2014

Tommi Lindh 5.1.2015

Annukka Pietilä 7.1.2015

Jarmo Tiirikainen 29.–30.1.2015

Erkki Juslén 10.2.2015

KUVALÄHTEET

Pietilöiden alkuperäispiirustukset ovat Arkkitehtuurimuseon Pietilä-kokoelmasta.

kansi: Arkkitehtitoimisto ALA

Mustavalkoiset valokuvat ovat Martti I. Jaatisen ja värilliset Arkkitehtitoimisto ALAn lukuun ottamatta alla lueteltuja poikkeuksia.

sivu 40: Raili Pietilä (epävarma)

sivu 52, ylhäällä: Richard Einzig

sivu 56, alhaalla: Rauno Karhu

sivu 60: Richard Einzig

sivu 72: Uuden Suomen/Iltalehden kuvakokoelma, Uuskuva

sivu 83: Aalto-yliopiston ylioppilaskunta

sivu 84, alhaalla: Raili Pietilä

sivu 94: Arkkitehtitoimisto ALA

sivu 114: Uuden Suomen/Iltalehden kuvakokoelma

sivu 116, ylhäällä: Uuden Suomen/Iltalehden kuvakokoelma, Petri Kaipainen

sivu 116, alhaalla: Uuden Suomen/Iltalehden kuvakokoelma, Martti Halme

sivu 146: Simo Rista

sivu 230, ylhäällä oikealla: Martti I. Jaatinen

sivu 254, alhaalla: Uuden Suomen/Iltalehden kuvakokoelma, Ilpo L. (kuvaajan nimestä ei saanut selvää)

